

Bibl. Sud.

43

as

Arcturus

Bibl. Sud. 43

I, 4

310

g. 12.

Pudney.

Geo: Batt Zanabie.

1773.

1811

For the
1811

A R E T Æ I
CAPPADOCIS

MEDICI INSIGNIS,
AC VETUSTISSIMI

LIBRI SEPTEM

NUNC PRIMUM E TENEBRIS ERUTI;
A JUNIO PAULO CRASSO

PATAVINO

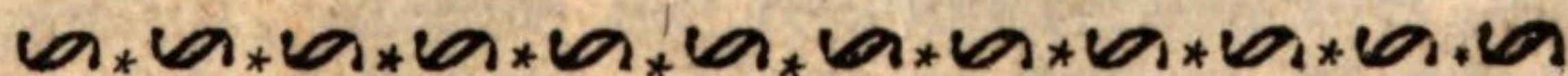
ACCURATISSIME IN LATINUM
SERMONEM VERSI.

EDITIO NOVISSIMA

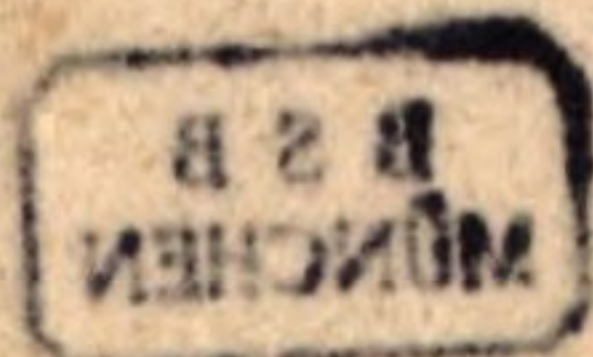
Quam diligentissime a mendis expurgata.

V E N E T I I S,
M D C C L X I I I.

EX TYPOGRAPHIA REMONDINIANA.
SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

ARRETTI
CAPPA DOCCI

MEDICAL INSTITUTE

AC VETUST 128141

1871 FEB 2

A LUNIO PAULO CRASSO

О И Л V А Т А

ACCORDATISSIME IN LATINUM
SERMONEM VERSA

NOV 22 1914

Quod intelligentissime a mentis expurgata.

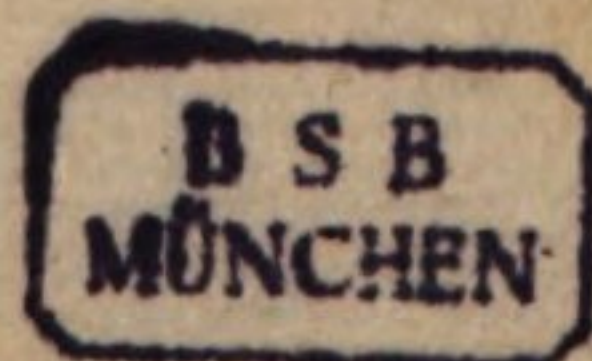
V E M F T I I 2

M D C C L X I I

$2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2$

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

11 PERIURUM HERMISSE, de BRITANNIA.

V. C.

HOMOBONO

PISONI

MEDICINÆ PRACTICÆ

IN GYMNASIO PATAVINO PROFESSORI

EXTRAORDINARIO

Petrius Maria Frambotus F.

Andem aliquando meam fidem libero, tibi de recudendo A R E T Æ O jampridem obligatam. Serius, quam voluisssem, nomen expungo, non ignavia, aut negligentia, sed quæ curis domesticis, quæ consuetis occupationibus præpeditus, rem invitus distuli. Ast quid nota excussem? Tu enim animum meum, & incredibile tibi satisfaciendi desiderium ex mea erga te observantia, quæ quidem summa est, intelligis, atque ex illa, quam studiosorum commodo devovi, vitæ ratione. Necessitas me coge-
bat insevire tempori, tibi obsequi reverentia. Utrum-
que præstiti, alterum suo tempore repugnanter, alterum
alieno, sed ad votum. Cum ad calcem operis perve-
nerim,

nerim, & exemplaria jam repagula pulsent in publicum
proditura, cui id potius quam tibi dicarem, quo au-
ctore auctor non unus e multis in Italia reviviscit?
Cui juvenus, quæ Medicinæ operatur, hanc editionem
acceptam referet. Quin hoc ingenium offerre mihi po-
terat, non tantum cohortatio illa, qua mihi ad impri-
mendum maximi momenti scriptorem calcar admovi-
sti, sed summa opinio, quam de doctrina, & sapientia
tua Senatus Venetus æquissimus ingeniorum æstimator
habuit; qui te in Athenæo suo prælegendis Medicinæ
arcanis præficiendum judicavit. Nec enim a tanto ju-
dicio dissentire fas, & nomen tuum non venerari pu-
blici commodi cupidissimi. Sed si hæ causæ cessarent,
quæ quidem potissimæ sunt, comitas, & benevolentia,
quam erga me habes, maxima ad hoc me impellere de-
buerant, ut quoniam hæc se mihi dat occasio, præstem
me tibi gratum, & memorem meritorum. Vale.

INDEX CAPITUM.

De Causis, & signis Acutorum Morborum

LIBER PRIMUS SINE PRINCIPIO,

*Hec sunt integri Libri Capita. Ex quibus prima
quatuor perierunt.*

Cap.	pag.
5. De causis, & signis accessionis morbi comitialis sine principio.	9
6. De Tetano, seu Rigore.	12
7. De Angina.	14
8. De affectibus Columellæ.	17
9. De Tonsillarum ulceribus.	18
10. De Pleuritide, id est, morbo lateris.	20

De Causis, & signis Acutorum Morborum

LIBER SECUNDUS.

Hec insunt in Secundo Libro.

Cap.	pag.
1. De Pulmonaria.	22
2. De Sanguinis exitu ab ore.	25
3. De Syncopa,	30
4. De Causo, id est febre uistoria.	31
5. De cholera.	33
6. De Ileo græce vocato, latine volvulo.	34
7. De Acutis Jecoris affectibus.	36
8. De Venæ Concavæ acuto morbo.	37
9. De Renum acutis affectibus.	40
10. De Acutis in Vesica ægritudinibus.	41
11. De Vulvæ strangulatu.	42
12. De Satyriasi.	44

De Causis, & Notis Diuturnorum Affectuum.

LIBER PRIMUS

Cap.	pag.
1. De Diuturnis affectibus, Proœmium.	47
2. De Cephalæa.	48
3. De Vertigine.	49
4. De Morbo comitali.	50

5. De Melancholia .	51
6. De Furore .	54
7. De Nervorum resolutione .	58
8. De Phthisi .	62
9. De Purulentis .	64
10. De Pulmonis abscessibus .	67
11. De Asthmate , sive Anhelitu .	68
12. De Pulmonariis .	69
13. De Jecore .	70
14. De Liene .	73
15. De Morbo regio .	75
16. De Cachexia , sive de malo corporis habitu .	79

De signis , & causis Diuturnorum morborum .

LIBER SECUNDUS,

Hæc insunt in hoc Libro .

Cap.	pag.
1. De Hydrope , hoc est , Aqua inter cutem .	82
2. De Diabete , sive urinæ profluvio .	87
3. De Renum affectibus .	88
4. De Vesicæ affectibus .	92
5. De Seminis profluvio .	94
6. De Stomachi affectibus .	95
7. De Affectu ventriculi .	97
8. De Colicis , idest intestini plenioris morbo laboranti- bus .	99
9. De Dysenteria , idest : difficultate intestinorum .	100
10. De Levitate intestinorum .	104
11. De Uteri morbis .	105
12. De Artritide , & Ischiade id est , Articulorum , & Co- xendicis dolore .	108
13. De Elephantiasi .	111

LIBER PRIMUS .

De Morborum Acutorum Curatione . Proæmium .

Cap.	pag.
1. Curatio Phreniticorum .	119
2. Curatio Veneralium .	126
3. De Curatione Tabis .	131
4. De Curatione Apoplexiæ .	ibid.
5. De Co-	

5. De Comitialis accessionis curatione.	7
6. De Curatione Rigoris, quem Tetanum vocant.	135
7. De Curatione Anginæ.	137
8. De Curatione columellæ.	140
9. De Curatione pestilentium in faucibus morborum.	142
10. De Curatione Pleuritidis, seu morbi lateralis.	143
	144

De Acutis Morbis Curandis.

LIBER SECUNDUS.

Cap.

1. Curatio Pulmonariæ.	pag. 151
2. De Sanguinis Rejectionis curatione.	154
3. De Curatione Cardiacorum, aut Syncopæ.	159
4. Curatio Cholerae.	165
5. Curatio Volvuli.	167
6. Curatio Acutorum Jecoris vitiorum.	169
7. Curatio acuti morbi dorsalis Venæ, & Arteriæ.	171
8. Curatio acuti morbi in renibus.	172
9. Curatio acutorum Vesicæ affectuum.	174
10. Curatio Vulvæ suffocationis.	175
11. Curatio Satyriasis.	177

Diuturnorum Morborum Curatio.

LIBER PRIMUS.

Cetera capita desiderantur numero octavo: vide primum librum de signis, & causis longorum morborum.

Cap.

1. Proœmium.	pag. 179
2. Curatio Cephalææ.	180
3. Curatio Vertiginosorum.	185
4. Curatio morbi Comitialis.	189
5. Curatio melancholiæ.	193
8. De Curatione Phthisis, seu ulcerum pulmonis.	197
13. De Curatione ulcerum Jecoris, & puris ab eo effusio-	198
nis.	200
15. Curatio Lienis.	
12. De Curatione morborum in Articulis, & Coxendice.	
Secundi Libri De curatione tardarum ægritudinum. Ca-	
rens principio.	201
13. Curatio Elephantis, & ultimum secundi voluminis De	
curatione longorum morborum.	

8

N O I

R I F O R M A T O R I

Dello Studio di Padova

C Oncediamo Licenza a *Giambattista Remondini* Stampator di *Venezia* di poter ristampare il Libro intitolato *Aretae Cappadocis Medici Insignis, ac Vetustissimi, Libri Septem, a Paulo Crasso Patavino in Latinum Sermonem versi*; osservando gli ordini soliti in materia di Stampe, e presentando le Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 21. Agosto 1762.

(Sebastian Zuffinian Ref.

(Alvise Mocenigo 4°. Kav. Proc. Ref.

(Polo Renier Ref.

Registrato in Libro a Carte 144. al Num. 715.

Giacomo Zuccato Segr.

ARE-

ARETÆI CAPPADOCIS
MEDICI INSIGNIS
DE CAUSIS, ET SIGNIS ACUTORUM
MORBORUM.

Liber Primus sine principio,

JUNIO PAULO CRASSO

PATAVINO

INTERPRETE.

Hæc sunt integri Libri Capita, ex quibus prima
quatuor perierunt.

<i>De Phrenitide.</i>	<i>Cap. I.</i>
<i>De Lethargo, seu Vaterno.</i>	<i>Cap. II.</i>
<i>De Tabæ.</i>	<i>Cap. III.</i>
<i>De Apoplexia.</i>	<i>Cap. IV.</i>
<i>De Accessione morbi comitialis.</i>	<i>Cap. V.</i>
<i>De Tetano seu Rigore.</i>	<i>Cap. VI.</i>
<i>De Angina.</i>	<i>Cap. VII.</i>
<i>De Affectibus columellæ.</i>	<i>Cap. VIII.</i>
<i>De Tonsillarum ulceribus.</i>	<i>Cap. IX.</i>
<i>De Pleuritide.</i>	<i>Cap. X.</i>

De causis, & signis accessionis morbi comi-
tialis. Cap. V. sine principio.

hebetudines, vertiginēs, tendonum gravitates, venarum
colli repletiones, & distentiones: nausea frequentius quidem
a cibis; non minime tamen, & ab inedia pusilla quæ-
dam

dam nausea sequitur : & uberior pituitæ fit vomitus ; paucis assumptis cibis fastidiunt , & crudi sunt : flatibus replentur : præcordia elata habent . Hæc sane perpetuo comitantur . Cum vero accessio appropinquat , splendores quidam purpurei , aut nigri , aut omnes una permixti ob oculos in orbem versantur , ac discurrent : ut in cælo Iris prætenta esse videatur : fœdum odorem sentiunt : aures sonant , iracundi fiunt : bilis præter rationem accenditur . Quidam igitur levi de causa , utpote ob animi angorem , ceciderunt : aliqui intente fluminis decursum , aut rotam , quæ circumvolvitur , aut turbinem , qui in orbem agitur , conspicati : alios autem rerum graveolentiam , ut gagatis lapidis odoratus prostravit . His utique in capite vitium inhæsit , atque inde noxam inferens ortum habet . Nonnullos vero , & corripit a nervis procul a capite positis incipiens , quicunque principium in consensum affectus inducunt . Itaque magni manuum , aut pedum digiti convelluntur : unde & dolor , & stupor , & tremor sequuntur : atq; hæc in caput impetum faciunt , si & malum surrepens caput invasit . His porro fragor quidam redditur perinde , ac si ab ligno , aut lapide verberetur : cumque ab humo surrexerunt , quædam tanquam si ex insidiis vapulassent , commemorant : hoc sane pacto illi , quibus primo id malum incidit , decipiuntur . Quibus vero familiare , & consuetum est , simul atq; morbus in digitum impetum dedit , aut inde exortum est , usitatos , qui ad sunt , adjuutores inclament , futuramque ab experimento calamitatem prospiciunt : obsecrant quoque ut membra , unde oritur , constringant , reflectant , dirigant : quinetiam ipsimet sibi ipsis affecta membra , tanquam inde morbum eximentes trahunt , velluntque , atque ita sibimet auxiliantes , nonnunquam & nos ad ægritudinis notitiam impulerunt . Nonnullos utique ceu invadente fera pavor corripuit , aut adumbrationis opinio incessit , atque ita prociderunt . At in ipso morbi insultu sensibus captus homo jacet : manus ipsi nervorum distentione convelluntur : crura vero non solum distracta sunt , sed etiam huc atque illuc a tendonibus projiciuntur . Id genus calamitas jugulatis tauris haud absimilis est : cervix incurvatur , caput , varie distorquetur : siquidem nonnunquam pronum , ceu arcus infle-

inflectitur, quando pectori maxilla adhærescit: nonnunquam vero in scapulas refringitur: veluti his, qui per vim crinibus trahuntur, usu venit: quando modo in hanc, modo in illam partem ad humeros admovetur. Sic laborantes magno hiato os aperiunt: id siccum habent, linguam prælongam, ut periculum sit, ne aut magno vulnere faucietur, aut penitus abscindatur. Interdum convulsione dentes inter se colliduntur: oculi inversi sunt: palpebræ cum palpitatione frequenter dehiscunt: quod si quando connivere velint, palpebræ non committuntur, sed alba oculorum cernuntur, ac subapparent. Supercilia nonnunquam, ut his, qui ad iram concitantur, in glabellam atrahuntur: nonnunquam ad tempora vehementer admodum revelluntur: ut cutis circa frontem valde prætenta sit, atque in superciliorum medio rugæ evanuerint. Malæ rubentes palpitant. Labia interdum quidem in acutum clauduntur: interdum vero ad obliqua dilatantur: quando in ridentis speciem dentibus circumtenduntur. Malæ rubent quidem, sed cum morbus increvit, & faciei livor accedit: cervicis vasa distenduntur: vox, ut in strangulatu, aufertur: etiam si vehementer inclames, non sentiunt: eorum vox nihil nisi gemitus, & suspirium est: respiratio vero suffocatio quædam est, veluti in his, qui laqueo strangulantur. Inter initia arteriarum motus vehementes sunt, & celeres, & parvi: in fine vero magni, tardi, & languentes: in universum autem ordine carentes. Penis quoque erectio sequitur. Hæc utique circa accessionis finem patiuntur. Ubi ad mali remissionem perveniunt, tunc sponte urinam reddunt, alvus fluit: nonnullis etiam adstrictis compressisque vasculis genitura excernitur: id vero, & dolore irritante, & humiditate erumpente accidere potest: siquidem & istis nervorum dolores fiunt. Ad hæc os vehementer humidum habent: pituitam multam, crassam, & frigidam: eam si trahas, in longum, veluti filum, ipsius multitudinem deduces. Porro temporis longitudine, & laboris vehementia, quæ intra pectus sunt, fervent: spiritus vero intus coercitus omnia concutiet: eorundem quoque & convulsio, & perturbatio sequitur: inter respirandum præterea humores, & os, & nares inundant: spiritus cum humore effertur. Cum præcedens vero strangulatio remittit, omnia item remittere

mittere videntur. Quinetiam, ut magnis procellis concitatum mare, spumam ore profundunt: quando, & tanquam jamdudum expulso morbo resipiscunt, & resurgunt. Cæterum cum a morbo quiescunt, ab initio, membris segnes sunt: capitis gravitate premuntur: dissoluti sunt, languidi, pallentes: consternati animo ob lassitudinem morbi que verecundiam contristantur.

De Tetano, seu Rigore. Cap. VI.

Tetani musculorum, qui in maxillis sunt, & tendonum distentiones sunt, dolorem quidem magnum inferentes, celerrime vero necantes, haud facile quoque sanabiles. At noxæ ab hoc malo cum omni corpore communicantur: omnia enim cum principiorum vitiis consentiunt. Species vero convulsionis tres sunt, cum rectum corpus riget, aut retrorsum flectitur, aut prorsus versus incurvatur. Recto quidem corpore Tetanus dicitur, cum neutram in partem detortus homo, atque inflexilis contentus est. At convulsionem, quæ retrorsum, aut in priorem partem fiunt, a tentione, & loco nomenclaturam accipiunt. Nam in averfam partem ægrotantis reclinationem Opisthotonon vocamus, nervis, qui eo loci sunt, male affectis. Emprostotonon autem, si in priorem partem homo deflectitur, nervis anterieus positis laborantibus. Tonus enim nervorum, tentionisque vocabulum est. Causæ autem istorum infinitæ sunt: nam ob vulnera fieri solent, membrana, aut musculis, aut nervis punctis, ex quo plerunque moriuntur. A vulnere enim convulsio lethalis est. Convellitur autem, & ex abortu mulier: verum, & hæc raro admodum evadit, & ab aliquo vehementi cervicis ictu nonnulli convelluntur. Et frigus longe excellens horum vitiorum causa esse potest. Quapropter hyems omnium maxime horum vitiorum ferax est, secundo loco, ver, & autumnus, æstas autem minime, nisi vulnus præcesserit; aut peregrini morbi grassentur in vulgus. Mulieres sane magis, quam viri, nervorum distentione tentantur: frigidæ enim sunt: verum ipsæ frequentius

quentius liberantur, quoniam humidæ sunt. Quantum ad ætates attinet, pueri assidue hoc morbo vexantur: sed non admodum pereunt quod illis usitatum, & familiare id vitium sit. Juvenes autem rarius, quam pueri, id patiuntur: sed crebrius intereunt: viri minime. At senes inter omnes magis, & eo vitio corripuntur, & eo necantur. In causa est frigidity, & aridity senectæ, & mortis natura. Cæterum si frigidity cum humido jungatur, minus noxiæ sunt convulsiones, minusque ab ipsis discrimen impendet. Affectum hunc ista comitantur, omnes subito atque affatim corripit, labor, & intentio tendonum adest, & dorsi, & musculorum, qui in maxillis, & pectore sunt. Inferiorem enim maxillam superiori annectunt adeo, ut neque vectibus, aut cuneis per Jovem facile diduci possint. Quod si quis videntes abducens humore instillaverit, non demittunt, sed effundunt, aut ore continent, in nareve retrudunt. Isthmus enim simul inhærescit, ac tonsillæ duræ atque intentæ ejus, quod devoratur, impressioni non cedunt. Facies est rubida, variegata, oculi ferme rigentes, qui vix circumvolvuntur, strangulatio vehemens, spiratio vitiosa, manuum crurumque distentio, muscoli palpitantes, facies variis modis distorta, buccæ, & labia tremunt, maxillæ quatuntur, dentes strident. In alio vero quodam, & aures movebantur. Ego sane vidi, & miratus fui, lotium supprimi usque ad insignem mejendi difficultatem, aut sponte effundi, cum vesica premeretur. Hæc utique omnibus convulsionis generibus communia: propria vero cujusque hæc sunt, Tetani quidem in rectum totius distentio, nullam prorsus in partem detorta, neque declinans: recta quoque sunt crura, & manus. Opisthotonus vero retrorsum incurvat hominem, ut reflexum caput inter scapulas locetur: guttur extat: maxilla inferior plerumque dehiscit, & raro cum superiore committitur: in respirando stertunt, venter, & pectus prominent, lotium his minus contineri potest: abdomen intentum est, & si percutias, resonans: manus retrorsum extensione detorquentur, crura inflectuntur: e contrario poplites vitiose curvantur. At si in priorem partem contrahuntur, convexa quidem his terga sunt æqualiter cū parte pectori opposita, quam Metaphrenon Græci appel-

appellant: coxendicibus extra pulsus, dorsum totum rectum est: vertex, caputque in pectus vergunt: mentum ossibus pectoris affigitur: manus confertæ sunt, & cohærentes: crura extenta. Dolores omnium atroces, vox omnium flebilis: suspirant autem mussantes profundius. Si pectus, & spiritum morbus occupaverit, facile migrant e vita. Bonum quidem ægrotanti, quod laboribus, distortionem, turpitudineque liberatur: præsentibus quoque hominibus minus triste, seu filius, seu pater sit. Verum si in vita adhuc perdurent, spiritu licet vitiatum, nihilominus permanente, prorsum versus non arcus modo instar, verum & orbis incurvantur: ut caput genibus adnexum habeant, cruraque ac terga in priorem partem refracta sint adeo, ut genu articulus in poplitem depulsus esse videatur. Inhumana calamitas, injucundus aspectus, triste intuenti spectaculum, & malum insanabile: ob inversionem autem vel ab amicissimis hominibus non agnoscuntur. Votum quoque illis, qui adsunt, prius impium, nunc honestum efficitur, ægrum vita defungi, quo una cum vita doloribus, & acerbis malis liberetur. Quinetiam neque medicus præsens atque aspiciens, ad vitam, aut ad doloris levamen, aut ad figuræ emendationem quicque opis afferre potest. Nam si membra dirigere velit, viventem sane hominem distraxerit discerpseritque. Igitur victis a morbo nihil ultra subveniens contristatur duntaxat. Hæc vero est medici magna infelicitas.

De Angina Cap. VII.

A Ngina peracutus affectus est: spiritus enim compressio est. Duæ vero ejus species sunt; aut enim instrumentorum spirandi phlegmone est, aut solius spiritus in seipso causam habentis affectus. Instrumentorum quidem tonsillarum, epiglottidis, faucium, columellæ, summæ arteriæ. Quod si depascitur phlegmone, etiam linguæ, & maxillarum interius: cum ob phlegmones excellentem magnitudinem linguam extra dentes proferunt: oris enim cavernam implet, & ipsius quod abundat, extra dentes exeritur. Hoc malum Synanche græce, Angina latine, & Cynanche, id est, Canina

Canina Angina nominatur: aut quoniam huiusmodi animalia assidue hoc malo vexantur, aut quod etiam sana linguam exercere consueverunt. Alteri autem generi contraria eveniunt, instrumentorum collapsio, & singulorum naturę insignis macies, & strangulatio vehemens: ut ipsismet in pectore, latentioribusque partibus circum cor atque pulmones abdita esse inflammatio videatur. Anginam hanc appellamus, quasi interius urgentem, atque angentem. Ego vero existimo ipsius solius spiritus id vitium esse, prava conversione ad calidissimum siccissimumque conversi, nulla corporis parte inflammatione laborante. Id autem mirandum non est; nam in (a) Charonęis strangulatus citra ullum corporis affectum acutissimi contingunt: immo vel unica inspiratione prius, quam corpus aliquod maleficio contrahat, homines moriuntur. Quin etiam, & a rabido cane, qui in faciem, dum spiritus adducitur, tantummodo inspiraverit, & nullo pacto momorderit, in rabiem homo agitur. Talem igitur respirationis mutationem interius fieri haud est ex his, quę fieri nequeant: quando quidem, & alia infinita eorum, quę in homine sunt, eandem speciem cum exterioribus causis obtinent, succi per dentes intra corpus sunt, & exterius: morbi quoque medicamentis perniciosus affimiles, & a medicamentis talia vomunt, qualia ob febres vomere solent. Quocirca neque a ratione alienum est in pestilentia, quę Athenas afflixit, nonnullos existimasse in puteos Pireęi a Peloponensibus venena fuisse coniecta: homines enim pestilentis morbi cum lethalibus medicamentis similitudinem ignorabant. Adest sane Canis angina laborantibus tonsillarum, faucium, totius oris inflammatio: lingua extra dentes, & labia prominens: saliva effunditur: pituita crassissima ac frigida defluit: facies rubicunda, & inflata est: oculi exerti, patentes, valde rubent: potus in nares refunditur: dolores acerbi sunt, sed strangulatione vexati eos obscurius sentiunt: pectus, & cor ardent: frigidi aeris desiderium adest, & admodum exiguum inspirant eousque donec demum intercluso ad pectus aeris transitu stran-

(a) *Aliter coronęis.*

strangulentur. Nempe quibusdam cum pulmone vitium facile communicatur: hi vero permutatione moriuntur: febres ignavæ oriuntur, molles, nihil proficientes. At si alicui in bonum res vertitur, abscessus secundum aurem hinc atque inde exterius, aut interius in tonsillis fiunt. Quod si cum corpore non admodum tarde fiant, evadunt quidem, sed cum dolore atque discrimine. Sin autem morbo in abscessum mutato tumor major subest, in acutum abscessu insurgente repente strangulantur. Hæ sunt plane caninæ anginæ species. Anginam autem collapsio, gracilitas, palior, comitantur; oculi cavi, interius demersi; fauces, & gurgulio retracti; tonsillæ multo magis subsidentes, vocisque privatio. Hujusce speciei strangulatus longe, quam prioris, violentior: quippe cum in pectore malum sit, ubi spirandi initium ponitur, eodem die moriuntur, qui celerissime, nonnunquam, & ante quam medicum accersiverint: nonnulli, & accersito medico nihil profecerunt; mortuus est enim æger ante quam medicus arte uteretur. Quod autem in melius vertitur, inflammat omnia, quæcumque extrorsum phlegmone impulerit: quare ex synanche, idest, angina, fit cynanche, idest, canis angina. Bonum quoque est, si in pectore magnum œdema oriatur, aut insigne erysipelas. Egregius vero medicus aut cucurbitula in pectus malum detrahit, aut sinapim ossibus pectoris, aut partibus, juxta maxillas imponens extrinsecus (a) ulcerat, distensionemque molitur. Quibusdam sane brevi tempore vitium his auxiliis exterius tractum fuit, absolutum vero subito recurrit, & (b) ad interiora reversum est. Causæ utique infinitæ sunt, refrigerationes magis, exustiones minus, plagæ, ab ossibus piscium penetrationes in tonsillas, frigida potus, ebrietates, saturitates, & mala a respiratione prodeuntia.

De

(a) *Alia lectio attrahit.* (b) *Alia suffocavit.*

De affectibus Columellæ. Cap. VII.

COrpus solidum ex palato pendens, inter tonsillas positum, Columna, & Gurgulio nominatur. Uva enim affectionis nomen est. Columella natura nervus est, sed humidus: nam in humido loco situs est. Iste itaque Gurgulio pluribus incommodis afficitur. Etenim phlegmone crassescit, æqualisque a basi usque ad extremum terminum efficitur in longum protentus, ac rubore suffusus. Columna hujusce vitii appellatio est. Si in extrema tantum parte rotundatur, & increfcit, livet, atque subnigricat, Uva hujusmodi affectus cognominatur: omnia enim uvæ similia sunt, & figura, & color, & magnitudo. Tertius affectus est membranarum ab utraque parte jacentium, quæ veluti squammæ latæ, aut vespertilionum alæ conspiciuntur: id genus morbi Lorum vocatur: loris enim similes sunt membranarum in latum explicationes. At si in tenuem, & oblongam membranam Columella desinat, veluti urinaculum in extremis habens, Craspedon Græci hunc affectum nominant: quod montis radicem vel pedem significat: latino caremus vocabulo. Provenit autem, & id ex fluore, quemadmodum, & alia vitia. Fit vero, & per abscissionem oblique factam ab uno tantum latere membranam relinquente medico. Sin autem bicornis Columella reddatur, geminis membranis hinc atque inde pendentibus, nomen quidem nullum obtinuit, verum affectus ipse perspicuus est: omnia vero hæc facile fuerit introsipientem dignoscere. Omnibus ipsis strangulatus accidit, & ægre cibum potumque devorant: tussis quoque omnibus adest, sed præcipue Loro vexatis, & Craspedo; quædam enim arteriæ titillatio a membranis oritur: nonnunquam vero, & aliquid humoris in arteriam clanculum instillatur, unde ad tussim provocantur. Uvam autem, & Columnam major spiritus difficultas sequitur, & magis impedita devoratio: in his enim humor in nares repellitur, quoniam tonsillæ una male habentur. Senibus Columna accidere consuevit. Juvenibus autem ac viris Uva: si quidem hi sanguine referti sunt,

& inflammationi magis obnoxii. Pubescentes, & pueros membranarum vitia sæpius infestant. Secari autem omnia citra noxam queunt: sed in Uva adhuc rubentibus locis sanguinis effluvium, & dolores, & phlegmones incrementum superveniunt.

De Tonsillarum ulceribus. Cap. IX.

ULcera in Tonsillis fiunt aliqua mitia, familiaria, non lædencia. Aliqua aliena, pestifera, necantia. Mitia quidem sunt munda, exigua, non alte descendencia, non inflammata, dolorem non excitantia. Pestifera sunt lata, cava, pingua, quodam concreto humore albo, aut livido, aut nigro sordentia. Id genus ulcera Aphthæ nuncupantur. Quod si concreta illa fordes altius descenderit, affectus ille Eschara est, atque ita græce vocatur, latine Crusta. Crustam vero circumveniunt rubor excellens, & inflammatio, & venarum dolor, quemadmodum in carbunculo, & exiguæ raræque pustulæ, quas Græci Exanthemata vocant, orientes, hisque aliæ supervenientes in unum coalescunt: atque inde latum ulcus efficitur. Id si (a) interius in os depascendo serpit, ad Columellam usque pervenit, ipsamque exedit, & linguam etiam occupat, & gingivas, & frena, idest, dentium alveolos, dentesque inde labefactantur, & denigrescunt. In collum etiam phlegmone erumpit: atque isti haud ita multis diebus post phlegmone, febribus, foetore, inediaque consumpti intereunt. At si in pectus per arteriam id malum invadat, illo eodem die strangulat: pulmo enim, & cor neque talem odoris foeditatem, neque ulcera, neque saniosos humores sustinent: sed tussis spirandique difficultas enascitur. Causa maleficii tonsillarum est frigidorum, asperorum, calidorum, acidorum, adstringentiumque devoratio: quandoquidem hæ partes pectori ad vocem spiritumque edendum inserviunt, & ventri ad alimen-
ti

(a) *Aliter exterius.*

ti transmissionem, & gulæ ad ejusdem devorationem obsequio sunt. Internis vero partibus si quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulæ, & pectori, ad isthumum, & tonsillas, & loca ibi posita mali consensus, & eructationes perveniunt. Quapropter pueri usque ad pubertatem maxime hoc morbo tentantur: præcipue namque pueri multum frigidumque aerem inspirant: quoniam in his plurimum caloris inest, & ad cibos intemperantes sunt, & varia concupiscunt, & frigidam potant, & excalescentes ac ludentes altius vociferantur. Puellis quoque usque ad menstruæ purgationis tempora hæc vitia usitata sunt. Regio Aegypti horum affectuum plane fœcunda est: aer enim spirando ficcus adducitur: varios præterea cibos suggerit: radices enim, herbæ, atque olera ibi large proveniunt, & acria semina, & potio crassa, utpote Nili aqua sibi vero Aegyptii ex hordeo, & ex flocibus seu vinaceis potiones acres conficiunt. Syria quoque, maxime illa, quæ Cœle, idest cava nominatur, hujusmodi morbos procreat: unde ægyptia, & syriaca ulcera id genus appellant. Modus vero mortis quam miserrimus accidit. Dolor quidem acer, & calidus, qualis in carbunculo, spiritus vitiatus: exhalant enim maximæ putredinis odorem, eundemque vehementer in pectus spirando adducunt. Immundi adeo sunt, ut neque suum ipsorum odorem ferre queant. Pallida his seu livida facies, febres acutæ, sitis, ut igne accensi videantur. Potum, veriti dolores, non admittunt: tristantur enim, cum tonsillæ comprimuntur, aut potus in nares resilit: cumque decumbunt, surgunt, ut sedent, decubitus non ferentes: quod si sedent, quiete carentes, iterum decumbere coguntur: plerumque autem recti stantes obambulant: nam quiescere nequeunt: solitudinem fugiunt dolorem tollere tentantes. Inspiratio magna est, frigidum enim aerem ad refrigerationem desiderant: expiratio vero parva. Nam veluti igne exusta ulcera cum sint, a calido præterea spiritu incenduntur: rancitas adest: vox nihil significat. Atque hæc in pejus ruunt, cum subito in terram collapsis anima deficit.

De Pleuritide, id est, morbo lateris. Cap. X.

Sub costis, dorso, & internis pectoris ad jugula usque tenuis membrana robustaque ossibus inhærens substrata est, cui nomen succingens inditum est. In hac cum phlegmone suborta fuerit, ignis adest cum tussi, & sputis variis. Pleuritis morbus iste a Græcis appellatur. Opus est autem omnia hæc inter se consonare, atque conspirare ab una causa pendentia. Quotquot enim ex his sparsim alia ab alia causa proveniunt, & si omnia simul ingruunt, Pleuritis non vocatur. Hunc affectum comitatur dolor acutus ad jugula ascendens, ignis acer. Decubitus in latus inflammatum facilis est; in sua enim ipsius sede collocatur: in oppositam vero partem decubitus dolorem concitat: a pondere enim, & phlegmone, & suspensione in omnes membranae continuas partes ad humeros usque, jugula, quibusdam vero, & in terga, & in dorsi scapulas dolor protenditur. Pleuritida veteres Græci appellarunt, Latini morbum lateris, vel costarum. Eam vero sequitur difficilis spiritus, vigilia, ciborum fastidium, malarum rubor hilaris: tussis arida: sputa ægre exeuntia, pituitosa, aut biliosa, aut abunde cruenta, aut subflava, & hæc ordinem non servantia, sed alias alia advenientia ac recedentia. Ex omnibus vero pejus est si cruentum sputum desit. Delirant autem, & nonnunquam comate occupantur: atque in soporem gravem inclinantes mentis alienationem patiuntur. Itaque si in malum vertatur morbus omnibus in pejus vergentibus, intra septimam isti in syncopam lapsi consumuntur. At si in secunda hebdomada educi sputa incipiant, & mala augescant, decimoquarto die pereunt. Nonnunquam fane intra hujus temporis spatium omnium in pulmonem transitus est. Trahit enim in seipsum pulmo rarus, & calidus, & ad proxima trahenda sese commovens. Tuncque morbi transpositione repente homo strangulatur. Cæterum si diem hunc ægrotus transierit, atque intra vicesimum non moriatur, in empycum, hoc est, pectore suppuratus evadit. Hæc pro-

fe-

fecto, si morbus ad perniciem tendat, eveniunt. At si in melius vergat, sanguinis e naribus larga profusio cum impetu succedit: tuncque repente morbus discutitur: quandoquidem, & somnus oritur, & pituitæ rejectio advenit, postea bilioforum tenuium, deinde multo tenuiorum, rursus vero cruentorum, crassorum, carnis formam referentium. Quod si post cruenta iterum exeat bilis, post ipsam pituita, secura est hæc in pristinum restitutio. Hæc si tertio die incipiunt, & facile extussiunt, lævia, æqualia, humida, rotunda, septimo die liberantur, quando & venter biliosa exturbat, spiratio conquiescit, mens ad se redit, febres decrescunt, ciborum appetentes sunt. Si secunda vero hebdomada hæc inchoantur, decimo quarto die sanantur: sin minus, in empyema, hoc est, pectoris suppurationem morbus vertitur. Id vero rigores indicat, doloresque punctorii: federe cupiunt, spiritus deterius ducitur: tunc metus major est, ne pulmo pus multum subito attrahens hominem suffocet: qui prima & majora mala evaserat. Verum enim vero si inter costas morbus irreperit, easque disjunxerit, & phlegmones fastigium extrorsum deprompserit, aut versus intestina eruperit, plerumque homo ad sanitatem redit. Inter anni tempora hyems maxime hujus morbi ferax est: secundo autumnus, ver minus, nisi interdum frigidum sit: æstas vero minime. Quantum ad ætates attinet, in primis senes pleuritidi sunt obnoxii: qui etiam sæpius quam alii liberantur: neque enim magna phlegmone in arido corpore excitari potest, neque in pulmonem transitus facilis est: quippe qui est in senectâ, quam in alia ætate frigidior: quando, & spiratio parva est, & omnium attractio imbecilla. Juvenes autem, & viri haud ita frequenter in hunc morbum incidunt: verum neque admodum frequenter evadunt: nam neque ab exigua causa, neque ob exiguam phlegmonem ægrotant. In magnis autem majus inest periculum, & pueri minime pleuritide corripuntur, minusque ab ea periclitantur: quando quidem puerilia corpora rara, humida, fluxaque sunt, ac multa est in eis difflatio atque digestio: quo circa neque magna contrahitur phlegmone: ea est hujus ætatis in hoc morbo felicitas.

ARETÆI CAPPADOCIS
DE CAUSIS, ET SIGNIS
ACUTORUM MORBORUM,
LIBER SECUNDUS.
JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO
INTERPRETE.

Hæc insunt in secundo Libro.

<i>De Pulmonaria.</i>	Cap. I.
<i>De Sanguinis rejectione.</i>	Cap. II.
<i>De Syncopa.</i>	Cap. III.
<i>De Ardoribus.</i>	Cap. IV.
<i>De Cholera.</i>	Cap. V.
<i>De Volvulo.</i>	Cap. VI.
<i>De Jecinoris acutis morbis.</i>	Cap. VII.
<i>De Cavæ venæ acuto morbo.</i>	Cap. VIII.
<i>De Renum acutis affectibus.</i>	Cap. IX.
<i>De Vesicæ acutis affectibus.</i>	Cap. X.
<i>De Uteri strangu!atu.</i>	Cap. XI.
<i>De Satyriasi.</i>	Cap. XII.

De Pulmonaria. Cap. I.

OB DUO potissimum vivunt animalia, escam videlicet, & spiritum: ex his multo magis vitæ conducit spiratio: hanc enim si quispiam suppri-
mat, non diu feret incolumis: sed protinus interibit.
Hu-

Hujus instrumenta multa parata sunt. Initium sunt Nares, via est Arteria: locus continens Pulmo. Pectus autem pulmonis est vallum, & conceptaculum. Verum cætera ut instrumenta solum animali subserviunt, pulmo vero attrahendi causam in se continet. Namque in ipso medio calidum viscus, sedet, cor vitæ spirandique principium. Id pulmoni quoque attrahendi frigidi aeris cupiditatem injicit: siquidem ipsum incendit, verum cor est, quod attrahit. In primis igitur si cor affectum est, non diuturna est mortis dilatio. Si pulmo male habet, pusillam quidem ob causam difficulter spirat, male vitam agit, mors tardissime advenit, si quis medelam adhibet. Si vitium insigne fuerit, qualis est phlegmone, strangulatus sequitur, vocis spiritusque sublatio subitanea perniciēs imminet. Hæc est ægrotudo ea, quam Græci Peripneumoniam, Latini Pulmoniam dicunt: vomica scilicet pulmonis. Eam febris acuta comitatur, doloris carentia, si solus pulmo inflammatur. Quippe qui naturaliter dolore immunis sit, ob corporis raritatem lanis assimilis. Asperæ arteriæ in ipso insertæ sunt, cartilaginosa, & ipsæ dolorem non sentientes. Musculorum pulmo expers est: nervos habet exiguos, graciles, ad motum ciendum opportunos; his de causis pulmo dolorem non percipit. At si quæpiam ex membranis cum ambientibus, & ad pectus deligantibus inflammatur: adest tunc, & dolor; spiritus est depravatus, calidus: federe volunt laborantes: ad spiritum ducendum corpus rectum statuitur: ad id enim hic est situs aptissimus: rubescit facies, sed malæ præcipue: oculorum album nitidissimum ac pingue est: summæ nares simæ sunt: venæ temporum, vel etiam colli elatæ apparent, cibos averfantur, arteriarum pulsatus initio magnos habent, inanes, creberrimos perinde, ac si festinare coacti sint: calor in exterioribus membris modicus humectusque est, in interioribus ingens aridus. Inde fit spiritus calidus, fitis, linguæ siccitas, frigidi aeris aviditas; mentis ambiguitas supervenit: tussis adest plerumque sicca: sin aliquod sputum movet, id vel spumans pituita est, aut aliquid exquisitè biliosum, aut cruentum, floreo colore valde perfusum: id vero cruentum aliis perniciosius est. Quod si mortifera magis

ægritudo redditur, vigiliæ augeſcunt, ſomnus paucus, torpidus, haud abſimilis ſopori, qui a Græcis Coma nominatur: cogitationes vanæ inſurgunt: mens alienatur: non admodum ecſtaſi corripuntur: præſentia mala ignorant: nam eos ſi de morbo interroges, nihil periculi inſtare reſpondent, eorum algent extrema: liveſcunt ungues (a) curvanturque: motus arteriarum parvi, frequentiffimique ſunt: deficientes, quando ipsis proxima mors eſt; nam ſeptimo die plerumque moriuntur. Porro ſi nonnumquam morbus ſubſiſtit, & aliquantulum in melius vergit, vehemens de naribus ſanguinis eruptio conſpicitur: aut per alvum cum perturbatione multorum bilioſorum, & ſpumantium fuccorum dejectio, qui ex pulmone in ſacrum ventrem depulſi fuiſſe videri poſſunt, ſi multi liquidiores, facile dejiciuntur. Nonnunquam vero, & per urinarias ſemitas evocantur. Cæterum quibuſcunque hæc ſimul eveniunt, hi quamprimum ægritudine ſublevantur. Quidam utique ſunt, quibus magna vis puris in pulmone procreatur: aut ex pleuritide ſit permutatio, ſi majus bonum ſuboritur. Quod ſi ad inteſtina aut veſicam ex lateris morbo fanies derivata ſit: tunc quidem continuo pulmonis vomica liberantur: ſed diuturnum ulcus, quod demum fanefcet, in latere patiuntur. Quibus vero in pulmonem pus irrumpit: nonnulli ob ſubitaneam, & copioſam effuſionem, & rejiciendi infirmitatem ſuffocantur. At quicumque ſuffocationis periculum ex tumoris eruptione ſubterfugiunt: hi longo tempore pulmonis ulcere cruciantur, & in phthiſim prolabuntur. Verum ex abſceſſu, & phthiſi pauci admodum ſenes liberantur; ſicut neque a pulmonia juvenes, & florentem ætatem agentes.

De

(a) *Alias vigilant.*

De Sanguinis exitu ab ore. Cap. II.

Sanguis ab ore duobus modis emittitur, primo ex ipso ore, capite, & vasculis, quæ ibi sunt: via est palatum, & fauces ubi est gulæ, & arteriæ principium: screantes vero, cum parva tussi, vel etiam citatiore in os sanguinem eructant; nam cum ab ore fertur, neque screatu opus est, tum expuere dicimur; cum vero paucissimus, & guttatim sanguis exit, aut etiam si copiosus de capite, vel ab ore eruperit; nondum rejectio est appellanda; sed idem vel sputum, vel sanguinis eruptio, græce hæmorrhagia dicitur: si ab inferioribus ascendat a pectore visceribusque ibi latentibus, pulmone, aspera arteria, locisque spinæ finitimis: hujusmodi non sputum, sed rejectio latine, græce anagoge vocitatur ascensionis, ac viæ, per quam fertur, nomen habens. Signa vero utriusque communia exigua, & pauca sunt, quantum, & locus permittit, in quem rejectio, & sputum conveniunt. Singulorum autem propria, magna, & multa, & periculosa sunt: quibus utramque effusionis sanguinis speciem internosse leve est. Igitur si a capite sanguis decurrit, ubi multus est, plura majoraque aderunt: pauca minoraque, ubi raro paucusque expuitur: caput grave est, dolet: sonant aures, facies rubet, venæ distentæ sunt, vertigo infestat. Et ante hæc causa evidens fuit, percussus, frigora, calores ingentes, vinum largius epotum. Quippe id subito ac valde caput implet, repenteque multum sanguinis effracta vena profundit: modica ebrietas rarefacta vena sanguineum sputum movet. Interdum per nares sanguinis consuetum profluvium sistitur, ad palatum vero conversum rejectionis imaginem præbet. Igitur si de capite profluit, titillatio in palato gignitur: creber screatus fit, post quem sputum erumpit; inde irascuntur, tussique magnopere agitantur. Si ex palato in arteriam defluit, tum per tussim sanguinem extrudunt: idque multos falsos habuit ex profundis visceribus rejectionem fieri suspicantes. Nonnunquam, & ex capite decurrit in gulam, sicque cum nausea vomitur:

mitur: falsoque multis ita persuasit, ut ex gula ferri sanguinem crederent. Qui expuitur sanguis, haud ita crassus est, colore ater, levis, æquabilis, alienæ materiæ non permixtus: screantibus enim confestim in linguam cadit rotundus, avulsionique obediens. Tu vero si palatum etiam introspicias, id sordidum, ulcerosum, & sæpius cruentum videbis. Huic simplex curatio brevique suffecerit, adstringentia videlicet medicamenta palato adhibita, & ea frigida: siquidem calefacientia, & quæ rara faciunt corpora, & quæ dilatant, fluxum majorem citant. Eaque sit a capite cadentis sanguinis conjectura. At caput quoque vel per venæ sectionem, vel per nares, vel per aliam distentionem evacuandum est, & hæc mature facienda sunt: nam si diutius sanguis feratur, quædam erit ejus cursui exercitatio, ejusque loci membra suscipiendo sanguini assuescent: ulceratur autem, & arteria: unde tussis, non screatus exoritur; atque inde fit eruptionis initium. Si vero a pectore inferioribusque visceribus sanguis effluerit: rejectio latine, græce anegoge nuncupatur. Utique valde mortifera est, si ab aliquo principe membro effracto sanguis manaverit, aut a concava cordis vena sanguinem ab jecore illi fuggerente, aut a magna arteria secundum dorsi spinam discurrente: nam erumpente sanguine, perinde ac si juguletur homo ac stranguletur, mors instat celerrima. Quibus autem ex pulmone, aut costa, aut aspera arteria profunditur, non æque cito intereunt; veruntamen in suppurationem pectoris, græce empyema dicitur, & in phthisim incidunt. Minus periculi ab aspera arteria portenditur. Si gula aut ventriculus sanguinem vomunt, non ita terribile est, & si valde copiosi sanguinis vomitus est, neque longa duratio est, neque varia. Si a jecore aut liene prodeat, non facile id fit neque continenter, namque in ventriculum, & intestina expeditius hæc viscera sanguinem propellunt, haud ita tamen, quia credendum sit, hæc eadem ad superiora, videlicet, pulmonem, & arteriam posse retrudere. Siquidem in febribus a liene, & jecinore per narem illam sanguis erumpit, quæ a regione patienti visceri opponitur. Locos, unde fit exitus, jam recensuimus, eorumque periculi
vel

vel mortis discrimina. Effusionis aut sanguinis tres sunt modi, vel rupta vena aliqua, vel exesa, vel rarefacta. Rumpitur quidem repente vel ictu, vel ferendo onere, aut tollendo, vel ab edito loco desiliendo, vel clamore, vel magna excandescencia, aliave id genus causa: cum subito in arteriam copiosus sanguis effunditur. Si ab erosa parte, hominem interrogare opus est, num prius tussierit, difficulter spiraverit, nausea vomitusve antea infestaverint? in his enim diuturnis affectibus copiosa, & acri fluxione perseverante vascula exeduntur. Ubi igitur detritæ, & attenuatæ, ad extremum consumptæ fuerint ambientes membranulæ, hæc atque illac sanguine perfluunt. At rarefactio citra rupturam est proinde non subitanea, neque cum multi aut crassi sanguinis exitu: nam cum rarefcunt venarum corpora, tenuis pars excernitur. Quod si multas in aliquo inani spatio sanguis collectus rursus emittitur, crassior seipso redditur: non tamen multo crassior, neque ater, quale concrementum, aut grummus est: sed copiosior: utpote qui unum in locum prius confluerit. Id genus autem repentini exitus plerumq; sceminis, quibus menstrua non respondent, evenire solet: idque singulis mensibus evenit: iisdemque menstruæ purgationis circuitibus apparet: necnon iisdem stasis cessationis diebus supprimitur: ac nisi mulieri laboranti succurratur per multos circuitus sanguinis emissio revertetur. Nempe quibusdam vasa rupta sunt, sed multitudine rejectio evariat. Et ab arteria, an a vena feratur, interest. Quoniam ater est sanguis, crassus, & facile spissescens, qui a vena mittitur: præterea minus discriminis affert, celeriusque compescitur. Ab arteria flavus tenuisque prolabitur, haud ita cogitur, citius hominem perimit, & majori negotio supprimitur: nam arteriæ agitatio sanguinis fluorem movet, vulnusque frequenti concussione dehiscit. Erosionis autem curatio magnam diligentiam postulat, cum sit longa, difficilis, & periculosa. Etenim parte membri deficiente, ad solidationem ulcus non ducitur: ulcus enim, non vulnus efficitur. Rupturæ vero facilior solidatio, quia vulneris oræ se contingunt; & hæc secundo periculi ordine consistit. Minimus in rarefactione metus subest: sponte enim

fan-

sanguis conquiescit, & adstrictio refrigeratioque in mendo satis est. Cæterum, & sedes, unde sanguis profiscitur, observandæ sunt. Siquidem multa sunt communia indicia, & erroris occasio in promptu est, curatioque diversa. A gula igitur haud ita sæpe per rarefactionem solet sanguis effluere, cum ob cibos potionesque refrigeratio, & adstrictio ejus partes condenset. Quin etiam rosiones haud frequenter fiunt, ac minus, quam rarefactio, gulam instant, quippe fluxiones erodentes non multum temporis in ea subsistunt: sed aut expuuntur, aut ad inferiora pelluntur. Frequentius gulæ incidit ruptio: itaque si interdum rupta est, non tam magnæ, sicuti a pectore, sanguinis profusiones fiunt: in causa est venularum, quæ ibi sunt arteriarumque tenuitas; sanguis vero exiens non magnopere nigricat, subflavus est, non exacte, lævorem habet, aut salivæ permixtus est, cum nausea, & vomitu rejicitur: levis tussicula citatur, modo humidum quippiam movens, modo arida: id evenit quoniam gulæ affectum arteria quoque participat, secundum illam extenta, & adhærescens: morsus vel adstrictio ulceris inter devorandum percipitur: idque præsertim, si bene frigida, aut calida, aut acerba sint, quæ deglutias: nonnullos autem, & gulæ ipsius dolor invadit ad interscapulum usque interdum pertinens: vomunt pituitosa: nonnumquam, si morbus producit, & invalescit, cibum rejiciunt, cibos summopere fastidiunt: febres haud ita multum continuæ, sed erraticæ sunt. E ventriculo niger concretusque sanguis evomitur, etiamsi ab arteria fluxerit. Si a vena, multo nigrior, compactiorque est: nausea multa adest: pituitosus biliosusque vomitus: si prius homo comedit, cum cibis mixtus sanguis ejicitur: in eodem enim loco cibus sanguisque colligitur: ructus crebri fiunt, & virus olentes: quod si multa materia collecta est, angor animi vertigoque sequitur: cum materiam vomuerunt, sublevantur: resolvuntur tamen, penitus exæstuant, assidueque dolet ventriculus. Ab aspera autem arteria paucus sanguis, vehementer flavus, per tussimque expellitur; qui nisi expellitur, continens tussis inhæret; sensus vero, & dolor in gutture est, paulum supra aut infra vox rauca, & obscura fit. Si a pulmone, repente uberiorque sanguis

ema-

emanat: idque magis, si erosio in causa sit: tussis permolesta est: sanguis vero exacte flavus, spumans, rotundus sic, ut pars ejecta a parte distincta sit. Ceterum, & in communi vase corruptio eorum, quæ de pectore exeunt, alia est; comparatione autem permixta discernas: alioqui pectoris partes specie carnosas pulmonis esse partes censueris: verum pectoris gravitas, indolentia, ruborque in facie multo magis in pulmonis vitio reperitur. Si in pectore noxa sit, in parte priori, secundum os pectorale, quod vocant, dolor laceratam partem ostendit: ingens tussis adest, vix aliquid extrudens: sanguis non multum flavus est, modice crassus, spuma carens. Quod si, & pulmonis in transitu noxam impertiat, aliquid etiam spumæ consequitur: quandoquidem ex pectore in arteriam pulmone iter datur. Si a membrana costas vestiente, per tussim quidem sanguis funditur: sed niger, lævis, tetri odoris virosique qualis ex putridis rebus exhalat: dolor succingenti membranæ acutus vexat: multi ex his cum febre, ut pleuritici solent, intereunt. Tempus anni humidum, calidumque sanguinis emissionem maxime procreat: tale est humidum, & calidum. Ver, secundo loco Aestas, Autumnus minus, Hyems minime. Aestate maxime moriuntur ob sanguinis effluvium: quo tempore haud ita magnæ phlegmonæ oriuntur. Vere secundo phlegmonis, & urentibus febribus consumuntur. Autumno plurimum Tabes, quas Græcis Phthoas dicunt, eveniunt. Ut semel autem dictum sit omnem sanguinis rejectionem quantumvis modicam, quamvis jam rupta vasa coiverint, comitatur, mœror, diffidentia, vitæ desperatio. Quis enim est adeo firmo, & constanti animo, qui se jugulationi simile quoddam passum esse conspiciens, non futuram mortem vereatur, & perhorrescat? grandiora namque animalia, & robustiora, quales tauri sunt, sanguinis profusione celerrime perduntur. Verum hoc haud magnopere mirandum est. Illud summa admiratione dignum, quod in sola ex pulmone rejectione, quæ omnium sævissima est, homines animum non despondent, cum tamen in extremo discrimine versentur. Pulmonis indolentiam hujusce rei causam ego statuo: quilibet enim dolor,

lor, quamvis exiguus, interitus metum injicit, & plerumque terribilior est, quam periculofior: contra indolentia in plurimis vel magnis morbis a morte securitatem præstat: damnosiorque est, quam terribilior.

De Syncopa. Cap. III.

Recte plane medicus, & vulgus, recte, inquam, huic affectui nomen indiderunt. O Cyphon, cujus mali est nomen? Ecquid enim majus, ecquid celerius syncopæ facultate? ecquodnam aliud nomen ad hanc rem appellandam significantius? quid vero corde ad mortem vitæve potentius? Neque syncopam cordis ægritudinem esse, aut vitalis in eo potestatis detrimentum, non credendum est: tanta est mortis celeritas, & talis morbi species. Quippe is affectus vinculorum potestati vitam foventis dissolutio est, hominis constitutionis adversarius: hanc enim tenaciter corripuens non dimittit, sed dissolvit ac dissipat. Neque id magnum est miraculum. Nam & alii affectus quorundam membrorum, quibus inhærescunt indeque accenduntur, proprii sunt, & periculosi. Inguinum quidem tumores pestiferi, & permaligni (Bubonas Græci nuncupant,) jecoris soboles sunt, nullaque alia ex parte prodeunt. Tetanus autem nervorum labes est. Comitialis morbus caput obsidet. Pari igitur ratione, & syncopa cordis, & vitæ ægritudo est. Quicunque vero stomachi affectum syncopam esse opinantur; quoniam cibus vinoque in nonnullis, & frigida vires resectæ sunt, & ægritudo sublata: iidem mihi videntur capillorum capitis, & cutis affectum esse phrenitin suspicari; quoniam capillorum detensione, & cutis irrigatione phrenitici relevantur. Verum cordi stomachus vicinus perniciosus est: unde in cor tam noxia, quam utilia derivantur. Etenim per pulmonem etiam, ut spiret, aerem cor accersit: verumtamen pulmo haud ex æquo spirandi facultatis particeps est, cum facultates non in instrumentis, sed ubi est vitæ fons atque roboris, statuuntur. At stomachus vitæ neque principium, neque sedes est, aliquis tamen ab
ejus

eius imbecillitate lædi potest. Nam, & cibi cordi nocentes non stomacho officiunt, sed cordi per eum noxam infligunt. Si quidem, & ab illis morientes cordis affecti notas repræsentant, arteriarum motus parvos debilesque, cordis concussionem cum vehementi palpitatione, vertiginem, animi deliquium, torporem membrorum, resolutionemque in copiosum sudorem, qui suppressi nequeat, refrigerationem in toto corpore, sensus vocisque privationem: dicendum ne est hæc stomachum perpeti? Sed quænam ei propria? Nausea, vomitus, cibi fastidium, singultus, eructatio simplex, vel acida. Illi præterea, quibus cor laborat, sensus aciem exquisitiorem habent; ut videant, & exaudiant plus, quam antea: mente etiam sunt firmiore, & animo puriore; proinde non tantum præsentia declarant, verum etiam futura verissima divinatione prædicunt. Num ne igitur, & hæ stomachi potestates sunt? hercule minime, sed cordis, ubi, & anima, & ejus natura inhabitat, ad quod, & virtutum ibi sitarum calamitas pertinet. Hujus vero morbi est tenoris naturæ destructio auctore frigido humidoque, quippe hoc oppressi intus, & in cute refrigescunt; non sinit: frigidum spirant; quamvis magnis ac perurentibus febribus, unde ipsa syncopa dependet, affligantur. Natura enim robusta, & probe temperata omnia superat, omnibus dominatur, ac per humorem, & spiritum, & solida, horumque omnium convenientem ordinem, & modum hominis vitam administrat. Quod si naturæ nexus, id est, Tenor dissolutus sit: tunc affectus oritur, cujus prægrediens causa est comburens febris, quæ græce Causus dicitur: ea vero hujusmodi est.

De Causo, id est febre uistoria. Cap. IV.

Ignis passim, & acer, & tenuis est: sed intus maxime. Spiritus tanquam ab igne, calidus. Aeris vehemens attractio. Frigidi cupiditas. Lingua arida. In labiis, & cute squallor. Algent extrema. Lotium quam biliosissimum. Insomnietas. Arteriarum motus crebri, parvi,

parvi, imbecilli. Oculi puri, (a) lucentes, fubrubri. Facies bene colorata. Si morbus ulterius crescit, omnia majora, & fæviora fiunt. Arteriæ minimis montibus, & creberrimis agitantur. Ignis aridissimus, & acerrimus. Mens delirat; omnia ignorat. Siticulosi fiunt. Omnia frigida attrectare cupiunt, parietem, vestem, pavementum, humorem. Manus frigent, sed palmæ perquam calidæ, Ungues livent. Spiratio crebra est. Roscidus humor circa frontem, & jugula. Cum ad summam ariditatem caloremque corporis natura pervenerit; tum calidum in frigidum, squallor in imbrem convertitur. Rerum namque ad maximam molem incrementa in contrarium statum prolabuntur. Ubi ergo naturæ nexus soluti fuerint, ea syncopa est: Tunc sudor ingens toto corpore funditur, & nullo pacto compescitur. Spiratio frigida est. Vapor e naribus multus exhalat. Siti non vexantur: cætera enim exaruerunt: quinetiam alia instrumenta sitiunt os, & gula. Urina tenuis, & aquea redditur. Alvus plurimum adstricta est: nonnunquam tamen pauca quædam biliosa descendunt. Copiosa, & aliena humiditas redundat. Offa quoque tabescentia diffluunt, & undique, ut in flumine, ad exteriora omnia dilabuntur. Animus stabilis, & constans est: sensus omnis purus, & integer: subtile ingenium. Mens vaticinando idonea. Primum quidem seipfos de vita migraturos præsentunt, deinde præsentibus futura denunciant. Nonnulli vero interdum eorum dictis fidem non habendam putant, sed dictorum eventus homines in eorum admirationem concitat. Aliqui præterea ex his cum quibusdam vita defunctis sermonem habent: fortasse quidem ipsi soli præ sensus acumine, & puritate eos adesse cernentes: aut forte ipsorum animo viros, cum quibus versaturi sunt, prænoscente, atque enarrante. Quippe antea in lutulentis humoribus, & caligine demersus erat: quos ubi morbus exhaustit, & ab oculis tenebras deterfit, quæ in aere fiunt, prædicant, exutoque sordibus animo veracissimi vates efficiunt.

(a) *Alias mobiles.*

efficiuntur. Sed quorum fucci, & ingenium adeo extenuati sunt, hi non diu admodum solent esse superstites: cum eorum vitalis potentia jam in aerem cesserit, atque abierit.

De Cholera. Cap. V.

Cholera est materiæ a toto corpore in gulam, ventriculum, & intestina retro fluens motio, vitium acutissimum. Supra enim per vomitum erumpunt, quæ in ore ventriculi, & gula congesta fuerant. Infra dejiciuntur humores in ventriculo intestinisque natantes. In primis quæ evomuntur, aquæ similia sunt: quæ anus effundit, stercorea, liquida, tetrique odoris sentiuntur. Siquidem longa cruditas id malum excitavit, quo si per clysterem eluantur, primo pituitosa, mox biliosa feruntur. Initio quidem facilis morbus est, dolore vacans: postea vero tensiones in ore ventriculi, & gula, tormina in ventre nascuntur. Si magis sæviat morbus, & tormina augefcunt, anima deficit, membra resolvuntur, cibos exhorrent, animus consternatur. Si quid acceperint, cum magno tumultu nausea, & vomitus invadit, tum sincere flava bilis expellitur: dejectiones quoque similes sunt. Nervi tenduntur, tibiarum brachiorumque muscoli convelluntur, digiti incurvantur: vertigo oboritur: singultiunt: ungues livent: algent extrema: totum corpus rigore concutitur. Si malum ad ultimum venit, tum vero ægrotus sudore perfunditur, bilis atra supra infraque prorumpit, convulsione impedita vesica lotium cohibetur; quod tamen, cum in intestina humores deriventur, abundare non potest: voce privantur: arteriarum pulsatus minimi sunt ac frequentissimi: cujusmodi in Syncopa proposuimus, conatus ad vomendum perpetui ac inanes fiunt: inclinatio ad dejiciendum prompta, quam Tenesmon Græci vocant: sicca tamen, nihilque fucci egerens: mors demum sequitur doloribus plena, & miseranda, per convulsionem, strangulatam, & inanem vomitum. Id genus maxime æstate grassari consuevit, secundo

C

per

per autumnum, minus vere, hyberno tempore minime. Inter ætates autem juvenia, & ea, quæ robustior est, hoc fere corripuntur: senectæ rarissime: pueri magis, quam senes, sed non mortifere.

De Ileo græce vocato, latine volvulo Cap. VI.

Phlegmone in intestinis gignitur perniciosum dolorem movens: quippe innumeri torminibus acerbissimis necantur. In hisce, & frigidus flatus, & lentus colligitur, nec infra, nec supra facile penetrans. Commoratur autem diu, perque superiorum intestinorum angustos anfractus revolvitur: unde & affectus Ilei græce, latine Volutuli nomen accepit. Quod si ad tormina compressio & remollitio intestinorum accesserit, id vero jam Chordapsus est: quod nomen ultima parte elixationem, remollitionemve significat. Chorde autem intestinorum vocabulum est. Lactes enim Epicordida Græci veteres nominarunt nervos scilicet interjacentes, & vascula, & membranas: quæ intestinorum stabilimenta, & fulcimina sunt. Volutuli causa est perpetua ciborum multorum, diversorum, inusitatorumque corruptio, & alia super aliam cruditas, præcipue ab esu ciborum, qui Volutulum excitare consueverunt: quale est Sepiæ atramentum in ferculis sumptum: idem existimandum de plaga est, de frigore, de frigida potione: si, dum quis fudat, eam large abundeque ingurgitaverit. Ad hæc his Volutulus accidit, quibus intestinum cum stercore in scrotum procidit: neque in ventrem repulsum, sed per vim retentum fuit, his inferiora intestina, phlegmone vexari solita sunt. Pueros hic affectus crebro male habet: utpote quos sæpe cruditas infestat: hi tamen sæpius etiam sanescunt, cum ob consuetudinem, tum ob humiditatem intestinorum; lubrica enim sunt. Senes raro afficiuntur, sed multo perniciosius. Aestas magis, quam Ver hujus mali referta est: Autumnus, quam Hyems. Aestas utrunque superat. Multi quidem vi torminum repente intereunt: aliis intestine

stinum suppurat, deinde nigricans tunc, & putrefactum excidit, atque ita deficiunt. Mediocre Volvulum hæc symptomata comitantur, dolor oberrans in stomacho, humiditas superans, exolutio, mollitia, ructus inanes, nihil proficientes, alvus flatibus perstrepens, qui ad podicem usque properant, sed ibi exitus intercluditur. Sin autem ex toto Volvulus occupet: omnia fursum petunt flatus, pituita, bilis: hæcque vomitu prodeunt: fiunt perpallidi; frigent toto corpore; acerbo dolore cruciantur; male spirant: sitiunt. Quibus vero jam mors instat, gelidus fudor emanat; urina difficulter exit: anus tam arcte clausus est, ut neque vel tenuem acum possis adigere: stercus per os redditur: vox aboletur: arteriæ raro inter initia, & parum micant: instante morte minime, creberrime; tandem micare desinunt. Hæc sunt, quæ tenuibus intestinis affectis incidunt. Verum, & in pleniore intestino, quod Græci Colon vocant, eidem affectus oriuntur, eademque symptomata eandem formam retinentia. Sed nonnulli, quibus color suppurat, huiusce morbi discrimen effugiunt: Causa est huiusmodi affectus carnosa intestini crassitudo. Dolor autem in gracilibus quidem intestinis tenuis est, & acutus: in pleniore vero intestino est redundans humiditas, & incumbens gravitas: dolorque modo ad costas usque superiores ascendit, quando & speciem lateralis morbi præ se fert; siquidem, & isti febricitant: modo sub spurias costas in dextram aut in lævam partem descendit sic, ut jecur aut lien dolere videantur; item, & illa nonnumquam dolore torquentur. Colon namque prægrande est, & quoquo versum se circumvolvens. Quidam sunt etiam, quibus & in sacro esse dolor inhærescit, & in femoribus, & illis in locis, quibus testes appenduntur, Græci Cremasteras appellant. Qui hoc genere tentantur, vomitione plerumque inani laborant: quod si quid rejecerint id est subtile, biliosum, olei simile. In hoc malo periculum tanto levius est, quanto laxum intestinum tenuibus corpulentius, pinguius, &, noxæ tolerantius est.

De acutis Jecoris affectibus. Cap. VII.

Quibus jecur male habet, hi non celerius, quam qui corde ægrotant, sed majore cruciatu perimuntur: maxima enim jecoris pars sanguinis concrementum est. Si in hujus autem visceris portis aliqua incidat causa mortifera; æque, ac si ex corde laborarent, celeriter consumuntur. Ratio in promptu est, quia videlicet hæ partes membranis, tonis gracilibus, & magni ad vitam momenti, grandioribusque venis contextuntur: præterea, ut sapientum quidam prodiderunt, hoc loco appetitricis animæ domicilium est. Sanguinis utique profluvia e jecore omnium maxima fiunt: neque ab re; venarum enim radicatio jecur est. Itaque in ipso magna vomica haud ita frequenter, neque in particulis magis præcipuis oritur: homo enim vita excedens prævenit. At si exiguæ frequentius eveniunt fit, ut mortem quidem evadant, sed longinquo morbo impliciti crucientur. Ipsius enim functionis, qua sanguinem condit, cessatio non conceditur, neque dilatio. atque hinc ad cor, & ad viscera intra septum sanguis diffunditur. At si qua magna injuria, utputa verbere, longa ciborum multorum vitiosorumque corruptione, ebrietate, vehementi refrigeratione phlegmone in portis jecoris excitatur, tunc ægrotus celerrime jugulatur. Ignis enim in profundo corpore depascitur, obscurus, acer. Venarum motus torpent. Doloris species variæ, & diversæ sunt. Nonnunquam enim dextra in parte defigitur adeo, ut acutum telum adactum esse videatur: interdum torminibus similis est, rursum vero interdum dolor cum summa gravitate conjungitur: atque inter dolendum virium debilitas vocisque casus incidit. Transversum septum, & interna costarum tunica inferius detrahuntur: quoniam inde jecur suspensum onere suo degravat. Proinde ad jugulum e regione oppositum vehemens dolor pervenit. Tussicula quædam imperfecta, seu potius tantum ad tussim inclinatio est: si quando vero tussunt, nihil reddunt: vitiose spirant:

rant: neque enim pulmoni transversum septum opitulatur, ei ad constringendum ac dilatandum morem gerens: paulum aeris adducunt, plus expirant: colore ex atro viridique permixto infecti sunt, plumbea scilicet specie, cibos oderunt, quorum si quid sumpserint, eis inflantur præcordia, ructus biliosi, acidi, graveolentes exeunt, nauseant, vomere frustra conantur, venter solutus multa biliosa excernit, viscida pauca: sed perpetuo augefcunt mala; mens haud ita multum delirat; torpida, suspensa, & attonita est; magna est in corpore segnities, extrema frigent; tremor adest, horrores, singultus inanis, convulsioni similis, morbus regius; pura bilis totumque corpus bilioso colore suffunditur. Quin morbus regius: ante septimum diem si apparuerit, plurimos fustulit. Quibus autem vel sanguinis profusio, vel per alvum multorum biliosorum exturbatio, vel urina sincera plurima effluens mortem depulit, post tres septimanas jecur his suppurat. Quod si multum temporis citra abscessum prætereat, in hydropem inevitabilem terminatur, hi siticulosi sunt, parum tamen bibunt; eorum corpus squallet, pinguedine carens; appetunt acida, sed gustatus sapes non percipit. Autumnus hoc malum fert, multorum variorumque fructuum esum sequente cruditate. Inter ætates florens ei magis obnoxia est.

De Venæ Concavæ acuto morbo, Cap. VIII.

AB jecoris portis inter ejus extrema magna vena ingreditur; quæ semper in tenues pluresque dum scinditur, denique in tenuissimas visumque latentes toto jecore dispergitur. Istarum summis osculis aliæ venarum extremitates committuntur; quæ & gracilibus, & pluribus majores amplitudine, sed numero pauciores constituuntur. Demum in medio jecore in venam unicam grandem coalescunt. Inde hæc in duas partitur, quæ jecoris extrema petunt. Harum altera superius primam fibram penetrans, in ejus convexa egreditur: mox transversum septum per-

forans, in cor inferitur. Hæc vena Concava nominatur. Altera vero quintam fibram, quæ inferius jacet, trahens usque in jecoris gibba (a) ad spinam pervenit: & eo loco ad coxendices usque porrigitur. Ea quoque eodem nomine Concava nuncupatur: quoniam una, & eadem vena est ab initio de jecore exoriens. Si quis enim aliquid de superiore vena Cava cordi infixam in eam, quæ juxta spinam protenditur, aut a spina per jecur ad cor velit impellere, eundem descensum ascensumque invenit. Hæc igitur vena, (ut arbitror,) universa ægritudines, & acutas, & validas patitur: nam tota una est atque continua: a nonnullis autem medicis ea pars duntaxat, quæ secundum dorsum discurrit, ægrotare creditur: quoniam ejus, quæ cor intrat, notæ obscuræ sunt: intra pectus enim rei nulli adhærens, sed in pectore sublevata protenditur, donec transversum septum egressa cordi inferitur. Igitur si quod ingens malum hanc venam corripiat, pectore ambiente delitescit. In hac itaque vena Cedmata oriuntur, (Sunt autem Cedmata diuturni affectus ex defluxu materiæ provenientes,) quando sanguis copiosius erumpens citissime vitam delet: Per superiora quidem per pulmones, & arteriam effluens, si in pectore fiet effractio. Si juxta principium, in imum ventrem descendens in intestinis continetur, atque adeo intestina replentur: cum priusquam dejectus sanguis in conspectum detur, homines intereunt: & ventriculus sanguine redundat. Nascitur, & circa venam phlegmone, quæ & ipsa si magna sint; celeriter hominem tollit: ignis enim acer mordaxque in ambabus cavitatibus inclusus accenditur, paucusque duntaxat foris apparet, ut tangenti flamma tenuis esse videatur: æger vero sese comburi existimat: pulsatus arteriarum exigui sunt, creberrimi, ac veluti oppressi atque repulsi: frigus adest extremorum, sitis aspera, oris ficitas: facies decolor rubet: omne corpus subrubidum est: præcordia dura sunt atque revulsa: dolor in dextra parte major, & cum eo palpitatio in longitudinem ad
ilia

(a) alia concava.

ilia usque perveniens: quibusdam, & arteria secundum dorsum inflammatur: quod pulsatio in alteris præcordiis manifestat: nam & ipsa venæ cavæ morborum particeps efficitur juxta illam in sinistro latere posita, utpote ea, quæ in omne corpus diducitur, nihil levaminis afferente, neque cutim emolliente: cutis autem sic affectorum squallida, rugosa, atque aspera est: sed in partibus prominentibus atque ossibus, ut in cubitis, genibus, digitorumque articulis magis talis conspicitur: somni tumultuosi fiunt: alvus quibusdam nihil reddit, quibusdam exiguum, acre, biliosum: lotium (a) acre mordaxque est; mens utique his constat, sed quadam segnitie torpet, & corpus tabe consumitur: tum quotquot hunc habitum viderunt, eum Causi, idest, ardoris speciem appellarunt, quando quidem quæ adsunt, sub ardoris genere collocantur. Per Autumnum hæc labes exoritur, cum ferum quiddam, & immane sapit. Viros ac juvenes occupat, quibus mala vivendi ratio, laboreque tenuem corporis habitum compararunt. Decimoquarto die hi plerunque moriuntur: quibus morbus diutius trahitur, duplo longiori tempore pereunt. Quotcunque autem aut ab initio pusillam phlegmonem habent, aut magnam paulatim remittentem; mortem quidem evadunt, sed nondum morbo liberantur. Hi longo fane tempore causo laborant, verum omnia periculosa jam desinunt, dolores, præcordiorum distentiones, & pulsum malitia, & mentis ignavia: adhuc tamen fastidiosi sunt, languentes, consilii inopes, simulque & ardor, & sitis, & linguæ orisque siccitas ægrum discruciant: multum diuque trahentes spirant, & subito totum aerem una spiratione refrigerandi causa adducunt. Verum si frigidam quamplurimam affatim bibunt, brevi intervallo molestia levantur: postmodum ipsis sitis accenditur: rursumque uberrime aquam ingurgitant, & hæc est mali successio, & reciprocatio. At egregius medicus, frigidam liberaliter citra noxam propinare potest: ut in aliis ardoribus adsolet: sed longe tutius ardore a vena cava oriente laborantibus eam concesserit. Quod si

(a) *Alias flavum.*

ventriculus aut vesica potam aquam expellant, neque vomitione opus est: sin id facere nequeant, a multa frigida epota multum vomendum est; homo enim disrumperetur, si tanto bibito humore nihil aut per sudores, aut per urinam, aut per ventrem effunderet.

De Renum acutis affectibus. Cap. IX:

Renes quantum ad corporis speciem attinet, haud ita multum periculis patent; tametsi in aliquod acutum vitium incidant: glandulosa enim ipsorum natura est: ad mortem vero inferendam bene habiles sunt: ipsorum enim actio peropportuna est, urinæ videlicet a sanguine secretio, ejusdemque expulsio: sed eam cohibet aut calculus, aut ingenita phlegmone, aut sanguineum concrementum, aut id genus: quandoquidem ex consensu affectionis ob formam corporis provenientis nulla creatur offensio. Urinæ autem interclusio omnia sæva, & acerba facit, ignem acrem, & fastidium inferentem, dolorem gravem secundum lumbos in dorso, partium distentionem, sed magis circa præcordia. Suppressio autem lotii non ex toto fit, sed stilletim quidem mejunt, multum vero effundere cupiunt, redundantiam enim sentiunt. Quod si, & acre mordaxque lotium inest, frigent, tremunt, convelluntur, distenduntur præcordia, & replentur. Hæc morbi forma perceptioque doloris alvi inflationi a ciborum multitudine corruptioneque provenienti similis est. Pulsus initio rari sunt ac segnes: si malum plus urgeat, parvi fiunt, crebri, turbulenti, inordinati: somni tenues dolore vexati, non continui: sed repente a somno perinde ac si quis pupugerit, profiliunt: postea in soporem tanquam lassitudine oppressi delabuntur; mentis alienatio haud ita magna est: nugantur, facies livet. At si quando rursus mejendi aviditas redeat, cum distentionibus magnisque doloribus modicum quiddam, idque stilletim ejiciunt: tum paulum cruciatibus levantur, postmodum in eam relabuntur. Inter hos illi celerrime per-eunt, qui nihil prorsus emittunt. Quicunque vero non moriun-

moriuntur, (plures enim liberantur) hi aut calculo in vesicam per urinæ semitas delapso, aut phlegmone suppurante, paulatimve per difflationem exhalante discrimen evadunt: quamquam enim paulatim, & avare effundatur urina, mortem tamen facile effugiunt: at longo temporis curriculo eorum habitus contabescit, atque jure ista ægrotantes patiuntur, in pejusque labentes ad colliquationem devolvuntur. Anni vero tempora, loca, ætates hunc morbum ferunt, quæ & in vena cava laborante ferebant. Nonnunquam e renibus sanguis multus subitaneus erupit, multisque diebus continenter effluxit, verum nemo ex hujusmodi profluvio moritur: sed phlegmones, ratione, quæ simul cum profluvio nascitur, & sanguinem coercet: plerunque autem ex retentione, quam ingens phlegmone facit, moriuntur.

De Acutis in Vesica ægritudinibus. Cap. X.

Vesica difficiles in acutis morbis dolores patitur, & si ab aliis vitium participet difficiliiores, magisque mortiferos, si per se laborare inceperit; quandoquidem omni corpori, & nervis, & menti labem communicare valentissime potest. Quippe vesica nervus frigidus albusque est, & ab innato calido quamlongissime, quamproxime vero externo frigori posita. Nam in imo sacro ventre ad aures thoracis sita est: nobili quoque munere fungitur, urinæ videlicet emissionem. Hæc porro si tantum calculis, aut sanguinis grummis, aut qua propria, peregrinave calamitate interclusa fuerit, perniciosum est. In mulieribus enim ipsis, & uteri phlegmonas comprimit, in viris autem extremum rectum prælongumque intestinum. In plerisque vero ob involuntariam præ verecundia retentionem in coetibus hominum, aut in conviviiis repleta distenditur, constringereque non valens nihil amplius excernit. Igitur ubi urina supprimitur, superiores quoque partes, renes videlicet, replentur: urinæ ductus, (græci Ureteras appellant,) distenduntur: ilia dolor pondere-

derofus infestat : nervi convelluntur : tremunt : horrent : defi-
piunt . Verum si ad hæc & ulcus accedat, & inflammatio, mul-
ta fane damna eveniunt. Sed mors ab ulceribus fane quamce-
lerrime invadit . Cæterum de ulceribus , abscessu , suppura-
tione , & id genus aliis , quæcunque non acutissima sunt , in
libro de longinquis morbis tractabitur . Quæcunque vero
peracuta sunt , & intra quatuordecim dies , aut paulo citius fe-
riusve hominem perimunt , qualis phlegmone est , aut grum-
mi sanguinei , aut calculus in cervicem delapsus ; de istis
in præsentia sermonem faciam . Quapropter si quid horum
inciderit , urina retinetur : abdomen intumescit : dolor acutus
totum ventrem occupat : vesica turgēt : decimo die luteus fu-
dor exit : pituita vomitur primo , deinde bilis universum
corpus friget , sed pedes vehementius . Si malum vires mayo-
res acquirat , tum febres cum singultu hominem corripunt :
micant arteriæ inordinatis , frequentibus , ac pusillis mo-
tibus : rubida facies est : sitiunt , animo ancipites sunt : mens
non constat : nervi contrahuntur . Medicamentis præterea
venenosis , & cantharidibus , aut bupreste , & pneumatibus ve-
sica deurit , & tota alvus majorem vim patitur : ac pror-
sus in pejorem statum delabatur : neque longa mortis mora in-
terponitur . Nonnunquam & sanguinem vesica effundit :
flavus autem ac tenuis vesicæ sanguis est . Sed perraro
hac de causa homines pereunt , quamvis haud facile san-
guis supprimitur . Grummi vero , & phlegmonæ minan-
tur interitum ; refrigeratio enim , & extinctio caloris in-
geniti sequitur , quæ Necrosis græce dicitur , gangræna ,
& quæ eam comitantur mala . Id genus facile hominem
tollit . Hæc vitia hyeme , & Autumno grassantur . In
ætate virili , magis etiam in senectâ viget . Reliqua an-
ni tempora , & ætates neque assidue hos morbos ferunt ,
minimeque mortiferi sunt . Pueri omnium maxime his ca-
lamitatibus vacant .

De Vulvæ strangulatu. Cap. XI.

IN mediis ilibus mulierum Vulva posita est , muliebri vi-
scus animalis ferme naturam adeptum . Siquidem per
se

se huc atque illuc versus ilia movetur; quin etiam ad superiora e regione pectoris cartilaginem subit; in latera quoque in dexteram videlicet, aut lævam partem, aut ad jecur, aliave intestina movetur: & ad inferiora natura proclivior est: utque paucis absolvam, penitus errabunda est, & jucundis odoribus delectatur, ad ipsosque se recipit: contra fœde olentibus contristatur, & ab ipsis longius se proripit: ac prorsus est in homine vulva perinde, atque in animali quoddam animal. Hæc itaque si repente superiora petierit, ac diutius ibi commoretur, visceribusque violenter incumbat: interdum homo veluti comitiali morbo correpta citra nervorum distentiones strangulatur; angustiiis nanque jecur, transversum septum, pulmones, cor celeriter opprimuntur. Qua de causa spiritus privatio, imbecillitasque adesse videntur. Præterea, & venæ somniferæ, (Carotidas græci vocant) cordis vitium participantes, affliguntur: unde capitis gravitates, sensuum abolitio cum novo quodam sopore adveniunt. Incidit etiam ipsis aliud vitium proxime dicto non absimile: in quo spiritus, & vox auferuntur: sed a vulva non provenit; quippe, & viros infestat instar morbi, quem Catochon nominant. At mulieribus a vulva male habentibus tetra odora menta naribus subiecta, jucunda vero naturalibus opposita opitulantur: altero autem affectu laborantibus hæc frustra adhibentur: nihilque opis afferunt. Præterea membra in vulvæ morbo agitantur, in altero affectu quiescunt. Amplius tremores spontini, & non spontini, sed ex ambrothriæi subjectione excitantur: vulvæ refrigerationes vehementes, copiosæ sanguinis profusionis retentio, & id genus alia in causa sunt. Itaque si in superiora subeunte vulva vexari mulier inceperit, ad obeunda negotia pigrior redditur: exolvitur, infirmatur: genua labant: vertigo infestat: extrema debilitantur: caput dolet, gravescitque; in venis ab utroque nasi latere jacentibus dolorem mulier percipit; quod si ceciderit, stomacho mordetur: juxta præcordia, ilia, ubi vulvæ domicilium est, inania sunt: motus arteriarum intermittunt, ordine carent, deficient, spiritus magnopere angitur, vox intercipitur, sentiendi facultas impeditur, spiratio ignota obscuraque est, celerrima nec opinato mors advenit: nihil enim adest, quod

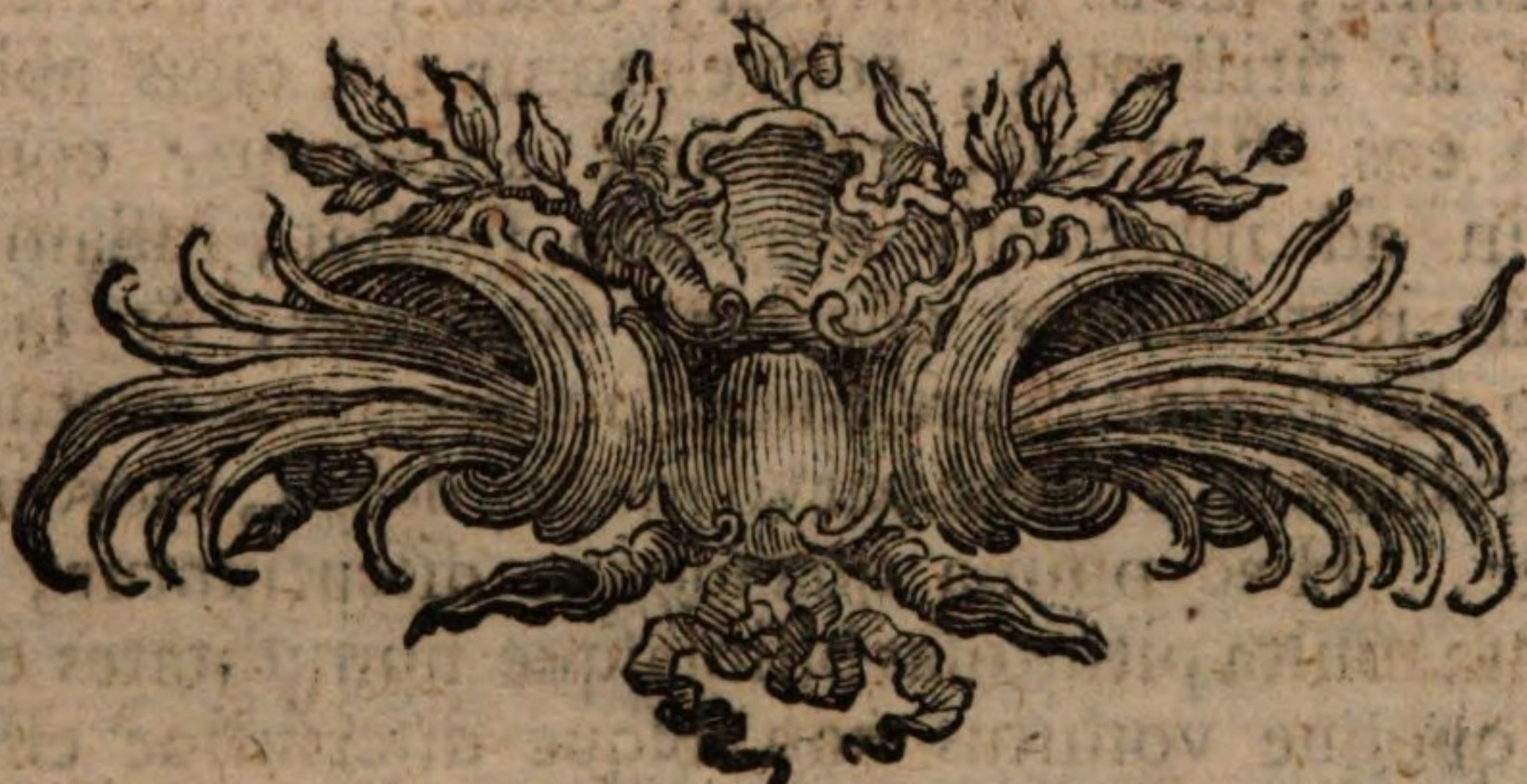
quod mortem instare significet, color namque vividus est, ac multo post mortem tempore magis rubent; oculi parum aqmodum extantes fulgent, haud ita multum intenti, ne-
 ude tamen valde remissi, & conniventes. Cæterum
 si priusquam malum ad extremum venerit, aliquando
 vulva in sedem propriam migret; a strangulatione libe-
 rantur: quando alvus submurmurat: humiditas adest lo-
 corum muliebrium: spiritus asperior manifestiorque red-
 ditur; nequaquam tamen ab affectu excitantur, aut sublevan-
 tur; immo quam celerrime interitus advenit: nam facile
 superiora vulva petit: facile quoque inde recedit. Quippe
 vulva suapte natura superfluat; membranæ vero eam su-
 stinentes humidæ sunt: humidus est, & locus ubi recondi-
 tur. Amplius fuga, & apparentia tristium jucundorumque
 movetur: quo circa labascit facile, ac veluti arboris ra-
 mus huc, & illuc, fusque deque impellitur. Propterea, &
 juvenes foeminæ id vitii patiuntur, seniores immunes sunt.
 Quibus enim ætas, & vita, & mens vaga magis, &
 erratica est; his vulva quoque errabunda instabilisque sit
 necesse est. Quibus vero firma ac stabilis ætas, & vita, &
 mens fuerit, his & vulva similiter afficitur. Hæc utique
 a vulva proveniens ægritudo (strangulatus videlicet) mu-
 lieribus duntaxat infesta esse potest. Veruntamen com-
 munes quoque viris ægritudines in vulva oriri consuerunt,
 phlegmone videlicet, & sanguinis profusio; communes
 etiam sunt, quæ comitantur, notæ; utpote febres, pulsus
 abolitio, refrigeratio, vocis amissio. In sanguinis au-
 tem profusione, & maturius mors ingruit, quemadmodum
 cum quis animal jugulat.

De Satyriasi. Cap. XII.

Satyri Dionysio sacri, qui pictura, quique statuis expri-
 muntur, arrecto pene figurantur. quod divinæ rei si-
 gnum est. Est vero, & affectus species, qui laborantis
 penem excitat erigitque ob Dei figuræ similitudinem Sa-
 tyriasis nuncupatur. Est autem inexplebilis coeundi ap-
 petitus.

petitus. Verum neque si ad veneris opus accedant, quicquam juvantur, neque multo assiduoque concubitu fedatur arrectio. Convulsiones autem omnium nervorum fiunt, & tendonum distentio, & inguinum, partisque ejus, quæ inter inguina, & semen est, Plechada græci nominant, genitalium præterea inflammatio, & dolor: in facie rubor inest, & vapor quidam roscidæ humiditati similis: porro ipsi ægri sese incurvant, comprimunt: quiescunt tristes, demissi, utpote calamitatem suam gravatim ferentes. Quod si hominis verecundiam id malum superet, turpiter admodum lingua intemperantes efficiuntur. Intemperantes quoque in alvo exoneranda, in venerem lascivientes, menteque indecenter titubantes, nam se continere nequeunt, siti laborant, pituitam largius evomunt quam labris spuma, quemadmodum hircis in libidinem ruentibus, insidet, quinetiam haud absimilis odor est, lotium post longam retentionem effunditur album, crassum, genituræ simile, alvus resolvitur, costæ, & axillæ sponte pruriunt ac titillantur; convelluntur: a cibis abhorrent, sed cum eos assumunt, rapaciter assumunt: conturbantur. Sin ad interitum ægritudo spectat, inflammatur, venterque in tumorem effertur: tendones, & lacerti omnes contenduntur: ægre admodum corpus movetur: membra contrahuntur, arteriæ parvo motu, debili, inordinatoque agitantur. Hæc omnia quandoque discutiuntur, si alvus perturbata multa pituitosas biliosasque humiditates ejecerit: easdem quoque vomitus non absque discrimine effuderit. Nempe medela non vacat discrimine, ea per somnum profundum longissimumque præstatur. Si quidem refrigeratio, & resolutio stuporque nervorum multus somnus est: stupor vero ac refrigeratio satyriasim medicatur. Id morbi genus vere potissimum atque æstate sævire consuevit. Inter ætates autem adolescentia juvenusque ei maxime patet: præcipueque illi omnes, quorum natura in venerem propensior est. Acutissimum id malum triste foedumque est: nam plerunque in septima die hominem consumit. Memoriae proditum est mulieres etiam in hanc labem incidere, & eundem in libidinem impetum, ac cætera omnia similia perpeti. Verum

Verum ergo impudicum quendam libidinis ardorem mulieres invadere mihi persuadeo, mulieres inquam humiditate affluentes, ut ipsius redundantia profundatur: sed satyriasim id esse minime concesserim. Neque enim ipsarum natura atque temperies, cum frigida sit, huic vitio habilis atque exposita est: præterea neque partes ad arrectionem idoneas, quemadmodum Satyrus, unde affectui nomen est inditum, mulier obtinet. Quandoquidem neque viri strangulatione ab utero vexantur: quoniam viro uterus datus non est.

ARETÆI CAPPADOCIS

DE CAUSIS, ET NOTIS DIU-

TURNORUM AFFECTUUM

LIBER PRIMUS.

JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO

INTERPRETE.

<i>De Longis affectibus.</i>	Cap. I.
<i>De Cephalæa.</i>	Cap. II.
<i>De Vertiginosis.</i>	Cap. III.
<i>De Morbo comitali.</i>	Cap. IV.
<i>De Melancholia.</i>	Cap. V.
<i>De Furore.</i>	Cap. VI.
<i>De Resolutione nervorum.</i>	Cap. VII.
<i>De Phthisi.</i>	Cap. VIII.
<i>De Suppuratione in pectore.</i>	Cap. IX.
<i>De Vomica pulmonis.</i>	Cap. X.
<i>De Anhelitu.</i>	Cap. XI.
<i>De Pulmonariis.</i>	Cap. XII.
<i>De Jecore.</i>	Cap. XIII.
<i>De Liene.</i>	Cap. XIII.
<i>De Morbo Regio.</i>	Cap. XV.
<i>De Cachexia, idest malo corporis habitu.</i>	Cap. XVI.

De Diuturnis affectibus, Proœmium. Cap. I.

Diuturnarum ægritudinum dolor multus est, tempus colliquationis longum, & medicatio instabilis: vel enim haud ex toto deleti sunt, vel ex quolibet levi offensa morbi deleti revertuntur. Nam laborantes æquo animo ferre usque in finem non audent: quin etiam

etiam si æquo animo fuerunt, in victus ratione nimis longa deliquunt. Si vero, & dolor adest, laboriosa curatione perfitim, famem, amara medicamina, & dolorem excitantia, aut per sectionem, aut unctionem, quibus in diuturnis morbis egemus, miseri ægroti cruciantur: ut mortem quam jam pridem appetebant, effugiant: ubi me hercule in magna animi constantia diu præstanda, auxiliis variandis, jucundis citra noxam ægro concedendis, ipsoque decipiendo medici virtus atque excellentia dignoscitur. Ceterum, & æger fortis sit, & cum medico adversus morbum conspiret, necesse est: qui non solum corpus tenaciter arripient ipsum celeriter tabefacit, & exedit: verum etiam sensum magnopere subvertit, animamque insanam reddit. Namque ab intemperie corporis id genus furorem, atque insaniam, quam græci Melancholiam vocant, proficisci novimus: de quibus in sequentibus dicam: in præsentia de Caphalæa, idest, de vetere capitis dolore sermonem instituam.

De Cephalaæ. Cap. II.

SI caput repente obvia quaque de causa, per plures etiam dies dolorem patitur; hic affectus Cephalalgia græce nominatur: si multo tempore dolor infestare assuevit, & per longos, frequentesque circuitus, ac in dies major violentiorque insultat difficulter sanationem admittens; id genus Caphalæam græco vocabulo appellamus. Ejus formæ infinitæ sunt: quibusdam enim perpetuus dolor inhæret, exiguus quidem, sed non intermittens: nonnullis per circuitus revertitur, ut iis, qui quotidiana intermittente febricitant: nonnullis ab occasu solis usque in meridiem, & tunc ex toto remittitur: vel a meridie in vesperam, aut etiam ulterius usque in noctem permanet, sed non multum hæc durat circuitio. Præterea dolor modo est in toto capite, modo in dextra magis, modo in sinistra, modo circa frontem, aut sinciput: hæcque eodem die incerte, & erraticæ fieri solent. Quidam dextra tantum parte dolent, quidam læva: qua tempus, vel auris, vel

vel supercilium unum, vel oculus ad medium usque terminatur, vel qua nasus in æquas partes dividit: ultra quæ terminum dolor non progreditur, dimidium tantum capitis occupans. Id vitium solum Eterocrania dicitur, haud leve malum: quamvis intermittit, quamvis exiguum esse prima specie videtur: nam si acute interdum impetum faciat, fœda atque atrociora detrimenta affert: nervi distenduntur, facies obtorquetur; oculi vel contenti instar cornu rigidi sunt: vel huc, atque illuc interius convelluntur, ac vertiginose agitantur: in ipsisque dolor profundus usque ad intimas tunicas descendit: sudor ex tendonibus immodicus effluit repente: neque cohiberi potest: neque ulla causa præcessit, perinde ac si quis ligno plagam inflixerit: nausea, & vomitus biliosus comitantur: homo consistere nequit, sed in terram delabitur. Quod si vitium quandoque increfcit, de hominis vita actum est. At si debilius est, & citra vitæ periculum, diutius permanet: pigritia multa adest, & capitis gravitas: animi pendent, vitam ægre ferunt; fugiunt enim quodam modo lucem, tenebræque his ægritudinem solantur, neque quicquam jucundi, aut intueri, aut audire sustinent; olfactorius in his sensus infectus est, neque quicquam eos bene olens oblectat; pariter quoque graveolentia detestantur: vita ipsis invisa est, mortemque discipiunt. Harum calamitatum fons, & origo est cum ariditate frigiditas. Si diu teneat, magisque invalescat ægritudo, post id genus dolores vertigo subsequitur.

De Vertigine Cap. III.

SI tenebræ oculis prætenduntur, & caput in turbinis modum circumduci videtur, & auribus murmur veluti delabentis cum strepitu fluminis insonat, aut tanquam ventus flatu vela percutiens aut tiliarum fistularumque cantus, aut veluti stridor plaustris currentis obstrepit; vertigo huic vitio vocabulum est: malum quidem, si capitis symptoma est: malum quoque si cephalæ successit, aut ex ea vetusta ægritudine ortum est. Nam si priora vitia non recesserunt, sed remanet Scotodine, id est, tenebræ

D

oculo-

oculorum, & apparens motus in orbem, aut longiori tempore cum propriis symptomatibus nulla adhibita curatione ad summum pervenit; vitium, quod a græcis Scotoma dicitur, a latinis Vertigo, procreatur. Causam habet frigidam, & humidam: aliorumque sæpe morborum, cum insanabilis evasit, initium est, ut furoris, melancholiæ, morbi comitialis cuique suis symptomatibus accedentibus. Vertiginis autem forma ita se habet: gravitas adest capitis: splendida quædam oculis inter multas tenebras sese offerunt: fuimet æger propinquorumque ignarus est. Cumque morbus augefcit, tunc tibiæ solvuntur, atque humi repunt. Nausea fit, atque vomitus pituitæ, bilivæ tam atræ, quam flavæ: quando flava per vomitum rejecta furor enascitur: atra vero, melancholia: ac pituita exeunte, morbus comitialis efficitur. Omnium quippe morborum talis conversio est.

De Morbo Comitiali. Cap. IV.

Varium ac portentosum morbi genus est Epilepsia, quæ dicitur a græcis, latine Comitialis morbus: terribilis utique in accessionibus, & peracutus, & perniciosus: quandoquidem nonnunquam accessio una hominem rapuit. At si diligentî cura vim morbi sustinet laborans; ægre tamen vitam ducit inter fœditates, ignominias atque dolores. Morbus autem non facile recedit, sed ætatibus melioribus, & pulchriori tempore viget; vexat etiam pueros, & adolescentes: interdum secunda fortuna evenit, ut per succedentem provectiorem ætatem abigatur, quando simul cum ætatis flore evanescit. Sed & tum quosdam abiens deformes efficit, pueros quoque pulchritudinis invidia perdit, aut manum inutilem reddens, aut faciem torquens, aut sensum aliquem prorsus auferens. Quod si malum hoc penitus insederit, atque radices altius egerit; neque ipsum medicus, neque ætatis mutatio summovent, sed cum ægrotante vivit atque commoritur. Interdum morbus iste membra oculosque convellens ac di-

LIBER PRIMUS. 51

distorquens, dolores ciet: interdum & mentem in furorem adegit. Triste medium fidius est ipsius invasionis spectaculum: turpis & ejus desinentia cum stercore, & lotio, & spontanea ventris solutione. Ipsius quoque morbi origo mirabilis, & præter hominum opinionem est. Quippe nonnulli flagitiosis hominibus a luna immitti existimant: cujus rei causa & sacrum morbum hunc nominant. Verum & aliis rationibus id nomen ei fuit impositum: aut ob magnitudinem, omne enim magnum, sacrum dici consuevit: aut quod non humana ope tolli queat, sed divina: aut quoniam dæmone correptus esse homo videatur: aut ob hæc simul omnia facer morbus appellatus est. Quæcunque sane huic tanquam acuto morbo symptomata eveniunt, superius memoravimus. At si diu permanet; neque per intermissiones citra noxam degunt torpentes, abjecti animo, mæsti, hominum aspectum consuetudinemque vitantes: neque ætate procedente mitiores fiunt, vigilant, per quietem multis formidolosis imaginibus terrentur, cibum sumere fastidiunt, sumptum male conficiunt, decolores, facieque plumbea sunt, ob ingenii sensusque tarditatem ægre discunt: auditus hebes, aures tinniunt: capiti bombi veluti quidam insonant. Lingua in sermone perplexa est ac titubat, aut ex vi morbi, aut ob vulnera, quæ tempore exacerbationis accepit: tunc enim ob convolutionis nervorum motum lingua in ore variis modis torquetur. Rationem quoque usque eo morbus conturbat ac dejicit, ut prorsus denique infatuentur. Atque horum omnium causa est cum humiditate frigiditas.

De Melancholia. Cap. V.

A Tra bilis in acutis ægri tudinibus: si in superioribus apparet, oppido quam mortifera est si ad inferiora descendens exiit, non valde vacat discrimine. In tardis autem longisque morbis, si ad alvum bilis atra decurrit, in tormina jecorisque dolorem finitur. Mu-
D 2
lieri-

lieribus vero purgatio vice mensium advenit, si in ceteris abest mortis periculum. At si superius, ut puta stomachum, septumve transversum petit; insaniam parit, quam græci Melancholiam nominant; flatum namque gignit, & ructus foetidos piscium odorem exhalantes; infra vero, & flatus cum crepitu transmittit: nec non, & mentem simul alienat; proinde melancholicos juxta, & flatuosos medici veteres sic affectos appellarunt. Porro quidam reperiuntur, in quibus neque flatus, neque bilis atra colligitur: sed ira immoderata, & moeror, & ingens animi consternatio, hos quoque nihilominus Melancholicos nuncupamus. Bilem quidem in istis redundare iracundia significat; atram vero bilem, iracundiæ vehementia ac feritas; testis autem Homerus est, ubi inquit: Inter hos autem surrexit heros Atrides late imperans Agamemnon tristis, furore autem valde præcordia atra circum oppleta erant; ejusque oculi igni fulgenti similes erant. Tales evadunt Melancholici, cum ab hoc malo interimuntur. Est autem animi angor in una cogitatione defixus atque inhærens absque febre. Mihi profecto Melancholia Maniæ (quæ latine Furor dicitur), initium atque pars esse videtur. Siquidem furentibus animus modo ad excandescentiam, modo ad voluptatem convertitur. At melancholici in tristitia, & animi angore duntaxat versantur. Furentes etiam plurimum vitæ sic transeunt desipientes, & fœda atrocique committentes. Melancholici vero non una tantum insaniam specie laborant: sed aut venenum ne sibi detur, suspicantur: aut hominum consuetudinem perosi, in solitudinem aufugiunt: aut ad superstitiosam religionem convertuntur: aut lucem hanc vitamque odio prosequuntur. Verum si quid interdum ex animi angore laxamenti habeant, exhilaratio voluptasque plurimis advenit. Hi vero in furorem præcipitant. Sed quomodo quibusque sedibus affectis id vitium plerumque contrahatur, subjiciam. Porro si in præcordiis residet, causa circa septum transversum immoratur, bilisque supra infrave melancholicis

licis prorumpit. Si caput etiam per consensum afficitur, & (a) excandescentiæ delirium in risum hilaritatemque per longum vitæ spatium commutatur: hi vero morbi potius magnitudine, quam affectus dolore in furorem prolabuntur. In utrisque nimirum ariditas accusanda. Viri fane, & furore, & melancholia corripiuntur: rarius autem, quam viri, sed deterius mulieres furiis agitantur. Aetas, quæ prope statum est, & ipse status huic malo subjiciuntur. Aestatis tempus, & autumnus hunc morbum procreant, verum autem judicat. Inter notas evidentiores hæ sunt, quod videlicet, quieti aut tristes, abjecti, torpentesque sunt absque ratione: nullaque de causa melancholia initium sumit: præterea in iram facile incidunt, male sunt animati, vigilant, ex somnis tumultuose excitantur: ingenti quoque pavore trepidant, cum morbus clementum suscipit: quando & insomnia vera sunt, terribilia atque evidētia: quotquot enim a naturali statu valde aliena sunt, ea non protinus huic malo insunt, sed per quietem sese offerunt: cum in aliquid impetu rapti sunt, postea facile eos poenitet: mutabiles sunt, turpes, de minimis quibusque solliciti, avari, sed non ita multo post simplices, prodigi, multa largientes non virtute animi, sed morbi varietate. Quod si malum exasperatur, homines oderunt, ab eisque fugiunt: de inanibus conqueruntur, vitæ maledicentes, mortem expetunt. Atque istorum multis sensus ac mens usque eo stupore fatuitateque capiuntur, ut omnium ignari, sui quemmet immemores in morem bestiarum vitam degant: corporis quoque habitus in pejus labitur: colore foedo, & ex atro viridique commixto tinguntur: nisi inferius bilis descendat atque exeat, sed quoquo versum per corpus cum sanguine diffundatur; multi cibi capaces, nihilominus tamen extenuati sunt: quoniam somnus in eis neque potu, neque cibo membra confirmat, sed vigilia ad exterius mo-

D 3

vet,

(a) *Alias tristitiæ.*

vet, ac dissipat: proinde, & alvus arida est, nihil deficiens, nonnunquam vero dejicit sicca, rotunda, atro quodam biliofoque circumfusa: urina pauca redditur, acris, biliosa; multum flatuosi spiritus in præcordiis est: ructus putidi feruntur, graveolentes perinde, ac si ex maris lacuna exhalarent: nonnunquam, & humidum quoddam acre cum bile rejiciunt: arteriarum motus fere parvi sunt, pigri, invalidi, crebri, (a) frigori similes. Fama est, ex his quempiam insanabiliter se habentem, cum puellam deperiret, medicis nihil proficientibus ab amore fuisse sanatum. Ego vero suspicor, eum ab initio in puellam exarsisse, inde tristem, & languenti animo, quod ea non potiretur, evasisse, suisque popularibus melancholicum visum esse: at iste ubi puellæ amatæ se conjunxit, mœstitia recessit: ira, & animi languor discussus est: gaudium tristitiam delevit, & mens amore medico prorsum sanata est.

De Furore. Cap. VI.

FUroris modi specie permulti sunt, genere tantum unus, est enim ex toto mentis alienatio diuturna, vacans febris. Etenim si febris quandoque conjungitur, id non ratione furoris proprie, sed alio quovis casu incidit. Quippe, & vinum mentem inflamat, & per ebrietatem delirare cogit: præterea quædam esculenta mentiam pariunt, ut mandragora, & altercus: sed neutiquam hi inter furentes numerandi sunt: nam repente hæc adveniunt, & celeriter conquiescunt: furor autem stabilis ac permanens est. Furori autem nihil simile delirium habet, quod senectæ calamitas est. Est enim sensus, mentis, rationisque marcor, & ignavia ex refrigeratione proveniens. At furor ex calida siccaque causa exoritur, functionesque tumultuosas præstat. Deliramentum autem a senectute incipiens, nunquam per intervalla desinit, simulque commoritur. Furor vero, & intermittit, & di-

(a) *Aliter affectum.*

diligenti curatione radicitus vellitur. Sed intermissio non sincera est, quando per se furor desinit; cum non congruenter aut medela, aut temporis anni clementia curatur. Nonnullos namque, qui penitus soluti morbo videntur, aut veris tempus, aut error in victu, aut ira casu aliquo proritata denuo ad furorem revocavit. Porro illi huic vitio facile patent, qui natura sunt iracundi, acriter excandescentes, negotiosi, faciles, hilares: qui jocosis, puerilibusque delectantur. Illi etiam, qui contrario his sunt ingenio, quicumque videlicet stupidi sunt, tristes, tardi in discendo, in laboribus perseverantes, & qui cum demum quid didicerunt, facile oblivioni tradunt, hi & melancholia promptius capiuntur, qui & antea in furorem procidunt. Verum & in ætatibus, quibus calor, & sanguis multus est, hi furore exagitantur, ut puberes, juvenes, & viri. In quibus autem calor ex atra bile accenditur, corporisque habitus ad ariditatem vergit, his in melancholiam cadere facillimum est. Item victus ratio, multi cibi assumptio, saturitas immodica, ebrietas, luxuria, veneris appetentia hanc ægritudinem concitant. Nonnunquam, & mulieres, nisi mundetur corpus, furor infestat; cum ipsarum uteri ad virilem congressum apti evaserunt; aliæ vero haud ita facile, sed admodum acerbè in furorem aguntur. Causæ tales sunt, vir nimium furiosus fit, si consuetus sanguinis exitus, aut bilis, aut sudoris, aliqua de causa repressus est. Et quibus furor voluptatis est, rident, ludunt, saltant die noctuque: irascuntur palam: nonnunquam coronati incedunt, ac si ex aliquo certamine victores redeant; quibus obviam fiunt, non sunt infesti: ita se habet hujusmodi furoris species. Alii vero ab ira furentes nonnunquam sibi vestes prosciderunt, & servos interfecerunt, & sibi ipsis manus intulerunt, & obvios quosque male habuerunt. Species utique infinitæ sunt. Ingeniosi nanque ac dociles Astronomiam callent sine doctore: Philosophiamque possident a nemine traditam: Poeticam quoque veluti a musis infusam norunt. Aliquid enim, & in morbis emolumenti præbet docilitas. Ru-

des autem atque indocti homines hoc malo circum-
 venti gravia pondera ferunt: figulinam exercent, aut fa-
 brilem: aut lapides cælant: Præterea & monstrosa
 quædam cogitant. Timebat enim quispiam ne vasa
 olearia prociderent: Alius non bibebat, se laterem exi-
 stimans, ne humore dissolveretur, pertimescens. Id et-
 iam fama divulgat, carpentarius quidam olim fuit, cum
 domi esset, prudens operator: ligna bene metiebatur,
 scindebat, complanabat, clavis jungebat, aptabatque, in
 domo extruenda sobrius cum exactoribus operum ver-
 sabatur, paciscebatur, pro laboribus justam mercedem
 poscebat: porro iste in loco, ubi arte sua fungebatur,
 mente constabat: at si in forum quandoque discederet,
 ad balneum, aut ad aliud quippiam necessarium; instru-
 menta deponens primo suspirabat, deinde egrediens hu-
 meros constringebat: postea cum e fervorum, fabricæ,
 locique illius conspectu abiisset, tum penitus insaniebat,
 & furore rapiebatur: quod si ad eundem locum celeri-
 ter recurrisset: iterum ad se redibat. Hæc erat inter
 locum illum, & viri mentem cognatio. Causa morbi
 hujus in capite præcordiisque continetur: modo utro-
 que membro pariter laborare incipiente, modo alterum
 altero invicem lædente. Verum præcipua furoris, &
 melancholiæ sedes viscera sunt: quemadmodum caput, &
 sensus in phreneticis plerumque laborant: in quibus vis
 sensoria oblata est; & quæ non adsunt, tanquam jam
 præsentia conspiciunt; & aliis non conspicua, ipsorum
 sese oculis repræsentant. At furentes tantummodo vi-
 dent, quæ videre oportet; sed de illis non sentiunt ut sen-
 tiendum est. Itaque si magnum est malum, promptiore
 ingenio sunt, sensibus acutiores fiunt, suspitiosi sunt, ira-
 cundi nulla de causa, moerentes præter rationem, cum in
 severum, & tetricum furor vertitur: cum vero ad animi
 hilaritatem inclinatur, læti, & alacres fiunt: prius dicti sine
 lædente causa vigilant: utrisque visio depravata est: capi-
 tis dolor, aut saltem gravitas comitatur; auditu prompti
 sunt, mente tardissimi: in quibusdam sane peculiares so-
 nant aures, & bombis adeo perstrepunt, ut tubarum fistula-
 rumque

sumque voces audire sese existiment: idque fit, cum morbus clementum accepit: multo vento inflantur, anxii sunt, in fumendo cibos voraces atque avidi: vigilant enim, & vigilia famem suscitatur: verum neque, ut ægri solent, emaciantur: sed magis peculiaris melancholicis corpulentia est: item pallore quodam suffunduntur. Si quod autem viscerum phlegmone invaserit, tunc appetentia nutritiove hebetatur; oculi cavi fiunt, non conniventes: ob quos cæruleæ atræque imagines sese objiciunt si ad melancholiam affectus vergit: sed rubicundiora, & punicea visa sunt, si ad furorem inclinat: plerisque etiam tanquam fulgurans ignis apparet, pavorque eos veluti instantis fulminis occupat: nonnullis vero, & rubent oculi, & sanguine suffusi sunt. In summo ægritudinis impetu variis secundum quietem visis perturbantur, immoderateque venerem concupiscunt: neque eos etiam in publico ventrem exonerare pudet: ad mutua, & familiaria colloquia pigri sunt, commonefacti, & increpiti ad iram excitantur atque furore penitus insaniunt. Exinde alius alio modo furit, quidam immensum spatium decurrunt, & quo perventuri sint, nescientes, eodem, unde discesserant, cursu feruntur. Alii per longum iter eos, quibus forte occurrerint comitantur. Item nonnulli vociferantur, latrocinium, aut vim illatam querentes. Alii ab hominum conspectu in solitudines fugiunt; secumque tantum modo versantur. Cum vero jam inclinatus est morbus, stupidi, quieti, mœstique sunt: in notitiam enim morbi venientes, sua calamitate miseriaque tristantur. Alia reperitur furoris species, qua laborantes propria membra dilacerant, pia cogitatione Diis suis tanquam id postulantibus gratificantes. Id furoris genus a persuasionem quadam duntaxat proficiscitur: in cæteris hi temperantes modestique sunt: excitantur autem tibiæ cantu, aliove animi oblectamento, aut temulentia, aut præsentium hortatu. Deorum afflatu hic furor provenit: qui cum remittitur, hilares sunt, & curis vacui, tanquam diis initiati: præterea decolorés, & macie affecti sunt, diuque ex vulnerum doloribus infirmum eorum corpus est.

De

De Nervorum resolutione: Cap. VII.

A Poplexia, Paraplegia, Paresis, Paralyfis, omnia genere eadem sunt: aut enim motionis, aut tactus, aut utriusque defectus est: interdum, & mentis, interdum, & reliquorum sensuum. Sed Apoplexia totius quidem corporis, & sensus, & mentis, & motionis resolutio est: proinde Apoplexiam fortem solvere nulla facultas potest: debilem vero tollere non facile est. Paraplegia est tactus motusque remissio, sed in membro uno, ut puta manu crureve. Paralyfis autem motus tantum fere est actionisque defectio. Quod si nonnunquam solus tactus deficiat, (raro autem id evenit,) potius Anæsthesia, idest, sensus abolitio, quam Paresis, idest defectio nominatur. At si Hippocrates apoplecton, idest, attonitum crus secundum rectum dicat, illud tanquam mortuo simile, inutile, & insanabile vult significare, quod enim in toto corpore est vehemens Apoplexia, illud in crure Paraplegiam vocat. Urinæ autem in vesica aut suppressio, aut retinendi impotentia, Paresis proprie est. Palpebrarum vero, & malarum, musculorumque in maxillis, & genæ in alterutram partem diductio, si per convulsionem torqueantur, Canina convulsio nominatur. Genuum resolutionem, sensusque per aliquantum temporis stuporem, & exanimationem, & casum Lipothymiam, idest animæ deliquium vocitamus. Verum nonnunquam membra singulatim resolvuntur; supercilium, exempli gratia, solum, aut digitus, aut majora etiam ut manus crurive: nonnunquam simul plura, & alias dextra tantum, alias sinistra, aut unum post aliud omnia resolvuntur exquisitè, aut debiliter: neque tantum quæ distantia sunt, & quæ eodem censentur nomine, conjugataque sunt: ut oculi, manus, crura: verum etiam conjuncta, cognataque; ut nares usque ad medium, & lingua usque ad fines, qui in ipsa media positi sunt; una tonsilla, & isthmus, ipsaque gula dimidia resolvitur. Ego sane
sto-

stomachum etiam, & intestina, & vesicam, oblongumque intestinum usque ad principium, idest anum idem vitium pati existimo. Sed interiora membra resoluta latent, obscuraque sunt; imperfectæ vero sunt ac dimidia-
tæ eorum functiones, proinde mihi, & membra dimidia pati videntur in duas partes a morbo diducta. Hæc res nimirum documento est, quo dextræ partis facultas, & natura a sinistræ partis natura, & facultate differat. Quippe assidens causa æqualis est, & utrique communes morbi occasiones; siue frigiditas sit, siue cruditas. Sed utraque haud æque pati idonea est, Natura vero æque valens est, ubi subjecta sunt æque valentia; idem autem inæqualibus inesse nullo modo potest. Igitur si infra caput aliquod principium affectum sit, qualis medullæ dorsi membrana est quæ nominis ejusdem sunt, & contigua, dextra in dextris, & in sinistris læva resolvuntur. Verum si caput primo in dextra patiatur, sinistra, si in læva, dextra nervorum resolutione laborant. Hoc ideo evenit, quod nervorum initia permutata sunt. Neque enim dextri nervi in dextras partes secundum rectum usque ad extremum progrediuntur; sed ab initio enati protinus ad oppositos transeunt, se invicem in figuram hujus literæ X, quam græci Chiasmon vocant, permutantes. Utque semel dicam, siue omne simul corpus resolutionem nervorum patiatur, siue aliqua membra, siue ab alterutra, siue ab utraque parte, nervi de capite fluentes alia ratione patiuntur. Nam sensu quidem, ut paucis dicam, hi privantur, non admodum autem facile ex se motum amittunt. Quod si per communionem cum his, qui moventur, aliquid vitii contraxerint: paulum & ipsi motus perdiderint. Nam & per se ipsi motum tametsi minorem naturaliter possident. Nervi enim a musculis ad musculos transeuntes motionis principatum obtinent, & his, qui a capite manant, impertiunt, Nervi enim capitis ab illis plurimum motus participant tamen ex se quoque, licet minorem, vim movendi habent. Atque hi nimirum in motu noxam magis patiuntur. Raro autem usu venit, ut per se jacturam sensus faciant: neque tunc ex toto eam facere videntur.

tur. At si qua copula nervorum ab osse quopiam enatorum, & ad ossa pertinentium, soluta, aut rupta sit, tum membra proprio situ non continentur, luxantur, locoque dimoventur, non tamen sensu privantur. Hæ sunt autem Paraplegiæ species, quandoque enim membra resoluta in longum porriguntur: neque, quando extrema longissima apparent, iterum possunt recurvari: nonnunquam in orbem flectuntur, neque in longum extenduntur. Si quis autem ea, ceu ligna adaptans, & poliens, violenter protrahere nititur, breviora ea seipsis inveniet. Utrunque id vitium, & in oculis pupilla sustinet: aut enim in amplitudinem magnam diffunditur: idque Platicorien, idest, pupillæ amplificationem appellamus: aut hæc eadem in angustum contrahitur, idque Phthisis, aut etiam Mydriasis a nobis dicitur. Vesica etiam in suis obeundis muneribus depravatur, & Paresim quam vocant, patitur, aut enim per extentionem resolvitur retinendi impotens lotium effundit: aut in se ipsam convolvitur, cum urinæ plena reddere nihil potest. Morbi hujus, Paresis videlicet, causæ prægredientes sex numerantur; vulnus, percussio, refrigeratio, cruditas, venus, vinolentia. Cæterum, & animi immodicæ perturbationes, ut repente incussi pavores, timores, animi consternatio, & mœror: præterea, & in pueris terrores: interdum inopinatum atque ingens gaudium: item risus usque ad mortem implacabilis nervos resolvere consueverunt. Hæc utique morbi prima initia sunt. Sed ultima atque potissima causa est ingentis caliditatis refrigeratio, quando ab humiditate aut siccitate injuriam patitur: ab hac vero magis, quam ab illa sanatu difficilis læsio est: nec non & a vulnere, nervique intercessione malum insanabile provenit. Quantum ad ætates attinet, senes, & ipsi curationem vix recipiunt; pueri facile ad sanitatem redeunt. Inter anni tempora hyems, hanc ægritudinem gignit præcipue, secundo ver, tertio autumnus, æstas omnium minime. Habitus corporis pingues natura, humidi, desides, belluini, hoc vitio facile corripiuntur. Affectus hi jam perfecti talibus signis deprehenduntur, immobilitate, sensu sopito, qui

qui neque calidum, neque frigidum, neque vellicantes aut
scalpentes, aut aliter contingentes percipiat. Raro eve-
nit, ut istis extremitates doleant: verum sanitati recu-
perandæ indolentia non leviter prodest. Porro morbus
hic repente invadere solet; nonnunquam tamen etiam
prælonga habet initia, gravitatem, motum difficilem,
torporem, frigoris sensum, alias caloris excessum, somnos
breves, cogitationes sive apparitiones vehementiores, at-
que tunc subito resoluti sunt. Nempe in Canino voca-
to spasmo idest, nervorum convulsione, omnes faciei
partes convelli, non magnopere usitatum est. Sed ad
dextras partes lævæ, ad lævas dextræ feruntur: quando buc-
cæ atque os huc aut illuc, tanquam ex sede propria dis-
cedente maxilla longius detorquentur. Etenim quibusdam
nonnunquam articulus luxatus est, cum valde hiantibus ma-
xilla ad inferiora delapsa fuit: in læsa mala oculi inversio, &
strabositas, (ut ita dicam) fit: in palpebra inferiore palpi-
tatio: palpitat, & superior alias quidem cum oculo, alias
vero sola. Contenduntur & labia seorsum alterutrum,
nonnunquam vero, & ambo collapsa balbutiunt: quibus-
dam, & exacte occluduntur, postea repente ac late de-
hiscunt, & solitum sputum cum strepitu ejiciunt, convel-
litur & lingua; siquidem, & ipsa musculus est, & nervi;
quando ad palatum secundum latitudinem tota cohærens
subito sese removet, & concussionis sonum reddit: con-
vellitur & columella; ac si os, quæ interiorius sunt, in
unum cogat, inopinatus sonus redditur, si vero dehiscat,
columellam intueberis nonnunquam palato secundum lati-
tudinem adhærentem; nonnunquam violentia quadam in
longum productam, ac descendantem; fistulæ persimilem:
quandoquidem, & ipsa sonum edit. Porro caninæ convul-
siones decipiunt, quippe integræ ac sanæ partes ægrota-
re spectantibus videntur. Nam in omnem partem tentio-
ne, calore, oculi amplitudine, sanæ partes lēSIONem pati
existimantur. Deprehenduntur vero, & ridendo, & lo-
quendo, & connivendo. Siquidem lēSE partes omnes cum
violentia, & strepitu quodam trahuntur; labium risu caret;
inter loquendum non movetur; palpebra non volubilis, ocu-
lus

lus intentus ac rigens est; sensus tangendi nihil percipit. At sana membra loquuntur, connivent, sentiunt, rident.

De Phthisi. Cap. VIII.

SI ab externa causa abscessu in pulmonibus facto, aut a longinqua tussi aut a sanguinis rejectione, & puris extussiant; Pye, & Phthisis nominatur. Si pectus autem, costave suppuraverit, materiaque per pulmones traducatur, id genus homines Empyi græce vocantur, Purulenti a latinis dici possent. Quod si, & ab his pulmo exulceretur a præterlapso pure corrosus, hoc vitium non ulterius empyma, idest purulentia, sed Phthoem, idest corruptionem appellato. Simul autem adest & ignis assiduus, qui nunquam intermittere videatur interdiu latens sudore atque corporis frigore. Hæc enim propria Phthoem sequuntur, quod videlicet caliditas excitatur, & in noctem emicat, interdiu rursum in visceribus delitescit; patet autem istorum angor, & imbecillitas, & colliquatio. Nam si per diem corpus ignem evaderet, cur non fieret tunc homo carnosior, & robustior, & morbi tolerantior? ut enim recessit, gravia magis intenduntur: arteriarum motiones parvæ, & imbecillæ fiunt; vigilant, calor languet, alia omnia patiuntur, quotquot febricitantes comitari solent. At species humorum prope infinite sunt lividorum, atrorum, purorum ac syncerorum, aut pallido alboque, aut albo, & viridi mixtorum, latorum, rotundorum, durorum, glutinosorum, aut rarorum diffluentium, aut odore carentium, aut foede olentium. Omnes autem hæc puris formæ ac species sunt. Quicumque vero aut igne, aut aqua humiditates explorant ac notant; hi haud ita multum phthoem mihi dignoscere videtur. Nanque visio quolibet alio sensu certior est, non modo his, quæ rejiciuntur, intuendis, sed etiam ægrotantis specie consideranda. Siquis enim vel plebejus hominem viderit pallentem, imbecillum, tussientem, macie confectum:

Etum: hunc vera Phthoe laborare pronuntiat. Quinetiam quibuscunque quidem ulceratus pulmo non fuerit, nihilominus tamen diuturnis febribus consumpti sunt, sæpiusque duriter, & absque effectu ullo tussientes nihil rejiciunt: hos quoque Phthificos haud ita multum improprie nominarunt. Simul vero, & his adest pectoris gravitas: pulmo enim infirmus est: angor, intolerantia, cibi fastidium, vespertina extremorum frigiditas, & matutina caliditas: sudor usque ad pectus caliditate molestior: per tussim varia, qualia memoravimus, extruduntur: vox raucescit: cervix nonnilhil tortuosa est, gracilis, non versatilis, sed veluti rigens atque intenta: digiti tenues sed articuli crassi sunt: ossium duntaxat species remansit; siquidem, & carnes extabescunt, ungues adunci fiunt: digitorum ventres rugosi, & lati; nam præ macie neque fasciam ambientem, neque rotunditatem obtinent: quamobrem, & ungues adunci sunt; ea est enim ipforum requies & fulcimen, quæ ipforum extremitates replet; quoniam & ipsi laborem sustinent, utpote qui solida membra sunt. Item nares iisdem acuminatæ, graciles; malæ extantes, & rubidæ; oculi cavi: lucidi, micantes: tumida, excarnis, pallida, seu livida facies est, buccarum tenuia dentibus inhærent: ridentibus assimulantur; in omnibus denique cadaveris speciem referunt. Hunc in modum, & cætera sese habent; tenues enim, & carnibus privati sunt; brachiorum muscoli non apparent; mammarum neque vestigia extant; solæ autem papillæ cernuntur, costas non solum dinumerare perspicue licet, verum etiam ubi desinant, intueri facile est, neque enim cum vertebris factæ articulationes occultantur, patent etiam in os pectorale costarum insertiones: quarum interstitia inania, & cava sunt, Rhombi figuram secundum ossium circumductum ostendentia, præcordia vacua ad superiora convulsa sunt; abdomen, & ilia spinæ dorsi cohærescunt, artus conspicui, prominentes, & macri sunt; perinde se habent, & tibia, & coxendix, & brachium, at spina vertebris superextat, a priori parte cava, utrisque musculis per tabem dissipatis, scoptula operta tota se-

fese conspectui offerunt, atque avium alas imitantur. Hujusmodi ægrotis si alvus perturbetur, actum est; sin ad sanitatem vergant, perniciosis contraria signis adveniunt. Porro senes in hoc malum frequenter non incidunt, sed minime evadunt. Juvenes autem usque ad florentem consistentemque ætatem post sanguinis rejectionem in phthisim prolabuntur; inde sanescunt quidem, sed non facile. Pueri assidue tussi usque ad phthisim nonnunquam divexati facile ad sanitatem redeunt. Habitus vero in id vitium proni sunt graciles delicatique, scutilibus tabulis similes, alarum instar habentes, prominenti gutture, albidī, rariore pectore. Regiones autem frigidae atque humidae hujusce affectus germanae sunt. ¶

De Purulentis. Cap. IX.

Quibus hominibus in cavis locis e regione pectoris, aut inferius sub transverso septo puris abscessus fiunt; si per os id ejiciunt, Epyi, hoc est, Purulenti vocitantur. Si per alvum pus dejicitur, Apostematique græco vocabulo dicuntur. Ac si in pectore quidem, cum est ulceratum, in pulmone vero, cum phthoe laborant, aut si subcingente costas membrana circa latus, aut os pectoris, quod græci Sternon vocant, aut inferius, ubi pulmo cum spina dorsi committitur, cohærescitque, aut si quo alio pectoris loco vitium sit; omnibus ad pus excernendum via per pulmonem munita est. Sub intersepto vero in visceribus, jecore, liene, renibus per vesicam; in mulieribus etiam per uterum transitus datur. Nempe cuidam ego aliquando abscessum laxioris intestini dextra in parte prope jecur diffecui: multumque inde puris effusum est: multum quoque per renes, & vesicam ad plures dies emanavit: unde, & sanitatem homo adeptus est. Causæ vero communes omnium hæ sunt, plaga, cruditas, frigus, & id genus alia. Porro, quibusdam in pectore diuturna tussis incumbens, & lateris inflammatio, & vomica pulmonis, fluxio longinqua, necnon, & acuti

cuti morbi in aliquod istorum decubitus; purulentiae originem praebent. At humor alias iners imbecillusque alii inhæret, alias acris, & mordax, & ad mortem usque putrefaciens. Nam, & species infinitae sunt, quas suo loco postea memorabimus. Sed magnum profecto miraculum est, & quomodo id fiat, ut ab exili tenuique membrana nihil crassitudinis habente, membrana inquam costas interius obtegente, tanta copia puris effundatur, multum enim colligi in multis deprehensum est. Hujus rei causa est inflammatio ex sanguinis multitudine oriens, ob quam membrana crassescit: verum ex multo sanguine multum in medio pus contrahitur, id si ad interiora subeat, costarum ossa suam propriam sedem obtinent, sed phthisis altera species superius a nobis memorata secundum naturam evenient; si ad exteriora procurrat, ossa disjunguntur: in aliquod enim inter costas medium spatium ipsius abscessus acies exeritur; quando in hanc atque in illam partem costarum ossa pelluntur. Notarum autem quaedam omnium communes, quaedam singulorum affectuum propriae sunt: gravitas potius quam dolor, commune signum est. Pulmo enim dolorem non percipit: febres obscurae, horrores vespertini, sudores in remissione, vigilia, tumores in extremis pedibus, manuumque digitis subinde consistentes, atque insurgentes; inquietas, cibi abominatio, totius corporis macies. Quod si & in longum mutatio producit, habitus phthisicus redditur; neque enim ultra in officio natura perseverat: quoniam concoctio non fit, qualis antea inde caro consumitur: color, qualis belluae efficitur. Spiratio cunctis quidem mala, sed illis peior, quibus ad superiorem ventrem morbus ascendit: quinetiam tussis ab initio tantisper vexat, donec inflammatio, quae urget, perseverat: quando, & dolores, & horrores augentur, & caliditas, & vigilia, & spiritus difficultas adhuc magis increscunt. Venarum motus parvi, torpentes, imbecilli fiunt: mens delirat, pectus distenditur. Verum enim vero si ad suppurationem inflammatio veniat, omnia maxima fiunt: sed rejectio parva est cum majore

tussi, & (a) ex violento abscessu; in primis pituita fer-
 turbile infecta, ad nigritiem vergens tanquam admixta
 fuliginē, adhuc tamen cruenta ac pinguis pituita est.
 Quod si proxime rumpenda inflammatio est, quæ rejiciun-
 tur speciem carnis habent, crassioraque sunt. At si jam
 rupta sit, strangulatus discrimen impendet, si multum
 subitaneumque pus emanavit: si pedetentim vero emit-
 tatur, exacte sanitas advenit. Porro si ad inferiora pus
 transire velit, partes quidem superiores, ubi erat absces-
 sus, acutus dolor occupat: alvus vero humida est, pri-
 mum aquosa cum pituitosis dejiciens, deinde cruenta
 quædam circumfluentia: rursumque carnosæ, cum jam
 effractus abscessus. Hæc pus sequitur aut per alvum,
 aut per urinæ vias elabens. Sed materiæ ad renes, &
 vesicam transmutationes meliores omnibus sunt. At si
 pus infra suprave feratur, ejus color varius est, pallidus,
 aut albus, aut cinereus, aut lividus, aut ater: pus item
 aut olidum est, aut odore vacans, crassissimum,
 aut mediocris corpulentia: aut læve æquale, aut aspe-
 rum inæquale. Et frustra caruncularum similia in eo
 fluitantia rotunda, aut lata sunt: quæ facile abluantur,
 aut tenacia. Utque in summa de pure dictum sit; quæ-
 cunque alba feruntur, concocta inodora, lævia, rotunda,
 & celerius extussuntur, aut per alvum deturbantur, hæc
 tuta, & salutaria sunt: quæcunque autem perpallida,
 biliosa, & inæqualia sunt, ea prava esse scito. Sed
 multo his pejora, livida, & atra; putredinem enim, &
 exedentia ulcera significant. Ad flac, & habitum si-
 mul animadvertere convenit, & quæ morbum comitan-
 tur: nam si excretionem bene tolerat, febre vacat, recte con-
 coquit, bene coloratus est, bene ad cibos se habet, si facile
 extussit, si arteriarum motus est, vires firmæ, ægrotus perni-
 ciem evadit. At si febris superveniat, omniaque in deterius
 convertantur; de salute desperatum est. Præterea, & loci
 abscessibus occupati simul noscendi sunt; quibuscunque
 enim

(q) *Aliter violenta extensione.*

enim in osse pectoris, quod Sternon vocant, empyema idest, Purulentia fit: tarde abscedit: nudæ enim, & excarnes, & cartilagineæ partes illæ sunt: ejusmodi vero non facile phlegmones redundantia suscipiunt, & absque supuratione multum temporis permanent. Siquidem res frigida cartilaginee sunt, sed earum phlegmonæ minime nocent. Ipsi vero habitus colliquationes pravæ sunt; brevi enim tempore suppurant. Lienis, jecur, & pulmo, & interseptum celerius quidem pus ducunt, sed periculosa, & mortifera sunt.

De Pulmonis abscessibus. Cap. X.

QUicunque pulmonia laborant, si pituita sit, nisi diffundatur, superstites erunt: hi vero morbi primum impetum evadentes purulenti fiunt. Futuri quidem, aut jam perfecti abscessus indicia in capite de purulentis exposuimus. Cum perfectus jam abscessus est, non vi ac laboribus ad eum rumpendum rejiciendumque, quemadmodum in aliis corporibus usu venit, opus est: sed facile per superiora excernitur: cum magis in raritatibus, quam in corporis habitu distentio fiat. Rarus enim ac foraminulentus pulmo est, spongiæ similis, humorem haud moleste ferens: qui aliam post aliam inanitatem eo usque, donec ad asperam arteriam deveniat, permutare solet. Circuitus autem humori faciles sunt, quandoquidem flexile atque lubricum pus est. Respiratio etiam sursum spiritum efflat. Sæpius autem mortem effugiunt, nisi aliquando quispiam subitanea ac multi humidi attractione stranguletur: quod arteria puris multitudine obstructa aerem non recipiat. Horum nonnulli progressu temporis moriuntur, quemadmodum phthisici aut purulenti extingui solent. Sputa vero candida sunt, spumantia, cum saliva permixta, alias cineracea, aut subnigrantia. Et Bronchia, idest, asperæ arteriæ circuli nonnunquam expiuntur ob ulceris varietatem, si alte abscessus penetrat: quando, & fragmenta visceris expelluntur. Rauescunt, breve spi-

E 2 rant:

rant: gravem vocem edunt: ipsorum pectora lateſcunt, & latioribus humiditatis cauſa indigent: oculorum nigrae partes fulgent, albæ vero albiſſimæ fiunt, ac pingues: malæ rubent: venæ in facie elatæ ac tumidæ ſunt. Mirum eſt autem in his, quod tenor, quam pro corpulentia, major eſt, animi vero alacritas, & conſtantia tenore potentior.

De Aſthmate, ſive Anhelitu. Cap. XI.

SI a curſu, exercitationibus, & quolibet negotio ſpiritus ægre redditur; Aſthma græce, Anhelitus latine vocatur. Morbus quoque ille, quem Græci orthopnœam dicunt, & ipſe Aſthma nominatur; in acceſſionibus enim & ipſi anhelant. Orthopnœam vero appellant, quoniam erecto duntaxat corpore facile ſpiritum ducunt: decumbentes enim ſtrangulantur: propter extensionem igitur, quæ in ſpirando adhibetur, affectui nomen Orthopnœa, ideſt, Recta ſpiratio inditum eſt. Erectus enim homo ad reſpirandum extenditur, at ſi ſupinus decubuerit, ſtrangulationis inſtat periculum. Afficitur autem pulmo, ſimul etiam quæ ſpirationi conducunt, afficiuntur inter ſeptum, & pectus. At ſi cor vitiatum ſit, nunquam diutius vita produci poterit: hoc enim loco ſpirandi vivendique initium ſitum eſt. Cauſa eſt frigidity ſpiritus, atque humiditas, materia vero, craſſi interiuſque abdiſti humores. Huic vitio mulieres opportunæ ſunt magis, quam viri: quandoquidem, & humidæ, & frigidæ ſunt. Pueri facilius, quam hæ, liberantur: nam ipſorum natura in incremento eſt, quæ valentiſſime calefacere poteſt. Viri tametſi non facile hoc morbo capiuntur, citius tamen capti pereunt. Differtur autem interitus quibuſcunque opere conficiendo, aut lanis elaborandis pulmo incaleſcit, & accenditur: quemadmodum calcis opificibus, aut æratiis, aut ferrariis fabris, aut ignis in balneis excitatoribus. Morbi vero incipientis notæ huiuſmodi ſunt, gravitas pectoris: tarditas ad opus ſolitum, & ad aliud quod-

quodlibet gerendum: in cursu, aut in acclivi itinere difficilis, & ægra spiratio: raucescunt, ac tussunt: flatus in præcordiis, atque eructationes præter rationem excitantur: vigilant; noctu parum, & obscure incalescunt: nares acutas, & ad spirationem paratas habent. Si malum in pejus ruat, malæ rubent: oculi prominent, veluti in his qui strangulantur: stertunt, dum vigilant, multo magis, cum dormiunt: humida, obscura, sonoque carens vox est: multum, & frigidum aerem cupiunt: sub divo ambulant: quælibet enim domus ipsis ad trahendum spiritum parva, & angusta est: Erecti spirant, tanquam omni aere attractio potiri cupientes, præ aeris autem cupiditate, & os aperiunt, patefaciuntque, tanquam eo ampliore indigentes. Ipsorum facies præter malas, quæ rubent, pallida est: sudor circa frontem, & jugula emanat: assidua, & aspera tussis infestat: rejiciuntur pauca, tenuia, frigida, veluti quædam spumæ efflorescentia: inflante spiritu colum intumescit: præcordia revulsa sunt: arteriarum pulsus parvi, crebri, atque depressi; crura exilia. Quod si hæc ulterius clementum acceperint, instar comitialis morbi nonnunquam hominem strangulant. At si verantur in melius, tussis (a) longior, & rarior fiet: plura excernentur faniosa sputa, & humidiora: multa per ventrem aquea exturbabuntur: urina copiosa scaturiet, licet nondum quicquam in ea subsidat: vox sonantior, clariorque reddetur; somni longiores, quantum satis fuerit, efficientur; præcordia remittentur; dolor interdum ad scapulas in remissione transivit; anhelitus rarus, lenis, sed cum vocis asperitate fit. Ita sane mortem effugiunt. Sed in morbi cessationibus, licet ipsi non decumbentes obambulent, secum tamen morbi signa circumferunt.

De Pulmonariis. Cap. XII.

Anhelitus species Pulmonarium est, quod græci Pneumodes vocant. Et a pulmone vitium, quemadmodum & anhelitus, oritur. Quæ insunt enim, utrique

(a) Aliter minor.

communia sunt, & exigua differentia est. Nam spirandi angustia, & tussis, & vigilia, & caliditas utrunque vitium comitantur: item in cibos odium, & totius corporis extenuatio. Id enim malum cum foedum sit, producit, neque tamen anni spatium excedit. Nam si autumnii tempore ægrotare quis inceperit, vere, aut æstate futura vitam finiet: sin hyeme, sequenti autumnio moriturus est. Interdum, & senes in hanc labem facile incidunt, exterriti. Ea correptis levi momento ad perniciem opus est: omnes simillime spiratione privantur: arteriarum motus parvi, crebri, infirmi sunt. Sed hæc & in anhelitu reperiuntur. Privatim vero hi tussunt, tanquam aliquid expulsuri, cum tamen irritus eorum labor sit, nihil enim rejiciunt: verum si quid ex pulmone vi extruditur, illud exiguum, album, rotundum, grandinosumque est. Pectus in his latius utique est, non obtortum, non ulceratum. Tametsi autem pulmo non suppuret, humorum tamen veluti concretorum plenus est. Temporis intercapedines inter hujusce morbi accessiones longiores sunt. Nonnulli ex his celerius suffocati sunt, quam aliquid deterius omne corpus invaserit: nonnullis vero in Hydropem circa ilia, aut in eum, qui Anasarca dicitur, morbus iste mutatur ac desinit.

De Jecore. Cap. XII.

JEcur lieni in generationem æquilibre est: dextram enim lævamque partem hæc viscera occupant, naturaliter paria numero, sed facultate tam in sanitate, quam in morbis imparia. In sanitate quidem, quoniam principatum alimenti jecur obtinet, siquidem venarum radicatio jecur est. Quinetiam in morbis ad sanitatem consequendam multo, quam mors, valentiores causas habet. Igitur quanto ad sanitatem jecur melius est, tanto, & deterius a morbis afficitur. Etenim celerius, & violentius inflammatur, & frequentius perniciosiusque abscessum patitur. At duro tumore, qui Scirrhus græ-

ce nuncupatur, affectum velocius, atque dolentius, quam lienis, interficit. Quæ ad inflammationem attinent, in libro de acutis morbis proposui. Quod si in pus convertitur, dolor acutus ad jugulum usque, aut & ad summum humerum pertinet. Nam præ onere interseptum, unde jecur suspensum est, detrahit: interseptum vero membranam costis substratam degravat: ipsum enim illa consequitur, quæ plane ad jugulum usque, & ad summum humerum extenta est, atque hæc omnia simul ad inferiora detrahuntur. Ignis acer cum horroribus in suppuratione exoritur; tussis arida non admodum crebra diuexat: colore herbaceo ægri tinguntur: si largius colorentur, in auriginem incidunt in albidum vergentes: somni haud ita visis imaginibusque vacant. Prudentes vero cum sint in omnibus, in aliquo tamen ad tempus oblato repente delirant, ad seque protinus revertuntur. Tumor sub mammis, aut sub costis oritur: multi autem membranæ Peritonæi tumorem esse falso crediderunt. Verum si tumor sub spuris costis fiat, cum perimitur, dolor excitatur: jecur intumescit: humiditate nanque refertum est. At si non sub osse remaneant, inflatur membranæ signum. Et ipsius quidem circumscriptio & fines patent; post enim fibrarum circumductum in vacuum abdomen comprimens manus descendit, ac subsidet. Peritonæi vero interminata duritia est: & extremitatis processus nequaquam cernitur. Porro si ad interiora subit abscessus, longe medico natura præstat: aut enim ad intestina, aut ad vesicam pus convertet; verum multo innocentior est in vesicam via. At si extra feratur abscessus, ipsum non secare utique malum est; nam si prætermittatur incisio, a pure jecur eroditur, nullaque mortis dilatio est. Si secare autem malis, profluvii sanguinis periculum instat, statimque hominem perdi contingit; nam sanguinis e jecore profusio coerceri nullo modo potest. Igitur si aliquando necessario ad sectionem venire cogeris, ustorium ferramentum candens perspicuumque ab igne accipito, & usque ad puris locum intrudito: idem enim tibi, & secat, & comburit. Quod si homo periculum evadit, tum pus

album effluet, concoctum, læve, olidum, quoniam crassum est istis, febres, & acerbæ remittunt, omniaque facile mulcebuntur. Verum si in intestinum pus effunditur, ex alvo primum aquea feruntur, postea humori, in quo sint lotæ carnes, similia: item qualia in torminibus, ubi ulcerata intestina sunt, exire solent, interdum cruentum virus, interdum concretus sanguis effunditur: fertur, & bilis flava, sincera, aut porracea, & postrema interitum afferens nigra bilis. Si non suppurat ulcus, & mali odoris quædam veluti putredinem venter expellit; crudum alimentum præterfluit ob ventriculi intestinorumque intemperiem: neque enim bene se habens jecur iterum ea concoquit: postea igni acer suboritur, omniaque in malum prolabuntur, carnes colliquatione tabescunt; motus arteriarum parvi sunt, & ægra spiratio ubi haud ita multo post vitæ finis imponitur. Cæterum quibusdam difficultas quidem intestinorum ulcusque sanata sunt, morbus tamen in aquam inter cutem desit. Quod si omnia remittantur, pus album sit, læve, æquale, inodorum: venter dejiciat, & cibaria concoquat, homo in bona spe est. Optimum vero est per lotium crissim fieri: hac enim securior est minusque maleficus puris transitus. Verum si a phlegmone jecur non suppurat, nemini dubium fuerit, tumorem durum subsidentem in scirrhum mutari ac stabiliri: quando continuus dolor non infestat: cumque adest, obtusus inersque sentitur; rara vero & caliditas; a cibis alienatio, ab amaris delectatio, a dulcibus contristatio; horrore afficiuntur: subalbicant, virent: lumbi ac pedes tument: facies corrugatur: venter squallet: dejectiones crebræ fiunt: malorum autem colophon aqua inter cutem. Post aquam inter cutem si multa urina, & crassa feratur, multumque in ea limosi subsideat, & cum impetu erumpat; humorem illum intercutaneum effluere posse sperandum est: si tenuis autem, subsidentia carens, paucaque urina exeat; aquam inter cutem auget fovetque. Quod si pristinas vires natura recipiat, & quandoque per ventrem cum impetu materiam deturbet: post multorum, & crassorum, aquosorumque depul-

pulsionem, & ipsum hydropicum morbum tollere con-
suevit. Verum id genus auxilii cum periculo est: post
enim subitas, & copiosas inanitiones, extremosque ca-
sus prostratis interdum viribus, quemadmodum in san-
guinis profluvio accidere solet, ægri interierunt: cum
minori autem noxa morborum sudor, si liberalius efflu-
at, dissolvit. Hydropici namque haud ita multum in
summa cute humectari solent: atque morborum jecoris
hic finis est. Quando in jecore pus nascitur. Adolescen-
tes, & qui usque ad consistentem ætatem pervenerunt,
his vexantur morbis: mulieres minus his patiendi expositæ
sunt. Hujusmodi vitiorum causæ numerantur victus in-
temperantia, & longa valetudo: præsertim post difficul-
tatem intestinorum, & colliquationes; quandoquidem,
& eos Syntecticos, idest, colliquatos nominarunt, qui
post ulcera jecoris tabefacti moriuntur.

De Liene. Cap. XIV.

Lieni familiaris longus morbus est, quem Scirrhum
nominant. Purulentia vero haud ita facile, quan-
doque tamen efficitur: cum dolor non asper, tumor au-
tem ingens (a) inspiratione major exoritur. Siquidem in
dextram partem ad jecur usque tota communione increescere
visus est; unde multi ut fallerentur in causa fuit: tanquam
non lienis, sed membrana affecta esset, nam peritonæon,
quod græci vocant, inflammatione occupari isti existi-
mant, contumax autem atque indomitus instar lapidis
tumor est; talis plerunque a Scirrho lienis efficitur:
quando, & ambiguitas difficultasque maxima simul
adeft. Verum si forte suppuret, tractabilis est uti-
que;

(a) Aliter dolore.

que; & in parte summa, ubi puris quoque creatio est, tactui cedit, quando vero pus non ducit, tactui omnino resistit. Porro nonnunquam scirrhus totus super ventrem suspensus est, in hanc, atque in illam partem, prout impellitur, delabens: donec pusillus cum sit, locum ad fluitandum habet. Adest nausea, & anxietas: maxime cum instat eruptio. Incrementi autem notæ sunt febres, dolores, & horrores: multoties enim horrent; nonnunquam vero non horrent, cum brevi caliditate, & dolore vacant, hac de causa interdum, & in splene abscessus oriens latuit, rarum enim, & sensu carens in sanitate quoque viscus est. Turgent isti, atque humoris, tanquam Hydropici, pleni sunt, atro colore viridi admixto suffusi, egre omnia patientes, pectore veluti pondere oppresso graviter spirantes: evidens enim malum est, usque ad superiora spiritu venter impletur crasso, caliginoso, humido quidem ad speciem, cum tamen non sit humidus, tussis adest multumque irritantur, sed pauca sicca extruduntur. Venter si quæ infra depellit aquosa, primo paulum subleuat, deinde si largius dejicit, hominem quidem tabefacit, sed nihilominus juvat. At si & abscessus ruptus fuerit: pus utique purum, & concoctum nunquam excernitur, sed subalbidum, & cinereum, quandoque feculentum, aut lividum, quod si, & profundior abscessus fuerit, nigra etiam fertur humiditas: quando, & aliqua succi lienis, qui simul tabescit, particula exprimitur. Quibusdam præterea, & integræ lienis partes exierunt: siquidem & natura dissolubilis lienis est. Ceterum si morbus ulcere non substitit, sed in longum tempus extrahitur; cibos averfantur, malo sunt habitu, tumidi, aspectu fœdi, multis ulceribus toto corpore, sed maxime in cruribus scatent: rotunda, livida, concava, sordida, ægre sanabilia ulcera sunt; sicque demum tabefacti interiunt. At in exiguo tumore cum duritia, & renixu indolentia est: unde fit, ut isti longiorem vitam ducant. Verum si ab affectu superentur, aqua inter cutem, aut phthisis necessario sequitur: & corporis eliquatio supervenit: atque iste fane perniciæ modus ipsos e vita migrare compellit. Pueri ac ju-

juvenes facile calamitatem hanc patiuntur, facileque inde liberantur: senes vero non facile utique læduntur, sed affecti evadere interitum nequeunt. Quinetiam seniores quidam nescientes ipsi vitio lienis absumpti sunt: nam & pusillus tumor ipsis causa interitus fuit. Longa quoque ægritudo tabidos facit, & juvenibus otium maxime nocet, quicunque a certaminibus exercitationibusque corpus quieti desidiaeque tradunt: loca palustria, aquæ exuberantes, salæ, virosæ: inter anni tempora ferinus autumnus.

De Morbo regio. Cap. XV.

SI bile flava, vitellina, aut crocina, aut nigra cum viridi mixta omne corpus a viscere suffusum sit: affectus hic a græcis Icterus, a latinis Regius morbus, sive Arquatus, sive Aurigo dicitur. Difficile utique in acutis malum est: quia non solum ante septimum apparens, sed etiam post septimum infinitos necavit, raro autem ad extremum febrem bene indicavit: ipse vero haud facile discutitur. Neque vitio jecoris tantummodo provenit, ut nonnulli medicorum existimant: sed & ventriculus, & lienis, & renes, & laxum intestinum in causa sunt, & ab jecinore quidem nascitur, si phlegmone, aut scirrho viscus illud opprimitur, a solito tamen munere non impeditur, creatur enim in jecinore bilis, eamque in jecinore posita vesica secernit. Verum si meatus ad intestinum bilem deferentes phlegmone, aut scirrho interclusi fuerint, vesica autem exundaverit; bilis retro labitur. Cum sanguine igitur miscetur, qui per totum corpus discurrens, secumque bilem vehens in omnia membra diffundit: atque ita corporis species bile tingitur. Stercorea vero albida sunt, & argillam referentia, neque enim bile colorantur, quoniam humoris ejus affluxu carent, idcirco, & venter valde siccus est: siquidem bile neque madet, neque stimulatur: color autem ad (a) albedinem vergit. Si morbus regius ab

(a) Aliter album cum viridi mixtum.

ab liene ortum habeat, color est ater cum viridi mixtus, ipsius enim atra bilis alimentum est: cum sanguinis atræ effigies quædam ac simulacrum sit, cuius purgamenta non suscipit, neque elaborat lienis ægrotans, inde fit ut per omne corpus cum sanguine dilabantur. Propterea lienis arquato laborantes cum viriditate quadam nigricant, ipsorum quoque consueta stercora nigriore colore imbuta sunt, nam quod alimenti in splene abundat, ad vias exitus tanquam recrementum propellitur. A laxo etiam intestino, & ventriculo arquatus provenit: ubi concoquendi facultas in ventriculo, & laxo intestino, quod Græci Colon nominant, læsa fuerit; nam, & in colo concoctio efficitur, & ab ipso alimentum in jecur digeritur. Igitur si aliud alimentum crudius jecur susceperit, proprium quidem elaborat, & conficit, alienum vero dimittit, sanguis enim, qui distribuitur, coli cessationem atque inertiam retinens, in omnem partem labens eam disseminat, in colo autem cruditas ipsius bilis effectrix est. Hunc sane in modum ab omnibus visceribus arquatus oriri poterit, non modo ab iis, quæ jecori escam suggerunt, sed etiam ab iis, quæ a jecore suscipiunt. Neque enim per canales duntaxat sensiles, sed multo copiosius per halitus natura in omne corpus alimenta distribuit; qui a toto in totum natura ipsos per solidas, ac densas partes dirigente discurrere facile queunt, gignuntur itaque halitus bile infecti, & corpus, ubi infederint, colorant. Nempe per alvum laborante colo non fit albida excretio; jecur enim creandis succis nullam noxam patitur, exitumque bilis ad intestina patentem habet. Habitus quoque totius corporis ad morbum regium citandum summo-pere efficax est; habet enim, & in toto causam, quæ hujusmodi est. In omnibus corporis partibus calor ad concoquendum insitus est: in omnibus item humorum est creatio ac separatio, sed aliorum alia, singulis autem propria: ut puta in carne sudor, in oculis lachryma, in articulis, & naribus mucus, in auribus Cypselis græce dicta, Latini aurium Marmorata, seu Cerumina vocant. Itaque si ad singula obeunda munera calidum fatigatum lassatum-
que

que fuerit: ipsum quidem in acre atque igneum vertitur, humiditates autem omnes in bilem abeunt, ignis enim opera amara, & bile infecta sunt; quod si, & in sanguine cruditas incidat, sanguis biliosus efficitur, & quoquo versus nutriendus dispergitur. Propterea, & ubique bilis conspicitur. Plane acerbum id malum est, color vero specie horribilis: etenim colore aurum representant: sed non hominem decet, quod in lapide pulchrum fuerit. At supervacuum mihi videtur, unde id nomen Icterus tractum fuerit, explicare: præterquam a terrestribus feris quadrupedibus; quas Græci Ictidas, Latini Viverras, aliqui Martes vocant, & Sylvestris mustellæ species est: his enim bestiis oculi hujuscemodi colore tincti sunt. Duæ sunt hujusce labis species: aut enim in flavum croceumque vergit, simulque albicat, & virescit: aut in lividum nigrumque declinat; atque adeo istorum causa, & ipsius bilis causa est. Aliqua enim bilis flava est subtilis, perspicua, tenuioris generis: aliqua magis colore saturata, ut crocum, aut vitellum ejusdem speciei quis affirmet. Secunda bilis species nigrioris coloris est, porri, aut issatidis herbæ colorem referens, atra inter hæc extrema infinite sunt colorum varietates, penes autem calorem atque humiditates istarum mutatio fit. Quin etiam viscera hujusce varietatis causæ sunt: ut puta si flavum viscus fit, quale jecur est, aut lividum, qualis lienis. Quocirca si ab aliquo viscere arquatus oritur: a jecore quidem: jecoris notæ sunt; liene, lienis; singulorumque, unde oritur, membrorum indicia apparent. Si nullius membri signa videantur, universi habitus ægritudo est. Perspicua vero sunt, & ea quæ in albissimis oculis cernuntur. Frontis autem secundum tempora, in corporibus naturaliter albis præcipue, & in parvo arquato color exquisitior efflorescit. Porro quicumque nigro arquato laborant, in his ater color viridi commixtus apparet, iidem friget; imbecilli, desides, tristes, atque demissi animo sunt, tetrum odorem exhalant: gustatum amarum habent: spiritus non facile ducunt: in ventriculo morsum percipiunt: alvi excrementa porracæla, subnigra, arida sunt, egreque de-

descendunt; urinā bene colorata est, ad nigrius vergens; ad hęc cruditate laborant, cibum detestantur, vigilant, inœrent, melancholia agitantur. At in albiore arquato color est ex albo, & viridi temperatus: mente sunt hilariores: cibos accipere primo eos piget: sed ubi cœperunt, gnaviter comedunt: facilius, quam priores, concoquunt: alvi purgamenta alba sunt, arida, cretacea: lotium reddunt flavum, pallidum, crocinum: In utrifque corpus omne pruriginosum est: calor in naribus exiguus quidem, sed mordax percipitur: nam biliosum distrahit laniatque. Gustatus amarorum quidem non amarus, quod mirum est, non tamen dulcis: dulcium vero amarus; in ore namque bilis in lingua residens, & prius cibis occurrens sensum hunc ludificatur, ac decipit. Lingua enim bile suffusa cibos non sentit; atque antea quidem jejunii tempore bilis quiescit: neque idcirco lingua, propter consuetudinem ægre fert; verum si cibis excitatam bilis efferbuerit, ipsa cibis objecta prius linguam movet ac stimulat. Itaque sive amara sit esca, amari sensus est, sive dulcis, biliosi perceptio: bilis enim sensio prævertit. Falluntur autem, qui amara videri dulcia existimant; res enim haud ita se habet; sed quoniam membrum amaro aliquo delibutum duntaxat propter morbi consuetudinem amaritiam non percipit, ideo speciem dulcescentis representat; verum in dulcibus, & amaris cibariis idem status reperitur: fallacium igitur ciborum velamentum bilis est. Utique si nullius visceris calefactio evidens fuerit, plerumque sine noxa arquatus est, sed diuturnior; si perseveraverit, atque insuper viscus inflammatione vexatum fuerit; in aquam intercutem, & malum corporis habitum ut plurimum definit. Plerique & sine aqua inter cutem colliquati interiere. Id malum adolescentulis juvenibusque familiare est; quibus & minus officit. Pueris autem, non admodum inusitatum, non omnino tamen innoxium est.

De Cachexia, sive de malo corporis habitu. Cap. XVI.

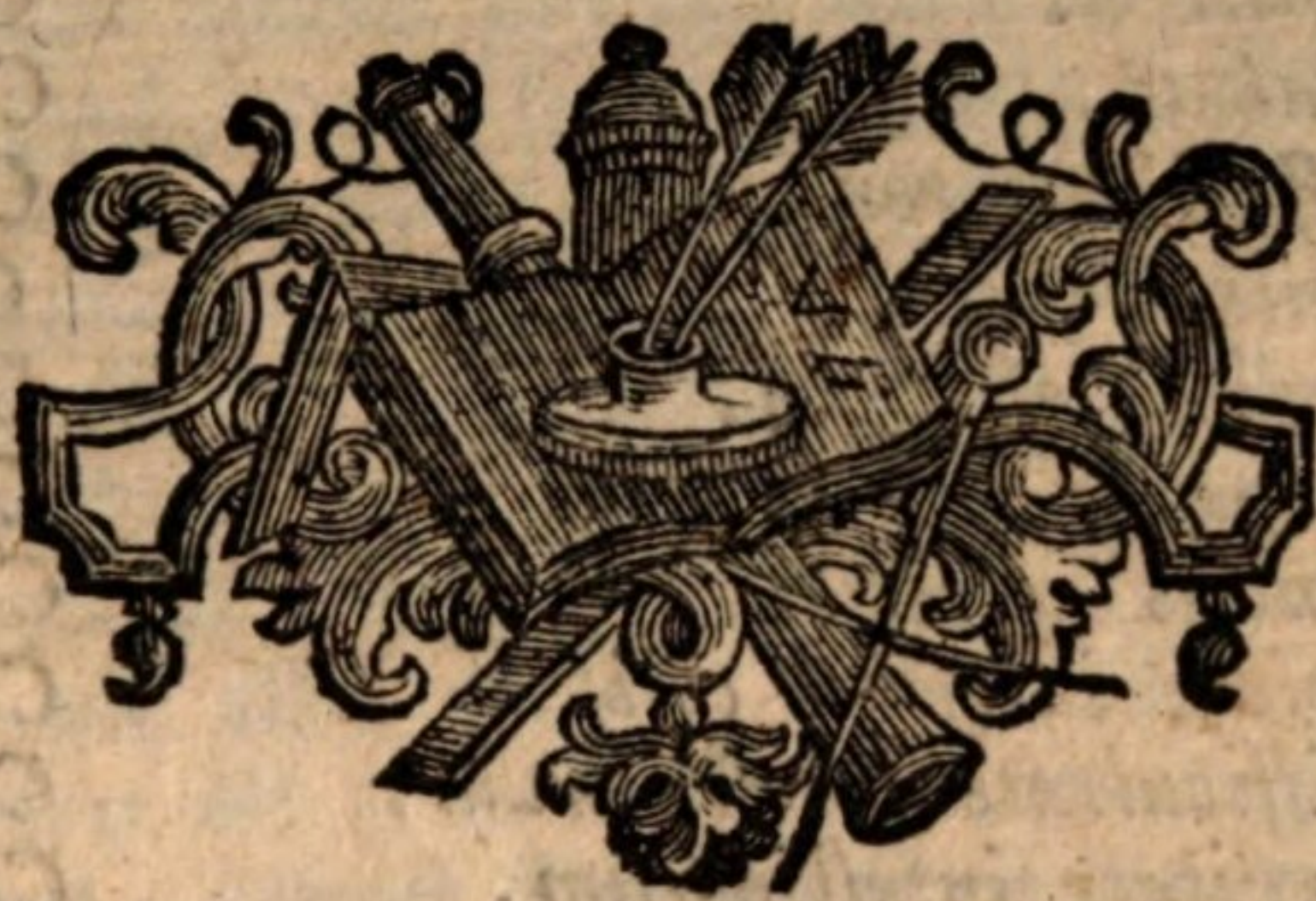
OMnium simul vitiorum malus habitus conversio est. Siquidem ab omnibus morbis propagatur, & emanat. Verum & ipse solus citra alios morbos materiam multum lutulentam nactus, a principio nova ægritudo gignitur. Et habitus quidem malus simplex communis est, & symptomata multa comitantur: nomenque ipsum significanter inditum est. Gracilitas vero aut pallor aut tumor, & siquid aliud insit, ad tempus durans in corpore exoritur. Malus autem habitus unius ingentis affectus species est: eique nomen tale fuit impositum. Nam hominis ad omnia bonus habitus est, & ad concoctionem, aut ad distributionem sanguinis creatio, atque omnis naturæ functio inde provenit, hæc consequitur facilis spiratio, validæ vires, floridus calor, sed prima omnium sanitas. Quod si ad imbecillitatem vitiosorum corporis humorum, quæ Cacoehymia a græcis dicitur, natura conversa fuerit; id jam malus habitus est, quem græci Cachexiam nominant. Valetudo hæc vix sanabilis est, malumque longissimum: longo enim tempore acquiritur, neque ab uno corporis vitio, neque ab uno viscere prodiens. Sed omnium est in deterius conversio. Quocirca ab hac enascentes morbi inevitabiles sunt, ut puta aqua inter cutem, aut phthisis, aut eliquatio. Siquidem, & mali habitus causæ colliquationis germanæ sunt. Morbus autem in multum tempus extrahitur: intestinorum difficultas adest continua: quibusdam morborum reversiones eveniunt: bene utique cibos appetunt, tametsi multos ingerant, ac repleantur: crudi vero, & non confecti digeruntur, quoniam alimenti elaboratio ad concoctionem pertinens, debilis admodum atque invalida est. Labis hujus causæ sunt, & ab hæmorrhoidibus, quas vocant, venis effluvii suppressio, & usitatorum vomituum retentio, & ab exercitationibus quies, & sudor-
rum

rum exsiccatio, & ab ingentibus laboribus otium: quando enim horum singula, quæ aderant, non amplius revertuntur; tunc sequitur corporis gravitas, pallor subinde repetens, venter flatibus refertus, oculi concavi, somni graves torporem afferentes. Verum enim vero hæc si erratice, & non statis temporibus fiant: morbi inconstantiam infirmitatemque significant, si altius exactis radicibus maneant, neque desistere velint; ingentis mali nuncia sunt. Stantibus pedes tibiæque intumescunt, decumbentibus autem partes declives atque jacentes. Quod si decubitus mutaverint, tumor in illas decumbentes partes devolvitur: humidique aut frigidi in gravitatem fit circuitus, nam si calor humidum evaporet, id vero non effundatur, postea delabetur. Multos utique cibos appetunt, edaces admodum sunt: celerior concoctione distributio fit crudiorum magis, quam incoctorum, nutritio non perficitur. Sed hoc inde provenit, quoniam in toto alimentum a natura non concoquitur, in ventre enim atque in omni corpore caloris imbecillitas eadem est; qua propter neque optimus, neque boni coloris sanguis procreatur, cumque crudorum succorum omne corpus refertum fuerit, & ciborum appetentia evanescat; sic malo habitu usque ad ventriculum grassante, & affectu jam summam potentiam obtinente, tunc sane tumidi fiunt, imbecilli, & ad omne opus abjecto prostratoque animo. Alvus siccior est, plerunque recrementa bile privata, alba, aspera, crudaque dejiciunt: corpore squalent, sudore carentes, & pruriginosi, somnus nequaquam firmus est, sed decumbentes connivent: tarde spiritum ducunt: arteriarum motus languidi sunt, debiles, frequentes: post quamlibet autem vel exiguam actionem frequentissimi sunt. Post hæc respiratio cum anhelitu fit: venæ in temporibus elatæ apparent: partes enim, quæ circumjacent, emarcuerunt: verum, & in brachialibus longe grandiores inflatione venæ redditæ sunt: sanguis atro colore viridi admixto infectus est. Ab his phthisis, aut colliquatio hydropem anasarca vocatam, aut ascitem adducit: istorumque pro-

crea-

LIBER PRIMUS. 81

creatio inevitabilis est. Aetates hujus morbi feraces sunt in primis senectus, neque mortem evadunt. Pueri, & celeriter pati idonei sunt, & liberantur facilius. Florentes ætate haud ita valde huic malo patent, non tamen penitus facile sanantur. Tempus anni non unum hanc fert ægritudinem, neque uno tempore finitur: verum autumnus concipit, hyems alit, ver ad ultimam vehementiam perducit, æstas vero interficit.

ARETÆI CAPPADOCIS

DE SIGNIS, ET CAUSIS
DIUTURNORUM MORBORUM.

LIBER SECUNDUS.

JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO
INTERPRETE.

Hæc insunt in hoc Libro.

<i>De Hydrope.</i>	<i>Cap. I.</i>
<i>De Diabete.</i>	<i>Cap. II.</i>
<i>De Affectibus renum.</i>	<i>Cap. III.</i>
<i>De vitiis vesicæ.</i>	<i>Cap. IV.</i>
<i>De Seminis effluvio.</i>	<i>Cap. V.</i>
<i>De Stomachi vitiis.</i>	<i>Cap. VI.</i>
<i>De Ventris affectu.</i>	<i>Cap. VII.</i>
<i>De Dolore intestini coli.</i>	<i>Cap. VIII.</i>
<i>De Difficultate intestinorum.</i>	<i>Cap. IX.</i>
<i>De Lævitate intestinorum.</i>	<i>Cap. X.</i>
<i>De Affectibus uteri.</i>	<i>Cap. XI.</i>
<i>De Articulorum, & coxendicis morbis.</i>	<i>Cap. XII.</i>
<i>De Elephantiasi.</i>	<i>Cap. XIII.</i>

De Hydrope, hoc est, Aqua inter cutem.
Cap. I.

A Qua inter cutem, quam Græci Hydropa vocant, injucundum aspectu vitium est, & toleratu difficile, ab ipso enim perpauca liberantur, idque felicitate quadam, ac Deorum potius, quam artis au-

xilio. Majora enim omnia vitia soli Dii medicantur. Nam aut in viscere primario morbus delitescens totum in malum habitum convertit, aut omne corpus ingruente pestilentia in malum succum viscera permutavit: quando sibi utraque vicissim ad perniciem suffragantur: nullaque est pars noxa carens, quæ vel modicam naturæ opem afferre possit. Est autem ad humectationem fluxio frigida, crassa, qualis est nebula universa: aut conversio ab humida, & frigida causa in talem habitum hominem permutante. Neque enim in inferiori ventre fluctuans humidum Hydropa nuncupamus; quandoquidem neque ibi vitium est: sed cum morbum consequitur tumor, inflatio, coloris foeditas: iste in aquam habitus colliquescent hydrops, & est, & appellatur. Nam tametsi nonnunquam foras sponte aqua prorumpit, aut aliquis præcordia rescindens effundit, adhuc in sede sua permanent hydropici. Princeps itaque causa malus habitus est, species autem plures, verum, & ejus nomen aliud, atque aliud; nam si sit humida suffusio, quæ in ilibus fluitet, & præ inflatione, cum verberantur, tympanum quodammodo reterant, Tympanias nominatur: at si aqua copiosa in peritonæo continetur, natantque in humore intestina, Ascitem eam cognominarunt: si autem illa nihil istorum habeant, sed omne corpus intumescat, si ex alba pituita crassa, & frigida; Plegmatias ei nomen est: si in humorem sanguineum, aquosum, tenuem, carnes liquatæ fuerint, Hydrops anasarca generatur: prava quidem est harum singularum constitutio, peior autem multo ipsarum permixtio. Nam earum, quæ in ilibus fiunt, una unearum, quæ totum corpus inflant, sociari nonnunquam consuevit. Difficilissimus est autem tympanias cum anasarca vocato copulatus. Ex occupantibus enim illa tympanias ascite improbius est: ex infestantibus vero totum corpus leucophlegmatias, quam anasarca benignior. Mitis quidem ut in desperatis morbus est, si minor species cum minori pariter conjungatur: peior vero, si aliqua ex minoribus cum altera ex majoribus admisceatur. Quod si duarum

majorum mixtio exacte facta fuerit, gravius inde malum exoritur. Notæ autem maximæ sunt, & visu, & tactu, & auditu facillimæ. In ascite namque in ilibus tumorem, in pedibus inflationem videre licet: facies, brachia, & reliqua gracilia cernuntur, intumescunt testes, præputium, & totus colis ob inæqualitatem tumoris tortuosus est, tangito vero, & aliquam in partem manum imprimens intro moderate pellito, ad alias enim partes humiditas transluet. Verum etiam in corporis ad alterutrum latus conversionibus humor in locum declivem, & tumorem, & fluctuationem facit, fluctuantisque liquoris sonitus exauditur, quinetiam sicubi digitum impegeris, locus cavus efficitur; & multum temporis cavus perseverat. Hæc utique ascitem signa declarant. Tympanias autem ultra tumoris spectaculum, etiam auditus sonorus est, nam ad palmæ percussum abdomen sonum edit, neque ad corporis conversionem spiritus locum mutat, etsi enim locus ambiens aliquorsum inclinatur, spiritus tamen æqualis supra & infra ubique permanet. Cæterum si in nebulam, & aquam spiritus vertatur, (nam ascites ex tympania gignitur) si non perfecte mutatus aliquando fuerit, ex dimidio factus in ventre fluitat. Cæterum anasarca & leucophlegmatias ista inania occupant: tumidam faciem, & brachia reddunt, & quæcumque in aliis vacua sunt, in hujusmodi ægrotis opplentur. Quandoquidem in leucophlegmatia alba pituita, frigida, & crassa redundat: hac omne corpus impletur: facies, collum, brachiaque tumescunt; abdomenque ex inflatione crassescit: mammæ quoque in tumorem excitantur illis scilicet, qui juvenes robusti in ætatis prospera fortuna consistunt. At in hydrope anasarca vocato carnis liquamentum fit in succum speciem carnis referentem: saniesque cruenta, qualis ab intestinorum ulceribus emanat: talis vero, & a membris aliquo gravi, quod superinciderit, contusis, si paulum superficiem secueris, humor effunditur. Ex duabus quidem speciebus permixtio ambarum indicia obtinebit. Omnibus vero simul inest pallor, spirationis difficultas, tussis, diversis temporibus se-
gnes

gnes sunt: pigritia multa, a cibo alienatio, quod si aliquid assumant quamvis modicum, & flatu carens, nihilominus valde inflantur: distentiones patiuntur, quales ex saturatione fiunt, citra madorem eorum corpus est: idcirco neque in balneis sudore madescunt, præterea albidi sunt, & effœminati. Anasarca laborantes colore ex atro, viridique permixto infecti sunt: obscurasque, & nigras venas habent. In ascite atque tympania conspicuæ, atque admodum evidenter sunt in brachialibus atque in abdomine. In anasarca vero atque phlegmatia tumore omnia delitescunt: somni sunt graves, torpentes, breves: animæ deliquium, circa minima quæque sollicitudo, vivendi cupiditas, tolerantia non ex animi alacritate, ac bona spe, ut in iis est, qui prospera fortuna utuntur; sed ex ipsa morbi natura; neque causa dici potest, sed mirari tantum id licet, quod mehercule magnum est, namque in aliis haud omnino perniciosis affectibus ægrotantes abjecto sunt animo, tristes, mortis amatores; in his vero, & bene sperant, & vitæ cupidi sunt. Ambo hæc contraria morbi efficiunt. Aqua inter cutem nonnunquam a copioso frigida potu continuo provenit, cum præ nimia siti ad saturitatem quispiam multam aquam gelidam ingurgitaverit; postea humidum in peritonæum delatum sit, atque inde in ventribus insitus calor refrigeratus fuerit; deinde in ilia guttæ effluunt, quæ prius in aerem versæ per transpirationem digerebantur. Id igitur si incidit, facilius est hujus morbi curatio, ante quam viscus aliquod, aut totus homo affectus sit. Cæterum, & ventosus cibus, & cruditas, & buprestes aquam inter cutem pepererunt. Est hæc omnibus communis calamitas viris, mulieribus, cuicunque ætati; præterquam quod alii in aliam speciem sunt propensiores. In vocatam anasarcam, & leucophlegmatiam pueri. Juvenes autem ad consistentem usque ætatem inundationi ilium obnoxii sunt. At senes omnibus quidem generibus sunt expositi, cum inopes sint caloris: frigida enim senectus est; verum ad humoris multitudinem contrahendam apti non sunt: ipsis igitur tympanias accidere consuevit. Omnes quidem species pravæ, hydrops

enim morborum omnium vitium est; Sed inter ipsas leucophlegmatia mitior habetur; nam multæ, & variæ sunt ejus tollendæ prosperæ occasiones, sudoris, aut lotii excretionem, aut alvi nonnunquam in hujusmodi ægrotantibus copioso effluvio, jam abeunte aquæ inter cutem habitu. Difficilis autem tympanias est; adhuc tympania difficilior anasarca. Oportet enim medicum hoc in morbo totum hominem permutare. Quod per Jovem neque Diis ipsis facile fuerit. Nonnunquam, & exigua in parte homo aquam inter cutem patitur: ut secundum caput in eo morbo, qui Hydrocephalus nuncupatur, aut in pulmone solo, aut jecinore, aut liene in mulierum utero, & cæteris hæc species sanabilior. Nam si ejus ostiolum a priori conclusionem hiare cœperit; humorem quidem si habeat, effundit; si spiritum, efflat; quod si uterus anasarca laboret, plurimum tota mulier aquam inter cutem patitur. Alia quædam hydropici morbi species talis agnoscitur: in ea vesiculæ quædam pusillæ, crebræ, humoris plenæ in loco ubi Ascites fieri solet, excitantur. Cæterum, quod humore multo refertæ sint; illud indicio est, si abdomen perforaveris, parum admodum humoris effundes. Ab interiori namque parte vesica occlusit: at si in vesicam instrumentum impuleris, iterum succus emanabit. Hæc utique aquæ inter cutem species haud levis est: unde enim id genus vesiculæ eruperint, via haud facile reperitur. Alii namque affirmant hujusmodi ampullas per intestina transiisse. Ego vero id nunquam vidi: iccirco, neque non scribendo affirmo, nam siue ex intestino colo, siue ex ventre ferantur, qualis sit ipsarum generationis modus, quid dicam nihil certi habeo: iter enim ad omnium excretionem per sedem lubricum, ac patens est, at ipsius humoris in ilibus collecti per intestinorum rupturam egressio credi non potest: neque enim innoxium, neque citra perniciem intestini vulnus est.

De Diabete, sive urinæ profluvio. Cap. II.

Diabetes qui vocatur affectus, miraculum quoddam est, haud ita sæpe hominibus usitatus, carniū, ac membrorum in urinam colliquatio. Frigida atque humida, ut in aqua inter cutem, causa est. Transitus autem consuetus renes, & vesica. Neque enim cum intermissione lotium reddunt: sed perinde atque canales laxati sint, indefinens est profusio. Diuturna est hujus morbi creatio, & longo tempore parturitur. Brevis erit autem hominis vita, in quo affectus iste perfectus fuerit: velox enim est colliquatio, & festina interdum mors advenit, & vita foeda est, ac vexata doloribus. Sitis intoleranda est, potus copiosus, multitudini tamen lotii non respondens: copiosius enim lotium redditur: neque eos quisquam neque a potu, neque a mictu inhibere potest. Quod si vel punctum temporis inhibeantur; si quidem a potu, os siccatur, corpus arefcit, viscera ipsi sua conflagrare opinantur, omnia fastidiunt, de omnibus dubitant, haud multo post mortem obeunt, ardentissima sitis adest. Mictum vero quæ ratio suppresserit, aut quæ verecundia dolore potentior? Sin autem vel parum temporis a mictu abstinuerint, intumescunt lumbi, testes, & ilia; cumque remiserint, lotium quidem calefactione profundunt, tumidæ vero partes detumescunt: in vesicam enim confluit exundatio. Cum morbus iste jam perfectus est, facile omnes eum deprehendunt. Sed cum futurus est, os humore privatur: saliva est albida, spumans, perinde atque in siti: nondum tamen sitiunt, præcordia gravia sunt: calorem, aut frigus a ventre in vesicam tendere sentiunt, prout adventantis morbi processus est, quin etiam paulo plus lotii, quam moris erat, effunditur: sitis adest, sed nondum vehemens. Cumque amplius crementum accipit, calefactio parva quidem, sed mordax visceribus inhærens exoritur, abdomen habent rugosum, venas extantes, totum corporis habitum

gracilem, quando & urinæ profluvium, & sitis jam aucte insigniter sunt: cumque ad extremum colem vitii consensus pervenerit, protinus urinam reddunt: atque inde mihi huic morbo Diabetes appellatio indita fuisse videtur, perinde ac si pertranseuntem dixeris, quod in corpore humor non remanet. Sed ubicumque in homine collectus stagnaverit, ad exitum labitur. Durant sane aliquod tempus, licet non admodum diu: nam cum dolore mejunt, atque atrox fit liquefactio; neque enim ex potu aliqua insignis portio in corpus absumitur, & carnum magna copia in urinam eliquatur. Hujusce languoris causa aliquis acutus morbus esse potest, qui hanc in partem impetum fecit, & in crisi aliqua malignum virus latenter morbi reliquerunt. Haud incredibile est etiam aliquod perniciosum venenum ex his, quæ vesicam, & renes infestant, huic affectui causam præbuisse. Quinetiam si quis a Dipside morsus sit, talis morsum effectus sequitur. Dipside autem reptilis fera si quem percusserit, sitim non ferendam accendit, isque copiose bibit; neque siti medetur, sed ventrem obruit humore; adeo inexplebilis est bibendi cupiditas. At si quis ob ventris distentionem doleat, graveturque humoris copia, & ideo paulum temporis a potu abstineat; iterum sitiens largissime bibit. Atque hæc est malorum vicissitudo: se namque mutuo sitis, & potus adjuvant. Alii præterea sunt, qui lotium non reddunt: neque ulla est alia ejus, quod bibunt, transpiratio: itaque potius insatiabili aviditate, humoris inundatione, ventris distentione, repente ac penitus disrupti sunt.

De Renum affectibus. Cap. III.

Renes substantia glandulas, quas græci Adenas vocant, referunt: colore autem rubidiores sunt, quale est jecur potius, quam mammæ, aut testes: nam, & hi adenes sunt, verum albiores. Figura testibus similes, lati magis sunt, juxta & retorti. Sinus habent exiguos

guos ad lotium excolandum cribrorum instar foraminibus pervios. Ex utroque nervosi canaliculi tanquam fistulæ expullulant, qui in vesicæ terga utrinque sese inferunt: æqualis est autem lotii a renibus in vesicam via. Hujusce viæ multi atque varii affectus renes, prædictosque meatus male habent: aliqui acuti sanguinis profluvio, & febribus, & inflammationibus jugulantes; hi vero sunt, quotquot ego enumeravi: aliqui diuturni hominem colliquatione dissolventes, haud letales quidem, sed insanabiles, & una cum ægroto commorientes. Diuturni itaque sunt abscessus, ulcera, calculorum exortus, hæmorrhoides vocatæ. Ulcera quidem hominis ex abscessu facta omnia plane diuturnissima sunt, atque ægre sanationem recipientia. Calculorum vero diuturna est creatio, cum dolore obstructions: haud enim facillimus est exitus: ad hæc difficilis est, & lotii suppressio. At si multi sint, & exigui calculi, sese mutuo impedientes, remorantur: aut si unus sit magnus, locorum angustis intrusus inhærescit. Atque si utroque in rene hæc fieri usu veniat, interclusa urina, distentisque locis, paucis diebus superstites ægri moriuntur. Recte sane natura renum ventrem oblongum, & urinæ canalibus magnitudine æqualem fabricavit, exiguis quidem calculis ampliorem, quo superius concretus calculus expeditissimum in vesicam iter inveniat, atque ideo lapilli oblongi generantur. Plerunque enim prope urinæ fistulas id genus lapilli concrescunt, & quotquot eo loco fiunt, inæqualis crassitudinis sunt: priori in parte ob canalium angustiam gracilescunt, posteriori autem crassiores fiunt; quoniam renes deorsum vergunt, in solis autem renibus oriuntur, hisque igneo calore ferventibus; neque enim sedem in fistulis urinæ calculi obtinent, sed arenulæ cum lotio per eas fistulas inferius delabuntur, quæ, & indicia, & materia hujusce affectus sunt. Quod si aliquando grandior effectus lapis concavo renis inhæserit, tunc dolores lumborum circa musculos, quos Psoas Græci appellant, excitantur, & ad medias usque costas perveniunt. Multis sane dolor iste,

pe-

perinde ac si morbi lateralis esset, imposuit: præterea gravitas adest coxendicis: dorsum ægre incurvatur: difficulter annuunt: tormina dolores inferunt gravia, perseverantia: intestinum enim sinuosum est: cumque exundat urina, & distentiones increscunt, ad mejendum, ut in parturiginibus, proritantur: flatuosi sunt, sed flatus excerni nequeunt, febres adfunt mordaces, præaridæ, squallida quidem lingua, sicca vero est alvus: macrescunt; a cibo abhorrent: quod si quid assumant, neque concoquere, neque distribuere facile possunt. Sin autem in lotii canaliculum lapis inciderit, concussio corporis fit, ut in rigore calculi progressus sentitur (a) communi simul violento. Quod si in vesicam delapsus fuerit, lotium aquosum uberius effunditur: alvus dejicit: flatus inde exhalant: extentus stomachus est; ructus eduntur: a prioribus malis quies datur: interdum quoque ulcerato canali præter lotium cruor emanat. Secunda porro calamitas est, cum per colem calculus transmittitur. Nam si amplior sit, quam urinæ iter (Græci Urethram vocant,) capere possit; in eo multum temporis hæsitat, atque vesica multitudine urinæ completur: tumque ejus majore cum dolore suppressio fit: nam cum vesica, & canales ureteres vocati veluti incenduntur. Aegerrime autem tortuosi calculi exeunt: quosdam enim, & hamatos vidi, in meatibusque adnatas quasdam callosas duritias. Plerumque autem oblongi propter canalium rectitudinem figurantur. At colore nonnulli albicant argillam referentes, talesque sæpius in pueris generantur: alii flavi sunt instar croci, hi vero in senibus reperiuntur, quibus in renibus creari solent; crebrius enim pueris in vesica lapilli oboriuntur. Concretionis autem causæ geminæ sunt. In senibus frigidum corpus, & crassus sanguis, frigidum vero crassas materias celerius cogit: indicio sunt aquarum natura calidarum fontes: hæ namque refrigeratæ in tophaceum lapidem conden-

(a) Hæc verba abundare videntur.

densantur. At in pueris multum sanguinis limum elixatum generandi calculi veluti sedem ignis habet. Igitur in calculi creatione talis est affectio. Cæterum nonnulli sunt, qui per quosdam circuitus sanguinem mejunt, hujusmodi affectus hæmorrhoidum profluvio similis est; similis est quoque corporis constitutio, nam valde pallescunt, torpent, ignavi sunt, cibum fastidiunt, cruditate laborant, & cum excretus est sanguis, languidi fiunt, membra resolvuntur; caput vero levius, & agilius redditur. At si per circuitum nihil sanguinis effluerit, capitis dolore vexantur, oculorum acies hebet, tenebræ eis obversantur, vertiginem patiuntur. Inde alii infiniti in comitiales morbum incidunt, tumidi, veluti caligine perfusi, aquam inter cutem patientibus similes; alii morbo atrabilis, aut nervorum resolutione tentantur. Nam ex consueti profluvii sanguinis retentione hujusmodi mala proveniunt. Si quidem a renibus defluat sanguis mundus, lotio non permixtus, plerunque tamen cum vesicæ urina confusus emanat. Nonnunquam, & ex renum disruptione sanguis fertur multus collectim, verum cogitur, & in grummos densatur; utque in sanguine extra corpus effuso fieri assolet, interdum utique, & in vesica congelatur, quando atrociter urina supprimitur. Rruptionem vero ulcera diuturna, atque vix sanabilia sequuntur, indicia sunt ramentum, aut membranula aranæ instar rubida egrediens; aut pus album mejendo profusum, modo purum, & sincerum, modo cum urina permixtum. Ab iisdem, & abscessus dignoscendi sunt, si vesperi febres accesserint, & rigores: dolores circa lumbos, & pruritus. At si ruptus fuerit, grummi purulenti, carnisque formam repræsentantes ejiciuntur: quin etiam, & albida sanies excernitur. Ulcera vero mordacia sunt, modo repurgata, modo sordentia: id pus manifestat: urina quoque aut olida, aut nihil olens. Ver sanguinis profluvia, & abscessus parit: hyems autem, autumnusque calculos. Quod si a calculis ulcera facta sint, insaniabiles inde morbi nascuntur, cita colliquatio, morsque adveniunt.

De Vesicæ affectibus. Cap. IV.

Vesicæ morborum nullus placidus est, quippe acuti inflammatione, vulneribus, convulsione, febribusque acutis interficiunt. Ulcus vero, & abscessus, aut resolutio, aut lapis magnum tolli nequit: neque enim potione, aut medicamento frangitur, aut circumteritur; neque præter noxam exciditur; opus est enim, & tenues vesicæ partes simul cedere; id vero aut eodem die hominem perdit, aut paucis diebus convulsionibus, febribusque consumit. Nisi excidatur autem præter urinæ conclusionem doloribus, febribusque, aut liquationibus homo contabescit: si haud ita magnus sit calculus; frequentius lotium cohibetur: nam facile in cervicem delapsus lotii transitum obstruit: securius autem quam grandiores exciditur, sed vesica quoque necessario fauciatur: cumque mortis periculum evaserint, in fistulam Græci Rhœada vocant, prolabuntur, quod licet periculo vacet, ingenuis tamen hominibus non est tolerandum, perpetuum scilicet urinæ profluvium, si quis ambulet, si dormiat, ambulantis vero maxime injucundum. Valde parvi autem plerunque citra noxam exciduntur. Quod si vesicæ inhæserit calculus, ex colliquationibus patefiet: sed neque dolorum, neque gravitatis expertes sunt, licet urinam expedite reddant; si minus, & urinæ difficultas accedet. Omnes vero calculos ex fabulosis urinæ subsidentiis depræhendentes: & quod istis virilia sæpius arriguntur; quando enim mejunt, subestque calculus, dolent, tractant, attrahuntque pudenda, tanquam calculum cum vesica exempturi. Anus quoque vitii participes redditur pruritu laborans. Prominet vero & rectum intestinum vi, contentionibus, imaginatione perinde, ac si jam lapis excernatur. Ambo enim inter se copulantur anus, & vesica: quorum uno affecto, & alterum afficiatur necesse est: propterea inflammato podice urinæ exitus clauditur; & vesica exacerbata sedes non
de-

dejicit, licet alvus admodum sicca non sit. Tales utique sunt ex calculis labores. At sanguinis effluvium tametsi non admodum cito enecet, tempore tamen procedente infinitos jugulavit. Ab eo vero grummi creantur, lotii suppressio, & matura mors non fecus, atque a calculis fieri compertum est, quamvis enim sanguis tenuis flavusque est, neque valde crassus, neque concretus; vesica tamen longo tempore congregat, ac eadem calefaciens, & elixans cogit conspissatque, atque ita grummi efficitur, & urinæ interclusio, quam græci Ischuriam vocant, inferendæ morti potentissima. His accedit dolor acutus, ignis acer, lingua arida, & ab his delirantes moriuntur. Sin autem a vulnere dolor excitetur: vulnus utique mortiferum est, ulcus vero, & si non protinus interficit, febribus tamen, aut inflammatione insanabile redditur. Tenuis quidem est: crassitudine vesica, nervus autem substantia; quocirca neque carnem contrahit, neque facile ad cicatricem ducitur. Accedit, & urina biliosa, acris: mordax ulceris, communis vitus. Vesica enim cum repletur, distenditur: cum inanis est, subsidit; in extensione igitur, & contractione eundem, quem & articulus, affectum patitur. In articulo vero nullum ulcus bene fanescit: suppurationem autem ex abscessu contrahit. Vesicæ signa eadem sunt; quæ, & in aliis membris inflammatis. Nam etsi febribus rigoribusque succedat abscessus, eadem pericula impendent. Verum si pus crassum, album, non tetri odoris ejiciat; ab his orta ulcera benigna sunt. At si depascantur; feculentam, mucidam, graveolentem urinam reddunt. Hujusmodi ægrotantibus non tarda mors advenit. Mordax quidem urina est, & cum dolore est ejus emissio. Ad summum usque colem dolor pervenit. Ipsos utique omnia etiam contraria lædunt, & saturitas, & inanitio, & otium, & exercitatio, & lavatio, & illuvies, & saturitas, & jejunitas, & dulcia, & acida: cum alia alios lædant, alios juvent, in unum autem convenire non possint.

De Seminis profluvio. Cap. V.

Mortis quidem periculo vacat Genituræ profluvium, injucundum tamen est, & vel auditu insuave. Nam si intemperies, & resolutio humida occupat, genitaliaque membra, (ut a frigidis contingere solet,) profluit semen: neque ipsum vel in somnis cohibere possumus, verum seu quis dormiat, seu vigilet, continens profusio est: neque id, quod fit, sensu percipitur. Aegrotant quoque, & tali morbo mulieres, sed partibus illis prurientibus, & cum voluptate nonnullis genitura profunditur: quinetiam virilem coitum impudenter appetunt. Viri autem nequaquam pruriunt: nam quod effluit, humidum, tenue, frigidumque est, sine colore, infœcundum. Qui enim genitale semen refrigerata natura emisit? Quod si juvenes hoc vitio laborent, omnes senilem corporis habitum induant necesse est: quippe qui segnes fiant, resoluti, exanimes, torpentes, hebetes, imbecilli, recurvi, ignavi, pallentes, albidī, effœminati, a cibis abhorrentes, frigidi, membrīs graves, & stupidi, cruribus impotentes, & ad omnia remissi, & languidi. Multis fane id genus ægrotatio ad nervorum resolutionem (Paralyſim græci vocant) viam stravit. Quomodo enim nervorum facultas non afficiatur, cum natura ad vitæ generationem faciens refrigerata sit? Atqui, & genitura vitalitatem impartiens nos viros efficit, calidos articulatos, hirsutos, vocales, animosos, ad intelligendum operandumque valentes, id viri testantur. Contra vero quibus non inest vitalis genitura, rugosi sunt, debiles, acutę vocis, glabri, imberbes, effœminati: eunuchi id manifestant. Siquis autem vir, & seminis profundendi abstinens fuerit, robustus est, audax, neque vel feras expavescens: testimonio sunt ex athletis temperantes. Nam, & illi, qui natura quibusdam præstant, ob intemperantiam deterioribus multo peiores fiunt: contra natura deteriores ex temperantia præstantioribus longe meliores

liores evadunt. Neque fane ab alio quopiam, quam a genitura robustum animal generatur. Vitalis itaque genitura ad sanitatem, ad robur, ad animi fortitudinem, & ad generandum mirifice confert. A Satyriasi in feminis profluvium corporis status devolvitur.

De Stomachi affectibus. Cap. VI.

Stomachus delectationis, tristitiæque princeps est cordi periculosa vicinia, ad tenorem, animique alacritatem, sive abjectionem ob animæ consensum præcipue stomachi facultas confert. Hæc mihi alio loco dicta sunt. Delectationis quidem hi fructus sunt, bona concoctio, carnis conveniens incrementum, floridus corporis color. Tristitiæ vero istorum contraria, nonnunquam, & animi abjectionem cum alimento caret inducit, atra bile vexatur, cibum refugit. Cum itaque stomachus ægrotat, escas odit, & abominatur, non modo cum offeruntur, verum etiam si non in conspectum dentur, sed eas memoria repetant, aut anxietate, aut madore stomachi, aut ejus ostioli dolore perciti, & salivam effundunt quidam, & vomitibus lancinantur; corpusque simul ab his vexatur. Quod si ventriculus istorum vacuus est; dolorem, quam cibi sumptionem, facilius tolerat. Sin autem interdum ad alimentum capiendum accedere cogitur, id multo pejus est. Labor quidem famis est, ore conterere, in devorando dolor, & major conflictatio. Ceterum non erga usitata quidem ita se habet, erga aliena vero optime, sed quæ naturaliter habent, in contrarium mutata sunt, & omnia gravatim ferunt: fugaque adest, & odium alimentorum. In interscapulis præterea dolor inhæret: sed longe major si edant, devorentque, fastidiunt: animi pendent: visus hebetatur: aures sonant; caput gravatur: membra torpent: crura, brachiaque resolvuntur: palpitant præcordia: dorsum imaginantur versus crura moveri: alias alio, huc atque illuc sese ferri existimant, seu stent, seu jaceant: quemadmodum a

ven-

ventorum flatu harundines, aut arbores agitantur: pituitam frigidam, aqueam rejiciunt. Quando vero, & in biliosis redundat bilis; istorum oculi tenebris caligant: siticulosi non sunt, etsi a cibis sitire videntur: vigilant; tardi sunt: dormitant non vero tamen somno: ii qui sopore gravi (Coma græci appellant) occupantur, similia patiuntur, macie confecti, valde pallentes, debiles, resoluti, animæ deliquium patientes, animo consternati, meticulosi, quieti, repente tamen irascentes, valde melancholici; nonnunquam enim in atram bilem, quam Melancholiam græci nuncupant, id genus egrotantes inciderunt. Talem utique stomacho impartiente animæ affectum esse oportet. Verum homines compatibilium membrorum ignari, in quibus hæc gravissima vitia fiunt, stomachum esse causam opinantur; magnum autem ad ea, quæ dico, probanda testimonium cordis contiguitas est, ubi omnium principatus collocatur; in medio enim pulmone cor sedet: horum autem medium stomachum conjungit: ambo vero dorso inserta sunt: propter hanc itaque cordis viciniam, & dolor ille excitatur, quem Cardialgiam græci nominant, & resolutio, & morbi melancholici. Nempe morbi causæ, & aliæ sunt plurimæ: præcipua vero pus multum a ventre per stomachum effusum. Familiare est etiam id vitium illis, qui tenui victu, & duriore coacti sunt uti: quinetiam illis, qui erudiantur, laborant, & ejus causa multa perferunt, quibus inest divinæ scientiæ cupiditas: qui cibi parsimonia, & vigiliis macerantur: qui doctos sermones, & res graves meditantur: qui victum pleniorum & varium contemnunt, sed famem pro alimentis habent, pro potu aquam, & in somnis vigilant: quibus molle cubile est nuda humus, stragula vestis ignobilis, tunica lacera, ipsorum vero tectum est communis aer: divitiæ autem adeptio, atque usus divinæ sapientiæ. Hæc utique ipsis eruditionis amore bona comparatur. Cumque cibum, & illum quidem ignobilem accipiunt; id vitæ tantum, non saturandæ famis, neque potum vini causa assumunt, non eos abstrahit voluptas, non vagatio, & peregrinatio, non corporum exercitatio, nec
carnium

carnium circumpositio, a quo enim disciplinae amor non avocet? a patria, a parentibus, a fratribus, a se ipsis usque ad mortem. His igitur corporis macies adest, decolor facies, & in juvenia fenescunt, & ob contemplationem stupidi habentur: animo autem severi, non ridentes, immites sunt. Atqui ob stomachum erga cibos male effectum cito fatiantur cibo usitato, vili, & ad manum, variis autem dapibus non sunt assueti, & erga omnes cibos pigri sunt; quod si aliquem inusitatum cibum acceperint, læduntur, omnes alios protinus averfantes. Iste est stomachi longus morbus. Inflammationes vero, destillationes, oris ventriculi morsus, (Cardiogmon Græci vocant) aut dolor, stomachalis affectus non dicitur. Hunc morbum ætas affert: quando, & concoctionis, & appetitus, & omnium est impotentia. Inter ætates vero senectâ, quibus, & absque morbo ob vitæ finem, & appetentia ad extremum pervenit.

De Affectu ventriculi. Cap. VII.

Ventriculus concoctioni destinatum viscus in concoquendo laborat, cum alvi profluvium, quem Græci Diarrhæam vocant, hominem premit, & est liquidi alimenti inconcocti profluvium: nisi a recenti, & proxima causa unum aut alterum tantum diem permanente oriatur: præterea, & totus homo debilis redditur, quia corpus non alitur, unde longus morbus Coeliacum quem vocant, efficitur, latine ventricularis dici potest, ob concoquentis caloris imbecillitatem, frigusque ventriculi: cum liquefcit quidem a calore alimentum, sed non concoquit calor, neque in succum proprium vertit, semicoctum imperfectumque relinquens, cum perfectionem assequi non possit, id vero concoctione destitutum ad pravum commutatur, & colore, & odore, & consistentia, albus est enim bile privatus color: olida excernuntur, & lutulenta; liquida, & inconsistens ob profligatam actionem substantia est, virtutem modo atq; principium coctionis

G

præ.

præseferens. Hac de causa venter flatuosus est, ructus assidui, tetri odoris. Quod si deorsum penetrent: strident intestina; flatus erumpunt asperi, humidi, argillofi, videtur autem ipsis tanquam humidum quoddam effluere. Dolor ventriculi gravis est, aut subinde punctiones referens, gracilis vero, & emaciatus homo redditur, pallidus, iners, nihil ex negociis usitatis valenter efficiens; sed cum ambulat, membra labascunt, temporum venæ exertæ sunt, siquidem ob alimenti penuriam tempora habent concava: atque in omni corpore venæ insignes apparent, non modo enim morbus iste non concoquit, verum statim neque in molem corporis distribuit. Nam haud solum concoctionis, sed etiam digestionis vitium mihi esse videtur. Porro si in incremento morbus sit, materias ab omni corpore in ventriculum rursus adducit: tunc ea jam est corporis eliquatio, os est aridum, superficies squallida, nihil sudant: ventriculus nonnunquam ut ab ardenti carbone peruritur, alias tanquam a crystallo congelatur, interdum vero sanguis in extremo vitæ discrimine constitutis in dejectionibus flavus defluxit, purus, non permixtus: ut venæ ostiolum patefactum esse videatur, acredo namque venas exedit. Longissimum, & difficulter curabile vitium est. Etenim si absque manifesta causa desisse videtur; iterum invadit, ubi, & ex levi errore jam denuo suboritur. Per circuitum igitur morbus iste revertitur. Senibus hoc malum familiare est, & mulieribus magis quam viris. Pueris autem ventris effluvium assiduum est ob quotidianam cibi intemperantiam, sed non ventriculi debilitate morbus advenit. Ex anni temporibus æstas hoc malum sæpius affert, secundo autumnus: deinde hyems frigidissima, si proxime ad extinctionem calor deveniat. Diuturnum quoque morbum, & affectus iste, & difficultas, & levitas intestinorum consequuntur. Verum & largissimus frigida potus interdum hanc labem progeniit.

De Colicis idest intestini plenioris morbo laborantibus. Cap. VIII.

COLICI sane volvulo, & stropho, idest torminibus ce-
 leriter necantur: longe plurimæ sunt hujusce morbi
 causæ. Signa vero hæc sunt, gravitas in jejuno, ubi af-
 fectus maxime urget: pigritia multa adest, tardi sunt,
 cibus refugiunt, graciles, vigiles, facie tumidi. Quod
 si prope splenem ægrotet colon, idest, laxius intesti-
 num; colorem habent nigrum cum viridi mixtum: al-
 bum vero cum viridi, si prope jecur, ab his enim pro-
 ximis visceribus malum communicatur. Sin autem ci-
 bum acceperint quantumvis paucum, & flatu vacantem,
 mirum in modum tum inflantur, & difflandi quidem
 cupiditas eos incessit, sed inferius exitus intercluditur:
 superius vero ructus violenter tentati neque ipsi finem
 assequuntur. Si qua vero parte flatus vi erumpunt, viro-
 si plane odoris sunt: fursum petentes, & acidos ructus
 excitantes. Renes, & vesica in partem hujus doloris addu-
 cuntur, & urina cohibetur, istis alia pro aliis accedunt.
 Miraculum autem his majus est, quod testes, & crema-
 steras, idest, suspensores inopinatus dolor invadit. Non
 paucis medicorum hæc morbi communicatio in occulto
 est: siquidem nonnunquam, & suspensores exsecuerunt,
 propriam morbi causam eos continere opinati, quocirca,
 & his pro aliis alia fiunt. Ab hoc quoque vitio alia pro-
 deunt, abscessus, & ulcera non mitia, aqua inter cutem,
 & phthisis morbi insanabiles, nam a frigore, & crassis
 humoribus, & longe glutinosa pituita propositi intestini
 dolor exoritur. Quinetiam, & ætate, & tempore, &
 regione frigida, & aspera hyeme provenit.

De Dysenteria, idest, difficultate intestinorum. Cap. IX.

Superiora intestina ad cæcum usque tenuia, & bilio-
sa sunt, atque inde græce Cholades nominantur, post
hæc inferiora usque ad intestini recti initium crassa, & car-
nosa sunt. In omnibus ulcera fiunt, dysenteria vero est
horum ulcerum species: idcirco, & varii existunt morbi.
Aliqua etenim superficie tenus intestina radunt, excoriatio-
nem tantum facientia, & innoxia sunt: sed longe inno-
centiora, si in inferioribus intestinis consistant: alia paulo
etiam profundiora ulcera, verum neque hæc immitia
sunt. Alia profunda non uno loco manentia, sed exe-
dentia, glandulosa, serpentia & sphacelum inferentia,
mortifera sunt. Venulae quoque in hisce ulcerum passio-
nibus circumrosæ apparent, & in his ulceribus stillationes
sanguinis largiores cernuntur. Alia est species ulcerum,
quæ oris tumentibus aspera sunt, inæqualia, callosa, ut
in ligno Gemmam dicimus, id genus ulcera vix medi-
cabilia sunt: neque enim cicatricem facile contrahunt, &
facilius aperiuntur. Dysenteriae causæ plurimæ sunt: prin-
cipes autem cruditates, refrigerationes assiduæ, acrium
ciborum assumptio, obsenit, quod Græci Myttoton vo-
cant, Latini Moretum dicerent: cepæ ipsius, allii, carnum
vetustarum, acrium efus: a quibus postea cruditas su-
pervenit. Super hæc humidum aliquod inusitatum, ut
mixture illa, quæ Cyceon græce dicitur: aut potio Ryteon
appellata: aut qualia in singulis regionibus loco vini fiunt
contra sitim remedia, plaga præterea, & refrigeratio, &
frigida potus intestina exulcerant. Excrementa vero, & quæ
cum ulceribus sunt, alia atque alia in aliis atque aliis repe-
riuntur. Nam si in superficie sint; ex superioribus quidem
tenuia, biliosa, inodora, prætereum, qui ab intestinis
fit, odorem: jejuni autem intestini excrementa puriora,
erocea, mali odoris. Aliqua vero, & cum alimento li-
quato quidem, sed aspero exeunt, at modo gravis odor
ob

ob ulcerum putredinem fit, modo ut a solo stercore provenit. Ab inferiorum autem intestinorum ulceribus aquosa, tenuia, sine odore feruntur. Sin profundiora ulcera sint, saniosa effluunt, subrubida, vinosa, aut instar aquæ, in qua caro lota sit, & hæc modo sola, modo cum stercore, hocque liquidum est circumfuso humore dissolutum; non infectum bile, inodorum: aut compactum, siccumque, sed ob humorem circumfluentem lubricum dejicitur. Cæterum si majora, levioraque ulcera sint, & in superioribus intestinis eorum ratione, a quibus, & per quæ transeunt biliosa effunduntur, sedem enim vellicant: nam bilis acris est, eoque magis si ab ulceribus effluat, bilis vero, & instar unguinis pinguis est. Ex profundioribus autem ulceribus, sed inferioribus cruenta manant, crassa, pituitosa, carnosæ, non valde pinguis, ramentosa: utpote quæ ab intestinis abstrahantur, quin etiam & integræ intestinorum partes commixtæ sunt. Excernuntur quoque, & albida, crassa, mucosa, adipis concisæ similia, humore circumfusa. Hæc utique a recto oblongo intestino feruntur. Nonnunquam sane mucosa tantum, vellicantia, parva, teretia, mordaciaque egeruntur; crebro surgere cogentia, & dejiciendi cupiditatem cum voluptate afferentia: sed quæ dejiciuntur valde pauca sunt. Tenemus huic vitio nomen est. A cæco autem carnes longe rubicundæ, & grandes excernuntur, circumscriptionem multo majorem habentes: in ipso enim majora fiunt ulcera, cruor etiam crassus, sæculentusque emanat, & hæc omnia multo quam ante dicta foedius olent. Cæterum postquam serpunt, & exedunt ulcera, & nullo remedio ullo in loco coerceri possunt; a superioribus quidem non solum exquisite biliosa, sed & crocina, spumea fecem vini referentia, & nigra, infatidis, & porri succum repræsentantia, ante dictis crassiora, atque instar putredinis graveolentia dejiciuntur. Alimentum nunc minus concoctum est, solum ut a dentibus voracius contritum. At si inferiora intestina ulceribus erodentur; guttæ cruoris atræ, crassa, carnosæ, rubidæ, grummosa, nonnunquam nigra, multis modis variantia, ^{oli} ^{a,} ^{da} non

non ferenda per fedem expelluntur, humiditatumque exitus involuntarii fiunt. Nunquam oblongum quiddam in pluribus non discretum, instar fani intestini dejicitur: & ignaris rei suspicionem præbuit intestini. At negotium ita se habet, intestinorum tunicae perinde ac ventriculi geminae sunt, & altera alteri oblique superinjecta est. Igitur cum earum connexio dissolvitur, interior tunica secundum longitudinem absistens foras egreditur; exterior sola intus remanet, & carnosae efficitur, & cicatrice solidatur: sanescuntque homines, & vivunt; id vero inferius intestinum solum patitur: in causa est tunicarum carnosae substantia. Quod si ex quopiam vasculo cruor emanet flavus, aut niger; purus, non cum cibo aut stercore mixtus effunditur: verum concretum quiddam latis araneolis simile extenditur, in grumum enim, cum refrigit, obduratur: neque sanguinem excretum esse credideris, ob sonum autem multum cum spiritu major quam pro effectu, excretionis est apparentia. Interdum, & in pleniore intestino purulentus abscessus efficitur, nulla novitate ab aliis internis ulceribus differens: etenim signa, & pus, & ulcerum medicatio penitus eadem sunt. Si res duræ, carnosae contritis asperisque corporibus similes excernantur; abscessus non benigni moris significatur. Nonnunquam ex laxo intestino aqua multa dysenteriae modo profluit, idque plurimos ab hydropico morbo liberavit. Ulcera quidem intestinorum (ut paucis dixerim) hujusmodi sunt. Cæterum, & ipsorum formæ, & ab ipsis purgamenta tot sunt, quot supra comprehendimus. Quæ singulis quoque ægrotantibus accidunt, explicabimus, seu placida, seu noxia ulcera sint. Itaque collectim dictum esto, si exulceratio superficie tenus fuerit sive supra, sive infra; febrem non habent, nec dolorem: ac sine decubitu tenui victus ratione diversis modis sanescunt. Sin ulcus altius descenderit, in superioribus quidem mordacia tormina, & acria sunt tanquam a pauca calida bile, aliis, atque aliis temporibus suppurant intestina: plerunque vero suppurant, aut coctiones dimidiatae sunt, cibos tamen non horrent. Si inferiora ulcerata sint, longe superioribus sunt

sunt salubriora, hæc enim humiliora intestina multo carnosiora sunt aliis. Sin cava, & depascentia ulcera in superioribus grassentur; febres acutæ concitantur, non emicantes, in visceribus demersæ: extrema refrigerantur; cibus fastiditur: vigilia adest: ructus male olent: nauseabundi sunt: bilis vomitus, vertigo, cumque multa expellantur, (ea vero biliosiora sunt,) tormina, atque alii dolores magis perseverant. His accedit virium consumptio, genuumque resolutio; ardore æstuant: sitibundi sunt, & anxii: atra per nauseam rejiciunt: lingua est arida; pulsus puffilli, debiles, atque his germana sunt, quotquot de perniciosis ulceribus mortifera exposui, oris etiam ventriculi dolore usque ad animæ deliquium torquentur. Quidam vero neque ex eo deliquio in pristinum restituti sunt, sed in tali affectu vitam finierunt. Hujusmodi calamitates, & inferiorum intestinorum corrosionibus communes sunt si depascantur ulcera, neque eorum depastionem compescere valemus præterquam quod tormina doloresque sub umbilico inferius, ubi ulcera sunt, percipiuntur. Formæ autem excrementorum tales sunt, quales supra posuimus. Verum si inter initia parva ulcera sint, in longumque tempus depastio producat; alia aliis ulcera superveniunt, aliquibus mitescentibus, aliquibus in summum excrecentibus, quales enim sunt in mari fluctus, talis est in ulceribus tempestas. Cæterum si quando natura resistere potens fuerit, simulque & medicus subvenerit; depascentia compescitur, mortisque timor removetur: intestina tamen dura, tumida, cicatricosaque remanent, & non nisi longo post tempore sanescunt. Verum enimvero cum ab intestinis cruor erumpit, si ex magna vena, aut arteria exeat, matura mors advenit: neque enim aut manum intromittere, doloremque attingere, aut medicamentum ipsi ulceri adhibere possumus. Quinetiam si medicamento sanguinis profluvium coercetur, non propterea tuta est, ac vera mortis evasio: quandoquidem nonnullis magna crusta, (Escharam græci vocant,) decidens, venæ ostiolum patentiùs efficit. Ubi vero grummi intus concrescunt, intusque remanent, inevitabilis morbus est. Incipientibus igitur

sanguinis eruptionibus succurrere oportet, plerunque autem cum futuræ sunt, licet non admodum claris signis, tamen sese indicant, anxietas enim adest, & animi ambiguitas: gravitas ea in parte est, quæ rumpitur, & facies rubet, si nondum ruptura facta est. Sin autem vena proxime rescissa est, plurimum venter mollitur omnino: si satis temporis præterit, difficilius, atque tardius solvitur. Hujusce qualitatis sunt intestinorum ulcera. Præcipue nascuntur æstatis tempore, secundo autumnii, minus vere, minime hyeme. Pueris quidem, & adolescentibus ventris profluvia contingunt: difficultas autem intestinorum viris, & juvenibus. Senectâ vero ægre medicabilis est, & ad ducendam cicatricem longum tempus requirit. At ulcera exedentia senibus inusitata, sanguinis vero profusio senectæ est conveniens.

De Lævitate intestinorum. Cap. X.

SI a torminibus, & ab latis, valdeque profundis superiorum intestinorum ulceribus cicatrices crebræ, crassæ, solideque contrahentur; stercora ex his deorsum liquida, ab alibili indiscreta prolabuntur. Intestinorum enim raritas, per quam sursum versus alimonia discurrit, a cicatrice interclusa est. Homo igitur nutritionis inopia laborat, & pallor adest, & infirmitas. Affectus iste qui ab cicatrice fit, Lienteriæ cognomen accepit, ab intestinis scilicet, quæ Græci Entera vocant; & nunc quidem a cicatricibus morbus exoritur. Alias vero intestina cicatricis expertia sunt, sed consuetudo, & exercitatio intestina, profluvium pati edocent. In istis enim calidum quandoque refrigeratum est: ut neque concoctionem, neque digestionem molliatur: sed præ imbecillitate retinere non potest, omnemque elaborationem alimentum subterfugit. Quod si ex tempore, & non stabilis, sed levis momenti purgatio fiat; simplex a cibis vomitus morbum solvit. Sin autem aliquo tempore prorogetur, & in sede firma istorum causa permaneat; nihil opis vomitus affert. Morbus quo-

quoque longus, & malus habitus, qui decumbere non cogit, lenteriam peperit. Aqua inter cutem nonnunquam in hanc ægritudinem feliciter commutata est, in malum scilicet ex malo, sed melior est successio.

De Uteri morbis. Cap. XI.

Mulieribus uterus ad purgationem, & partum bonus est, sed morborum infinitorum, malorumque acervum congerit, neque enim ulceribus tantum, & inflammationi, & fluori obnoxius est; verum etiam si totus repente sursum versus moveatur, celerem interitum affert. Alibi quidem scriptum est, quinam ipsius morbi perniciosi acuti sunt. Diuturni vero hi, fluor duplex, duritia, ulcera aliqua innoxia, aliqua maligna, exitus totius aut partis. Fluor fane ruber, aut albus est, forma declarat. Ruber quidem, si sanguis flavus emanet, & hujus species: vel lividus, vel niger, & tenuis, vel crassus, & concretus, ut grummi. Albus, ut aqua, aut flavus cum pallido mixtus ut bilis, crassus vero aut subtenuis, liquor, quem Græci Ichora vocant, & male olens, albus item, ut pus, sed exquisitè albus, ut album serum, quin etiam gutta cruenta nonnunquam cum pure simul effluit: mille aliæ sunt secundum rationem majoris, & minoris istorum species. Circuitus vero modo est menstrua purgatio, sed non ad pristinum præscriptum diem revertitur, non multus quidem sanguis, sed per multos dies effluit, paucorum autem dierum fit interpositio, sed omnino pura. Alter est circuitus modus, sed ad certum diem: neque plurimi sanguinis est plerumque prima purgatio, bis autem ac ter purgantur per totum mensem. Tertia est quoque floris species: indefinens quidem effluvium est, & singulis diebus modicum: sed in totum mensem summa fit non admodum modica; neque enim uterus ostium claudit, sed hiat, ad effluxum humiditatis relaxationem patiens. Verum si neque intermittatur, neque parum effluat, ob sanguinis effusionem moriuntur. Signa utique;

utique; hæc sunt, præter humiditatis effluentis colores, ipsius hominis color, pervigilant, cibos oderunt, anxietate vexantur, dissolvuntur in rubro profluvio magis, & dolore torquentur, & in ambobus quod effluit, mali odoris est, sed modo magis modo minus. Album enim profluvium pejus olet, si quando major adest putredo. Alias autem rubrum, cum sævius debacchatur erosio. Brevibus sane dictum esto, ater fluor omnium pessimus est, deinde lividus. Pallidus, albus & purulentus, diuturniores quidem sunt, sed minus periculosi. Ex his ipsis pallidus deterior quidem est, sed longe melior est ille, qui cum usitato colore mixtus est: usitatus autem est ruber, ejusque species. Quinetiam, & ipsis minus noxii sunt usitati: sed re vera senioribus infestiores sunt rubri fluxus, minime autem puellis, quibus magis albi nocent. Item altera est albi floris species, menstrua purgatio, exalbida, acris, & pruriginem cum voluptate afferens. In istis vero humor albus, crassus, genituræ similis provocatur; hanc speciem Gonorrhœam, idest fluxum seminarium muliebrem appellavimus. Est autem vulvæ refrigeratio; quamobrem humorum tenax esse non potest: quinetiam sanguinem in albidum colorem transmutat: vim enim ignis rubrificam non habet. Id genus vitii & stomachus patitur, ideo & pituitam evomit. Simili affectu & intestina laborant, cum profluvio, græce Diarrhæa vocato, ægrotant. In utero præterea ulcera suboriuntur, aliqua lata, pruriginosa, tanquam sale inspersa: hæc sunt quædam superficie excoriatio, pus habent crassum, inodorum, paucum. Ulcera hujusmodi mitia sunt. His caviora sunt ulcera, & deteriora, quibus dolores parvi accidunt, pus paulo plus, gravius olent: nihilominus tamen hæc quoque placida sunt. Quod si altius penetrent, & labia dura asperaque fuerint, & sanies quædam olida exeat, & quam in superioribus, dolor sit major; exedit vulvam ulcus, & nonnunquam caruncula quædam separata egredietur, neque ad cicatricem ulcus id ducitur, sed longissimo tempore hominem tollit: nam maxime diuturnum est, hujusmodi græco vocabulo Phagedæna nuncu-

cupatur. Nempe mortifera ulcera sunt, si præter ipsa dolor exacerbat, & mulier valde contristatur, & res putrida ab ulcere neque ipsis ægrotis tolerabilis emanat, efferaturque manuum attrectatione, & medicamentis, & quolibet genere medelæ exasperatur; venæ autem in utero turgent, & proximæ simul partes distenduntur, id vero perspicacibus medicis tactu deprehenditur: neque enim aliter liquet. Cæterum ignis, & anxietas totius, & duritia simul, ut in feris ulceribus insunt, quæ & ipsa mortifera sunt, necnon Cancri appellationem obtinent. At cancer neutiquam ulcus est, sed tumor durus, & indomitus, qui una totum uterum distendit: dolores quoque, & reliqua omnia, quæ in ulcere insunt, cancrum comitantur. Hæc eadem vero cancerosa utraque sunt, & diuturna, & perniciofa. Ulceratus autem cancer non ulcerato longe improbius est, & odore, & doloribus, & vita, & morte. Nonnunquam integra vulva de sede sua egreditur, & mulieris feminibus infidet, incredibilis calamitas. Sed neque inspectabilis est uterus, neque ingenerabilis causa, relaxantur enim membranæ ilibus appensæ: quæ uteri sunt ligamenta nervosa: quæ in fundo sunt juxta lumbos gracilia, quæ in cervice hinc atque inde juxta ilia, maxime nervosa, lataque sunt: qualia navigiorum vela cernuntur. Omnes igitur hæ membranæ remittuntur, cum vulva foras procidit. Plerunque sane hujus exitus mortem affert, accidit enim ex abortu, & magnis concussionibus, & violento partu. At si non interficit, diu hæ vitam producant, non visibilia videntes, extra alentes uterum, atque foventes. Videtur autem nonnunquam duplicitatis uteri interior succingens tunica, quando a contiguo divellitur. Geminae namque membranæ tantum sunt differentes a tunica, hæc vero abscedit, & fluxione, & abortu, & violento partu, quando ipsa secundis inhærescit. Nam cum ipsæ vi extrahuntur, simul & uteri tunica extrahitur, verum nisi pereat mulier, revertens eadem tunica utero ad amussim connectitur, aut paulum extra prominet: contigit autem feminibus mulier. Nonnunquam uteri osculum
fo-

solum ad cervicem usque procidit, sed rursus intro se recipit, si uterus suffimenta mali odoris olfaciat, ipsum quoque mulier attrahit, si grata odoramēta naribus subiciat. Quinetiam obstetricis manibus paulatim intro recurrit, si placide, & sensim prematur, & prius remedia mitigatoria, quæ Græci Hysterica vocant, id est uterina, ei adhibita fuerint.

De Arthritide, & Ischiade, id est, Articulorum, & Coxendicis dolore. Cap. XII.

Communis omnium articulorum dolor est, Arthritis: sed pedum dolorem Podagram vocamus, coxendicum Ischiada, manuum vero Chiragram. Nempe aut ex tempore dolor est, si ex aliqua parum durante causa confurgat: aut latenter meditationibus longo tempore contractus est morbus, cum ab exigua occasione dolor, & morbus accenduntur. Est autem omnium simul nervorum affectus, si auctum malum omnibus ingruat. Initio vero nervi articulorum vincula, & quæcunque ex ossibus exorta sunt, & in ossa inferuntur, dolere incipiunt. At istorum magnum est miraculum: non delent quidem vel minimum, etiam si quis secet, aut collidat: at si quis ab ipsis deleat, nihil aliud est eis ad dolorem citandum potentius, non ferramenta adstringentia, non vincula, non vulnerans gladius, non exurens ignis, nam, & hæc assumuntur tanquam majorum dolorum remedia. Quod si quis ipsa dolentia ossa præciderit; sectionis dolor, ut exiguus a maiore obscuratur. Sin autem iste prævaleat, eos voluptasque capit priorum malorum oblivionem afferens, id sane patiuntur dentes, & ossa. Causam quidem veram soli Dii noverunt, probabilem vero, & apparentem etiam homines. Est autem (ut simpliciter dicam) huiusmodi. Quod prædensum est, contactum, vulnerationeque non sentit: iccirco, & ex tactu vulnerationeque non doler. Dolor enim est res aspera sensui: densum autem non exasperabile;

le, ideo quoque est indolens. At rarum bono sensu præditum est, & vulnere exasperatur. Cæterum quoniam, & densa ingenito calore vivunt, per hunc eundem calorem etiam sentire possunt. Siquidem efficiens causa substantialis sit, ut gladius, ut lapis, substantialis patientis corporis pars non dolet: natura enim densa est. Sed si caliditatis insitæ intemperatura corripitur, sensus fit permutatio, cumque ipsorum ex se ipsa dolet caliditas, ab interna sensus pulsione excitatur, natura autem in majus excedente, vel ex abundantia dolores proveniunt. At alias in alios articulos morbus articularis invadit, quibusdam in coxendices, (eaque parte plerunque claudus remanet) & in alia quædam membra nonnunquam exiguis, quandoque nec in parvas particulas transit pedes, & manus, nam si majora membra occupaverit morbum ipsum capere valentia, instrumenta illa non supergreditur. Sed si ab exiguo membro initium cœperit, mitis est, & inopinata evasio. Ischiadis quidem a femore posterius, aut poplite, aut tibia initium est. Alias vero in coxæ cavo (Cotylam Græci vocant, Latini Acetabulum) dolor apparet, rursus in clunem, aut lumbos impetum facit, & omnia potius esse videtur, quam coxendicis morbus. Verum etiam articuli ita fere dolere incipiunt, magnum pedis digitum dolor occupat, rursus calcem in priori parte, qua nitimur; deinde in concavam subit. Malleolus autem postremus intumescit. Doloris causam non legitimam afferunt, aliqui novæ crepidæ attritum, aliqui longam obambulationem, alius plagam, aut calcationem, nullus intestinam domesticamque causam explicabit. Quinetiam ægrotis verum audientibus incredibile esse videtur, quamobrem in insanabilem affectum inciderunt, quoniam principiis, cum debilissimus morbus est, medicus non resistit, qui ut temporis spatio vires acquisivit, nihil medici diligentia proficitur. Quibusdam in pedum articulis usque ad mortem residet morbus, quibusdam in omnis corporis ambitum vagatur, plerunque a pedibus in manus profidit, neque enim multum interest

solum ad cervicem usque procidit, sed rursus intro se recipit, si uterus suffimenta mali odoris olfaciat, ipsum quoque mulier attrahit, si grata odoramēta naribus subiciat. Quinetiam obstetricis manibus paulatim intro recurrit, si placide, & sensim prematur, & prius remedia mitigatoria, quæ Græci Hysterica vocant, id est uterina, ei adhibita fuerint.

De Arthritide, & Ischiade, id est, Articulorum, & Coxendicis dolore. Cap. XII.

Communis omnium articulorum dolor est, Arthritis: sed pedum dolorem Podagram vocamus, coxendicum Ischiada, manuum vero Chiragram. Nempe aut ex tempore dolor est, si ex aliqua parum durante causa confurgat: aut latenter meditationibus longo tempore contractus est morbus, cum ab exigua occasione dolor, & morbus accenduntur. Est autem omnium simul nervorum affectus, si auctum malum omnibus ingruat. Initio vero nervi articulorum vincula, & quæcunque ex ossibus exorta sunt, & in ossa inferuntur, dolere incipiunt. At istorum magnum est miraculum: non delent quidem vel minimum, etiam si quis secet, aut collidat: at si quis ab ipsis debeat, nihil aliud est eis ad dolorem citandum potentius, non ferramenta adstringentia, non vincula, non vulnerans gladius, non exurens ignis, nam, & hæc assumuntur tanquam maiorum dolorum remedia. Quod si quis ipsa dolentia ossa præciderit; sectionis dolor, ut exiguus a maiore obscuratur. Sin autem iste prævaleat, eos voluptasque capit priorum malorum oblivionem afferens, id sane patiuntur dentes, & ossa. Causam quidem veram soli Dii noverunt, probabilem vero, & apparentem etiam homines. Est autem (ut simpliciter dicam) huiusmodi. Quod prædensum est, contactum, vulnerationeque non sentit: ideoque, & ex tactu vulnerationeque non dolo. Dolor enim est res aspera sensui: densum autem non exasperabile;

le, ideo quoque est indolens. At rarum bono sensu præditum est, & vulnere exasperatur. Cæterum quoniam, & densa ingenito calore vivunt, per hunc eundem calorem etiam sentire possunt. Siquidem efficiens causa substantialis sit, ut gladius, ut lapis, substantialis patientis corporis pars non dolet: natura enim densa est. Sed si caliditatis insitæ intemperatura corripitur, sensus fit permutatio, cumque ipsorum ex se ipsa dolet caliditas, ab interna sensus pulsione excitatur, natura autem in majus excedente, vel ex abundantia dolores proveniunt. At alias in alios articulos morbus articularis invadit, quibusdam in coxendices, (eaque parte plerunque claudus remanet) & in alia quædam membra nonnunquam exiguis, quandoque nec in parvas particulas transit pedes, & manus, nam si majora membra occupaverit morbum ipsum capere valentia, instrumenta illa non supergreditur. Sed si ab exiguo membro initium cœperit, mitis est, & inopinata evasio. Ischiadis quidem a femore posterius, aut poplite, aut tibia initium est. Alias vero in coxæ cavo (Cotylam Græci vocant, Latini Acetabulum) dolor apparet, rursus in clunem, aut lumbos impetum facit, & omnia potius esse videtur, quam coxendicis morbus. Verum etiam articuli ita fere dolere incipiunt, magnum pedis digitum dolor occupat, rursus calcem in priori parte, qua nitimur; deinde in concavam subit. Malleolus autem postremus intumescit. Doloris causam non legitimam afferunt, aliqui novæ crepidæ attritum, aliqui longam obambulationem, alius plagam, aut calcationem, nullus intestinam domesticamque causam explicabit. Quinetiam ægrotis verum audientibus incredibile esse videtur, quamobrem in insanabilem affectum inciderunt, quoniam principiis, cum debilissimus morbus est, medicus non resistit, qui ut temporis spatio vires acquisivit, nihil medici diligentia proficitur. Quibusdam in pedum articulis usque ad mortem residet morbus, quibusdam in omnis corporis ambitum vagatur, plerunque a pedibus in manus profidit, neque enim multum interest

interest in pedibus ne, an fiat in manibus: cum utrique ejusdem naturæ sint, graciles, excarnes, externo frigori proximi, a calore interno remotissimi. Item cubiti flexura, & genu conveniunt, post hæc coxarum cavitates, quas Cotylas Græci vocant, & vocatus Peristrophus. Transitus quoque in dorsi, thoracisque musculos fit: incredibileque est, quam late malum serpat. Vertebrae dorsi, cervicisque dolent, & in summo sacri ossis dolor inhærescit, simulque omnium bos, asinus, & proprius cujusque dolor. Verum etiam tendones, & muscoli cum distentione dolorem patiuntur; necnon maxillarum, & temporum muscoli. Item communicatur renibus, & vesicæ. O rem admirabilem! Post omnia nares, & aures, & labia afficiuntur. Nam quoque versus nervi, & muscoli in capite feruntur, dolent capitis futuræ, & quid doleat ægrotus ignorans indicat futurarum species obliquam, rectam, transversam, posterius, ac prius. Tenuem autem dolorem, & in ossibus defixum conqueritur. Universam enim ossium compagem morbus populatus haud secus, atque pedis, aut manus articulum. In articulis quoque tofacea quædam coalescunt, ab initio quidem veluti abscessus occupant: postquam vero magis spissantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones, demum tofi solidi albi consistunt. In toto autem membro tubercula exigua, quales sunt Jonthi a Græcis appellati, Vari a Latinis, & majora exurgunt. Humiditas vero crassa, albicans, grandinosa est: nam, & totus morbus frigidus instar grandinis est. Videtur autem caloris, aut frigoris differentiam præ se ferre, siquidem modo ex calore, modo ex frigore voluptas percipitur. At mihi placet unicam esse morbi causam insitam frigiditatem, unicumque esse affectum, verum si protinus increseat, & caliditas apparuerit, refrigeratione opus est, ac talibus delectatur: & hujusmodi affectum calidum vocant. Quod si dolor in intimis nervis demoretur, & articulus non calens collapsus sit, neque extumeat; frigidum hunc esse dixerim: in quo ad caloris revocationem medicamenta calida requiruntur: multis

multis autem valde acribus opus est. Caliditas enim collapsas partes in tumorem excitat, & internum calorem ad superficiem evocat, quo tempore frigida medicamina proficient. Huic rei fidem id facit, quod iisdem eadem non conducunt, nam quod modo profuit, id alias noxium fuit, atque (ut compendio dicam,) calore in principio, frigiditate in fine opus est; Haud facile quidem continua podagra gignitur: sed nonnunquam longo intervallo temporis intermittitur, tenuis enim est. Et in ludis olympicis podagricus morbo sedato cursu victoriam adeptus est. Viri facilius in hunc morbum incidunt, & ex mulieribus agiliores. Mulieres autem, licet rarius, quam viri, difficilius tamen hoc vitio laborant. Quod enim neque usitatum, neque familiare est, id si aliqua urgente causa potentius evaserit, violentum cum sit, majorem calamitatem infert. Aetas autem huic morbo subiecta est a quinque annis, supra triginta, celerius quoque, aut tardius, prout cujusque natura, aut victus ratio postulat. Atroces sane dolores sunt, sed dolores comitantia atrociora: defectus animæ, ad manuum contactum immobilitas, ciborum averfatio, sitis, vigilia. Si discrimen evaserint, tanquam ab inferis elapsi laxiorem vitam degunt, incontinentes, simplices, hilares, avari, in victu molles, ac delicati. Idcirco vero tanquam mortem rursus subituri licentiose præfenti vita fruuntur. Multis in hydropticum morbum podagra concessit, quibusdam in depravatam spirationem, Asthma Græci vocant, Latini Anhelitum. Hæc vero successio immedicabilis, atque inevitabilis est.

De Elephantiasi. Cap XIII.

Elephanti morbo, & feræ elephanti communia multa sunt, & specie, & colore, & magnitudine, & victu. Verum neque ulli alii similia sunt, neque affectus affectui, neque animal animali. Nam Elephas

Phas fera longe ab aliis differt, primum quidem ingentissima crassissimaque est. Magnitudo enim tanta est, ut magnum animal super aliud animal turris instar imponere queas. Crassitudo quoque tanta quantam plura crassissima animalia inter se conjuncta vix æquare valeant. Cæterum neque specie cuiusquam admodum similem invenias: siquidem omnes exquisite nigro colore toto corpore obscurantur. Nam equorum alius candidissimus est, quales Rhesi equi Tracii: alii albis pedibus, qualis Menelai Podargus: alii flavi, quales centum, & quinquaginta: alii cæruleos, ut illud Homeri: factus equo similis concubuit cæruleos habens crines, ita boves se habent, ita & canes, ita quælibet reptilia, & animalia, quæ super terram depascuntur. Elephantes autem soli nigri, tenebricoso colore, nocti, & morti similes. Specie vero tali sunt, capita quidem, & facies fœdas habent, figura non evidenti, super brevi cervice, ut caput in humeris confidere videatur: atque ideo non evidens est, aures enim grandes sunt, latæ, alarum similes, ad jugula usque, & pectoris ossa. Hæ cervicem armosque tegunt, sicut navigia velis conteguntur. Cornua vero mirandum in modum candida nigriori colori internitentia possidet Elephas, alii hæc dentes appellant. Hæc sola autem candidissima sunt, quale nihil in ullo alio quamvis candido animali reperitur, & hæc ipsa non super frontem, & tempora qualis cornigeris natura est, sed in ore superiorique maxilla sita sunt, deorsum versus spectantia, recta non admodum, sed paulum in superiora retorta, quo a recto detorqueri liceret, & in simis dentibus pondus extollere. Grandia utique cornua sunt, longitudinem extenti brachii. Orgyam græci vocant, æquant mediocria, alia his multo longiora duplo longiora sunt, prominentiam habet superior maxilla a labro enascentem, longam, exossem, tortuosam, serpentis similem. Duo vero in summa prominentia foramina sunt: & hæc in pulmones usque pertinentia natura terebravit duplicis tibiæ imaginem referentia. Hac sane fistula tanquam nare ad respirationem, necnon & vice manuum

num id animal utitur: poculum etenim, cum velit, hoc processu corripit, complectiturque, & valide retinet: neque ab eo quispiam vi eripere possit, nisi alius sit potentior Elephas: herbam etiam ad pabulum hoc quærit: neque ore minoribusque dentibus carnes edendo vitam ducit: prælongi enim pedes longe a terra distans animal sustinent: quin etiam breve (ut diximus) collum est; ore igitur humi pabulari non potest. Nonnunquam, & cornuum ab ore processus herbam os tangere prohibet. Itaque hac prominentia magnum pondus haurit: deinde quotcunque venatur, hac complexus ventri futura alimentum in os detrudit. Rite igitur primi illi Proboscida hanc vocaverunt, nam, pro, idest, ante se animal, hac boscite, idest, pabulatur. Verum enimvero neque ex palude aut flumine ore bibere ei licet. Eadem enim causa est, quod si sitiat, proboscidis extremam narem in aquam demergit: deinde tanquam respirans, vice aeris, multum aquæ attrahit: ubi vero implevit, narem ceu poculum in os fluminis instar effundit: deinde iterum attrahit, iterumque effundit, quoad ventrem tanquam onerariam navem compleverit. Corium habet asperum, crassissimumque, tumoribus inæquale, fissuras habens, ceu semitas prælongas, alias divisuras concavas transversas, alias vero obliquas valde profundas. Totum Tripodonio persimile est. Pili autem aliis quidem animalibus natura, aut setæ sunt, Elephanti vero fordida lanugo est. Infinitæ sunt & aliæ differentiæ inter elephantem, & cætera animalia. Etenim retro versus quandoque secundum genu flectitur quemadmodum & homo, & mammas prope axillas habet, ut mulieres. Cæterum non in præsentia mihi opus est de animalis hujus natura tractare, nisi quatenus ex eo, & morbus Elephas vocatus patefiat; quotque ægrotantis forma hujus animalis naturæ similia obtineat, agnoscatur. Morbum quoque hunc Leonem vocaverunt, ob extremarum frontis rugarum similitudinem: quam partem Græci Episcenium nominant. De ea posterius suo loco dicetur. Satyriasis etiam appellatur ob

malarum ruborem, atque inexplabilem impudentemque
 coeundi libidinem. Necnon, & Hercules dicitur,
 quoniam eo nullus major est, neque valentior. Ma-
 gnus est quidem potentia morbus, ad mortem enim in-
 ferendam est omnium longe efficacissimus, est etiam vi-
 su foedus, & in omnibus terribilis, quemadmodum &
 elephas bellua. Inevitabilem quoque affert interitum:
 quandoquidem a mortis causa ducit originem. Ea in-
 geniti caloris frigiditas est non exigua, vel potius con-
 gelatio, ceu quædam sæva hyems: cum aquam in ni-
 vem, aut etiam grandinem, aut crySTALLUM, aut glaciem
 convertit. Hæc est communis mortis ac morbi causa.
 Verumtamen neque ulla insignem conjecturam morbi
 principium obtinet: neque ulla nova, atque inusitata la-
 bes hominem incescit: neque in corporis summis parti-
 bus repræsentatur, ut protinus videre quis possit, & in-
 cipienti malo resistere, sed in visceribus tanquam domo
 Plutoni delitescens ignis jam succenditur, internorum-
 que victor rursus in superficie aliquando exardescit.
 Plerumque sane a facie hæc pestis incipiens tanquam i-
 gnis de specula procul conspicuus effulget. Nonnulli
 vero ab extrema cubiti curvatura, a genu, a manuum,
 pedumque articulis. Idcirco autem hujusmodi homi-
 num salus desperata est: quoniam medicus ad morbi de-
 bilissima initia artem non adhibet negligens, & ægro-
 tantium calamitatis ignarus. Tardi enim sunt, ut ab
 aliqua levi, & vulgari causa, somniculosi, quieti sicca
 alvo. Hæc etiam fanis haud valde inusitata sunt. In
 morbi autem clementis respiratio grave olet ob interni
 spiritus exhalationem. Hujusce rei aer, aut quippiam a-
 liud extrinsecum (a) causam præbere videtur. Lotium
 crassum est, album, turbidum, quale jumentum reddit,
 venerem appetunt, (crudorum, & inconcoctorum distri-
 bu-

(a) *Aliter intrinsecum.*

butio fit:) (a) neque istorum est sensus, & meditatio, neque enim concoxerint, necne, percipiunt, & crudititas hæc concoctioni similis est: nam ipsis haud frequens est in optimum aut familiare concoctio. Digestio vero facile fit, tanquam in suum ipsius alimentum raptim morbo attrahente: propterea valde siccitate inferioris ventris laborant. Tumores alii juxta alios exurgunt, nondum quidem continui, sed crassi, & asperi: & interstitium tumorum discissum est, ut elephantis corium. Venæ latæ sunt, non sanguinis redundantia, sed cutis crassitudine. Non multo post autem, sed sedes declarat universo corpore in æqualem tumorem distento. Pili in omni corpore præmoriuntur in manibus, femoribus, tibiis. Item in pube, in mento rari sunt: rara quoque in capite cæsaries; quod vero majus est, intempestivi cani, & calvitium affatim subitoque ingruunt; non multo post autem pubes, & mentum glabrescunt. Quod si qui pauci pili remaneant; hi magis dedecent, quam qui defluerunt. Capiti cutis altius rescissa est: rimæ autem frequentes, profundæ, asperæ sunt. Tumores in facie duri, acuti; nonnumquam fastigio albido, basi viridior. Pulsus pusilli, graves, tardi, tamquam per cœnum vix se moventes. Venæ temporum distentæ sunt, & sub lingua ventres biliosi. Lingua grandinosis varis exasperatur. Neque inopinabile est, & omne corpus talibus scâtere tuberculis; quandoquidem, & in victimis pravos humores habentibus carnes grandinis plenæ sunt. Sin autem valde ab intimis partibus erumpet morbus, & in extremitatibus apparebit; impetigines fummos digitos infestabunt, genua prurient, pruritusque cum voluptate scalpetur. Ambit vero impetigo, & mentum nonnumquam in orbem: rubent malæ cum tumore haud ita magno, oculi caliginosi, ænei coloris sunt, supercilia prominentia, crassa, glabra, deorsum versus pondere vergentia: contractis glabellis eminens tumor insurgit: color

H 2

li-

(a) Aliter seminis crudi, & incocti emissio fit.

lividus, aut ater est. Episcenium vehementer contrahitur, ut oculos contegat, quemadmodum irascentibus, aut leonibus accidit: unde & Leonina hæc ægritudo vocatur. Igitur neque leoni, neque elephanto solum, verum etiam nocti tenebræ æquales sunt. Hypopia, id est, sub oculis infurgentia ossa, & nares cum atris tumoribus salebrosæ, extantesque sunt, labiorum prominentia crassa est, pars autem inferior livescit, (a) nasus tumet, dentes non albi sunt, sed nigricare videntur. Aures rubent admixta nigritia, obstructæ, elephanticæ, ut grandiores consueti esse videantur. Ulcera in basi aurium sunt: fæcies defluit: pruriunt. Totum corpus rugis asperis exaratur: necnon & alte descendunt scissuræ veluti nigri in corio sulci, propterea & Elephas huic morbo nomen est. Plantarum, & calcaneorum usque ad medios digitos fissuræ sunt. Quod si plus augeat malum; tumores malarum, menti, digitorum, genuumque ulcerosi fiunt, ulcera foetida sunt, & insanabilia: alia enim super alia exurgunt, super alia alia nitescent, siquidem membra hominem diu morte præveniunt, quoad de corpore excidant nasus, digiti, pedes, genitalia, atque totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, a turpi vita, sævisque cruciatibus liberans, quam membratim dilaceratus homo fit. At longæva est, quemadmodum & Elephas animal. Sin autem membrorum recens dolor sit, longe acerbius affligit. Aliter atque aliter paratorum ciborum appetentia est non obtusa, sed gustatus qualitatis expers est: nullaque edendi ac potandi delectatio: omnia vero ob doloris cruciatum oderunt: alimento privatur corpus: rabiosa inest cupiditas: spontaneæ sunt lassitudines; singulorum membrorum species hominem gravitate inusitata premit, quantumlibet exigua membra sint, quinetiam corpus omnia gravatim fert; non balneis delectatur, non illuvie, non cibo, non jejuniis, non motu, non quiete: ab omnibus enim morbus alienus est, somnus tenuis, vigilia peior mala sua cogitans, spirandi vehemens difficultas: sus-

(a) Aliter atque extat.

suffocationes fiunt, ac si laqueo strangulentur. Hoc igitur pacto nonnulli vitam perdiderunt, inexcitabilem somnum in mortem dormientes. Itaque tales cum sint, quis non aufugiat? aut quis non aversetur, licet filius, aut pater, aut etiam germanus frater sit? cum metus est, ne morbus communicetur. Propterea multi in solitudines, & montes sibi charissimos abduxerunt; aliqui eorum egestati, quoad viverent, subvenientes, aliqui vero minime: cum eos vita defungi mallent. Fama est eorum quendam, qui in solitudinem expositi erant, ex terræ latebris reptantem viperam intuitum, aut fame coactum, aut morbi tædio inductum, ut malo malum commutaret, viventem viperam edisse, neque prius e vita migrasse, quam omnia ipsius membra computruerint, atque exciderint. Alterum præterea ferunt, viperam in musti dolium irrepsisse conspicatum, cum mustum ad satietatem ingurgitasset vomuisse, multumque veneni simul cum musto rejecisse, quoniam in musto fera extincta fuerat: iterumque hominem mustum largissime epotum, vitæ pariter ac morbi finem quærentem, ut vero satiatus juxta inebriatusque fuit, primum quidem humi prostratus instar morientis jacebat, posteaquam deinde gravi sopore experrectus est, ebrietatemque discussit, in primis comæ defluerunt, præterea digiti, & ungues; deinceps omnia in ambitu corporis membra contabuerunt: quoniam vero adhuc in femine facultas erat, iterum tanquam ab ortu hominem natura veluti ex cera creavit, alios enim crines enutrivit, ungues novos, & nitidam carnem instauravit, ac vetus corium ceu serpentis senectam exuit: & tanquam alter homo ad vitæ munia revocatus est. Ita habet fabula non admodum quidem vera, neque valde fidem excedens. Malum enim malo pulsum esse probabile est: naturam vero ex residua vitæ scintilla hominem redintegrasse, haud ita a ratione abhorret, ut monstro simile esse videatur.

ARETÆI CAPPADOCIS

DE MORBORUM ACUTORUM

CURATIONE.

LIBER PRIMUS.

JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO

INTERPRETE.

Proœmium.

<i>Curatio phreneticorum.</i>	<i>Cap. I.</i>
<i>Curatio Lethargicorum, seu Vternosorum.</i>	<i>Cap. II.</i>
<i>Curatio Tabis.</i>	<i>Cap. III.</i>
<i>Curatio Apoplexiæ.</i>	<i>Cap. IV.</i>
<i>Curatio Accessionis morbi comitialis.</i>	<i>Cap. V.</i>
<i>Curatio Tetani, seu Rigoris.</i>	<i>Cap. VI.</i>
<i>Curatio Anginæ.</i>	<i>Cap. VII.</i>
<i>Curatio vitiorum columellæ.</i>	<i>Cap. VIII.</i>
<i>Curatio Pestilentium in faucibus vitiorum.</i>	<i>Cap. IX.</i>
<i>Curatio Pleuritidis, idest, morbi costalis seu lateralis.</i>	<i>Cap. X.</i>

Proœmium. Cap. I.

A Cutorum ægritudinum medicamina speciebus signorum contigua sunt, quæ superioribus libris a me comprehensa fuere. Quæcunque fane in febrium curatione fiunt secundum ipsorum differentiam, & secundum morborum speciem, & in ipsis diversitatem; eorum plura in Tractatione de Febribus explicabuntur. Quotquot autem cum febribus acuti morbi fiunt, qualis Phrenitis est, aut sine febribus, qualis Apoplexia; eo-

eorum duntaxat medicamina commemorabo: ut ne aberrarem, neque verbosior sim, alia in aliis describens locis. Idem vero principium, quod, & de morbis feci, eundem etiam finem faciam.

Curatio Phreniticorum. Cap. II.

A Egrotum cubare convenit in conclave mediocris amplitudinis, aeris temperati, hyeme tepidi, æstate frigidioris: vere autem, & autumnno secundum temporum naturas conjectura uti decet. Deinde quiescere jubendum est, & ægrotos ipsos, & omnes domesticos. Acute namque audiunt phrenitici, & strepitibus irritantur, nec non & ab iis in furorem aguntur. Parietes læves sint, æquales, neque supereminentes, neque festucas, aut aliquid exertum habentes, neque picturis exornentur: pictura enim parietum mentem turbat: nam præ oculis falsa quædam simulacra obversantur, & quædam non eminentia tanquam eminentia manibus contractant, omnisque occasio citra causam manuum agitationem provocat. Cubilis longitudo, & latitudo moderata sit; quo neque in ampliori volutari, jactarique possit, neque a nimis angusto delabi. Stragule vestes glabræ sint, ut ne floccos colligere in mentem veniat. In molli lecto decumbant; nam durum stratum nervis ingratum est. Non minime autem inter ceteros ægrotantes phrenitici nervis laborant: facile enim convelluntur. Amicissimi eos invitant; fabulæ, & sermones animum ne vellint: cum delectabilia omnia esse oporteat, illis præcipue, quorum iracunda infania est. Utrum in tenebris, an in luce habendi sint, ex morbi natura conjicere debemus: nam si ad lumen efferantur, & quæ non sunt, cernunt, & quæ non adsunt, cogitant; aut pro aliis alia cognoscunt, aut quasdam novas, & vanas imagines accipiunt, atque in summa lucem, aut quæ in luce sunt, extimescunt, obscuro loco eos continere præstat. Sin secus se habeant, lucido; bonum est autem ad lucem re-

spifcere, placarique insaniam. Ne diu a cibis abstineant: cibi vero humidiores funto, paucioresque, & continui: nam cibi animum demulcent. Occasio autem exhibendi cibi esto in utriusque remissionibus, febris videlicet, atque delirii. Quod si ab inedia furant, & non desinat febris; cibos dare non valde febrim lædentes utile est. Nempe bonum est febrim deliriumque in accessionibus remissionibusque concordare, quo exhibendi cibi opportunum tempus inveniatur. In primis itaque considerandum est, sanguis nec ne mittendus sit. Si mentis quidem alienatio una cum febre a principio invaserit: vena in cubiti curvatura primo aut secundo die, media potissimum secanda est. Quod si non nisi tertio, aut quarto die delirium accedat; usque ad primum decretorium dierum circuitum venæ sectio differenda est. At si ultra conveniens tempus, ut puta sexto aut septimo die superveniat, venæ sectio dimittenda est: multo enim ante judicationes in acutis morbis evacuandum est, aut purgandum, aut aliis irritationibus utendum. Venæ quoque incisor ne multum sanguinis detrahat, licet a principio fecet: phrenitis namque malum est in syncopam facile mutabile. Sin autem ægrotus valde repletus sit, & juvenis plurimo cibo, & largissimo vini potu saginatus; hæ ad phrenitidem rationes non pertinent: verum istis, & citra delirium multum sanguinis hauriendum est: longe autem minus auferendum, si iidem phrenitici sint. Verumtamen audacius vena solvenda est, si a præcordiis non a capite morbus oriatur: ibi enim vitæ principium est: caput vero sensus, nervorumque originis locus est, sanguinemque potius a corde trahit, quam aliis distribuat. Igitur si membrum hoc affectum sit, venam cubiti scindere non convenit: quippe in illis vitiis inanire vasa oportet, a quibus non modica noxa provenit. Quod si vires patiatur ut quantum sanguinis satis est, evacuetur; semel auferendum est: ne, dum repetendo tempus conteritur, exhibendi cibi occasio elabatur; quandoquidem phreniticis continuæ febres sunt, neque remissiones longas habent, sed breves, & latentes sublevationes. Cæterum si ante mediocritatem defecerit æger; ad secundam remissionem differendum est.

est nisi longo tempore post ventura sit. Quod si non sit, vires instaurando odoris, faciei tractatione, & pedum compressione protinus sanguis detrahendus est: quantum vero mittendum sit, facultas ostendet. Esca humida omnibus quidem febricitantibus idonea est, sed phreniticis maxime: aridiores enim sunt, quam si sola adesset febris; neque mulsa danda, nisi biliosi sint: nam facile a biliosis naturis concoquitur. Far lotum cum aqua, aut mulsa convenit. Bonum quoque est ex his sorbitiones simplices præbere, quales satureja, aut apio, aut anetho incoctis fieri solent, hæ namque bonam spirationem conciliant, & urinam cient: conducit autem phreniticis lotii excretio. Omnia olera profunt: sed malvæ potissimum lentor bonus est, & ad linguæ arteriæque lævorem, & ad stercorum descensum, optima est beta, blitum, coronopus, cucurbita, quicquid suis temporibus optimum fuerit. Ordei vero mundati cremor liquidissimus quidem in primis nutritibilior est: sed tanto etiam spissior crassiorque sit, quanto plus temporis morbus progressus fuerit. Verum in judicationibus, & paulo ante judicationes cibus subtrahendus est. Si morbus longiori tempore producat, cibos ne subtrahito, sed triticea exhibeto, quo sufficiat ægrotus: quando extremorum, & volatilium carnibus in cremore liquefactis plerumque opus est, oportet enim hæc in elixando valde dissolvi. Ex piscibus saxatiles aliis præstantiores sunt: atque omnino regionis illius optimos deligito, quippe aliam regionem alias piscium species procreare creditum est. Vinosæ naturæ fructus subtrahito, quoniam caput, & mentem percutiunt. Verum si necessitas urgeat, viribus aut ore ventriculi labantibus; mala in mulsa elixa, aut in adipe tosta exhibeto: aliorum singula calida aqua dissolvito, si roborandi duntaxat oris ventriculi causa exhibeas: sin autem vires quoque instaurare opus sit, non usque adeo vinosa facultas dissolvenda est. Cibi quidem (ut semel dicam) hujusmodi sunt. Irrigandum vero caput est refrigerandi causa olivæ acerbæ contritæ unguine: nam caput in phreniticis calefieri non amat. Quod si vigiliæ, & cogitationes ægrotum agitent; rosacei

parem modum in principio misceto: adhuc vero plus rosacei addendum, quo magis extra intraque caput roboretur ac refrigeretur. At si mens labefactetur, & loquutio evariet; serpylli comam oleis incoquito; aut hederæ succum, aut sanguinalis affundito. Si mentis vero alienatio vehementius hominem turbet; peucedanum, & spondylium oleis infervescito, & aceti parum instillato: hæc enim halitus, & caliditatem difflant, crassasque humiditates, quæ & ipsæ deliramenti causæ sunt, discutunt: Cavere autem convenit, ne in cervicem ac tendones madefactio descendat, Tendonibus enim atque nervis inimica est. Nempe irrigandi semper occasio est, præterquam exacerbationis initio, rarius quidem in incremento, omnium vero frequentissime vigente morbo: cum maxime insaniant, tum maxime irrigandum est humore frigido: atque æstivo tempore multo magis refrigerato, hyeme vero tepido. Ut mitescat autem delirium; posca, aut conyzæ decocto cum spongia facies fovenda est. Deinde œnanthino, aut crocino unguine linenda: quin etiam nares, & aures iisdem imbuendæ. Hæc enim somnum alliciunt. Siquando isti pernoctant, neque interdiu sopiuntur, sed penitus intenti sunt oculi atque instar cornu rigentes, jactantur autem, & e lecto profiliunt; iis somnus, & quies conciliandi sunt: primum quidem caput rosaceo mero irrigando, aut amaracino cum succo hederæ, aut serpylli, aut etiam fertulæ decocto. Magis autem soporiferum est papaver in oleo elixum capitis sincipiti superdatum, aut in aqua faciei per spongiam impositum, ipsæ quoque integræ herbe (si proxime lectæ fuerint,) virides cervicalibus subjiciendæ sunt, crassant enim, madefaciuntque spiritum aridum tenuemque, & caliginem quandam sensibus obducunt: gravis autem, & torpens est caligo: id vero est somni principium. At si valentioribus auxiliis egebunt; & ipsa papaveris lachryma ex aqua frons inungenda, quin etiam nares ea linendæ, & in aures infundenda est. Contrectatio pedum suavis ex oleo, capitisque attactus efficax est, sed potissimum si tempora, auresque scalpantur, nam & ferarum iram.

iram furoremque aurium, & temporum mollis attrectatio coerces. Cuique vero usitata somnum accersunt. Nautis in cymba decubitus, & maritima navigatio, & littorum sonus, & undarum murmur, ventorumque bombus, & maris navisque redolentia. Musico tiliarum exercitatio quietem affert, aut lyrae cantus aut citharae, aut meditatio puerorum canentium. Ludi autem magistro puerilium fabellarum enarratio. Atque ita aliis alia animum demulcentia somnum insinuant. Cæterum præcordiis ac ventri madefactiones, & cataplasmata adhibeto, plegmone subit, atque durities, flatusque distendat: oleum quoque ex oliva bene matura nequaquam acerba injicito: id enim crassum est, & viscidum, & calefaciens. Hæc utique in inflammatione facienda sunt. Injiciatur vero in ipsa anethum, aut conyza: bonum quoque est si simul omnia. Quod si adsit etiam inflatio, cumini, & apii semina adjicito, & quæcunque lotium flatusque prolestant: necnon, & nitrum cribratum inspergito. Verum si in jecore vitium dolorque fuerit: lanas ab ove fordidas accipito, oleum vero acerbum, aut rosaceum, & sapam græcam, aut creticam admisceto, fertulamque incoquito, atque omnibus in unum succum permixtis jecur irrigato. Ad lienem vero oleum cum aceto bene facit: aut si magis, quam prius turbet, posca, & pro lanis spongia mollis adhibeatur, nam mirum in modum his gaudet mitescitque lienis. Porro si præcordia interius sint, sursumque trahantur, & circumtenta cutis sit, optimum hoc remedium erit loco unguinis, aut una cum ipso crasso tantundem opportunum est, cunila vero, & ros marinus incoquantur; anethum quoque non injucundum erit. Quod si cataplasmati tempus erit idoneum, oleis quidem iisdem in iisdem affectibus utendum est. Materia fit autem lini semen, fœnum græcum, ordeï tenuis farina. Bonum est autem, & faba, & ervum, si venter intumescat: pariter & millium torrefactum in facculo positum leve molleque fomentum est: pinsitum vero, & aqua inter cutem laborantibus cum melle, & oleo, & lini semine cataplasma bonum est. Flores autem, &
herbæ,

herbæ, & femina quæcunque a me in irrigationibus posita sunt, & in cataplasmatibus eadem sunt. Mel vero, & cum ipsis bonum est, ut arida cogantur, misceanturque squallentia, atque ut calor diutius permaneat: ipsum quoque solum bonum est pro cataplasmate semicolum, & ad irrigandum, si cum aliquo humore liqueatur: mollit enim, calefacit, flatus lotiumque evocat, & ardores obtundit. Nam hæc quoque mulsa epota præstat: hisque plura, & meliora, si intèrius arteriam, pulmones, pectus, & ventrem fubeat. Assidue vero alvus irritanda est glandulis, aut illitionibus (sæpius enim siccescit,) ut a capite materiæ detrahantur, & a pectore halitus diffrentur, & alvi purgamenta excernantur. Quod si multis diebus venter suppressus fuit; ipsum mulsa, oleo, & nitro subluere opus est. Verum si non satis phlegmones exhalationes desierunt; cucurbitulam affigens incidito, qua parte phlegmone extumuit, & major apparet: unam autem, aut duas affigito, prout phlegmone significaverit, & vires præceperint, & sanguinis detrahendi copiam ab his conjectare oportet. Excessus enim syncopæ author est. Primo quidem, aut altero die madefactio eadem esto. Tertio vero ceratum cum aliquo ex oleis ad irrigandum aptis imposito. Deinde epithemata in inflammatione si facultas sit, ex hyssopo, fœno græco ex mulsa decocto, terebinthi arboris resina, & cera: olea vero in iisdem eadem. Quod si nihil istis delirium remittat; tondere caput necesse est: si longissimi crines sint primum dimidii: si breviores, ad cutim. Postea prius resectis viribus cucurbitula vertici capitis affigenda est, sanguisque hauriendus: verum prius inanis cucurbitula interscapulo adhibeatur. Cæterum quoniam thoracem in omnibus acutis morbis medicari oportet: nam prorsus ipse cum corde, & pulmone laborat, primum quidem ob spiritus modo calidi, modo frigidi necessitatem, præterea ab ardenti febre, & tussi, & humorum pravitate, & nervorum communione, & oris ventriculi noxa, necnon succingentis membranæ, & septi transversi vitio: (cor enim si majori aliquo malo oppressum sit, nunquam se-

ne-

nescit:) in Phreneticis utique, & hæc in primis mitiganda sunt: siquidem nonnullis mentis alienatio ab aliquo eorum, quæ in pectore sunt, vitio exoritur: ea vero sunt, spiritus calidus, & siccus, sitis acris, ignis intolerabilis qui undique in thoracem confluit, & pravitas quidem a domestico calore commutato, & major, & molestior provenit. Ab aliis etiam membris in thoracem contributio fit. Extrema namque frigida sunt, caput, pedes, ac manus: super hæc autem thorax est: igitur humectandi refrigerandique auxilio eget. Humectatio quidem fit ex oleo, in quo chamæmalum, aut nardus incocta sit. Æstate vero, & sapa græca benefaciet. At si epithematis uti deceat; palmulæ vino austero maceratæ, deinde contusæ in placentam cum nardo, polenta, atque cœnanthe suave pectori cataplasma fuerint. Refrigerant quoque mala pinsita cum mastiche, & fertula: quæ omnia cera, & nardo excipiantur. Sin autem & os ventriculi torpeat, & a cibis abhorreat; succum absinthii, aut comamuna cum his tertio, ipso etiam in oleo incocto præcordia irrigato; & aquam, in qua maduit, aut ipsius succum ante cibum propinato, duos scilicet aquæ illius cyathos, aut succi ad amaræ fabæ magnitudinem ex aquæ cyathis duobus. At si os ventriculi ardor male habet, non ratione morbi, sed ipsum duntaxat ab acribus falsisque humiditatibus, siue a bile mordetur, atque siti perarefcit; lac aquæ admixtum in cibis exhibendum heminæ videlicet dimidium uno aquæ cyatho temperatum: atque ita hujusce lactis plurimum forbeat: nonnihil etiam cum pane assumat. Verumtamen si ardor hominem torqueat, & sitis, & anxietas, & furens insania, & frigida cupiditas; propinanda quidem frigida est, sed non tanta, quanta in ardore morbi absque phrenitide propinatur. In istis enim timendum nervis est: itaque danda est, ut ori ventriculi subveniatur; pauca vero satis est, parum enim potant phrenitici. Cæterum si in Syncopam prolabantur, nam & hoc incidere solet, viribus evanescentibus, in sudorem liquefcente homine, omnibus humoribus extrorsum impetum facientibus, renore ac spiritu fatifcentibus; tunc cura delirii posthabere-

betur; sed cum metus sit, ne in vaporem, humiditatemque homo dissolvatur; unicum subsidium vinum est; celeriter enim substantiam alendo instaurat; & quoquo versus ad extremitates usque permeat: tenori tenorem apponit, & spiritum torpentem expergeficit: frigiditatem calore temperat: laxantem madorem astringit: extrorsum erumpentia atque diffluentia coercet: olfactu suave delectat: vires demum fulcire ad vitam prorogandam potest: atque in insania ad animum demulcendum optimum est. Hæc omnia epotum vinum simul præstat; iracundia namque mollescente animo conquiescit: atque ipsimet ad recreandas vires cibos accipiunt, quin etiam se ipsos ad voluptatem replent. Nempe si jam plus temporis morbus extrahitur, & febris ignava est, & delirium in fatuitatem vertitur, & præcordia non usque adeo læsa sunt, aut tumore, aut inflatione, aut durtia, sed in capite potissima morbi causa est: audacter lavare oportet, atque sæpius caput perfundere, habitus namque sanabitur, & caput difflabitur: & omne corpus exhalabit. Atque ita siccitas obtunditur: & sensus caligo discutitur: & mens stabilis, atque inconcussa firmatur. Hæc utique sunt tollendi morbi præcepta.

Curatio Veterinosorum. Cap. II.

Veterinosi in luce, & ad solis radios collocentur: morbus enim nihil aliud est, quam tenebræ, & magis in loco calido habeantur; ipsius enim causa est insita frigiditas: cubile agitabile sit: stragulæ vestes, parietum picturæ, omnia sint varia, quæcunque visum proritare queunt: multus habeatur sermo: pedes premendo tractentur: vellantur pili: membra scalpantur. Si altus sopor obtineat, vociferandum est: iracunde increpandus est æger: his, quæ timere consuevit, deterrendus; quæcunque prius optabat expectabatque, annuncianda sunt: omnia ad soporem discutiendum contra, atque in phreniticis, molienda. Quod ad Veterinosorum evacuationem attinet; hæc

hæc novisse oportet, si alteri morbo, utpote phrenitidi succedat veterinus; venam ne solvito: neque alicunde multum sanguinem educito: sed ventrem subluo non solum stercoreis educendi causa, sed etiam ut aliquid a superioribus partibus revellatur, & a capite derivetur: igitur multum insit salis, & nitri. Optimum vero fit, si subluo castorium inspergas: imum enim intestinorum veterinis frigidum est, & ad excretionem emortuum. Quod si non per successionem, sed suo apte ingenio veterinus incipiat, & æger plenus esse videatur; si sanguinis, vena in cubiti curvatura secanda est: si pituitæ aquosæ, aut aliorum succorum, purgare opus est, cnico ex ordeï cremore, aut nigro veratro ex mulsâ inter initia, si mediocriter purgare velis. Sin autem copiosius, medicamenti, quod Hieram id est Sacram vocant: pondo drachmas duas jejuno dato cum mulsæ cyathis tribus: atque tantisper expectans, quoad purgatio confecta sit; tunc cibos, si opportunum sit, exhibeto: sin minus, in posterum diem alimentum differto. Nonnunquam fane, & vesperi hieræ drachma cum aquæ, aut mulsæ cyathis duobus dissoluta in tempore datur. Nempe inedia malum est, malum est & cibi multitudo. Igitur exiguo cibo uti singulis diebus oportet: neque subito ac penitus jejunandum est, os enim ventriculi per totum diem refectione caloreque indiget. Quin etiam cibus esto attenuans, & alvum leniens in jusculis magis quam leguminibus, gallina, cenchride, herba vero mercuriali assidue utitor; acetumque affundito, & succis injicito, si forte succo ptisanæ utendum sit. Bonum autem spiritum reddit urinamque citat fœniculum, apium olera, aut horum semina. Item porrum acrimonia sua proficit, & brassica cum oleo, & garo, optime facit, & cuminum dulce cum brassica ad flatus digerendos, & lotium evocandum. Vesica enim atque venter in quolibet morbo irritant atque infestant. Irrigationes capitis tales fiant, quales & in phreniticis. Utrisque enim sensus pleni halituum sunt: quos refrigerando, adstringendoque rosæ atque hederæ succo propulsare necesse est; aut dirigere per transpirationem extenuantibus,

bus, exempli causa serpyllo, aut aceto cum rosaceo. Si nervi doleant, & totum corpus, sed multo magis extrema frigescent; caput cervicemque castorio cum anethino oleo inungito, atque irrigato, quin etiam spinam eodem, sicyonio, aut gleucino, aut veteri oleo admixto perfundito: necnon, & manus ad humeros usque, & pedes usque ad inguina perungendi sunt. Nonnullis quoque vesica est humectanda: quæ tanquam nervus patitur, & tanquam urinæ iter laborat: insuper humorum acredine vexatur: biliosum enim lotium est. Sin autem major tremor adfit, & convulsionem minetur; necessario, & sicyonium oleum capiti superfundendum: sed brevis ejus usus esto. Quod si præcordia inflammata sint, cutis vero tumida, inflata, distentaque, aut introrsum vergentibus præcordiis concava efficiatur; madefactiones, & cataplasmata ejusmodi sint, cujusmodi in capite de phreneticis comprehendimus. Cucurbitula minime utitor, si a phrenitide in hanc labem incidit: audacius vero cucurbitula uti poteris, si ab initio morbus iste invaserit. Sin autem atra lingua sit, & tumor in præcordiis appareat, cucurbitulam affigere necesse est; postquam vero intervallo temporis sensus purgati fuerint, & alia facilius feret, capitis vertici applicare, quandoquidem ea parte evacuare sine ulla virium molestia possumus. Et flatus supra infraque eliciendi sunt. Vternus enim flatus colligit, & in ventriculis, & in toto corpore ignavia, marcor, animæque defectus conspicitur. Motus autem ac vigilia discutiendi facultatem habent. Rutam igitur viridem cum melle, & nitro contritam illinito: sic enim magis flatus digerit: cum his vero, & terebinthinæ resinæ pars una misceatur. Fetus quoque flatus provocat aut cum sordidis calentibusque lanis, aut cum asperis panniculis veteribus atque attritis: aut cum spongia ex aqua, ubi hyssopum, aut origanum, aut pulegium aut ryte incocta sit. Evocant autem flatus, & quæcunque ante cibos propinantur: quæ utique pituitam bilemque ab intestinis, & stomacho educunt. Hyssopum in mulsa elixum, dictamum creticum, origanum acria quidem sunt, sed eductoria. Adiantum,
gra-

gramenque flatus, & lotia erumpere faciunt. Si manus, & caput contremiscant, castoreum dimidiæ drachmæ pondere ex mulsæ cyathis tribus ad plures dies bibendum est: si bibi vero non possit, ad demoliendam calamitatem cum olei cyathis tribus, in quo ruta incocta sit, duplum in imum intestinum infundatur: idque per plures dies faciendum. Ultra vero utilitatem, quæ ex hoc provenit (nam supra infraque flatus expellit, & nonnullis urinam, sterqusque detrudit:) si forte in omne corpus dilabens penetrat, firmi atque robusti nervi efficiuntur, & habitus ad calidum siccumque permutat: morborumque constitutiones convertit. Optime etiam proficit si in nares inspiretur; nam & ea ex parte spiritus sternutamentis educit. Et quemadmodum per vesicam urinam expellit, ita, per nares mucum. Hos autem effectus hoc loco suavi caliditate præstat, & melius quam alia sternutatoria, scilicet quam piper, veratrum, radícula euphorbium. Nam hæc ad primum atque ultimum attactum immitia sunt, & caput sensumque perturbant. Castoreum vero paulatim adhibitum calefacit, cum & alioqui capiti conducatur: quandoquidem nervi undique ex capite oriuntur: morbis autem nervorum castoreum medetur. Cæterum ipsum cum aliquo aut aliquibus ex supra comprehensis admiscere non ingratum fuerit, nam si admixtum sit, non protinus quidem caput mediocriter conturbaverit, diutius vero caliditatem accenderit. Nares proritatione humidæ reddantur, odoramenta applicentur acria quidem ad sensum, sed facultate calida: quale ipsum castoreum est, aut thymbra, aut pulegium aut thymum, viridia aut arida aceto perfusa. Acribus pharmacis pedes genuaque illinantur. Materia esto calefaciens, & ex adjectione mordens: nam utroque veterino si opus est calorem excitandum atque vigiliam. Primum igitur urtica crura verberato, tenuissimæ nanque urticæ partes adhærentes non diu perseverant, sed pruritum, & dolorem non gravem inferunt; mediocriter vero stimulant, & tumefaciunt, & calorem excitant. Quod si hæc vehementiora fieri volueris;

limnestidis, atque euphorbii pares portiones cum unguine gleucino illinito. Optimum quoque est scillæ crudæ laminis perfricare, sed a membris omne oleosum detergere oportet: quodlibet enim acre minime mordax est admixtum cum unguine, nisi id medicamentosum sit, quale est cyprium, aut gleucinum, aut ficyonium. Si præter hæc altus adhuc sopor occupet, proderit sylvaticum cucumerem ex aceto tritum, & æquæ sinapis portioni admixtum imponere, acre vero est id cataplasma, celeriterque ruborem concitat: celeriter quoque calefacere potest: verum ne pustulas vulneraque efficiendo periculum inferat, frequenter detrahendum est cataplasma atque nunquid horum acciderit, inspiciendum. Hæc utique ad ipsius torporem, ac veluti demortui languorem discutendum quolibet morbi tempore præter exacerbationum invasiones molienda sunt. Quod si jam sensum recuperet, pondus tamen aliquod in capite insit, & sonus aut bombus obstrepat; etiam per os pituita elicienda est. Mastichen in primis mandendam exhibe, ut continenter expuat: postea rursus uvam taminiam, granum gnidium: sed omnium maxime sinapi, & quoniam usitatum est, & quoniam inter alia magis pituitam educit: ac si quis sponte ipsum devoraverit, quæ in ventriculo sunt, disjicere potest: potest etiam alvum madefacere, & flatus excernere. Etenim aliquando casu hæc mihi evenerunt: cum homo quidam me consentiente ipsum devorasset. Bonus autem magister est experientia, opus est vero, & ipsum periculum facere: imperitia namque timoris, & cautionis causa est. Caput quoque postquam ad cutim detonsum fuit, nisi magnopere proficiat, ut transpiret, radendum est: quin etiam ad usum acrium medicaminum, ut ejus, quo ex limnestide constat, aut hydar, aut thapsia, aut sinapi, humidum ex aqua cum dupla panis portione in linteolo veteri illitum capiti superdandum est: cunque horæ spatium ibi permissum fuerit, spongiis calidis fovere opportunum fuerit. Item ex usu erit, & lavatio omnibus, jam, aut saltem plurimis, & præcipuis ad morbi depulsionem adhibitis, adhuc tamen corpore torpente,

te, ubi, & gestatio proderit, & frictio, & quælibet lenis corporis agitatio.

De curatione Tabis. Cap. III.

IStos sane si & tabes male habet, ocyus succurrendum est, ad balneum deducendo, & corpus dimovendo. Tabis quoque lac medela est, & nutritio, & ventris calefactio & vesicæ lenitio. Quin etiam eadem huic vitio, quæ & catocho, expediunt: similis enim atque eadem est horum morborum species: Castoreum utique istis opportunius est atque lenius, & potui datum, & illitum, & in intestinum infusum. Mulieribus autem qualia his similia ab utero vitia oriantur, in libro de muliebribus morbis a nobis disputabitur.

De Curatione Apoplexiæ. Cap. IV.

APoplexia validus plane morbus est, nam in omnibus exanimes sunt, quorum & corpus, & mens stupet. Si ægrotus senex sit (quibus familiare id vitium est) non liberatur, & morbi magnitudine, & ætatis miseria oppressus. Quibus autem notis morbi magnitudo conjectanda sit, antea a nobis positum est. Si juvenis æger sit; debilis est apoplexia, non tamen facile removetur. Tentanda igitur curatio est. Æquale fane adjutorium utpote magno affectui magnum remedium missio sanguinis est; nisi quis plusquam conveniat, mittendo delinquat, modum autem conjectare difficile est; nam si paulo plus detraxeris, hominem plane strangulasti, ad vitam enim tuendam his vel paucus sanguis efficacissimus est; cum sit vitæ corporisque alimenti fomes, si minus detraxeris, quam causa postulat, nihil magni per magnum auxilium contuleris: adhuc enim causa permanet. Sed præstat minus detrahendo delinquere: nam si minus detractum esse visum sit, aliqui vero optimi successus ap-

paruerint ; iterum venam rescindere congruens fuerit : scindenda est autem vena in concavo cubiti , hæc enim in sinistro fluida est . Simul quoque in pusilla apoplexia , & resolutæ partes considerandæ sunt , in sinistro ne , an in dextro latere resolutio sit : a salubribus enim partibus (ut dicere mos est) sanguinem haurire oportet , hac enim sanguis facile delabitur : hac etiam a lætis partibus materia derivatur . Igitur si absque evidenti causa attoniti reddantur ; sic de secunda vena ratio cinandum est . At si ab ictu , aut delapsu , aut compressione in hanc labem inciderint , in aliud tempus res differenda est : nonnullis vero ad medelam atque vitam id solum fatis fuit . Cæterum si frigiditate multa , & torpore , & sensuum abolitione hominem occupante vena minime scindenda videatur ; subluenda alvus est : quo multitudo ab intestinis extrahatur (plerunque enim ex voracitate , & crapula in morbum talem prolabantur ,) utque humores caput occupantes revellantur . Sublutio plane acris esto , pituitam , bilemque subducens . Igitur nitrum solum ne habeto , sed etiam euphorbium trium obolorum pondere , (qui eluendæ alvo modus usitatus est ,) & cucurbitæ agrestis interanea , aut centaurii come decoctum ex oleo , aut aqua . Optima quoque sublutio fuerit , mellis consuetæ portioni ruta adjuncta , & cum unguine elixa , & terebinthi arboris resina , & sal pro nitro , & hyssopi decoctum . Quod si per hæc subsidia paulum excitatus homo fuerit , aut febre correptus , aut sensum ab illo marcere suscipiens , aut arteriæ bono pulsu restituto , aut facie utcunque meliora significante ; spes salutis concipienda est , audaciusque subveniendum . Interim igitur roboratis viribus , purgatorii medicaminis , quod Sacrum vocant jejuniò maxime quidem integra potio danda est : si vires prohibeant , dimidium cum mulsa , & æger in lectica supinus collocatus agitandus est , sensim eum , qui ferunt , gestantibus ; frequenter vero , quo lassitudo arceatur , interquiescat : ac si alvus liquida sit , libens admittito : sin secus , aquæ , aut mulsæ cyathos duos potui

tui dato. Sin autem, & dum purgatur, nauseabundus sit; id ne prohibeto, nam & illa distentio ad expergefaciendum vigorem quendam præstat, & pituitæ vomitus morbi causam evellit: sensum vero, & caput, & nervos repurgat sacrum quod vocatur medicamen. De qualibet itaque ab initio administranda purgatione fatis differuimus. Totum vero hominem lanis involutum oleo ficyonio perfundere oportet, aut gleucino veteri, aut singulis seorsum, aut simul mixtis. Sed optimum fuerit ad conspissanda olea ceræ parum colliquare: atque ista nitri ac piperis mixtione valentior reddenda est: sint vero tenuiter contrita, & cribrata. At miram habet vim ad resolutos castoreum, etiam illitum cum aliquo ex antedictis oleis: sed longe potentius est, si cum mulsâ potui detur, portio vero tanta sit, quantum in veteriosis novimus. Conjectare autem oportet, & ætatem ægrotantis, & mentem, an pluribus diebus bibere sit paratus. Nempe inunctiones irrigationibus præstant, facilius feruntur, & magis proficiunt: neque enim dilabentes lectum, & stragula inquinant, ægrotis vero id inutile est: illæ autem inhærentes corpori in colliquatas partes a calore sorbentur, quin etiam, & ipsarum perpetuitas conducibilis est: nam irrigatio diffluit. Inunctionum autem materia est, quæcunque a me supra dicta sunt: cum ipsis vero castoreum. Accipitur itaque refina terebinthi arboris euphorbium, limnestis (hoc est adarce) pyrethrum æquis portionibus: piperis, galbani dimidium, nitri ægyptii triplum, ceræ quantum ad liquida conspissanda fatis sit. Cæteram medicamina multo magis, quam hæc, varia, & multo plura seorsum loco suo tradita sunt. Epiplasmata quoque duris distentisque partibus superdanda. Horum sylva est lini semen, fœnum græcum: farina hordei, mel: oleum, ubi ruta, aut anethum incocta sint; althææ radix pinsita, & in mulsâ usque ad ceræ molli tudinem decocta. Sunt vero & tractabilia, & temperatura suavia. Siquidem adhuc febre vacant, aut leviter febricitant, posthabita caloris cura hæc facien-

da sunt. At si febres acutæ sunt, & reliquus morbus his levior esse videtur, febres vero in discrimen adducunt; ad has, & victus rationem, & reliquam curationem convertere oportet. Alimentis itaque summe tenuibus, & facilis coctionis vescendum est, atque opportunitas nunc magis observanda. Et per totam curationem in exacerbationibus subtrahere, atque penitus in febres animum intendere oportet. Cum morbus autem diu trahitur, & caput in causa est, cucurbitula occipitio affingenda, & sanguis largiter hauriendus; plus enim, quam venæ sectio, proficit, & vires nequaquam labefactat. Sed prius inter scapulas inanem cucurbitulam admoveas; ut in contrarium ejus, quæ in occipitio est, succos revellat. Nempe interdum, & gula resoluta est; in qua sola attonitis salutis præsidium collocatur, devorandis scilicet alimentis, & medicaminibus transmittendis, neque enim inedia famisque tantummodo periculum instat, verum etiam tussis, difficilis spirationis, atque strangulatus. Nam si quis intra os liquidum cibum infundat; in arteriam subterlabitur, cum neque tonsillæ ad impulsum ciborum concidant, neque epiglottis in proprium locum subsidat, quæ arteriæ operculum a natura facta est. Quapropter opus est mulsam, aut succum longa mystilla infundentem, supraque arteriam attollentem in gulam demittere: id quoque enim ad deglutiendum infervit. Verum enim vero si ægrotus jam morti proximus sit, ipsius adeo cervix spiritusque congelascunt, ideo cervicem, & mentum calefactoriis illinito, & foveto. Frustra vero laborant, atque imperiti illi sunt, quicunque sub mento cucurbitulam, ut gula dilatetur, affigunt: quandoquidem non dilatatione ad impositionem ciborum, sed ad deglutiendum compressione opus est, dilatat autem cucurbitula: & cum devorare velis, prohibet revellens ac retrahens; cum remittendum potius sit, quo in devorando constrictio fieri possit. Insuper arteriam repleri, ut strangulatio fiat periculum est, neque etiam si hac, & illa in parte gutturis affixeris; quicquam prodest, muscoli nanque, & nervi, & tendones
& ve-

& venæ ante ipsum positi sunt. Vesica utique, & laxum intestinum inter se proxima interdum ad excernendum debilitantur, resolvuntur, recrementorumque semper plena reperiuntur: vesica vero, & in maximam molem extumescit. Interdum autem ita resolvuntur, ut purgamenta continere nequeant: per ipsa enim tanquam inanima super vacua delabuntur. Tunc igitur instrumentum, quod Cathetera vocant, in vesicam demittere haud sane tutum est, ne corrumpatur enim vesica, atque homo convellatur, discrimen impendet; sed præstiterit cremore haud multo alvum subluere; cumque ster- cus ab intestino ejectum fuerit, iterum injiciendum est cum oleo castoreum. Spes autem unica omnium pariter resolutorum, separatimque singularum partium eo vitio laborantium in oleum infessio fuerit, quomodo vero ipsa administretur, in sermone de diuturnis morbis exponetur.

De Comitialis accessionis curatione. Cap. V.

Comitialis morbi primus casus perniciosus est, si acute morbus invadit; nonnunquam enim & uno die hominem perdit. Periculosa etiam sunt per circuitus exacerbationes, unde factum est, ut in acutorum numerum comitialis morbus poneretur. Quod si malo assue- scat homo, & morbus tenaciter adhærens occupet; non solum diuturnus, verum etiam nonnullis perpetuus efficitur: nam si ætatis florem vigoremque excedit, consenscit cum ægro, commoriturque. Quotquot igitur medicamina ut diuturno morbo conveniunt, in sermone De diuturnis comprehendetur: quotquot autem ad mortis celeritatem evitandam facienda sunt; horum plura in sermone De attonitis tradidimus, venæ sectiones, alvi sublutiones, inunctiones, cucurbitulas: hæc enim ut homo expergisca- tur, valentissime efficiunt. Quotquot autem prolapsui peculiariora adjutoria inveniuntur, ea in præsentia docebi- mus. Pueris itaque, quibus ex corruptione, aut ex vehe-

menti refrigeratione inusitata hæc labes incessit; vomitus aut cibi, aut pituitæ, aut aliorum quorundam fucorum prodesse consuevit, pennæ autem irino unguento delibutæ nauseam excitant, veruntamen, & irino non usque ad convulsiones tonsillæ sunt illinendæ. Comprimere quoque leniter illa opus est, puerum in ventrem suspensum convertendo: hæc enim figura ad vomitum habilissima est. At si vellatur, aut distorqueatur maxilla, aut manus, & crura jactentur, aut una cum toto corpore oculi distendantur; manibus perunctis tractando demulcere convenit: obtorti oculi dirigendi sunt, rectæ partes ne torqueantur, suaviter continendæ: frigida membra lanis antiquis sordidis, attritisque panniculis fovenda: sedem præterea melle cum rutaceo oleo inungito, aut cum nitro, aut resina liquida cum his mixta: hæc quoque leviter intra anum intrudito: flatus enim proliciunt: flatuum autem excretio hujusce morbi in pueris medela est. Porro si deglutire valeant: pharmacum istud exhibendum est, cardamomi pars, æris combusti & hæc ex mulsa propinato, aut enim evomunt una cum humoribus ventriculum infestantibus, aut alvus subducitur. Optimum quoque est hujusmodi linctuarium, cardamomi, sinapis, hyssopi comæ par modus, iridis radicis pars cum nitro duplo, piperis tertia pars: omnia cum melle permisceto, & maxillam diducens, in os infundito: interius etiam, quam ubi sunt tonsillæ, quo deglutire valeant, injicito. Hæc adeo pueris expediunt. Juvenibus autem & hæc quidem profunt, verum etiam potentiora his medicamina ad vomitum deligenda sunt, ut narcissi, bulbi, sinapis, & hyssopi, pares partes, æris, & piperis dimidio minus, quam priora, cum melle miscens exhibe. Hæc profecto ad levandam exacerbationem abunde fuerint: quæ vero ad propulsandum morbum facient, in sermone De diuturnis morbis persequemur.

De Curatione Rigoris, quem Tetanum
vocant. Cap. VI.

IN præsentia lectum mollem, tractabilem, levem, suavem, calidumque esse necesse est: nervos enim inflexiles, duros, rigentesque morbus efficit: quin etiam cutis tota squalens asperaque corpori obtenta est: palpebræ natura versatiles vix oculos connivendo protegunt: oculi intenti sunt in profundo convoluti: nec non & artus sunt deligati, ob distentionem immobiles. Ægroti domicilium calidum esto, si æstas sit, citra sudorem, aut resolutionem: ad syncopam enim morbus inclinat. Neque vero ad alia magna remedia cunctanter accedendum: haud enim differendi datur occasio. Quapropter five ob refrigerationem absque manifesta causa rigor invaserit, five ex vulnere, five ex abortu mulieri incesferit; venam in cubito rescindito: curans in deligando brachio laxiorem compressionem fieri, sectionemque leniter, & facile expediri: siquidem ista nervorum convulsiones cient. Semel etiam cruor citra defectum animæ frigisque extremorum mediocriter effundatur. Neque inedia æger maceretur; res enim frigida siccaque fames est, propinetur itaque mulsa spissa meracior, & ptisanæ cremor cum melle. Ista nanque, & tonsillis comprimendo minimum dolorem inferunt, & gulæ deglutiendo lenia sunt, & facilia, & ad moliendam alvum mollissima, & ad vires instaurandas valentissima. Omne corpus lanis involvito oleo gleucino, aut crocino madentibus in quibus aut rosmarinus, aut conyxa, aut artemisia incocta sit: atque omnia & facultate, & ad tactum calida sunt. Oblinere autem corpus unguine convenit, quod ex limnestide, quam ad arcem esse putamus, quod in stagnis nascitur, & euphorbio, & nitro, & pyrethro conflatum est, his vero & multum castorei adjiciatur. Bene quoque fuerit tendones lanis contegere, & secundum aurem, & mentum loca perungere, nam partes hæ maxime pa-

patiuntur ac distenduntur. Præterea levibus calefactoriis fovendi sunt tendones, & vesica per facculos milium torrefactum includentes, aut bubulas vesicas olei calidi femiplenas: quo locis, quæ foveantur, secundum latitudinem applicari valeant. Interdum coegit necessitas, ut capiti fomenta adhiberentur, quod neque sensibus usque adeo tutum est, neque nervis salutare, sensibus enim quandam caliginem effundit multis halitibus ipsos petentibus: nervos autem replet. Quocirca modo fovendi quam tutissimo utendum est, atque materia haud ita multum foede olens deligenda, utique materia esto oleum in vesicis in duplici vase citra nidorem fervefactum: aut sales tenues, in facculo, millium enim ac lini semen tactu quidem lenia sunt, sed halituosa, & graveolentia. Ratio vero fovendi huiusmodi esto, tendonibus resupinato ægro fomenta usque ad verticem subjicienda sunt: ulterius vero ad synciput ne procedito. Iste nanque locus omnibus sensibus communis est: ab ipsoque, tanquam ex fonte omnia adjumenta, omnes noxæ scaturiunt. Quod si epiplasmata tendonibus superdanda sunt; erectum occipitium esto: nam si magis sursum versus imposueris, caput exhalationibus complebis. Materia sit autem epiplasmatum lini, & fœnigræci semina. Post epiplasmata vero utilis fuerit cucurbitula occipitio ab utroque spinæ latere adhibita. Sed parce admodum flamma accendatur: nam quæ ab labris cucurbitulæ fit circumpressio, doloris convulsionisque author esse solet. Igitur diutius trahere præstat, ac molliter magis, quam plurimum brevi tempore, sic enim tibi in convexum locus sine dolore attolletur, qui concidendus est. Scopus autem modi sanguinis extrahendi tibi vires ægrotantis proponantur. Hæc utique rigoribus, qui sine ulceribus fiunt, remedia conveniunt. At si ex vulnere convulsio facta sit; perniciosum profecto id est, ægreque de salute sperari potest: nihilominus tamen opem ferre decet: quandoquidem nonnulli, & adhibitis remediis mortem evitarunt. Oportet sane ultra cæteram medelam, & ulceribus consulere cum calefacientibus, quæcunque a me
jam

jam dicta sunt, irrigando, & fotibus, & cataplasmatibus, & medicamentis, quæcunque, & facile calorem excitent, & humectando pus abunde moveant. Ulcera enim in rigore sicca, & squallida sunt. Accipito ergo thuris mannam, polii comam, terebinthi pinique arborum refinam, althææ radicem, & rutam conyzamque herbam: hæc in cataplasmatibus commiscere opus est, alia, quæ pulvereæ sunt, inspergendo, alia in oleo prius macerando, althæam vero in mulsâ ante contusam decoquito. Inspergendum est etiam ulceri castoreum: neque exiguus inde in totum corpus calor emanabit. Horrores enim ab ulceribus prodeuntes malefici sunt. Perungendæ quoque sunt nares castoreo cum crocino unguento permixto: quinetiam castoreum trium obolorum pondere assidue bibere expediet, verum si ab hac potione gula laboret, interjicienda est laserpitii radice exhibitio ponderis tanti, quanti & castoreum dandum esse diximus: aut myrrhæ dimidio minus, quam laserpitium, sed omnia cum mulsâ potanda præbeantur. Quod si cyrenaici laserpitii lachrimæ copia tibi fiat, hanc opus est melle cocto involutam ad ervi magnitudinem devorandam dare, ita enim optimum factu est, quo palatum præteriens ægrotum lateat; acris est enim ructumque insuavis ac fœde olens excitat, si neque hac ratione devorari possit, in mulsâ eliquata propinetur: Omnibus enim potionibus, quæcunque calefacere, humectare, distentionem laxare, & nervos remollire aptæ sunt; hæc haud dubiæ valentior est. Cæterum si nihil ægroti deglutiant, in anum castoreum cum oleo dandum est: hoc etiam anus cum unguine aut melle illinendus; hoc item vesica irriganda, & cum cera, ut crassius reddatur, perungenda. Sin autem flatum stercusque educendi tempus adsit, purgatorii, quod Hieram, id est, Sacram vocant, drachmas duas cum mulsâ, & oleo in sedem ejicito. Nam præterquam quod illa evocat; intestinum etiam, & inferiorem ventrem calefacit ac fovet, varium namque, & calidum medicamentum hiera est.

De Curatione Anginæ. Cap. VII.

DUæ anginæ species reperiuntur. Altera cum caliditate, & magna tonsillarum inflatione, & extrorsum versus tumefactione quin etiam lingua, gurgulio, & omnes adjacentes particulæ in tumorem efferuntur; Altera istis locis collapsis, & submissis efficitur; sed interius compressio majore strangulatu discruciat: ut interna inflammatio ad cor usque pertinere videatur. Huicque celerrime occurrendum est, nam & hac celerrime ægroti rapiuntur. Igitur si crapula, & ebrietas in causa sunt; eodem die inferius humorem injicito, isque duorum generum sit, alter usitatus, quo stercorea educantur: alter ejusmodi, ut aliquas a tonsillis pectoreque humiditates evellere possit; neque tamen in cæteris efficacior meraciorque esto: sed centaurii, & hyssopi decocta infundenda sunt: hæc enim, & pituitam educere solent. Si tenuis autem victus præcefferit; scindere cubiti venam expediet, & latior sectio, quo majore cum impetu, copiosiorque sanguis emanet, facienda est. Hujusmodi nanque profusio minime quidem ad caliditatem mitigandam satis est: sed strangulatum solvere, & reliqua omnia diminuire valet. Haud ignobile quoque adjumentum præstat, si ad animæ usque defectum ægrum perduxerit usque eo tamen, dum ne anima deficiat: quandoquidem nonnulli secta vena ab animi deliquio vita excessere. Item vinculis supra talos, & genua constringentes opitulabimur. Optima quoque sunt vincula supra brachialia versus cubitos, & supra cubitos versus humeros. At si deglutiendi via expeditissima sit; elaterium, & cum mulla, & cum sero lactis, quantum ad purgandum hominem satis sit, præbetur, aliis enim purgatoriis elaterium in his ægrotis præstantius est. Conferunt etiam cneorum seu thymelæa, & sinapi: siquidem hæc ambo ventrem repurgant. In quibus vero inflationes devorationem impediunt; linguam ad palatum reflectens, ipsius vena rescindito, quod si prompte multusque sanguis defluat;

in-

inter alia remedia hoc magis proderit. Irrigatione utique locis inflammatis primum quidem adstringentes, quo retrorsum materiæ labantur, conveniunt, quamobrem lanæ fordidae hyssopo vino madentes, aut oleo ex immaturis olivis expresso accipiantur. Quin etiam cataplasmata irrigationibus similia funto, exempli causa palmulæ vino madefactæ tunfæque cum rosarum foliis, quod si autem viscidum, & molle cataplasma; etiam ordeï farina admisceatur: aut lini semen, & mel, & oleum: ut omnium mixtura fiat. Quod si ad suppurationem veniat; calida admovenda sunt: quibus, & in altera anginæ specie utendum est, adesto igitur fœni græci farina, & manna, & resina, quæ liquari possunt, & polii coma inspergatur, nec non & fomentum calidum adhibeatur spongiis in decocto lauri baccarum hyssopique madentibus. Ad movendum pus autem efficacissimum est columbinus fimus tenuiter per criseram, id est, lineum faculum instar pulveris transmissus, ac super inspersus, idem, & caninus eodem modo præstat. Ex mulsa vero cum lentis, aut hyssopi, aut rosarum, aut palmularum, aut simul omnium decocto collutiones fiant. Illinendum præterea totum os est usque ad intimas fauces simplicibus quidem, ut mororum, aut malorum punicorum aqua maceratorum succo, aut palmularum decocto: compositis vero medicamentis, ut Diamoro, quod vocant, aut eo quod ex Befasa, id est, ruta sylvestri, & succo rhoi componitur; aut Diachelidonio, id est, ex hirundinibus confecto medicamento. Sin ulcera crustosa sint; collutiones, & gargarismi fiant ex hyssopi in mulsa, aut pinguium ficorum in aqua decocto: præter hæc amyllum percolatum in mulsa, aut in ptisanæ tragive cremore. Si Angina cum concidentia, quæ erat altera species, occupet: ab interioribus extrorsum omnia evocanda sunt, & humores, & caliditas, & omnis caro, ut totum foras extumeat. Proinde calidæ irrigationes sunt cum ruta, & anetho, nitro insperso. Et cum his superius memorata cataplasmata. Proficit etiam ceratum ex nitro, & sinapi ad calorem excitandum superdare: calor autem exterior hujusmodi

vitium tollit, sed in collo tumor extuberat. Tumor autem foras in sublime elatus a pulmonis inflammatione liberat, intus vero abditus anginam patientibus perniciosum malum est. At quicunque strangulationem ab angina verentes, quo laxius spiritus duceretur, arteriam fecerunt; non sane experimento rem comprobasse videntur. Quippe caliditas inflammationis major ex vulnere efficitur, strangulatum adauget, tussimque commovet. Quinetiam si alioqui periculum id evaserint; vulneris oræ in unum coalescere nequeunt: ambæ enim cartilagineæ, atque inter se inglutinabiles sunt.

De Curatione columellæ. Cap. VIII.

Vitiorum, quotquot columellam infestant, aliqua per succisionem curare necesse est: sed de eorum chirurgia disputare ad præsentem locum non attinet: Aliqua, utpote acuta, medicamentis sananda sunt, nam facile strangulant, & difficultate spiritus aliqua istorum hominem perimunt. Talis est utique quam Uvam, & quam Columnam dicimus: utraque enim cum inflammatione, crassitie, longitudineque suboritur, ita ut in arteriam pendulæ fiant. Aequabili sane crassitudine a basi ad summum usque palatum columna, inæquali vero uva constat, hujus enim ad palatum basis gracilis est, in extremo teres, & crassa, rubens aut livida, idcirco, & Uvæ appellationem id vitium fortitum est. Quapropter his maturæ opem ferre decet: celerrima nanque a strangulatu perniciēs impendet. Proinde si ægroti juvenes sunt, a vena cubiti sanguis detrahendus est: utque largius evacuetur majore plaga vena aperiatur: siquidem hujusmodi sanguinis detractio a strangulatu, tanquam a laqueo, ægrotantem liberat. Subluenda quoque alvus est mitiori lotionē primum: deinde alias, atque alias acriore, usque eo, dum aliquid a superioribus partibus derivetur. Circumdentur & vincula adstringentia extremis cruribus supra malleolos, & genua, necnon, & hume-

humeris supra brachialia atque cubitos. Quod si strangulatio invaleseat; cucurbitula occipitio atque pectori adglutinetur, & istarum aliqua incidatur: omniaque administrentur, quæcunque a me in capite de angina præcepta sunt: cum eadem utroque vitio sit mortis ratio. Iisdem præterea intra os medicamentis, & adstringentibus, & mollientibus, & exteriori fotu, & cataplasmatibus, & oris inunctionibus utendum est. Circum columnam vero, aut circum uvam adstrictorium rhoi succum, acaciam melle aut aqua dissolutam, hypocisthida, terram famiam, lemniamve, aut sinopicam rubricam, atque omphacium ponito. Si ulcerosa sit uva: gummi, & amyllum rosarum aut palmularum decocto liquefacta, item ptisanæ aut tragi cremor adhibeantur. At in columnæ curatione aliquanto plus valentiorum medicaminum adjicito; quæ ex myrrha, cocto, atque cypero componantur. Nam id genus acria columna tolerat. Verum si nonnullis locus iste purulentus effectus est, atque palati ossa computruerunt; hi longo temporis intervallo vitam finiunt. Sed horum auxilia nobis alio loco præcipientur.

De Curatione pestilentium in faucibus morborum. Cap. IX.

HOrum vitiorum curatio cum aliis tonsillarum affectibus qua communis est, qua propria. In inflammatione, & strangulatu purgatio per clysteres, venæ sectio, irrigationes, cataplasmata, fotus, deligationes, cucurbitulæ, omnia demum eadem, atque in his, conveniunt. Illitiones autem acriorum medicamentorum faciendæ sunt: neque enim ulcera quiescunt, neque crustæ in superficie fiunt. Verum si ab his sanies ad interiora destillet; celeriter partes, etiam si integræ erant, ulcerantur: celerrimeque ulcera interius depascendo serpunt, atque hominem perimunt. Porro igne vitium adurere, cum in superiori parte sit; imprudentis esse propter Isthmum

Isthūm judico. Sed medicamentis igni similibus, quo, & depastio coerceatur, & crustæ decidant, utendum præcipio. Ea vero sunt alumen cum melle, galla, balauftium arida cum mulla. Hæc eadem calamo, aut penna, aut crasso, & oblongo caule, quo medicamina ad ulcera perveniant inspiranda sunt. Optima sane est, & chalcitis usta cum trita Cadmia ex aceto: esto autem Cadmia portione dupla: & rhei radix cum aliquo humore. Præterea ne ulcerum compressio fiat, cavendum est: ab ea nanque, & humescunt, & magis exedunt. Hac de causa opus est penna medicamenta arida inspergere: liquida vero liquentissima reddentem in gurgulionem infundere. At si crustæ jam resolvuntur, & ulcera rubida fiunt; tunc convulsionis maxime periculum subest, resiccantur enim plerunque ulcera, & cum his nervi distenduntur. Itaque lacte cum amylo, & succo ptisanæ, aut tragi, aut lini feminis, fœnigræci remollire madefacereque convenit. Quibusdam, & columella usque ad palati os exesa est: quinetiam tonsillæ ad basim usque, & epiglottida, ac propter cicatricem devorare neque solidum quicquam, neque liquidum poterant. Sed & ipsum, quod bibe-
bat, interdum percussū hominem fame necavit.

De Curatione Pleuritidis, seu morbi lateralis. Cap. X.

Nulla moræ atque dilationis in pleuriticis, quin pro-
tinus valenti remedio succurramus, datur occasio. Febris enim peracuta ad perniciem properat: dolor quoque succingentis membranæ in pejus urget, nec non & tussis pectus caputque concutiens vires proterit. Quocirca eodem potissimum die vena cædenda est. Sin autem ex ingurgitatione ciborum potusque ægritudo provenierit: inedia diem unum ægroto imperanda, post, sanguinem a vena mittito, quæ in cavo cubiti est, non ejus, qui secundum rectum incessum inflammatis costis opponitur: præstat enim maxime procul abducere.
San-

Sanguinem vero ne usque ad animæ deliquium fundito: nam si refrigeratum corpus animo destituitur: pulmoniam invadere periculum est. Humores enim exteriori caliditate attractioneque privati in penitiores relabuntur. Item pulmo rarus, calidus, ad trahendumque valentissimus est: costis etiam proximus, earumque doloris est particeps. Verum morbi pulmonis pleuritidi succedentes non usque quaque salubres sunt. Pleuritis vero a pulmonis vomica exoriens benignior est. Quapropter cum mediocriter sanguis effluxerit; interjecto ad recreandum hominem temporis spatium, iterum detrahere opus est: si bene quidem habeat, eodem die, cum longa remissio fit: sin minus, postridie. Quod si neque febris remittat, (sæpe enim diem unum febris occupat, & augetur,) tertio die in secunda remissione, in qua, & cibi dandi sunt, sanguinem mitte: totum hominem uberius perungens, costisque oleum molle infundens cum calido unguine ex rutæ anethive decocto. Ipsum vero latus admodum leniter irrigandum est, sed nonnullis & dolor, & inflammatio erupit, ut eorum locorum affectus esse videretur cum tamen id interiorum vitiorum incrementum sit. At in præsentia de alimonia, quemadmodum & de universa curatione, quo nihil in ea delinquatur, sermonem habeamus, in alimentis enim medicamenta ponentur: quinimmo in alimentis medicamenta sunt. Itaque genere calidus humidusque cibus esto, lenis, æquabilis, migmatodes, id est, bene permixtus, dissolutorius: pituitam solvendi, extenuandique potestatem habens. Proinde cibariis omnibus ptisana anteponatur; initio quidem, quo ipsius crassamentum solidumque rejiciatur, in cremorem percoletur, soloque cum melle condiatur, ab ipsa vero usitata ad voluptatem varietatemque parandam medicamina removeantur; in hac enim ægritudine solus cremor satis est. Quippe humectare, calefacere, pituitam solvere, & detergere, per superiora sine molestia, quæcunque evocanda sunt, evocare, facile quoque ventrem ducere sola ptisana potest. Ipsius vero lenitas blanda est, & ad devorandum ha-

bilis, ipsius etiam lentor caliditates mitigat, mem-
branas mundat, tusses concoquit, omnia emollit: ta-
les hordei virtutes sunt. Halica vero secundum gra-
dum occupat: quæ cum pauca quædam cum ptisana
communis possideat: ob ea probatur, optimaque cen-
setur. Lentor enim, lenitas, suavitasque in devo-
rando utrique communes sunt: in cæteris omnibus
halicam ptisana antecellit: sed ea quoque simplex cum
melle solo conficiatur. Tragi præterea boni sunt. Dete-
rior ipsis oryza est: quoniam ficit, & exasperat: po-
tiusque costarum purgationem supprimit, quam facilem
reddit. Optimus quoque est panis aridus, contusus, per
subcuniculum transmissus, bene temperatus, concoctu faci-
lis: cum mulsæ, quantum satis est, alimenti præbet.
Nempe si jam diu morbus producit, cum dictisque
cibariis homo labare cœpit: ptisana ex hordeo præbeatur
bene trita, bene cocta: condiatur vero anetho, sale, &
oleo tenui, puro, non viscido, non exasperante. At
non multum olei cum ptisana coquere præstat, nam, &
sorbitionem pinguem reddit, & pravitatem oleum deponit:
longa enim decoctione in cremorem hordei absorptum
amplius non apparet. Item porrum cum sua coma, &
amygdala amara cum cremore incoquantur. Ita nanque
ferculum ad spirationem expediendam commodum medi-
camentosumque ab his efficitur. Porri autem cum cre-
more comesti utilitatem juxta delectationemque sum-
mam afferunt. Jam vero, & ovorum bonum succum
creantium opportunitas adest, ac si humida copiosaque per
os materia feratur; sulphur ignem non expertum nitrumque
in ova inspergito. Sed mirifice profunt ova nuper a
gallina edita ex igne carentia, quippe a matre caliditas
inest igne quidem humidior, sed ægrotanti familiarior,
utpote animali ab animali. Sin autem pituita glutinosa ac
tenax sit; in ova oleum infundito, ac resinam siccam
pineam, quo sulphur melius reddatur, inspergito: necnon,
& terebinthi resinam liquato. Piper præterea in ovis,
in ptisana, in omnibus epulis, & quæcunque piperi similia
sunt, bene proficiunt. Inter carnes extremi pedes in cremo-
ribus

ribus eliquati, columbæ, gallinæ elixæ, porcorum cerebra cum omento quidem tosta, sine illo vero nidore vacantia. Si inter spirandum æger strepitum non reddit; dandi sunt etiam marini pisces aut saxatiles, quidquid optimum regio ferat. Verum ut neque cupiditate delinquat, neque victus tenuitate contabescat; ex fructibus malum concedito in aqua, aut mulsa elixum, aut cum adipe affatum: sed corium, & interiora aspera cum seminibus abjiciantur. Tempore quoque illo, quod Horam græci nominant; fici, & alii id genus fructus concedantur; quatenus, scilicet, innoxii sunt, quin potius adjumentum præstant. Hæc sane de alimentis abunde sint. Lateri autem lanæ superduntur sulphure fumigatæ, unguine imbutæ in quo anethum rutave incocta sit. Igitur his latus madefaciendum, cataplasmatisque ante cibi assumptionem tegendum est; præter usitata cataplasmata fertulam in mulsa elixam accipito, cui papaveris carnem incoctam commisceto, mannæ quoque pulvisculum inspergito. At si humidius sputum copiosumque rejicitur: lolii farina, aut irionis commiscenda est, & nitrum inspergendum. Cæterum si morbus productior, dolor est pertinax, & humida fit expurgatio; tunc purulentum hominem fore speratur, itaque sinapi, & cachrys cataplasmatibus admiscenda sunt. Sed si penitiores locos ægroti frigidos esse persentiunt; acetum affundito, illud autem efficere operæ pretium est, ut cataplasmatum calor diu efficax permaneat, melior est enim id genus caliditas, quam cataplasmatum innovatio. Proinde calefactiones in facculis ex hujusmodi, utpote ex millio fiant, aut ex calenti oleo in vesica incluso. Omnis vero fatus machinatio, ne pondera dolori dolorem adjiciant, levis esto, his enim levibus, & assumpto cibo, cum dolor infestat, uti nihil prohibet. Jam vero post hæc etiam admovendæ cucurbitulæ occasio adest. Sed hoc post septimum diem facere optimum fuerit: ante ne festines, haud enim placidi morbi sunt quicunque ante septimum cucurbitam requirunt. Esto autem magna, omni ex parte lata, dolentem locum ambire valens, quippe-

K 2

cum

cum haud interius descendat dolor, sed in latitudinem diffusus sit. At flamma sub cucurbita multa esto; quo non solum attrahat, verum etiam ante ignis extinctionem calefaciat. Extincto igne scarificandum est, tantumque sanguinis, quantum vires permittunt, detrahendum, multo vero plus esto, quam si alia de causa de præcordiis sanguinem haurires, nam maxime perspicuum est, quod in lateris morbo vexatis a cucurbita percipitur adjuvmentum. Sal quidem, aut nitrum in scarificationibus mordacia sunt ac dolorifica, sed salutaria. Quapropter considerandæ sunt hominis vires, & ingenium: nam si forti animo ac tolerans sit, sal inspergendus est, non ipsis vulneribus ita, ut ipsa contingat: sed super linteolum oleo madidum inspergatur, id vero super locum scarificatum extendito: humiditates enim ex salis colliquatione manantes minus, quam sal, mordaces sunt. Sed multo oleo perfundendum linteolum est, quo hujus lenitate morsionis dolor retundatur. Secundo die autem cucurbitam affigere mirifice juvat, ut ex vulneribus tenuis quædam sanies extrahatur, id vero priore cucurbita multo est efficacius, multoque magis vires conservat, neque enim sanguis, aut alimentum, sed sanies emanat. Atque id quidem facito, cum prius vires exquisite perpenderis. Die tertio ceratum cum cyprino oleo, & rutaceo imposito. Quod si ulterius purgatione sputa indigeant; in ceratis resinam eliquato, aut sulphur ignem non expertum admisceto, atque iterum fotum loco adhibeto. Porro modus cucurbitæ talis esto, fictile vas habendum est, leve, lateri congruens, latum, aut æneum. Id pronum in labra dolentibus locis circumponito: flammam vero multam cum oleo subjicito, quo vivens flamma in longum tempus sufficiat. Vasculi autem oras carni ne imprimito, sed ad difflationem transitus aliquis esto quo minus suffocata flamma extinguatur, diutius vero illam accendere expedit: nam intra vas illud inclusa caliditas optimum fomentum est, & bona sudoris provocatio. Neque vero medelam inferioribus partibus adhibendam negligere

gere oportet: viris quidem in anum rutaceum oleum, mulieribus autem & in uterum infundendum est. Perpetuo fane quæ bibuntur, ac devorantur, sunt multa cum ruta, & succo ptisanæ, si continenter tussit: ut in alimento medicamentum sit. Verum si nondum alimenti præbendi tempus adsit, aliquod compositum, quod Pice-rium græci dicunt, accipiatur variis constans, cum melle ad consistentiam decoctum. Globulos autem fabæ magnitudinem æquantes, turbinatosque dare oportet sub lingua continendos: ut non devorabile, sed eliquabile sit. Suave quoque id, quod ex papavere cum melle ac fertula campana medicamen conficitur lene, atque somniferum. Hac utique, & ante cibi assumptionem, & assumpto cibo, & post somnum ipsum præbenda sunt, sed jejuno medicamentosa exhibeantur. Quale est, quod hæc accipit urticæ, lini seminis, amyli, nucis pineæ ejusque contriti cyathum, amygdala amara numero vigintiquinque totidem, & piperis grana; oportet autem hæc torrere, ac trita cum melle ad eclegmatis temperaturam permiscere, horum detur mystilla una, si liquida crudaque excreat, myrrhæ pondo drachmas duas, croci pondo drachmam unam, piperis grana quindecim, cum mellis pondo libra subigito, id fane medicamentum, & ante cibi acceptionem mystillæ dimidiatæ mensurâ dari debet, bene facit in longo lateris morbo, quando, & oxymel dare convenit, si spirandi urgeat difficultas. Frigidam vero aquam quicumque medici pleuriticis concesserunt, neque qua ratione id fecerint, assequi valeo, neque experimento confirmare, quippe si qui a frigida periculum evitarunt; hi profecto mihi non laborare pleuritide visi sunt. Verum apud vetustiores etiam medicos species quædam concursus pleuritis, seu Lateralis morbus vocabatur: cum bilis esset excretio, cum dolore lateris, & exigua febre, vel etiam sine febre. Hujusmodi fane affectus nomen quidem pleuritidis, rem vere non obtinet. Quinetiam spiritus nonnunquam in latere conclusus sitim, dolorem pa-

rium, mollemque caliditatem excitat: id quoque vitium ignari homines Pleuritim nuncuparunt. His nempe frigida aqua remedio esse poterit, cum prospera utentis fortuna extincta fitis erit, bilis ac spiritus per inferiora subducetur, & dolor, & caliditas exhalabunt. Verum in lateris inflammatione, & succingentis membranæ tumore non solum frigida aqua, sed etiam frigida respiratio noxia est. Itaque si ex prius tradita medendi ratione incolumes redduntur pleuritici, paulum tamen adhuc tussunt, & caliditas subinde repetit, atque infestat; ad hæc penitus discutienda maturandum est; aut enim quæ relinquuntur, recidivas faciunt, aut ad supurationem convertuntur.

ARETÆI CAPPADOCIS

DE ACUTIS MORBIS CURANDIS.

LIBER SECUNDUS.

JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO

INTERPRETE.

<i>Curatio Pulmonariæ.</i>	<i>Cap. I.</i>
<i>Curatio Rejectionis Sanguinis.</i>	<i>Cap. II.</i>
<i>Curatio Cardiaci Affectus.</i>	<i>Cap. III.</i>
<i>Curatio Cholerae.</i>	<i>Cap. IV.</i>
<i>Curatio Volvuli.</i>	<i>Cap. V.</i>
<i>Curatio Acutorum Jecoris Affectuum.</i>	<i>Cap. VI.</i>
<i>Curatio Acuti morbi Venæ, & arteriæ dorsi.</i>	<i>Cap. VII.</i>
<i>Curatio Acuti Renum morbi.</i>	<i>Cap. VIII.</i>
<i>Curatio Acutorum Vesicæ vitiorum.</i>	<i>Cap. IX.</i>
<i>Curatio Vulvæ strangulatus.</i>	<i>Cap. X.</i>
<i>Curatio Satyriasis.</i>	<i>Cap. XI.</i>

Curatio Pulmonariæ. Cap. I.

PEracutum letaleque malum est inflammatio repletioque pulmonis: quas strangulatus brevis consequitur: Igitur æquis resistantia viribus matureque ferenda subsidia sunt. Protinus in cubito venæ aperiantur, siue utraque in dextra videlicet, ac læva manu, idque potius siue una tantum, & ea major, quo ab utraque pulmonis regione humiditatum revulsio, non tamen usque ad animi deliquium fiat; strangulatum enim animi deliquium auget. Cæterum si vel paulum respiraverit; tunc suppressendus sanguis est, ac denuo postea mittendus: nam

si a sanguine morbi causæ provenerint, eas venæ sectio tollit. Atqui seu pituita, seu spuma, seu quævis alia humiditas tumefaciat; venarum inanitiones ampliorem pulmonis locum ad respirationis transitum efficiunt: opus est autem humores, & flatus post venæ sectionem deorsum versus trahere, nitro, melle, ruta, resina terebinthi liquida sedem obtinendo: sed missionis sanguinis loco, si quod majus impedimentum sit, acrem succum per clysterem in sedem immittito: ut puta, salem cum nitro, aut terebinthi resinam cum melle. Ruta quoque in oleo, & hyssopum in aqua decocta. Item cucurbitæ sylvaticæ carnes interiores in aqua excoctæ conveniunt. Præterea inanes cucurbitulæ egregie faciunt, sit ergo dorso præcordiisque ubique adhibeantur, quod sicubi pectus carnulentum sit, quo minus circum ossa cutim cucurbitula incumbens affligat; ibi etiam affigito: nam si ad quamcunque partem corporis humores distrahantur, & spiritus ad extima evocetur, quibus pulmo opprimitur; aliquod malî solamen invenias: omni enim ex parte Pulmonaria obsidenda impugnandaque est. Verum neque ullum ex his medicamentis, quæ ore sumpta conducunt, despiciendum est: quippe ea est natura pulmonis, ut sive recte valeat, sive ægrotet, ad se humores alliciat. Quo circa ejusmodi medicamenta præbeantur, quæ humores ad transpirandum attenuent, lubricos fluxilesque ad extrudendum efficiant. Propinetur quidem celeriter juvandi causa nitrum cum hyssopi decocto, aut muria cum aceto, & melle, aut sinapi humidum cum mulsâ: singulis autem iridis radicem, & piper inspergere auso bene cedit: item hæc arida cribrato, & cum melle exhibeto. Quod si interdum insomnes sint, & noctem quoque totam pervigilent, ne hominem furor corripit, metus est: variisque somnificis medicamentis, nisi ægritudo remittat, uti decet: quo medicamenta in tempore data morbi acerbicatem leniant, & obtundant: multa vero soporifera sunt. At si in strangulationis impetu, jamque adventante interitu medicamentum præbeas; apud tuos contribules mortis ejus author appellaberis. Alimenta pariter ejusmodi esse debent, acria, videlicet

licet tenuia, crassitudinem dissipantia, extergendique facultatem habentia. Inter olera porum, aut cornicis pes, aut urtica, aut brassica in aceto incocta. Inter frumentacea vero ptisanæ cremor parum origani, aut hyssopi, necnon piperis, sed plus nitri loco salis accipiens. Alica præterea mulsæ incocta prodest. Omniaque per elixationem flatum abjiciant: flatus enim vomica pulmonis laborantibus infesti sunt. Vinum, si febre vacant, quod haud ita multum adstringat, potui detur: quippe densat corpora adstrictio. Istis vero membra potius laxanda sunt, sputique educationi studendum. Sed in totum potus modicus esto, cum pulmoni madefactio inimica sit: quoniam a gula atque ventriculo trahit. Thorax autem lanis oleo imbutis cum nitro, aut sale contegatur. Optima inunctio est ea, quæ ex adarce fit. Sinapi etiam aridum, & cum cerato humido prodest. Atque in summa, & humores, & calor, & spiritus foras educendi sunt. Huic rei opitulantur acrium olfactus atque illitio, & extremorum deligatio. Hæc facienti nisi morbus cedat, de hominis valetudine actum est.

De Sanguinis Rejectionis curatione Cap. II.

OMnes sanguinis effusiones haud mite vitium sunt, non modi solum ratione, ut si per fracturam, aut erosionem, verum etiam si per rarefactionem effunditur, neque si ex pectore, aut pulmonibus, aut stomacho, aut jecore fertur, periculosum est, e capite vero si defluit, minorem noxam affert: Sanguinis enim exitus est: sanguis autem omnium est alimentum, omnium calor, omnium color, terroremque incutit, sanguinem ab ore utcunque manantem intueri, malumque est, si a primario viscere: pejus vero si ob fracturam, aut erosionem profunditur. Hujus itaque vitii medicus ad opem ferendam maturet, necesse est. In primis quidem aerem frigidiores ad respirationem deligito, conclave non titubans, cubile firmum, quo nullam in partem quatiatur, inhabitet: concussiones enim malum exasperant, statum solidum, haud
multum

multum cedens, neque profundum, neque callidum esto, positus figurave corporis erecta sit ne fermocinentur, neve sermones audiant, animi absit perturbatio, sed contra oblectamentis leniatur: siquidem id genus ægrotos magna animi consternatio corripit, quis enim vomens sanguinem mortem instantem non perhorrescat? Igitur si sanguine referti sunt, & venas prominentes habent, in qualibet sanguinis profusione venam pertundito, nam siue ex fractura, siue ex erosione profluit; sectio venæ conducit. Sin rarefactio in causa est; ne multitudo venam effringat, metuendum, cædenda est autem cava in cubito vena. Etenim ex hac facile sanguis effluit, & ipsa sectioni exposita est: utque per plures dies sanguis innoxie decurrat, commode aperta fervatur, in omnibus autem omnium (ut ita dicam,) præcipuorum viscerum hæc est sanguinis via vena utique hac superior, necnon, & hæc unius in brachio venæ ambæ propagines sunt, quare nihilo plus superior, quam media emolumenti affert, nam propaginum ignari sunt, quotquot stomacho, & jecori superiorem venam copularunt. Sin a liene sanguis fertur; sinistra manus venam illam, quæ inter minimum anularemque digitum sita est, rescindito: quandoquidem medicorum nonnulli eam ad lienem usque pertinere arbitrantur, verum & hæc ipsa inter cubiti venas inferioris propago est, cur itaque potius eam quis prope digitos, quam in cubiti curvatura profcindat, cum hoc in loco amplior sit, & ad effluxum habilior? Prorsus quidem ante animæ defectum sanguis cohibendus est, atque haud ita multus auferendus: nam & ipsa cruoris per os effusio satis hominem labefactare potest; assidue vero post paucum detractum sanguinem iterum detrahito, & eodem die, & postridie, necnon, & perendie. At si ægrotus tenuis, & inops sanguinis sit; venam ne scindito, hæc de sanguinis missione abunde sint. Succurrendum est etiam extremorum deligaturis, pedum quidem supra malleos, & genua, manuum vero supra brachiale, & cubitum, fascia ipsa lata sit, quo fit validior, neque dolorem moveat constri-
ctio.

Etio. Nempe locis, unde sanguis erumpit, lanas ovium succidas imposito, & humore perfundito, utpote austero vino, & rosaceo aut myrtino oleo. Si cruoris effluvium urget; lanarum vice spongiæ admovendæ sunt, & pro vino acetum infundito, locumque myrtino subungito, in omnibus autem spongiis acaciæ, aut hypocyttidis etiam aloes succi aridi sunt, optime facit, & omphacium aceto liquatum. Quod si irrigatio fordida sit ægreque feratur; emplastris uti conveniet: cutim enim circumtendunt, ac veluti manu corripunt, qui etiam ipsorum facultates refrigerare, exiccareque magnopere valent. Infinitæ vero aliæ aliis experimento cognitæ vires insunt: sed optima emplastra ac tutiora sunt; quæcunque acetum habent, & salicis foliorum succum, necnon, & bitumen, & æruginem, & alumen, & thus, & myrram, & exustum, & æris squammam atque in summa quæcunque hujusmodi emplastra sunt; emplastris fordida lanæ, aut spongiæ paucò aceto perfusæ superduntur. Sin emplastrorum distentionem ferre nequeunt; id genus epithema facito. Palmulæ pingues nigro vino austero maceratæ ad mazæ, id est, placentæ crassitudinem conteruntur: postea acacia trita, & malicoria insperguntur; hæc omnia panniculo trito ac veteri illita pectori inducuntur. Item polentam vino aut aceto perfusam, necnon lentis farinam tenuem per incerniculum transmissam cerato ex unguento rosaceo facto excipiens imposito: cum quo, & sympyti radicem tussam, & cribratam admisceto. Aliud epithema hæc recipit, Prunorum damascenorum quæ Brabila græci vocant, agrestium radices in aceto incoquito, ad speciem placentæ contundito, ac rhoi, commis, myrti paulum misceto, ex his utique alia aliis, prout medicaminum efficacia, lenitate, odore opus est, miscenda sunt: siquidem, & ægrotantibus gratificari decet. Hæc nimirum exterius applicanda remedia sunt. At his præsentior medela in potionibus devorandisque consistit, ut proxima vulneratis partibus medicamina sint. Porro triplex istorum forma est, ut vel fluxionis ductus ligent, cogendo vascula, & comprimendo:

vel

vel defluentem humorem crassum compactumque efficiant: quo licet transitus pateat, ne destillet: vel exiccent incurfus in sede antiqua sanguinem retinentes; ut ne effluvio loci exhausti ita permaneant, exundatioque ibi sit, quo facta est effusio. In venarum quidem rarefactione adstrictio satis est: ipsæ namque ceu situla nova imbecilla in rarefactionibus perfluunt. Divisionibus vero, ut labia committantur, adstrictio quoque medetur: sed majoribus valentioribusque medicamentis utendum. Verum enimvero si sit erosionis modus, neque per adstringentia ulceris oræ cogantur, sed vulnus dehiscat, neque ex compressione in unum redire valeat; sanguinem atque calorem congelare necesse est, nam istorum immobilitate concretioneque profluvium coercetur. Posca igitur rarefactis adstringendum satis est: neque enim sanguis effluens purus est, sed ipsius sanies per ostiola parva dilabitur, atque huiusmodi posca neque adeo multa, neque frequenter egemus. Nonnullis & exterius admota remedia abunde fuerunt. Quin etiam palmularum, aut filiquarum esculentarum decoctum potui datum solum quosdam liberavit: esto autem acetum ex vini adstringentis genere, quod si non medicatione, tempore saltem acre adstringensque evaserit. Verum in vulnerum dilatationibus præter poscam medicamenta primum simplicia adhibeantur, ut plantaginis, aut sanguinalis herbæ, aut feridis succus singulorum portio æqua cum posca; quod si adhuc plus effluat, hypocystidis, aut acaciæ siccorum cujusque pondo drachmam in tres poscæ cyathos inspergito, optime vero facit & uvæ acerbæ succus. At si calamitas hæc semper in pejus irritetur; gallam tritam, & rubi radicem arefactam, & lapidem ex mari, Corallium quod vocant, aridum tufumque conspergito, verum rhoi radix ad refrigerandum, siccandum, adstringendum, omniaque facienda his efficacior est, sed hæc quoque cum posca sola præbetur. Sin auxilia majora requiruntur; radices hujus pondo tres obolos feridis atque plantaginis succis, qui trium aut quatuor cyathorum mensuram com-

compleant, injicito. In erosionibus autem prorsus astringentia adhibere tenta: quo dilabentem sanguinem concretum, compactumque reddas, & suscipientia membra constringas: ut procul a vulnere venæ concidant, & occludantur; quin etiam quæ bibuntur, tenacia sunt, concretionem efficere valentia. Succum igitur coriandri ex aceto propinato: item & leporis, aut inuli, aut hœdi coagulum. Sed multum ne concedito: nam istorum aliquod nonnunquam plus, quam convenit, datum hominem jugulavit, coriandri quidem succi ne minus semicyathos cum tribus poscæ cyathis præbeatur: coaguli vero tres oboli, summum quatuor. Ad hæc hujusmodi floris sanguinei speciebus, & terra samia efficaciter subvenit, & eretrias, & aster, quæ vocatur, valde candida, & rubrica sinopica, & sigillum lemnium. Istorum pondus minimum drachma, maximum drachmæ tres cum decocto aliquo præbeatur: ut palmularum, aut filiquarum edulium, aut rubi radicum. Sin arteria exasperatur proptereaque tussunt; in cretica sapa id genus terre inspergatur, egregie ad arteriam leniendam, & amyllum facit cum lævore, & glutinandi potestatem habet. Si profusio sanguinis urget: semel in die ante cibi assumptionem dandum est: sin minus, & secundo, & tertio sub vesperam. Ex medicamentis quoque siccis catapotia fieri possunt ex melle ad consistentiam decocto: qualis est galla trita: optimus est etiam rhous, quo in obsoniis utimur, vinacea, acuti rumicis semen, per se singula, & simul omnia. Hæc utique, & sub lingua ad perpetuam eliquationem habenda sunt. Gummi etiam cum planta porri, & spinæ lachryma profunt. Variorum sane medicamentorum infinita est experientia, varii etiam usus: ut pastilli ex ægyptia spina, & pastilli ex Electro, & ejus, qui Croceus appellatur, quorum apparatus proprio loco expositus est. Porro cum febris abest; omnia in medicamentis audenda sunt, & multa, & multoties exhibendo. Si febre vexantur, (plerunque autem corporum inflammationibus febres superveniunt,) neque affatim eru-

eruptio supprimenda est, neque in accessionibus medicamenta potui danda: quoniam multi celerius febre, quam sanguinis effusione consumuntur. Alimenta varia sunt, specieque medicamentis similia, quin etiam in cibis medicamenta reperiuntur, neque enim in uno duntaxat cibo omnia alimenti bona invenire facile est. Atqui si non unus cibus ad medicationem sufficit, non uno propterea uti ob satietatem facile est: sed per varia eundum: jam enim diuturna valetudo facta est. Itaque adstringentia sint alimenta, & facultate refrigerantia, & ad tactum quoque frigida esse debent, calor enim sanguinem prolicit. Alica lota, oryza in posca: sin acetum tussim exasperat, palmularum decoctum: panis assus, præaridus, contusus, atque in farinæ speciem redactus, & cribratus: atque ex his omnibus cum oleo sorbitio fiat, item tymbra sale condita, & rhous cibis aspergatur. Quod si aliqua in re ægrotanti morem gerere placeat; coriandrum, si gratum sit, delectationis causa concedito: aut aliquod ex feminibus urinam moventibus, faciemque spirationem reddentibus, lens utique si profluvium sanguinis urgeat, cum plantaginis succo præbeatur: si non urgeat, a succo abstineto: quippe qui nec concoctu facilis, neque gustatui jucundus est, istis vero minime omnium ægre concoctilia danda sunt. At si ob sanguinis effusionem mortem instare verearis, tunc injucunda concoctu difficilia, quin etiam immania sint licet, ea quæ salutem afferunt: propterea galla arida trita lenti siccæ, & frigidæ adspargatur: ova coquendo crassiora effecta cum mali punici corio, aut galla exhibeto, tale utique necessario in medicamine alimentum est. Potus omnino parcissimus esto: nam sicco victui humor inutilis est. Hæc nimirum adhibenda sunt, si adstringere ac refrigerare statueris; si vero sanguinem ac spiritum crassiores efficere; lac amyllum, & alica profunt: modo cum amilo, modo cum alica lac misceto, horum temperatura, ut ne si liquida sorbitio, ad concretionem perveniat. Cæterum si adhuc magis crassare adstringereque cupias; alicam cum palmulis decoquito; ad spissandum autem amyllum lacque optima fuerint,

rint, & far tyrrhenum cum lacte crassum cum sit, viscidum, & glutinosum. Hoc di vero coagulum in decocta liquida causa concretionis affundito: sicut in lac quoque, ut ad recentis casei temperaturam deveniat, his crassius est millium, ut far, in lacte decoctum, inspergantur autem galla, & malicorium. Verum exiccantium, aut crassantium mediocritates conjectura assequi oportet: id genus nanque tussim movent. Siccitatis quoque excellentia nonnullis, & venas laceravit. Si bene cedit curatio, sanguisque conpescitur; in contraria paulatim adjiciendo fiat mutatio: atque, (ut dici solet,) ne quid nimis; hujusmodi enim vitia facile reverti solent, ac maligno ingenio prædita sunt. Jam vero hominem instaurare, carneque replere, & novas cicatrices solidare necesse est gestationibus, mollibus frictionibus, peregrinationibus, animi oblectamentis, cibis variis atque usitatis. Hæc utique facienda sunt, si a sanguinis exitu vulnus coaluit, & congruenter locus sanatus est, sin ulcus relinquitur, purulentumque fit; altera deliberatione opus est; siquidem, & iterum profusio sanguinis reddit, verum de hoc affectu in sermone De diuturnis morbis disputabimus.

De Curatione Cardiacorum, aut Syn- copæ. Cap. III.

IN | Syncopa medicum providentiæ sedulo navare operam necesse est: futuram enim si prospexeris, & præsentia tibi festinanter opem ferent, & ipsam ante, quam invadat, propulsabis, præsentem vero non facile evadunt ægrotantes. Solutionem nanque naturæ Syncopam esse diximus. Instaurabilis autem non est dissoluta natura. Hanc igitur maxime quidem futuram arcere, sin minus, saltem nuper incipienti resistere debemus, præscienda vero ea sunt, quæ de acutis morbis differuimus, quando & causas, & signa explicavimus. Nam febris ardens initium est: febrem ardentem signa pessima consequuntur, ariditas, vigilia, caliditas viscerum, qualis ab igne provenit, extremæ partes frigent: manus pedesque extremi frigidissimi sunt
respi-

respiratio in attrahendo longa est, siquidem frigidi aeris, quoniam ignem expirant, avidi sunt, arteriæ motibus exiguis, creberrimis, tremulisque agitantur. Ab his itaque sumpta conjectura, & ab aliis, quotquot a me inter signa comprehensa sunt; ipsi ab initio syncopæ occurrendum est. Quapropter nisi hæc omnia impedian, habitus, ætas, anni tempus, hominis timiditas; vena cédenda est. Quod si multa prohibeant, quæ numerum insignem, & magni faciendum constituent, utpote lingua aspera, & sicca, & nigra, (omnia enim interiora signa noscuntur) in omnibus facultas perpendenda est: nisi prius morbo, doloribus, inedia labefactata sit: siquidem non defectu tantum, verum etiam strangulatu prostermitur. At ubi præ multitudine syncopa fiat, & inflammatio aliqua insignis in præcordiis, aut jecinore appareat; nequaquam procrastinare expedit. Secunda est igitur vena cava in cubito: per minutas sectiones, idest scarificationem etiam sanguis detrahendus est, quo facultas haud ita insignem jacturam faciat: copiosum enim ac subitum naturam vitiat, quin etiam multo minus sanguinis, quam in aliis occasionibus, hauriendum est, nam in syncopa si vel minimum erroris committitur, ad interitum ducit. Protinus igitur ad vires instaurandas alimentum dare convenit. Natura enim priorum repulsa: & novorum adjectione lætatur. Utique si missionem sanguinis facultas non sustinet, inflammationesque infestant; cucurbitula tunc multo ante morbi judicationem ei admovenda est, in judicatoriis enim diebus syncopa incidere solet in iisdem vero circuitibus, & naturæ judicant, & morbi interimunt. Si vini potandi necessitas homini incidit, diligenti consideratione opus est: neque enim usque adeo tuta est in inflammationibus vini potio, siquidem vini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione vacantibus naturæ incrementum affert, sed ante, quam semel, aut iterum cucurbitulam affixisti, & ad membra relaxanda, & ad sanguinis facilem exitum utilis est: nonnullis, & post cucurbitulæ secundam affixionem benefecit. Hoc vero in casu, & parsimonia

LIBER SECUNDUS. 101

nia utendum est, nam & in cucurbitulae usu nimiae sanguinis effusionis idem periculum adimus: evacuationibus autem per clysterem duntaxat ad inveterata stercora ejicienda opus est, sed facultatis rationem habeto. Capitis irrigationes frigidae, quotquot mihi in sermone de phrenitide relatae sunt, paulum mediocritatem excedentes adhibeantur. Aer mundus, ad inspirandumque frigidior deligendus. Visus plantarum, picturae, aquarumque aspectu oblectandus, & haec omnia jucunde suaviterque intuenda, amicorum praesentium locutiones sint joculares atque ridiculae. Summa sit in aegrotantis corpore quies, in animo hilaritas, odoramenta suavia, quae capitis sensum non gravent, adhibenda, quin etiam grati odoris alimenta naribus offerantur, qualis polenta est aqua aut aceto respersa, aut panis calidus recentissime coctus. Nempe vino haud copiose os colluatur, neque prorsus denegetur. Potum frequentiore, quam aliis, & magis assidue his concedito. Esca per totum diem sit levis, concoctilis, plerumque triticea, nec non aegrotanti jucunda, licet paulo deterior: istis enim magis, quam aliis gratificandum est: quandoquidem haud minime ad stomachi resolutionem id morbi genus aptum est. Inedia vero aut fames nequaquam prodest: satis enim morbus ipse omnia consumere, & exhaurire potest. Porro cum jam circuitus ad judicationem pervenit, humiditas vero jugulum frontemque irrorat, extrema algent, artierum pulsatus minimus est, frequentissimus veluti repens, ac tenore debilis; tum paulum quid alimenti triticei sumendum, vinumque evidenter degustandum est. Sed caput irrigationibus praemunire oportet pariter & vesicam. Haec vero auxilia in tractatu De phrenitide a nobis memorata sunt. Vinum utique non pleno ore, neque ad saturitatem usque ingurgitandum est. Aliqui sane importune repleti, postea inappetentia, atque cibi potusque accipiendi impotentia vita excessere: multis autem satis large vescentibus, natura jam resoluta ad mortem evitandam alimentorum copia nihil profuit: in ventriculum quidem cibis delabentibus, sed ad recreandas vires a ventre non ascen-

L denti-

dentibus. Alimenta sane varia sint oportet, plerunque triticea, quo forberi potius, quam mandi apta sint: si solida sunt, lubrica saltem efficiantur. Ova neque valde concreta, neque torrefacta sint, sed omnino soliditatis expertia. Panis bucellæ vino madentes, & calefactæ duæ tresve initio præbeantur. Post autem omnia frigida ministrentur, nisi forsan interius phlegmonæ delitefcant. Vinum odoratum, haud ita multum adstringens, quam minime crassum deligatur, ex Græcis Chium, aut Lesbium, & quotquot alia insulana tenuis sunt temperaturæ: ex Italicis autem Surrentinum, aut Fundanum, aut Falernum, aut Signinum, nisi vehementer adstringat: atque ex his omnibus illud vitandum est, quod pervetustum, aut valde novum sit. Nempe detur primo calidum non minus cyathis quatuor ante indicationem, neque plus cotyla, sive henina, quamvis bibax homo sit; deinceps cibo exhibito, si inflammatio permiserit, iterum frigidum vinum, quod siti medeatur, propinandum. At si necessitas urgeat vino; non solo, sed cum cibo utendum est, verum ne mentem vinum lædat, cibus ante sumendus est: & post hæc abstinendum. Si post aliquod temporis intervallum dormire velit, quies concedenda est. Verum si multus sudor emanet, arteriæ jam micare desinant, vox acutior reddatur, & pectus calore destituatur; vini quantum potare possit, concedendum, in solo enim vino refrigeratis spes vitæ posita est. Vinum itaque sit usitatum, & modo id ægrotus tantum bibat, modo cibum cum vino assumat, id autem per intervalla fiat ad tollendam lassitudinem, quæ tum ex morbo, tum ex cibo provenit, nam qui exiguas vires habent, & post assumptum cibum valde laborant. Igitur & ipsum decet forti esse bonoque animo, & medicum suavi oratione eum ad bonam spem cohortari, varioque alimento, & vino opitulari: necnon, & alia efficaci medela uti opus est, & ad sudores coercendos, & ad vires instaurandas, ut pene extinctæ reviviscant. Quapropter pectoris sinistrae mammæ palmulæ in vino maceratæ cum aloe, & mastiche superduntur; ceratum vero cum nardo factum ista excipiat, quod si istud durum siccumque fiat; aliud epithema.

thema imponendum: mala cotanea extracto semine, & quicquid durum est, contusa polentæ odoratæ admisceto: postmodum absinthii, & myrti comam, acaciam quoque, & mannam cribratas permisceto: simulque omnia subacta œnanthino cerato excipito. Si per hæc fudor non supprimatur, uvæ acerbæ succus miscellæ addendus est: succus igitur iste, quem Græci omphacion vocant, cum maxime acerbus est, & acacia, & gummi, & rhous esculentus, & alumen, & palmulæ, & rosarum succus bene olens simul omnia cum nardo, & labruscæ pinguiori parte pectori superponantur, huiusmodi namque epithema iuxta refrigerat, & adstringit. Decumbat vero æger in aere frigido, aut & ad urfam domus vergat, at si & frigida boreæ aura afflabit, male spirantem animum excitabit. Moretur autem & prope virentia prata, fontesque, & obsterpentes rivos: nam & ab his emanans bonus halitus, & mentis delectatio, animam fovet, & naturam fuscitat, vitæque restituit: quin etiam cibi potionisque desiderium laceffit. Cæterum si quis ob inopiam hæc assequi nequeat; imitari oportet & auram frigidam ramorum bene olentium voluptariis flabellis, & tempus vernum foliis ac floribus præsentibus humum sternentes. Operimentum quoque leve sit, & obsoletum, ut aerem quidem accipiat, calorem autem pectoris exhalare permittat, optimum vero est vetus linteum. Cervices quidem, & jugula, & pectus polenta conspergito; ut odoris suavitate enutriat, siccitate coerceat, item & polline quidem corporis raras partes contegito: necnon, & faciem terra samia lineo facculo cribrata, & raro linteolo inclusa respergito, ut minutissimus pulvis in frontem, & malas excutiat, calx præterea extincta, & gypsum exustum per lineum parvum facculum, quem Græci Criseram vocant, transmissa sudore madentibus injiciantur. Compressit sudores nonnunquam & spongia ex frigida faciei admota: dilabentes enim humores coguntur, & cutis raritas conspissatur. Prodest etiam sedem inungere: ut frigidus flatus & ab alimento exortus effundatur. Item revocandus excitandusque est extremorum calor illitu gleucini olei,

aut ficyonii, quod ex agresti cucumere efficitur, cum pipere, castorio, nitro, & cachry: modicum ceræ in eis eliquando, ut inunctio membris inhærescat. Illitio quoque ex adarce (limnestida vocant) euphorbio, & lauri bacca calorem exuscitat: pariter & bulbi crudi, illi inquam, qui exigui, & rubri sunt, cum pipere, & aceti feces levigata valentissimum pedibus cataplasma imponitur: sed intra horæ spatium illud frequentissime auferendum est: instat enim periculum ulceris, & vesicarum. Porro ab his spes affulget ita ægotantem perniciem evasurum. Quod si omnia secundum rationem medicus præstet; relique omnia cedant: cum syncopa si inflammationes quoque adsint, discutiuntur: sudor nusquam effluit: calor in quamlibet corporis partem ad extremos usque pedes, & summas nares diffusus reviviscit: facies vegeto colore decoratur: pulsatus in magnitudinem efferuntur, nihil tremuli, sed vehementes: vox autem consueta revertitur, & canora est: ipseque prorsus vividus efficitur, lassitudinem quidem haud exiguam percipit, verum dormire etiam conspicitur, atqui si ipsum somnus occupaverit, cibaria plane concocta erunt, sensus mali obliterabitur: naturæque vis egerminabit, & revirescet: cumque a somno expergiscitur, bene spirat, levis est, expeditus, & robustus: revocat autem in memoriam morbum seu quoddam somnium: At nonnulli sunt, quibus febres obscuræ, tanquam reliquæ morbi remanent: nonnunquam, & inflammationes modicæ, & lingua arida, & sudoris privatio: præterea rigent, torpent, dissolvuntur: hi sane in tabem prolabuntur. Tunc vero tempus terendum non est quiete, & victu tenui: sed ad motiones æger traducendus per gestationes, frictiones, & lavacra: quo vitæ residuum a morte vindicetur, augeatur, ac recreetur. Propinandum vero est etiam lac maxime mulieris quæ proxime peperit, puerumque nutrit: hi nanque alimento, ut nuper in lucem editi pueri, egent: si lactis humani copia non datur; asinæ, quæ non pridem peperit, lac accipito: tenue est enim ac fluxile huiusmodi lac. Post hæc ad resumptionem, & ad consueta æger ducendus est.

Curatio Cholerae. Cap. IIII.

IN Cholera eorum, quæ ejiciuntur, suppressio mala est: cruda enim sunt, quare nos oportet ea facile spon-
teque exeuntia libenter permittere: si non exeant; incita-
re, aquam tepidam sorbitioni dantes, assidue quidem, sed
paucam, ne tentiones inanes in stomacho fiant convulsioni
similes: si torquentur intestina, & pedes frigescunt, irri-
ganda est alvus calido unguine, in quo ruta, cuminumque
incocta sint; ut flatus digerantur, dissipenturque: lana quo-
que imponenda est, & pedes inungendo molliter fricare oportet,
contrectando magis, quam premendo; sed genibus tenus
hæc fiant: ut caliditas, quæ abierat, revocetur. Hæc
vero tantisper facienda sunt, donec stercorea per inferiora
dejiciantur, & superius biliosa efferantur. Sin autem
omnia antiqua stercorea dejecta fuerint, & biliosi humores
transierint, biliosusque vomitus, & distentio adsit, fa-
stidium, anxietas, virium labefactio; tunc frigida aquæ
cyathi duo, aut tres propinandi sunt ad ventris adstrictio-
nem, retrogradus humorum cursus cohibeatur: utque sto-
machus ardens refrigeretur: assidue vero, id, cum po-
tam aquam vomuerit, facito: facile quidem frigida in
ventre incalescit; verum eam stomachus evomit a cali-
da pariter ac frigida dolore affectus, semper autem frigi-
dum potum expetit. Porro si arteriarum motus ad parvi-
tatem lapsi fuerint, necnon assidue, & frequentes micent
arteriæ, sudor circa frontem, & jugula & qualibet corporis
parte stillatim effluat, alvi profluvium non sistatur, & ven-
triculus adhuc evomat cum distensione, & animi deli-
quio; parum vini odorati, & adstringentis aquæ frigide in-
fundendum est: ut præ odore sensus excitetur, ob ejusque po-
tentiam roboretur, & corpus ob nutritionem recreetur: vi-
rum enim celeriter sursum petit, ut retrogradum humorum
fluxum coerceat: tenue vero est, ut facile diffusum naturæ ad
sanitatem recuperandam opem ferat validum quoque, ut
vires dilabentes fulciat, atque sustineat. Inspergenda est

etiam nonnunquam recens, & bene olens polenta. Verum enimvero si omnia urgeant, sudor, & tentio non stomachi modo, sed etiam nervorum singultus inanis, & pedes contenduntur, & alvus multa excernat, & homo caliget, & pulsatus arteriarum ad immobilitatem vergant; tunc huiusmodi ægroti statum prævertere opus est. Quod si jam adsit; frigida ac vini multum præbendum est, & nequaquam meracius; ne fiat ebrius, ac ne lædantur nervi: sed cum cibo, & panis buccellis madefactis. Præbere quoque aliam escam convenit, qualis a me in capite De syncopa tradita est, item fructus mollioris corticis, Oporam Græci vocant, adstringentes, sorba, mespila, mala cydonia, uvam. Cæterum si omnia evomit, & stomachus nihil retinet; ad calidas potiones, & cibaria recurrendum: nonnullis enim hæc mutatio vomitionem compescit: calida vero calidissima funto. Sin horum auxiliorum nullum proficit; cucurbitula inter scapulo affigenda est, atque infra umbilicum, verum assidue cucurbitulæ mutandæ sunt: nam si diutius permaneant, dolorem ciunt; periculumque est, ne vesiculas excitent. Profuit interdum, & auræ motus suavis: ut & spiritus reviviscat, & cibus in ventriculo remoretur: utque melius ægrotus spiret, meliusque arteriæ micent. At si hæc in pejus labantur; ventri, pectorique talia imponenda sunt, qualia, & ad syncopam supra memoravimus palmulæ vino madefactæ, acacia, hypocythis, hæc roseo cerato excepta, linteoloque illita ventri imposito: pectori autem mastichen, aloem, absinthii comam tritam cum cerato nardino superdato: aut cœnanthem toti pectori inspergito. Pedes vero, & musculos, si convellantur, sicyonio, gleucino, aut veteri oleo cum exigua cera perungito, castoreo quoque respergito. Porro si frigidi etiam pedes sint; unguine ex adarce, & euphorbio inungito, & lanis obvolvito, & manuum palpatione foveto, quin etiam dorsi spinam, tendones, & musculos, necnon, & maxillas iisdem inungere expedit. Quod si post hæc sudor, & venter suppressi fuerint, & stomachus cibos admittat, neque evomat, pulsus magni, & validi sint, & convulsio desinat, sed calor ubique increseat, & ex-

& extrema infestet, somnus vero omnia concoquat, secundo die aut tertio (a) solvendus est æger, & ad consueta mittendus. At contra si omnia vomitu rejiciat, sudor perennis effluat, frigeat laborans, & lividus fiat, pulsus etiam prope extincti sint, & vires cadant; cum ita inquam se habuerint, inde honestam fugam capeffere bonum est.

Curatio Volvuli. Cap. V.

IN Volvulo dolor est perimens ob intestinorum phlegmonem: distentio adest, & inflatio celerrima ac fidissima perniciēs impendet, nonnulli enim desperata salute ægrotantes mortem evidentem tantummodo formidant: aliqui vero in volvulo ob cruciatus acerbitem mortem expetunt, quocirca neque remedium ullum morbo inferius, neque debilius medico adhiberi opus est. Verum si morbi causam inflammationem esse invenerit: venam in cubito magna sectione aperiat: quo multus subito sanguis inflammationis alimentum, vel usque ad animæ deliquium effundatur. Etenim hoc vel sedandi doloris, vel stuporis ac sensus privationis initium est. In volvulo autem recreatio est, ac respiratio, vel ad breve tempus (licet præ ignorantia) tormenti dilatio, quandoquidem hominibus ita viventibus mori beatum est. Medico autem cuiquam mortem inferre nefas ducitur. Sed fas est interdum, cum præsentia mala evadi non posse manifeste provideat; gravitate capitis torpida ægrotum sopire. Sin absque inflammatione ob corruptionem, aut ingens frigus volvulus provenerit; venæ sectio dimittenda est: reliqua autem omnia facienda. Consulendum est igitur, ut a potu aquæ tepidæ frequenter evomat, oleum bibat, deinde rursus evomat, flatus inferius irritamentis educendi, irritatoria quidem sunt cyclamini succus, & nitrum, aut

L 4

fal:

(a) *Aliter lavandus.*

sal : flatus autem evocant cuminum , & ruta , igitur his omnibus cum resina terebinthi sedem oblinere oportet , & spongiis fovere , aut hæc per clysteres infundere cum oleo , melle , & hyssopo , & cucurbitulæ sylvestris carnis decocto . Quod si stercus excretum sit : iterum oleum calidum cum ruta injiciendum : id enim si intus moretur , fomentum intestinis propitium est , præterea dolentes locos oleo , in quo ruta , & anethum abunde incocta sint , perfundere conducit . Adhibeantur & foci ex lentibus figulorum aut fabrorum ferrariorum , ut ex millio , & sale ustulatis . Cataplasmata vero præter vulgata sunt loli farina , & cuminum , & hyssopi aut origani coma . Cucurbitulæ quoque leves quidem , sed frequentes , alia juxta alios abdomini , & ilibus ad inguina usque admoveantur : quin & a tergo coxendicibus ad renes usque , & dorsum : ubique enim quisque omnia dolorem levantia faciens juvat . Præbibat autem cumini , aut rutæ decoctum , & sinonis , aut una cum his aliquod ex anodynis appellatis medicamentis , infinita autem alia ab aliis probata experimento inventa sunt . Bonum vero est , & ex viperis medicamentum plus consueta portione potui datum . Cæterum si neque dolor remittitur , neque flatus , neque stercus dejicitur : purgatorium pharmacum , quod hieram vocant , necessario dandum est : aut enim simul cum pituita , & bile pharmacum vomito expellitur , aut descendit , flatum , dura stercorea , pituitam , bilem ipsius mali fomenta secum educens . Alimenta exhibeantur alvum ducendi vim habentia , juscula gallinarum , ostreorum insigni pulchritudine præditorum , hordei cremor cum multo oleo decoctus , quod a principio ante decoctionem infusum sit : habeat vero cuminum , nitrum , porrum cum coma . Aut medela adhibeatur cum aliquo jure ventrem subducente : cochleæ valde elixæ , & ipfarum succus . Itellinæ aqua potui detur (si febricitet) cum affaro , aut nardo , aut cachry excocta : nam hæc flatus eliciunt , urinam cient , & spirandi potestatem facilem reddunt .

At

At si, (a) dolor absit; & vinum bene facit, ut intestina calefiant, utque vires labantes confirmantur, prodest etiam fœniculi radicis decoctum, sibi batur, & adiantum, & cinnamomum. Sin ad abscessum inflammatio convertatur; huic opem ferre fatius fuerit medicamentis abscessui convenientibus utentem, ea vero in libris De longis morbis descripta sunt: ubi colici affectus sanatio traditur.

Curatio Acutorum Jecoris vitiorum. Cap. VI.

IN jecore sanguinis creatio est, & in totum sanguinis a jecore emanatio: ac omnino jecur est veluti sanguinis gelatus: ideo phlegmonę hoc loco acutissime fiunt: hac enim in parte alimentum residet. Sin usquam alibi phlegmone constiterit; non usque adeo acuta est: advena est enim sanguinis accursus; in jecur autem non opus est aliunde effluere: nam si obstructio aliqua exitus occludat; jecur effusione privatum repletur abundatque sanguine, alimenti vero ad jecur transitus adhuc patet: aliud est enim inter alimenti a ventriculo, & intestinis in omne corpus. Quocirca evacuare facile oportet, venam cubiti secando: multum quidem sanguinis, sed non semel totum detrahendo. Inedia primum jubenda est, postea cibi paucitas, ut & medicamentis ingredientibus jecur inane pateat. Insuper medicamentis exterius apposis, quę in jecore acervata sunt, discutere oportet: igitur illinatur aloę, aut nitro, lanę œsypo fordentes admoveantur. Refrigeratione quoque opus est: jecur enim sanguine accenditur: nam sanguis calidus est. Hujusmodi ergo cataplasmata funto, accipiatur farina loliacea, aut irionis, aut hordei, & feminis lini; ex humoribus autem vinum acidum, cydoniorum succus, capreolorum vicis, lambruscę maturę, aut oleum cum ea. Item cum spongiis fomentum fiat

(a) *Aliter febris.*

fiat ex decocto baccarum lauri, lentis, pulegii, iridis: per ista mitigato morbo cucurbitula major applicetur, ut ex omni parte hypocondrio circumdetur: atque altius concidenda cutis, ut multum sanguinis effundatur. Nonnullis autem hirudines, quam scarificationem, magis placent, nam ejus bestiolarum morsus altius penetrat: verum erosiones quoque majores facit: unde & sanguinis effluvium ægre suppressitur, cumque sanguinis potu saturata hirudo ceciderit, cucurbitula est applicanda: ab intimis enim partibus tunc attrahit. Quod si satis evacuatum sit: vulnera medicamentis sanguinem coercentibus morsuque carentibus obtegenda sunt, ut araneorum telis, manna aloque inspergenda: panis cum ruta, aut fertula, aut althææ radicibus elixus superdandus, tertio vero die ceratum cum myrobalano, aut absinthii coma, & iride convenit. Quin etiam, & malagmata vocata medicamenta talia esse debent, ut extenuare, aut rarefacere, aut urinam ciere valeant, optimum sane est medicamentum ex seminibus constans: quorum omnibus medicis experientia perspecta est, bonum est & illud, in quo aut sampfucus, aut fertula ponitur. Cibi tenues sunt, labiles, lotium moventes, penetrabiles: alica cum mulsâ, & sorbitio ex ea cum sale, & anetho. Hordei vero cremor, & detergendi facultatem habet: at si, & dauci feminum non nihil addatur, ad urinam lacerandam præstantior est: subducit enim per alveolos, qui a jecore in renes pertinent: opportunus vero est a jecore effluentibus illuc transitus, & vasorum laxitate, & itineris rectitudine. Iccirco & cucurbitulis ea nos trahere oportet eo loco, ubi renes sunt, secundum os coxendicis applicantes. Cæterum, & hi unguine cum ruta, aut odorato junco, aut calamo aromatico irrigandi sunt: per hæc utique ægrotum posse mortem effugere sperandum est. Sin ad suppurationem convertatur; pus moventibus medicamentis utitor, quotquot a me in sermone De colicis literis prodentur. Cum pus autem jam genitum fuerit, quo modo incidendum, quomodoque medendum sit, alio loco scriptis mandabimus. Eadem nobis, & de splene scripta sunt: si quando, & inflammationis acutæ calamitas eum invaserit.

Curatio acuti morbi dorsalis Venæ,
& Arteriæ. Cap. VII.

VEnæ concavæ, crassæque arteriæ, quæ secundum dorsum extenduntur, inflammationem ardoris speciem majores nostri appellaverunt, nam, ardoribus similes affectus in ambabus oriuntur: ignis acutus, & acer, fastidium, sitis, anxietas, pulsus palpitans in præcordiis, & in averfa parte, quam Græci Metaphrenon vocant & quotcunque a me in volumine De signis relata sunt. Nempe, & in syncopam tendit ignis, quemadmodum & in ardoribus: siquidem venæ radicatio (ut ita dicam) jecur est: arteriæ vero principium cor, haud ab re igitur existimes eorum viscerum supremas partes maxime ad vitam facientes ægrotare. Etenim cor arteriæ calorem impertit, venæ autem sanguinem jecur infundit. Amborum vero magnorum viscerum magna sunt germina, ipsæ videlicet phlemonæ. Venas itaque in cubito protinus cedito, multumque sanguinis, sed non semel totum mittito, immo & bis, & ter, & alio die, quo interim vires instaurentur, repetito. Deinceps cataplasmatibus utitor, & cucurbitulam præcordiis, ubi est arteriæ transitio, necnon, & inter scapulas, nam ibi quoque pulsationes sunt, affigito, liberiusque scarificato, & multum sanguinis detrahito: haud enim ita facile ex horum vasorum inanitione in animæ defectum homines cadunt. Verum, & alvus præter consuetudinem valde suppressa ad lubricitatem per clysterum molliores infusiones est revocanda, acribus autem minime utitor: nam hi facile in febrim incidunt a muria, & natri liquatione, ideo lini seminis, & fœnigræci succus esto, & radicum malvæ decoctum ad provocandum, & ad mordendum satis est. Extremas partes, pedes videlicet, & manus gleucino oleo, aut ficyonio, aut ex adarce unguine excalfacito: nam partes istę in ipsis valde frigescent. Præterea ante cibos potui dato, quæ lotium evocant, meon, assarum, absinthium, nitrum quoque inf-pergito, sed omnium valentissima est cucurbita, & cin-
na-

namomum, si quis ejus copiam habeat. Lac istis, & alimenti, & medicinæ vim præbet: etenim refrigeratione indigent, cum in eorum visceribus veluti quidam ignis exæstuet, & dulci alimento, necnon, & multo in parva mole; has nimirum virtutes alimenti lac obtinet: esto autem mulieris, quæ proxime peperit; & duobus lactis cyathis unus aquæ admisceatur, lac etiam bubulum optimum est: tertio loco caprinum ponitur. Cibaria concoctu facilia præbeantur, plerique succi, feniculi radix, & apii semen: indatur, & mel: aqua vero, quæ bibitur, ista habeto. Oportet etiam sudores elicere, & ubique diffusiones humidas, & fluxas facere. Caput sicut in ardentibus febribus irrigetur. Epithema pectori, & sinistrae mammae, quale in syncopa, superdetur. Cubile rectus decubitus: ut omnia his similia sint, quæ in ardentibus febribus fiunt. Exercitatio modica ad sudores evocandos, necnon, & balneum si iste interior exardescit, neque enim judicationibus hujusmodi vitia solvuntur, & si ardoris species sunt.

Curatio acuti morbi in Renibus. Cap. VIII.

PEracuta fane in renibus inflammatio exoritur, simul enim inflammantur a jecore in renes discurrentes venæ, cum illis autem & jecur: cum haud ita prælongæ sint, sed valde latæ adeo, ut renes proximi jecori suspensi esse videantur. Verum & urinæ retentio inflammationi supervenit, vehementiam inflammationis adaugens: nam renum cava lotii non exeuntis alluvione replentur. Porro idem & in calculis evenit, si in renibus calculus urinæ canalium laxitate major oriatur, qui non egrediens inhærescit, atque sic & ipse urina intercludit. Cæterum de calculorum creatione in libro De longis morbis sermonem habebimus: quomodo aut ne coalescant, aut jam concreti exterantur, comminuanturque. De calore autem atque obstructione, quæcunque celeriter enecant, in præsentia differemus. Si calculi jam conflati sunt, adestque inflammatio: venam cubiti, nisi ætas præpediat, secato: bene

bene fluidus autem multusque sanguis exeat: neque enim phlegmonæ tantum evacuatione mitigantur, sed etiam calculorum intrusiones vasorum inanitione laxantur; quin etiam per mictum calculi elabuntur. Postmodum irrigationibus gleucini aut cyprini olei, & fomentis, & cataplasmatibus particulæ remittuntur. Artemisia vero herba, & juncus & odoratus calamus in cataplasmatibus esto. Deinde cucurbitulam renibus in regione coxendicis adhibeto, maxime nanque ab ea parte evacuatio profuit. Alvus præterea ducatur per clysteres cum lubricis, & viscidis potius, quam acribus, ex malvæ, aut fœnigræci cremoribus, nonnunquam vero medicamenta ante cibos urinam citantia dentur, qualia in vitiis jecoris narrata sunt: pariter & cibaria similia concoctu facilia, cruditas enim istis noxam affert. Optimum sane lac est, maxime quidem asinæ: secundo equinum: ovillum autem, & caprinum confert, quatenus lac est. Si pauperes ægroti sint, eos lavare satius est: sin minus, in decocto herbarum desidant umbilico tenuis folio repleto. Verum si ad pus vergat, quibus cataplasmatibus ac medicamentis utendum sit, multis in locis superius traditum est. At si calculus institerit; fomentis utique, & cataplasmatibus iisdem uti oportet, calculi vero medicamentis potabilibus conterendi sunt, simplicibus quidem sio, & prionite (aplenum puto) herbis cum oleo, aut aceto esculento decoctis: earum quoque succo potui dato: compositis autem ea antidoto, quæ Bistimus appellatur, & ea, quæ ex viperis constat, & bestia, quæ Coscinos id est Cribum dicitur, & quocunque experientia optima esse comprobavit. Gestationes istis, & corporis concussiones ad movendum propellendumque calculum bene faciunt: nam calculorum in vesicam transitus ingentes dolores concitat, quod si inde exciderint, dolor tollitur, ut neque per somnium dolorem sentire sibi videri soleant, quin etiam tanquam ex inevitabilibus malis animus perterritus solvitur.

Curatio acutorū Vesicæ affectuum. Cap. IX:

ET Vesicæ acuta vitia renalibus similia proveniunt, phlegmonæ, & ulcera, & lapides, & grumorum obstructions a quibus urinæ suppressio, & stillicidium exoritur, sed in hoc membro acutior dolor est, interitusque celerrimus: vesica enim nervus latus est. At renes veluti concrementum sanguinis jecoris speciem habent: in quibus, & gravissimi, & maxime miserabiles morbi incidunt: unde mors cum maximis cruciatibus miseris mortalibus ingruit. Protinus igitur ventris ea pars laxa, quam Ceneona Græci vocant, secanda est: multoque oleo cum ruta, & anetho vesica est irriganda. Si concretus sanguis doloris, impeditæque urinæ author sit: oxymel bibere debet: aut calcis parum cum mulsa, quo grummi dissolvantur: deinde quæ urinam movent, & herbæ, & femina exhibenda. Sin ex sanguinis effusione periculum instet, absque ulla cunctatione ei magis, quam cæteris subveniendum: neque enim id leve discrimen est. Nempe medicamina sanguinem coercentia opem ferunt: opem fert autem vesicæ refrigeratio, ex rosaceo, & vino irrigatio, & cum lanis succidis obvolutio. Epithema bonum est, palmulæ ex vino cum malo punico, aut succo rhois. Verum si averfatur epithemata gravia, & vehementes refrigerationes, (cavendum est enim vesica natura frigida tenuisque, ne ita multum refrigeretur) eam gleucino illinito, aut acacia, aut hypocystide ex vino. A spongiis vero, nisi valde urgeat sanguinis eruptio, abstineto. Escæ triticæ coctæ faciles, bonum succum gignentes, lotiumque educentes præbeantur, quales a me in capite de renibus comprehensæ sunt, Lac, vinum dulce thæreum, aut scybellite. Medicamenta potabilia sunt, urinaria, bene olentia: fluxilia, & id genus alia. Utilissimum utique vesicæ remedium cicadæ sunt tempore suo tostæ pro cibo exhibitæ, extra tempus autem aridæ tritæ cum aqua: sed radicis nardi parvum cum cicadis elixetur: in iisdem quoque
lo-

loco balnei ad vesicæ laxamentum æger desinat. Quo si lapillorum interpositio mictum impediat; oriculario specillo lapis amovendus est, urinaque educenda, nisi adsit phlegmone, in plegmonis namque neque meatus instrumentum admittit: præterea oriculario specillo vulnerantur. At si expediri medicatio nequit, homoque doloribus consumitur; locum eum, qui sub glande est, cervicemque vesicæ incidito: ut lapis excidat: atque urina effundatur, ac deinde potissimum medendum est ad cicatricem vulnus ducendo: sin minus, puris effluvium, quod Rhæas græce dicitur, factum esse pro futura hominis vita satius est, quam ut tormentis miserrime cruciatus intereat.

Curatio Vulvæ suffocationis. Cap. X.

Vulva in mulieribus membranis extentis hinc atque inde secundum illa continetur, ac perinde atque animal vitia in olfactu patitur: nam ad bene olentia delectationis causa se recipit, foede olentia contristantiaque præ molestia refugit. Igitur si aliquid superius triste offeratur: vulva ad naturalia descendit: si extra, ostio naturalium apponatur; retro sursumque recedit: nonnunquam vero in hoc aut illud latus ad lienem, aut jecur movetur: ad recessum ejus autem contractionemque membranulæ, ut in navibus vela, cedunt, atque consentiunt. Hæc vero illi, & propter inflammationem eveniunt. Nam si ejus cervix afficitur, atque intumescit; fit prominentior. Si in fundo exoritur inflammatio; sursum repit. Sin ad pedes foras vergat; turpis, & immunda res est, dolores afferens, & contristans, præterea difficulter ambulare potest, & in latus, & supina decumbere, nisi pedes mulieris phlegmone laborent. At si ad superiora vulva recurrerit, quam ocysime hominem strangulat, urget autem spiritum comprimens: neque enim prius conqueri, & clamare, & opem ab adstantibus petere valet, quod nonnullis, hisque

que pluribus respiratio, nonnullis autem vox celerius intercipitur: par est itaque eos, qui his miseriis interfunt, prius quam mulier intereat, medicum accersere. Verum si forte aliquando occurreris; cognita phlegmone venam scindito, præcipue quidem eam, quæ in malleolo; quæ si non bene fluida sit, eam, quæ in cubito est, petito: Sed a vena malleoli sanguinis missionem repetito. Alia vero omnia administrato, quæcunque strangulatui, & citra inflammationem subveniunt: qualia sunt manuum ac pedum vincula ad torporem usque adstringentia: fœde olentium olfactus, ut liquidæ picis, capillorum, lanæque exustorum, flammæ in lucerna extinctæ nidoris, castorei, quod præter fœditatem odoris nervos etiam refrigeratos calefacit, lotium præterea vetus vel demortui fere corporis sensum magnopere suscitatur, & uterum ad inferiores partes abigit. Porro medicamenta odorata naturalibus sunt imponenda: unguentum vero lene sit, & minime tactum vellicans, nardus, aut bacchar ægyptium, aut unguentum ex malabathri indicæ arboris foliis compositum, aut cum aliquo odorato unguine tusum cinnamomum: atque his muliebres locos oblinito. Quod si ex his fusile medicamen confletur, illud in vulvam infundito, anum quoque flatuum eductoriis inungito, per clysteres quoque non acres, sed molles; viscidos lubricosque humores indito, ut stercorea solum ejiciant, sedesque utero ampla vacuaque remaneat: id succus althææ, fœnigræcive præstabit, fertulam vero, aut sampfucum cum oleo decoquito. Cæterum si majore vi, aut depulsione vulva egeat; tunc validæ mulieris aut viri bene tenacis manibus hypocondrium comprimitur, aut fasciis adstringentibus succingatur: quo in angustum locus redigatur, neque iterum sursum versus vulva procurrat. Item naribus apprehensis sternutamenta citentur: quidusdam enim sternutamenta, & contentione vulva in propriam sedem redire potest, in nares autem pulvis inspiretur ex radice lanariæ, aut piperis, aut castoris. Item leves cucurbitulæ in fœminibus, ilibus, coxis, inguinibus attrahendæ vulvæ causa designantur.

gantur, amplius, & dorso inter scapulas strangulatur subveniens admoveto. Sin a phlegmone strangulatus proveniat; vena ad pubem veniens scindenda est, multumque sanguinis fundendum. Item faciei frictiones, capillorum evulsiones, ut mulier ad se redeat, simul bene facient. At si vel parum tolerare poterit; in decocto aromatum desadat, odoratisque suffumigetur. Ante cibos castorei paulum bibat, & hieræ paulum cum castoreo. Quod si ferre valet; lavetur, & in tempore ad antiquos usus revertatur: detque operam mulier, ut quam facillime menses elabantur.

Curatio Satyriasis. Cap. XI.

Nervorum in virilibus inflammatio penis tentiginem facit cum appetitu contristationeque in actu venero, fiunt autem distentiones nervorum convulsioni persimiles, nunquam mitigabiles. Quin & ipso concubitu sedari non potest ista calamitas. Mentis quoque alienatio sequitur, nam primum quidem impudentes evadunt, dum casum suum licentiose narrant: audaces enim eos coeundi insatietas efficit. Postea vero cum affectus iste desierit: tunc ad se redeunt, & mente optime constant. Igitur omnium horum causa venam in cubito, & in talo aperias, & multum cruoris, ac sæpe detrahas, neque enim id temporis intempestivum fuerit, & ad mentis stupefactionem, & ad inflammationis remissionem, & ad caloris virilium mitigationem faciendam, animæ deliquium afferre, quippe sanguis multus calorem, & audaciam valde accendit, inflammationem alit, mentis perturbationem confusionemque veluti esca ignem procreat. Omne corpus etiam medicamento, quod Hieram, id est, sacram vocant, purgato: neque enim purgatione solum egent, sed etiam leni medicatione: utrumque autem præstare hiera potest. Insuper genitalia, & lumbos, & locos inter femina, & inguina (Plecada Græci vocant) & locum inter anum, & scrotum (Perinæos græce dicitur) & testiculos lanis ab ove detonsis adhuc sordentibus.

respiratio in attrahendo longa est, siquidem frigidi aeris, quoniam ignem expirant, avidi sunt, arteriæ motibus exiguis, creberrimis, tremulisque agitantur. Ab his itaque sumpta conjectura, & ab aliis, quotquot a me inter signa comprehensa sunt; ipsi ab initio syncopæ occurrendum est. Quapropter nisi hæc omnia impedian, habitus, ætas, anni tempus, hominis timiditas; vena cédenda est. Quod si multa prohibeant, quæ numerum insignem, & magni faciendum constituent, utpote lingua aspera, & sicca, & nigra, (omnia enim interiora signa noscuntur) in omnibus facultas perpendenda est: nisi prius morbo, doloribus, inedia labefactata sit: siquidem non defectu tantum, verum etiam strangulatu prostermitur. At ubi præ multitudine syncopa fiat, & inflammatio aliqua insignis in præcordiis, aut jecinore appareat; nequaquam procrastinare expedit. Secunda est igitur vena cava in cubito: per minutas sectiones, idest scarificationem etiam sanguis detrahendus est, quo facultas haud ita insignem jacturam faciat: copiosum enim ac subitum naturam vitiat, quin etiam multo minus sanguinis, quam in aliis occasionibus, hauriendum est, nam in syncopa si vel minimum erroris committitur, ad interitum ducit. Protinus igitur ad vires instaurandas alimentum dare convenit. Natura enim priorum repulsa: & novorum adjectione lætatur. Utique si missionem sanguinis facultas non sustinet, inflammationesque infestant; cucurbitula tunc multo ante morbi judicationem ei admovenda est, in judicatoriis enim diebus syncopa incidere solet in iisdem vero circuitibus, & naturæ judicant, & morbi interimunt. Si vini potandi necessitas homini incidit, diligenti consideratione opus est: neque enim usque adeo tuta est in inflammationibus vini potio, siquidem vini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione vacantibus naturæ incrementum affert, sed ante, quam semel, aut iterum cucurbitulam affixisti, & ad membra relaxanda, & ad sanguinis facilem exitum utilis est: nonnullis, & post cucurbitulæ secundam affixionem benefecit. Hoc vero in casu, & parsimonia

LIBER SECUNDUS. 101

nia utendum est, nam & in cucurbitulae usu nimiae sanguinis effusionis idem periculum adimus: evacuationibus autem per clysterem duntaxat ad inveterata stercora ejicienda opus est, sed facultatis rationem habeto. Capitis irrigationes frigidae, quotquot mihi in sermone de phrenitide relatæ sunt, paulum mediocritatem excedentes adhibeantur. Aer mundus, ad inspirandumque frigidior deligendus. Visus plantarum, picturæ, aquarumque aspectu oblectandus, & hæc omnia jucunde suaviterque intuenda, amicorum presentium locutiones sint joculares atque ridiculæ. Summa sit in ægrotantis corpore quies, in animo hilaritas, odoramenta suavia, quæ capitis sensum non gravent, adhibenda, quin etiam grati odoris alimenta naribus offerantur, qualis polenta est aqua aut aceto respersa, aut panis calidus recentissime coctus. Nempe vino haud copiose os colluatur, neque prorsus denegetur. Potum frequentiore, quam aliis, & magis assidue his concedito. Esca per totum diem sit levis, concoctilis, plerunque triticea, nec non ægrotanti jucunda, licet paulo deterior: istis enim magis, quam aliis gratificandum est: quandoquidem haud minime ad stomachi resolutionem id morbi genus aptum est. Inedia vero aut fames nequaquam prodest: satis enim morbus ipse omnia consumere, & exhaurire potest. Porro cum jam circuitus ad judicationem pervenit, humiditas vero jugulum frontemque irrorat, extrema algent, articularum pulsatus minimus est, frequentissimus veluti repens, ac tenore debilis; tum paulum quid alimenti triticeum sumendum, vinumque evidenter degustandum est. Sed caput irrigationibus præmunire oportet pariter & vesicam. Hæc vero auxilia in tractatu De phrenitide a nobis memorata sunt. Vinum utique non pleno ore, neque ad saturitatem usque ingurgitandum est. Aliqui sane importune repleti, postea inappetentia, atque cibi potusque accipiendi impotentia vita excessere: multis autem satis large vescentibus, natura jam resoluta ad mortem evitandam alimentorum copia nihil profuit: in ventriculum quidem cibis delabentibus, sed ad recreandas vires a ventre non ascen-

dentibus. Alimenta sane varia sint oportet, plerunque triticea, quo forberi potius, quam mandi apta sint: si solida sunt, lubrica saltem efficiantur. Ova neque valde concreta, neque torrefacta sint, sed omnino soliditatis expertia. Panis buccellæ vino madentes, & calefactæ duæ tresve initio præbeantur. Post autem omnia frigida ministrentur, nisi forsan interius phlegmonæ delitefcant. Vinum odoratum, haud ita multum adstringens, quam minime crassum deligatur, ex Græcis Chium, aut Lesbium, & quotquot alia insulana tenuis sunt temperaturæ: ex Italicis autem Surrentinum, aut Fundanum, aut Falernum, aut Signinum, nisi vehementer adstringat: atque ex his omnibus illud vitandum est, quod pervetustum, aut valde novum sit. Nempe detur primo calidum non minus cyathis quatuor ante indicationem, neque plus cotyla, sive henina, quamvis bibax homo sit; deinceps cibo exhibito, si inflammatio permiserit, iterum frigidum vinum, quod siti medeatur, propinandum. At si necessitas urgeat vino; non solo, sed cum cibo utendum est, verum ne mentem vinum lædat, cibus ante sumendus est: & post hæc abstinendum. Si post aliquod temporis intervallum dormire velit, quies concedenda est. Verum si multus sudor emanet, arteriæ jam micare desinant, vox acutior reddatur, & pectus calore destituatur; vini quantum potare possit, concedendum, in solo enim vino refrigeratis spes vitæ posita est. Vinum itaque sit usitatum, & modo id ægrotus tantum bibat, modo cibum cum vino assumat, id autem per intervalla fiat ad tollendam lassitudinem, quæ tum ex morbo, tum ex cibo provenit, nam qui exiguas vires habent, & post assumptum cibum valde laborant. Igitur & ipsum decet forti esse bonoque animo, & medicum suavi oratione eum ad bonam spem cohortari, varioque alimento, & vino opitulari: necnon, & alia efficaci medela uti opus est, & ad sudores coercendos, & ad vires instaurandas, ut pene extinctæ reviviscant. Quapropter pectoris sinistrae mammae palmulæ in vino maceratæ cum aloe, & mastiche superduntur; ceratum vero cum nardo factum ista excipiat, quod si istud durum siccumque fiat; aliud epithema.

thema imponendum: mala cotanea extracto semine, & quicquid durum est, contusa polentæ odoratæ admisceto: postmodum absinthii, & myrti comam, acaciam quoque, & mannam cribratas permisceto: simulque omnia subacta œnanthino cerato excipito. Si per hæc sudor non supprimatur, uvæ acerbæ succus miscellæ addendus est: succus igitur iste, quem Græci omphacion vocant, cum maxime acerbus est, & acacia, & gummi, & rhous esculentus, & alumen, & palmulæ, & rosarum succus bene olens simul omnia cum nardo, & labruscæ pinguiori parte pectori superponantur, hujusmodi namque epithema juxta refrigerat, & adstringit. Decumbat vero æger in aere frigido, aut & ad urfam domus vergat, at si & frigida boreæ aura afflabit, male spirantem animum excitabit. Moretur autem & prope virentia prata, fontesque, & obsterpentes rivos: nam & ab his emanans bonus halitus, & mentis delectatio, animam fovet, & naturam fuscitat, vitæque restituit: quin etiam cibi potionisque desiderium laceffit. Cæterum si quis ob inopiam hæc assequi nequeat; imitari oportet & auram frigidam ramorum bene olentium voluptariis flabellis, & tempus vernum foliis ac floribus præsentibus humum sternentes. Operimentum quoque leve sit, & obsoletum, ut aerem quidem accipiat, calorem autem pectoris exhalare permittat, optimum vero est vetus linteum. Cervices quidem, & jugula, & pectus polenta conspergito; ut odoris suavitate enutriat, siccitate coerceat, item & polline quidem corporis raras partes contegito: necnon, & faciem terra samia lineo facculo cribrata, & raro linteolo inclusa respergito, ut minutissimus pulvis in frontem, & malas excutiat, calx præterea extincta, & gypsum exustum per lineum parvum facculum, quem Græci Criseram vocant, transmissa sudore madentibus injiciantur. Compressit sudores nonnunquam & spongia ex frigida faciei admota: dilabentes enim humores coguntur, & cutis raritas conspissatur. Prodest etiam sedem inungere: ut frigidus flatus & ab alimento exortus effundatur. Item revocandus excitandusque est extremorum calor illitu gleucini olei,

aut ficyonii, quod ex agresti eucumere efficitur, cum pipere, castorio, nitro, & cachry: modicum ceræ in eis eliquando, ut inunctio membris inhærescat. Illitio quoque ex adarce (limnestida vocant) euphorbio, & lauri bacca calorem exuscitat: pariter & bulbi crudi, illi inquam, qui exigui, & rubri sunt, cum pipere, & aceti fecē levigata valentissimum pedibus cataplasma imponitur: sed intra horæ spatium illud frequentissime auferendum est: instat enim periculum ulceris, & vesicarum. Porro ab his spes affulget ita ægrotantem perniciem evasurum. Quod si omnia secundum rationem medicus præstet; reliquæque omnia cedant: cum syncopa si inflammationes quoque adsint, discutiuntur: sudor nusquam effluit: calor in quamlibet corporis partem ad extremos usque pedes, & summas nares diffusus reviviscit: facies vegeto colore decoratur: pulsatus in magnitudinem efferuntur, nihil tremuli, sed vehementes: vox autem consueta revertitur, & canora est: ipseque prorsus vividus efficitur, lassitudinem quidem haud exiguam percipit, verum dormire etiam conspicitur, atqui si ipsum somnus occupaverit, cibaria plane concocta erunt, sensus mali obliterabitur: naturæque vis egerminabit, & revirescet: cumque a somno expergiscitur, bene spirat, levis est, expeditus, & robustus: revocat autem in memoriam morbum ceu quoddam somnium: At nonnulli sunt, quibus febres obscuræ, tanquam reliquæ morbi remanent: nonnunquam, & inflammationes modicæ, & lingua arida, & sudoris privatio: præterea rigent, torpent, dissolvuntur: hi sane in tabem prolabuntur. Tunc vero tempus terendum non est quiete, & victu tenui: sed ad motiones æger traducendus per gestationes, frictiones, & lavacra: quo vitæ residuum a morte vindicetur, augeatur, ac recreetur. Propinandum vero est etiam lac maxime mulieris quæ proxime peperit, puerumque nutrit: hi nanque alimento, ut nuper in lucem editi pueri, egent: si lactis humani copia non datur; asinæ, quæ non pridem peperit, lac accipito: tenue est enim ac fluxile huiusmodi lac. Post hæc ad resumptionem, & ad consueta æger ducendus est.

Curatio Cholerae. Cap. IIII.

IN Cholera eorum, quæ ejiciuntur, suppressio mala est : cruda enim sunt, quare nos oportet ea facile spon-
teque exeuntia libenter permittere : si non exeant ; incita-
re, aquam tepidam sorbitioni dantes, assidue quidem, sed
paucam, ne tentiones inanes in stomacho fiant convulsioni
similes : si torquentur intestina, & pedes frigescunt, irri-
ganda est alvus calido unguine, in quo ruta, cuminumque
incocta sint ; ut flatus digerantur, dissipenturque : lana quo-
que imponenda est, & pedes inungendo molliter fricare opor-
tet, contrectando magis, quam premendo ; sed genibus tenus
hæc fiant : ut caliditas, quæ abierat, revocetur. Hæc
vero tantisper facienda sunt, donec stercora per inferiora
dejiciantur, & superius biliosa efferantur. Sin autem
omnia antiqua stercora dejecta fuerint, & biliosi humores
transierint, biliosusque vomitus, & distentio adsit, fa-
stidium, anxietas, virium labefactio ; tunc frigida aquæ
cyathi duo, aut tres propinandi sunt ad ventris adstrictio-
nem, retrogradus humorum cursus cohibeatur : utque sto-
machus ardens refrigeretur : assidue vero, id, cum po-
tam aquam vomuerit, facito : facile quidem frigida in
ventre incalescit ; verum eam stomachus evomit a cali-
da pariter ac frigida dolore affectus, semper autem frigi-
dum potum expetit. Porro si arteriarum motus ad parvi-
tatem lapsi fuerint, necnon assidue, & frequentes micent
arteriæ, sudor circa frontem, & jugula & qualibet corporis
parte stillatim effluat, alvi profluvium non sistatur, & ven-
tricus adhuc evomat cum distentione, & animi deli-
quio ; parum vini odorati, & adstringentis aquæ frigide in-
fundendum est : ut præ odore sensus excitetur, ob ejusque po-
tentiam roboretur, & corpus ob nutritionem recreetur : vi-
num enim celeriter sursum petit, ut retrogradum humorum
fluxum coerceat : tenue vero est, ut facile diffusum naturæ ad
sanitatem recuperandam opem ferat validum quoque, ut
vires dilabentes fulciat, atque sustineat. Inspargenda est

etiam nonnunquam recens, & bene olens polenta. Verum enimvero si omnia urgeant, sudor, & tentio non stomachi modo, sed etiam nervorum singultus inanis, & pedes contendantur, & alvus multa excernat, & homo caliget, & pulsatus arteriarum ad immobilitatem vergant; tunc huiusmodi ægroti statum prævertere opus est. Quod si jam adsit; frigida ac vini multum præbendum est, & nequaquam meracius; ne fiat ebrius, ac ne lædantur nervi: sed cum cibo, & panis buccellis madefactis. Præbere quoque aliam escam convenit, qualis a me in capite De syncopa tradita est, item fructus mollioris corticis, Oporam Græci vocant, adstringentes, forba, mespila, mala cydonia, uvam. Cæterum si omnia evomit, & stomachus nihil retinet; ad calidas potiones, & cibaria recurrendum: nonnullis enim hæc mutatio vomitionem compescit: calida vero calidissima funto. Sin horum auxiliorum nullum proficit; cucurbitula interscapulo affigenda est, atque infra umbilicum, verum assidue cucurbitulae mutandæ sunt: nam si diutius permaneant, dolorem ciunt; periculumque est, ne vesiculas excitent. Profuit interdum, & auræ motus suavis: ut & spiritus reviviscat, & cibus in ventriculo remoretur: utque melius ægrotus spiret, meliusque arteriæ micent. At si hæc in pejus labantur; ventri, pectorique talia imponenda sunt, qualia, & ad syncopam supra memoravimus palmulæ vino madefactæ, acacia, hypocysthis, hæc roseo cerato excepta, linteoloque illita ventri imposito: pectori autem mastichen, aloem, absinthii comam tritam cum cerato nardino superdato: aut coenanthem toti pectori inspergito. Pedes vero, & musculos, si convellantur, sicyonio, gleucino, aut veteri oleo cum exigua cera perungito, castoreo quoque respergito. Porro si frigidi etiam pedes sint; unguine ex adarce, & euphorbio inungito, & lanis obvolvito, & manuum palpatione foveto, quin etiam dorsi spinam, tendones, & musculos, necnon, & maxillas iisdem inungere expedit. Quod si post hæc sudor, & venter suppressi fuerint, & stomachus cibos admittat, neque evomat, pulsus magni, & validi sint, & convulsio desinat, sed calor ubique increseat, & ex-

& extrema infestet, somnus vero omnia concoquat, secundo die aut tertio (a) solvendus est æger, & ad consueta mittendus. At contra si omnia vomitu rejiciat, fudor perennis effluat, frigeat laborans, & lividus fiat, pulsus etiam prope extincti sint, & vires cadant; cum ita inquam se habuerint, inde honestam fugam capeffere bonum est.

Curatio Volvuli. Cap. V.

IN Volvulo dolor est perimens ob intestinorum phlegmonem: distentio adest, & inflatio celerrima ac fidissima perniciēs impendet, nonnulli enim desperata salute ægrotantes mortem evidentem tantummodo formidant: aliqui vero in volvulo ob cruciatus acerbitem mortem expetunt, quocirca neque remedium ullum morbo inferius, neque debilius medico adhiberi opus est. Verum si morbi causam inflammationem esse invenerit: venam in cubito magna sectione aperiat: quo multus subito sanguis inflammationis alimentum, vel usque ad animæ deliquium effundatur. Etenim hoc vel sedandi doloris, vel stuporis ac sensus privationis initium est. In volvulo autem recreatio est, ac respiratio, vel ad breve tempus (licet præ ignorantia) tormenti dilatio, quandoquidem hominibus ita viventibus mori beatum est. Medico autem cuiquam mortem inferre nefas ducitur. Sed fas est interdum, cum præsentia mala evadi non posse manifeste provideat; gravitate capitis torpida ægrotum sopire. Sin absque inflammatione ob corruptionem, aut ingens frigus volvulus provenerit; venæ sectio dimittenda est: reliqua autem omnia facienda. Consulendum est igitur, ut a potu aquæ tepidæ frequenter evomat, oleum bibat, deinde rursum evomat, flatus inferius irritamentis educendi, irritatoria quidem sunt cyclamini succus, & nitrum, aut

L 4

sal:

(a) *Aliter lavandus.*

sal : flatus autem evocant cuminum , & ruta , igitur his omnibus cum resina terebinthi sedem oblinere oportet , & spongiis fovere , aut hæc per clysteres infundere cum oleo , melle , & hyssopo , & cucurbitulæ sylvestris carnis decocto . Quod si stercus excretum sit : iterum oleum calidum cum ruta injiciendum : id enim si intus moretur , fomentum intestinis propitium est , præterea dolentes locos oleo , in quo ruta , & anethum abunde incocta sint , perfundere conducit . Adhibeantur & foci ex lentibus figulorum aut fabrorum ferrariorum , ut ex millio , & sale ustulatis . Cataplasmata vero præter vulgata sunt loli farina , & cuminum , & hyssopi aut origani coma . Cucurbitulæ quoque leves quidem , sed frequentes , alia juxta alios abdomini , & ilibus ad inguina usque admoveantur : quin & a tergo coxendicibus ad renes usque , & dorsum : ubique enim quisque omnia dolorem levantia faciens juvat . Præbibat autem cumini , aut rutæ decoctum , & finonis , aut una cum his aliquod ex anodynis appellatis medicamentis , infinita autem alia ab aliis probata experimento inventa sunt . Bonum vero est , & ex viperis medicamentum plus consueta portione potui datum . Cæterum si neque dolor remittitur , neque flatus , neque stercus dejectur : purgatorium pharmacum , quod hieram vocant , necessario dandum est : aut enim simul cum pituita , & bile pharmacum vomito expellitur , aut descendit , flatum , dura stercorea , pituitam , bilem ipsius mali fomenta secum educens . Alimenta exhibeantur alvum ducendi vim habentia , juscula gallinarum , ostreorum insigni pulchritudine præditorum , hordei cremor cum multo oleo decoctus , quod a principio ante decoctionem infusum sit : habeat vero cuminum , nitrum , porrum cum coma . Aut medela adhibeatur cum aliquo jure ventrem subducente : cochleæ valde elixæ , & ipsarum succus . Itellinæ aqua potui detur (si febricitet) cum assaro , aut nardo , aut cachry excocta : nam hæc flatus eliciunt , urinam cient , & spirandi potestatem facilem reddunt .

At

At si, (a) dolor absit; & vinum bene facit, ut intestina calefiant, utque vires labantes confirmantur, prodest etiam fœniculi radicis decoctum, sibi batur, & adiantum, & cinnamomum. Sin ad abscessum inflammatio convertatur; huic opem ferre satius fuerit medicamentis abscessui convenientibus utentem, ea vero in libris De longis morbis descripta sunt: ubi colici affectus sanatio traditur.

Curatio Acutorum Jecoris vitiorum. Cap. VI.

IN jecore sanguinis creatio est, & in totum sanguinis a jecore emanatio: ac omnino jecur est veluti sanguinis gelatus: ideo phlegmonę hoc loco acutissime fiunt: hac enim in parte alimentum residet. Sin uspiam alibi phlegmone constiterit; non usque adeo acuta est: advena est enim sanguinis accursus; in jecur autem non opus est aliunde effluere: nam si obstructio aliqua exitus occludat; jecur effusione privatum repletur abundatque sanguine, alimenti vero ad jecur transitus adhuc patet: aliud est enim inter alimenti a ventriculo, & intestinis in omne corpus. Quocirca evacuare facile oportet, venam cubiti secando: multum quidem sanguinis, sed non semel totum detrahendo. Inedia primum jubenda est, postea cibi paucitas, ut & medicamentis ingredientibus jecur inane pateat. Insuper medicamentis exterius apposis, quę in jecore acervata sunt, discutere oportet: igitur illinatur aloe, aut nitro, lanę œsypo fordescentes admoveantur. Refrigeratione quoque opus est: jecur enim sanguine accenditur: nam sanguis calidus est. Hujusmodi ergo cataplasmata funto, accipiatur farina loliacea, aut irionis, aut hordei, & feminis lini; ex humoribus autem vinum acidum, cydoniorum succus, capreolorum vicis, lambruscę maturæ, aut oleum cum ea. Item cum spongiis fomentum fiat

(a) *Aliter febris.*

fiat ex decocto baccarum lauri, lentis, pulegii, iridis: per ista mitigato morbo cucurbitula major applicetur, ut ex omni parte hypocondrio circumdetur: atque altius concidenda cutis, ut multum sanguinis effundatur. Nonnullis autem hirudines, quam scarificationem, magis placent, nam ejus bestiolarum morsus altius penetrat: verum erosiones quoque majores facit: unde & sanguinis effluvium ægre suppressitur, cumque sanguinis potu saturata hirudo ceciderit, cucurbitula est applicanda: ab intimis enim partibus tunc attrahit. Quod si satis evacuatum sit: vulnera medicamentis sanguinem coercentibus morfuque carentibus obtegenda sunt, ut araneorum telis, manna aloëque inspergenda: panis cum ruta, aut fertula, aut althææ radicibus elixus superdandus, tertio vero die ceratum cum myrobalano, aut absinthii coma, & iride convenit. Quin etiam, & malagmata vocata medicamenta talia esse debent, ut extenuare, aut rarefacere, aut urinam ciere valeant, optimum sane est medicamentum ex seminibus constans: quorum omnibus medicis experientia perspecta est, bonum est & illud, in quo aut sampfucus, aut fertula ponitur. Cibi tenues sunt, labiles, lotium moventes, penetrabiles: alica cum mulla, & sorbitio ex ea cum sale, & anetho. Hordei vero cremor, & detergendi facultatem habet: at si, & dauci seminum non nihil addatur, ad urinam lacessendam præstantior est: subducit enim per alveolos, qui a jecore in renes pertinent: opportunus vero est a jecore effluentibus illuc transitus, & vasorum laxitate, & itineris rectitudine. Iccirco & cucurbitulis ea nos trahere oportet eo loco, ubi renes sunt, secundum os coxendicis applicantes. Cæterum, & hi unguine cum ruta, aut odorato junco, aut calamo aromatico irrigandi sunt: per hæc utique ægrotum posse mortem effugere sperandum est. Sin ad suppurationem convertatur; pus moventibus medicamentis utitor, quotquot a me in sermone De colicis literis prodentur. Cum pus autem jam genitum fuerit, quo modo incidendum, quomodoque medendum sit, alio loco scriptis mandabimus. Eadem nobis, & de splene scripta sunt: si quando, & inflammationis acutæ calamitas eum invaserit.

Curatio acuti morbi dorsalis Venæ,
& Arteriæ. Cap. VII.

VEnæ concavæ, crassæque arteriæ, quæ secundum dorsum extenduntur, inflammationem ardoris speciem majores nostri appellaverunt, nam, ardoribus similes affectus in ambabus oriuntur: ignis acutus, & acer, fastidium, sitis, anxietas, pulsus palpitans in præcordiis, & in averfa parte, quam Græci Metaphrenon vocant & quotcunque a me in volumine De signis relata sunt. Nempe, & in syncopam tendit ignis, quemadmodum & in ardoribus: siquidem venæ radicatio (ut ita dicam) jecur est: arteriæ vero principium cor, haud ab re igitur existimes eorum viscerum supremas partes maxime ad vitam facientes ægrotare. Etenim cor arteriæ calorem impertit, venæ autem sanguinem jecur infundit. Amborum vero magnorum viscerum magna sunt germina, ipsæ videlicet phlemonæ. Venas itaque in cubito protinus cedito, multumque sanguinis, sed non semel totum mittito, immo & bis, & ter, & alio die, quo interim vires instaurentur, repetito. Deinceps cataplasmati utitor, & cucurbitulam præcordiis, ubi est arteriæ transitio, necnon, & inter scapulas, nam ibi quoque pulsationes sunt, affigito, liberiusque scarificato, & multum sanguinis detrahito: haud enim ita facile ex horum vasorum inanitione in animæ defectum homines cadunt. Verum, & alvus præter consuetudinem valde suppressa ad lubricitatem per clysterum molliores infusiones est revocanda, acribus autem minime utitor: nam hi facile in febrim incidunt a muria, & natri liquatione, ideo lini feminis, & fœnigræci succus esto, & radicum malvæ decoctum ad provocandum, & ad mordendum satis est. Extremas partes, pedes videlicet, & manus gleucino oleo, aut sicyonio, aut ex adarce unguine excalfacito: nam partes istę in ipsis valde frigescent. Præterea ante cibos potui dato, quæ lotium evocant, meon, assarum, absinthium, nitrum quoque inspergito, sed omnium valentissima est cucurbita, & cinnam-

namomum, si quis ejus copiam habeat. Lac istis, & alimenti, & medicinæ vim præbet: etenim refrigeratione indigent, cum in eorum visceribus veluti quidam ignis exæstuet, & dulci alimento, necnon, & multo in parva mole; has nimirum virtutes alimenti lac obtinet: esto autem mulieris, quæ proxime peperit; & duobus lactis cyathis unus aquæ admisceatur, lac etiam bubulum optimum est: tertio loco caprinum ponitur. Cibaria concoctu facilia præbeantur, plerique succi, feniculi radix, & apii semen: indatur & mel: aqua vero, quæ bibitur, ista habeto. Oportet etiam sudores elicere, & ubique diffusiones humiditas, & fluxas facere. Caput sicut in ardentibus febribus irrigetur. Epithema pectori, & sinistrae mammae, quale in syncopa, superdetur. Cubile rectus decubitus: ut omnia his similia sint, quæ in ardentibus febribus fiunt. Exercitatio modica ad sudores evocandos, necnon, & balneum si iste interior exardescit, neque enim judicationibus hujusmodi vitia solvuntur, & si ardoris species sunt.

Curatio acuti morbi in Renibus. Cap. VII.

PEracuta fane in renibus inflammatio exoritur, simul enim inflammantur a jecore in renes discurrentes venæ, cum illis autem & jecur: cum haud ita prælongæ sint, sed valde latæ adeo, ut renes proximi jecori suspensi esse videantur. Verum & urinæ retentio inflammationi supervenit, vehementiam inflammationis adaugens: nam renum cava lotii non exeuntis alluvione replentur. Porro idem & in calculis evenit, si in renibus calculus urinæ canalium laxitate major oriatur, qui non egrediens inhærescit, atque sic & ipse urina intercludit. Cæterum de calculorum creatione in libro De longis morbis sermonem habebimus: quomodo aut ne coalescant, aut jam concreti exterantur, comminuanturque. De calore autem atque obstructione, quæcunque celeriter enecant, in præsentia differemus. Si calculi jam conflati sunt, adestque inflammatio: venam cubiti, nisi ætas præpediat, secato: bene:

bene fluidus autem multusque sanguis exeat: neque enim phlegmonæ tantum evacuatione mitigantur, sed etiam calculorum intrusiones vasorum inanitione laxantur; quin etiam per mictum calculi elabuntur. Postmodum irrigationibus gleucini aut cyprini olei, & fomentis, & cataplasmatibus particulæ remittuntur. Artemisia vero herba, & juncus & odoratus calamus in cataplasmatibus esto. Deinde cucurbitulam renibus in regione coxendicis adhibeto, maxime nanque ab ea parte evacuatio profuit. Alvus præterea ducatur per clysteres cum lubricis, & viscidis potius, quam acribus, ex malvæ, aut fœnigræci cremoribus, nonnunquam vero medicamenta ante cibos urinam citantia dentur, qualia in vitiis jecoris narrata sunt: pariter & cibaria similia concoctu facilia, cruditas enim istis noxam affert. Optimum sane lac est, maxime quidem asinæ: secundo equinum: ovillum autem, & caprinum confert, quatenus lac est. Si pauperes ægroti sint, eos lavare satius est: sin minus, in decocto herbarum desidant umbilico tenuis folio repleto. Verum si ad pus vergat, quibus cataplasmatibus ac medicamentis utendum sit, multis in locis superius traditum est. At si calculus institerit; fomentis utique, & cataplasmatibus iisdem uti oportet, calculi vero medicamentis potabilibus conterendi sunt, simplicibus quidem sio, & prionite (aplenum puto) herbis cum oleo, aut aceto esculento decoctis: earum quoque succo potui dato: compositis autem ea antidoto, quæ Bistimus appellatur, & ea, quæ ex viperis constat, & bestia, quæ Coscinos id est Cribum dicitur, & quotcunque experientia optima esse comprobavit. Gestationes istis, & corporis concussiones ad movendum propellendumque calculum bene faciunt: nam calculorum in vesicam transitus ingentes dolores concitat, quod si inde exciderint, dolor tollitur, ut neque per somnium dolorem sentire sibi videri soleant, quin etiam tanquam ex inevitabilibus malis animus perterritus solvitur.

Curatio acutorū Vesicæ affectuum. Cap. IX:

ET Vesicæ acuta vitia renalibus similia proveniunt, phlegmonæ, & ulcera, & lapides, & grummorū obstructions a quibus urinæ suppressio, & stillicidium exoritur, sed in hoc membro acutior dolor est, interitusque celerrimus: vesica enim nervus latus est. At renes veluti concrementum sanguinis jecoris speciem habent: in quibus, & gravissimi, & maxime miserabiles morbi incidunt: unde mors cum maximis cruciatibus miseris mortalibus ingruit. Protinus igitur ventris ea pars laxa, quam Ceneona Græci vocant, secanda est: multoque oleo cum ruta, & anetho vesica est irriganda. Si concretus sanguis doloris, impeditæque urinæ author sit: oxymel bibere debet: aut calcis parum cum mulla, quo grummi dissolvantur: deinde quæ urinam movent, & herbæ, & semina exhibenda. Sin ex sanguinis effusione periculum instet, absque ulla cunctatione ei magis, quam cæteris subveniendum: neque enim id leve discrimen est. Nempe medicamina sanguinem coercentia opem ferunt: opem fert autem vesicæ refrigeratio, ex rosaceo, & vino irrigatio, & cum lanis succidis obvolutio. Epithema bonum est, palmulæ ex vino cum malo punico, aut succo rhois. Verum si averfatur epithemata gravia, & vehementes refrigerationes, (cavendum est enim vesica natura frigida tenuisque, ne ita multum refrigeretur) eam gleucino illinito, aut acacia, aut hypocystide ex vino. A spongiis vero, nisi valde urgeat sanguinis eruptio, abstineto. Escæ triticeæ coctu faciles, bonum succum gignentes, lotiumque educentes præbeantur, quales a me in capite de renibus comprehensæ sunt, Lac, vinum dulce thæreum, aut scybellite. Medicamenta potabilia sunt, urinaria, bene olentia: fluxilia, & id genus alia. Utilissimum utique vesicæ remedium cicadæ sunt tempore suo tostæ pro cibo exhibitæ, extra tempus autem aridæ tritæ cum aqua: sed radicis nardī parvum cum cicadis elixetur: in iisdem quoque

loco balnei ad vesicæ laxamentum æger desidet. Quo si lapillorum interpositio mictum impediat; oriculario specillo lapis amovendus est, urinaque educenda, nisi adfit phlegmone, in plegmonis namque neque meatus instrumentum admittit. præterea oriculario specillo vulnerantur. At si expediri medicatio nequit, homoque doloribus consumitur; locum eum, qui sub glande est, cervicemque vesicæ incidito: ut lapis excidat: atque urina effundatur, ac deinde potissimum medendum est ad cicatricem vulnus ducendo: sin minus, puris effluvium, quod Rhæas græce dicitur, factum esse pro futura hominis vita fatius est, quam ut tormentis miserrime cruciatus intereat.

Curatio Vulvæ suffocationis. Cap. X.

Vulva in mulieribus membranis extentis hinc atque inde secundum illa continetur, ac perinde atque animal vitia in olfactu patitur: nam ad bene olentia delectationis causa se recipit, foede olentia contristantiaque præ molestia refugit. Igitur si aliquid superius triste offeratur: vulva ad naturalia descendit: si extra, ostio naturalium apponatur; retro sursumque recedit: nonnunquam vero in hoc aut illud latus ad lienem, aut jecur movetur: ad recessum ejus autem contractionemque membranulæ, ut in navibus vela, cedunt, atque consentiunt. Hæc vero illi, & propter inflammationem eveniunt. Nam si ejus cervix afficitur, atque intumescit; fit prominentior. Si in fundo exoritur inflammatio; sursum repit. Sin ad pedes foras vergat; turpis, & immunda res est, dolores afferens, & contristans, præterea difficulter ambulare potest, & in latus, & supina decumbere, nisi pedes mulieris phlegmone laborent. At si ad superiora vulva recurrerit, quam ocysime hominem strangulat, urget autem spiritum comprimens: neque enim prius conqueri, & clamare, & opem ab adstantibus petere valet, quod nonnullis, hisque

que pluribus respiratio, nonnullis autem vox celerius intercipitur: par est itaque eos, qui his miseriis interfunt, prius quam mulier intereat, medicum accersere. Verum si forte aliquando occurreris; cognita phlegmone venam scindito, præcipue quidem eam, quæ in malleolo; quæ si non bene fluida sit, eam, quæ in cubito est, petito: Sed a vena malleoli sanguinis missionem repetito. Alia vero omnia administrato, quæcunque strangulatui, & citra inflammationem subveniunt: qualia sunt manuum ac pedum vincula ad torporem usque adstringentia: fœde olentium olfactus, ut liquidæ picis, capillorum, lanæque exustorum, flammæ in lucerna extinctæ nidoris, castorei, quod præter fœditatem odoris nervos etiam refrigeratos calefacit, lotium præterea vetus vel demortui fere corporis sensum magnopere suscitatur, & uterum ad inferiores partes abigit. Porro medicamenta odorata naturalibus sunt imponenda: unguentum vero lene sit, & minime tactum vellicans, nardus, aut bacchar ægyptium, aut unguentum ex malabathri indicæ arboris foliis compositum, aut cum aliquo odorato unguine tusum cinnamomum: atque his muliebres locos oblinito. Quod si ex his fusile medicamen confletur, illud in vulvam infundito, anum quoque flatuum eductoriis inungito, per clysteres quoque non acres, sed molles; viscidos lubricosque humores indito, ut stercora solum ejiciant, sedesque utero ampla vacuaque remaneat: id succus althææ, scenigræcive præstabit, fertulam vero, aut sampfucum cum oleo decoquito. Cæterum si majore vi, aut depulsione vulva egeat; tunc validæ mulieris aut viri bene tenacis manibus hypocondrium comprimat, aut fasciis adstringentibus succingatur: quo in angustum locus redigatur, neque iterum sursum versus vulva procurrat. Item naribus apprehensis sternutamenta citentur: quidusdam enim sternutamenta, & contentione vulva in propriam sedem redire potest, in nares autem pulvis inspiretur ex radice lanariæ, aut piperis, aut castoris. Item leves cucurbitulæ in fœminibus, ilibus, coxis, inguinibus attrahendæ vulvæ causa designantur.

gantur; amplius, & dorso inter scapulas strangulatur subveniens admoveto. Sin a phlegmone strangulatus proveniat; vena ad pubem veniens scindenda est, multumque sanguinis fundendum. Item faciei frictiones, capillorum evulsiones, ut mulier ad se redeat, simul bene facient. At si vel parum tolerare poterit; in decocto aromatum desidat, odoratisque suffumigetur. Ante cibos castorei paulum bibat, & hieræ paulum cum castoreo. Quod si ferre valet; lavetur, & in tempore ad antiquos usus revertatur: detque operam mulier, ut quam facillime menses elabantur.

Curatio Satyriasis. Cap. XI.

Nervorum in virilibus inflammatio penis tentiginem facit cum appetitu contristationeque in actu venereo; fiunt autem distentiones nervorum convulsioni per similes, nunquam mitigabiles. Quin & ipso concubitu sedari non potest ista calamitas. Mentis quoque alienatio sequitur, nam primum quidem impudentes evadunt, dum casum suum licentiose narrant: audaces enim eos coeundi infatietas efficit. Postea vero cum affectus iste desierit: tunc ad se redeunt, & mente optime constant. Igitur omnium horum causa venam in cubito, & in talo aperias, & multum cruoris, ac sæpe detrahas, neque enim id temporis intempestivum fuerit, & ad mentis stupefactionem, & ad inflammationis remissionem, & ad caloris virilium mitigationem faciendam, animæ deliquium afferre, quippe sanguis multus calorem, & audaciam valde accendit, inflammationem alit, mentis perturbationem confusionemque veluti esca ignem procreat. Omne corpus etiam medicamento, quod Hieram, id est, sacram vocant, purgato: neque enim purgatione solum egent, sed etiam leni medicatione: utrumque autem præstare hiera potest. Insuper genitalia, & lumbos, & locos inter femina, & inguina (Plecada Græci vocant) & locum inter anum, & scrotum (Perineos græce dicitur) & testiculos lanis ab ove detonsis adhuc sordentibus.

obvolvito, sed lanas rosaceo ac vino perfundito: partesque istas multa irrigatione madefacito; ne ab lanis caliditas oriatur: immo nativus calor a frigida humorum potestate obtundatur. Ejusmodi quoque cataplasmata superdanda, panis cum plantaginis herbæ succo, & solano, & feride, & papaveris foliis, idque genus aliis, quæcunque torporem, frigoraque injiciunt, necnon & similibus virilia, & locos inter inguina, & femina, & coxas illinito cicuta ex aqua, vel vino, vel aceto: item mandragora, aut acacia, & spongiis vice lanarum utitor. Interea subluenda alvus est malvæ decocto, & oleo, & melle: omnia vero acria vitentur. Defigantur in coxa cucurbitulæ, aut in abdomine. Optime sunt autem & hircines ad sanguinem deorsum attrahendum. Et super vulnera cataplasma imponatur micæ panis cum althæa. Postea in aqua desinat, ubi artemisia, salvia, conyzaque decoctæ sint. At si longiori tempore vitium extrahatur, neque multitudo secundum proportionem minuta fuerit, & nervorum convulsionis metus adest, (nam facile in his affectibus convelluntur,) curandi rationem mutare opus est, quippe calefacientia admovenda sunt, gleucinum scilicet oleum, aut sicyonium pro rosaceo, lanis autem mundis, & cataplasmatibus tepesacientibus partes illæ contegende; quandoquidem nervorum inflationes nonnunquam hujusmodi curatio mitigavit, amplius & castoreum cum mulsa bibitum. Cibaria parum nutrienda frigidaque sunt: pauca triticea: plurima olera, malva, bliton, lactuca, cucurbita elixa, cucumis maturus elixus, pepo suo tempore collectus. A vino, & carnibus, longo temporis intervallo abstineto: siquidem vinum est nervorum calefactio, animæ remollitio, voluptatis revocatio, genituræ creatio, venerisque excitatio. Hæc a me in acutos morbos remedia scripta sint. Oportet autem, & juvenem medicum ipsum suo Marte aliqua sibi comparare; neque omnia ex alienis commentariis depromere. Hoc sane pacto acuta vitia fiunt, ut ordine singulis, quæ scripta sunt, aut omnibus uti valeas.

ARETÆI CAPPADOCIS

DIUTURNORUM MORBORUM

CURATIVUS.

LIBER PRIMUS.

<i>Proœmium.</i>	<i>Cap. I.</i>
<i>Curatio Cephalææ.</i>	<i>Cap. II.</i>
<i>Curatio Vertiginosorum.</i>	<i>Cap. III.</i>
<i>Curatio Morbi comitialis.</i>	<i>Cap. IV.</i>
<i>Curatio Melancholiæ.</i>	<i>Cap. V.</i>
<i>Curatio Phthisis seu ulcerum pulmonis.</i>	<i>Cap. VIII.</i>
<i>Curatio Ulcerum jecoris, & effusionis puris.</i>	<i>Cap. XIII.</i>
<i>Curatio Lienis.</i>	<i>Cap. XV.</i>

Cetera capita desiderantur numero octavo ; vide primum librum de signis, & causis longorum morborum.

Proœmium. Cap. I.

IN longinquis morbis dilatio medelæ mala est : nam ob cunctationem in vitia insanabilia prolabuntur. Inflatio sane ita habet, ut non facile recedat, si semel invaserit : at si & diutius trahitur, temporis spatio vires acquirit : & nonnunquam evenit, ut commoriatur. Exiguos quoque morbos majores excipiunt : cumque priores discrimine vacarent, eorum soboles perniciofa exoritur. Itaque nullo pacto ægrotum filere convenit, ne morbus deprehendatur, erubescens : neque aufugere vim curationis metuentem : neque medicum pigrum esse, ignavumque oportet : utrumque enim ad morbum insanabilem efficiendum consentit. Nonnulli

autem sunt ægroti, qui præsentium, necnon & futurorum ignoratione ad finem usque cum morbo degunt. Nam plerique neque pereunt; neque futuram mortem suspicantur: quocirca neque se medici fidei committunt. Horum probatio ex cephalæa colligitur: de qua prius sermonem instituam.

Curatio Cephalææ. Cap. II.

C Aput quanto ad vitam magis necessarium est, tanto difficiliore ægitudine laborat. Atque morborum capitis invasio quidem tolerabilis est: nam parum dolent, aures sonant, gravitas adest: at si intendantur, finis est mortiferus. Igitur exiguos dolores ne spernito: nam, & exiguis medicamentis in quibusdam discussi sunt. Si plus temporis extrahuntur, majores cruciatus superveniunt, propterea vena cubiti incidenda est: sed duobus ante diebus vinum bibat, tantum autem sanguinis detrahito, quantum ejus vires tibi conjectanti ostenderint, verum non semel totum detrahere magnopere expedit; porro quorum vires copiosam sanguinis detractionem patiuntur, his ipsis continuo morbus discutitur: atque id omnibus longis ægitudinibus convenit. Tribus autem quatuorve diebus interjectis liberalius alendi sunt. Deinceps purgatorium, hieram quod vocant, cum mulsâ propinandum: ea enim a capite morbi alimentum maxime abducit, modus vero medicamenti quatuor aut quinque drachmarum pondo esto. Quod si bene purgaverit; tunc lavandus est, & vinum exhibendum, & vires augendæ. Postea iterum vena frontis rectâ scindenda est: hæc enim est opportunissima sanguinis detractionis, modus autem esto hemina, aut paulo plus, neque ultra sanguinem mittito, quoniam vasa inanire non expedit. Deinde capillis novacula detractis cucurbitulam priorem vertici affigito, alteram inter scapulas citra sanguinis effusionem admoveto: & eam, quæ in vertice fixa est, liberius scarificato: quo sanguis uberior attrahatur, & partes profundiores incidantur, remedia namque

que ad ossa usque penetrantia cephalæam juvant. Quod si vulnera cicatricem ducant, arteriæ secantur: duplices autem sunt; aliquæ post aures paulo ulterius, propriis-que motionibus produntur: aliæ vero aurium arteriæ prorsum versus sitæ sunt auribus proximæ: nam instrumento, quod Antitrochon Græci nominant, adducuntur, verum hæ quoque propriis pulsationibus innotescunt, nempe majores ossibus vicinæ secantur: hæ namque utilitatem afferunt, adjacent, & aliæ singulis auribus oppido tenues, quas incidere prorsus inutile est, modum vero incidendi in libris De manuum operationibus exposui. Cæterum post medelam in cephalæa, morbo comitiali, & vertigine, utque semel dicam, in omnibus capitis vitiis (prius ventre, aut purgatorio, quod devoretur, aut clysteri, evacuato) pituita evocanda est modo e naribus per sternutatoria, modo ex ore per ducentia pituitam. Species autem sternutamenta citantium sunt piper, radix herbæ lanariæ, fibri testiculus; hæc quidem sunt vulgata, & communia; ad lævorem autem, terito, & cribrato, & calamo aut crassiore pennæ anserinæ caule inspirato. His efficacius in attrahendo violentiusque euphorbium est cum aliquo ipsorum admixtum. Quin etiam cum oleis miscetur gleucino scilicet, aut ficyonio, id est, ex cucumere sylvatico, aut cum unguento ex styrace: redditur autem magnopere liquidum, ut fusile sit, infunditur per nasi fistulam: hæ vero geminæ sunt, atque ab uno canali cognatæ, & cohærentes adeo, ut semel utrisque infundendum sit, neque enim tolerabilis est alterutrius naris sigillatim dilatatio, nam protinus caput accenditur, & acerbus dolor invadit. Quæ autem per os pituitam eliciunt, hæc sunt: sinapis, granum cnidium, piper, uva taminia: id præstant vel mixta, vel singula. Cæterum quoniam, & ipsa mandere, & expuere assiduum est: iccirco, & cum aqua, aut mulsa, aut posca permixta danda sunt: atque os eluendum, ad tonsillas enim impulsio humore extentoque collo expirationis flatui ablatum. Posteaquam pituitam, quantam libet, eduxeris, permulta aqua calida lavandum caput, atque

perfundendum; ut perspirabile atque diffilabile reddatur: ingentes enim obstructions fiunt. Coena frugalis, & simplex esto: in qua, & vinum ad stomachi restitutionem fumatur, siquidem & ipse magno dolore vexatur. Interea vero ubi vires ægri stabiliveris, lotionem per clysterem usitata opus est: in qua nitri multum inspergatur, aut resinæ a terebintho arbore pondo drachmæ duæ eliquentur; postride sanguis e nasi interioribus detrahatur: intro enim prælongum instrumentum immittitur, quod Catejadion vocant, aut illud, cui Storyne nomen est, aut si quis horum copiam non habuerit; pennæ anserinæ caulem crassiores fumere debet, ejusque nervosam partem denticulatim instar ferræ incidere, atque sic in nares usque ad ossa, quæ ob cribri seu colatorii similitudinem Etmoëide vocantur, immittere: deinde utraque manu agitare, quo locus a dentibus insculpatur, ac vulneretur. Facilis est autem ac copiosus sanguinis cursus: nam graciles venæ hic desinunt, corporaque hac in parte mollia sunt, & sectioni habilia, verum, & multos nares vulnerandi modos vulgus novit, herbas scilicet asperas, & arida lauri folia naribus imponentes, aut digitis eas fortiter agitantes, cum vero quantum satis sit, evacuaveris, quod erit hemine dimidium: coercendus sanguis est spongiis, & posca, aut aliquod aridum, quod sistendi sanguinis vim habeat, naribus inspirandum, gal-la, aut scissile alumen, aut balaustium. Verum enim vero post hæc remedia siue dolor capitis perseveret, siue desinat; oportet ad finem hujus medicationis pervenire, quoniam id malum sæpe reverti solet, & in suo vigore consistens plerunque delitescit. Itaque novacula de-rasis capillis, (quandoquidem, & hoc capiti prodest,) ferramentis candentibus urendum est: si in superficie, ad musculos usque pervenias: sin ossa tenuis penetrare velis, a musculis caveto, nam musculi exusti nervorum distentiones cient, quod si in summa cute ufferis, vinum odoratum album cum rosaceo infundere satis est. Pit-tarium vero madefactum per triduum supra crustas extendito, quod si crustæ altius descendant; porri comam
cum

cum sale tritam, linteoloque illitam super dato. Tercio die crustis summam cutim tantum occupantibus ceratum ex rosa: profundioribus autem lentem ex melle imposito. Sed quæ medicamenta cicatrici ducenda sint, alio loco descripsimus. Nonnulli super frontem ea in parte, ubi futura est, quæ Corona dicitur: cutim osse tenus inciderunt: illudque aut exterentes, aut excidentes usque ad meditullium (quam græci Diphoen narrant) ad carnis repletionem perduxerunt. Alii & ossa ad membranam usque perforarunt. Verum id genus remedia temeraria sunt: nihilominus tamen adhibentur, si omnibus aliis tentatis adhuc cephalæa perseverat, & æger est animosus, vel corporis robur excellit. Nempe si paulatim ad sanitatem accessio fiat, exercitationes recto corpore pectori humerisque adhibeantur, manuum fiat gesticulatio, alteres jaciantur, saltu corpus moveatur, atque in his perite corpus torqueatur; primo, & postremo crura fricentur, medio tempore caput: picatio assidue picem inspergendo administretur: item caput rubrificandum nonnunquam sinapi cum duplo pane affricando, ne intolerabilis ignis excitetur: nonnunquam medicamenta simul illinendo: quale est illud, quod ex adarce, & euphorbio, & pyrethro componitur, proficit autem, & ad dolorem in tempore sedandum, & ad radicem mali extirpandam taphiæ succus, & medicamina cum ipsa jungenda, quotcunque cutim tumefaciunt; & varis similia tubercula excitant. Victus ratio in singulis dolorum generibus tenuis esto: exiguus potus, & aquæ potio antequam medelam potissimum adhibeatur, ex toto vero ab acribus temperet, cepis, alliis, & succo laserpitii, a sinapi autem non penitus: siquidem ejus acrimonia, præterquam quod stomachi vim roborat, capiti quoque haud ingrata est; pituitam fundens ac diffans, aut ad inferiora deturbans. Leguminum pessima faba est, & ejus species ipsa, & quæ a græcis hocri, & dolichi nuncupatur; illi cicerculæ folio similes, hi faseoli aut lobi a nonnullis vocitati, secundo loco ponitur lens: quæ nonnullis concoctionis excretionisque virtutibus prædita est: sed caput replet, doloremque concitat:

nihilominus cum pipere elixa spernenda non est. Farlo-
tum haud ingratum est cum vino, & melle, quantum ad
condimentum satis sit, & ex ipso conflata forbitio, & ejus
femina in simplici juscule decocta, utique bona sunt, &
in condimento, quod Græci Carycneam vocant, femina
cari, coriandri, anesi: sapii vero semen his anteferendum,
mentha herba, & pulegium præterquam quod bene olent;
quandam vim habent, & urinam movendi, & flatus per in-
feriora expellendi. Inter carnes vetustæ omnes damnantur:
nuper interfecti galli carnes laudantur. Inter aves torquatus
palumbus, columbus, & aliæ quæcunque haud ita multum
pingues sunt, suum extremitates, lepus affatus. Bubu-
la ovillaque caro crassum succum creat, & caput replet.
Hoedus non penitus malus. Lac, & caseus caput dolo-
re vexant. Ex piscibus saxatiles deligendi, & quotquot
in ea regione optimi censentur. Olera elixa quidem
ea assumantur, quæ lotium, & ventrem citant, malva,
blitum, beta, asparagi, acris vero, & brassica est. At
inter cruda lactuca omnium est optima. Radices au-
tem etiam elixæ pravæ sunt, radicula, rapæ, pastinacæ
urinam movent, sed caput explent, fifarum flatus edit,
& ventriculum tumefacit. Vinum album tenue dulce
admittatur, tantum adstrictionis habens, quod alvum
non remoretur. Omnia bellaria capiti inimica, (a)
quin, & palmularum omne genus; ficus autem, & uva
demulcent, & quicquid ea parte anni, quam Horam
Græci vocant, bonitate præstat, sed quibuscunque vel
etiam juvantibus satiari malum est, peior est cruditas:
labores minus, quam cruditas nocent: nihilominus,
& ipsi sunt detrimentosi. Deambulationes matuti-
næ, alvo prius exonerata citra spiritus difficultatem
bene feruntur, optimæ sunt etiam & a cœna, gesta-
tio longa per loca non ventosa conveniet, atque ubi
sol caput non feriat: ei namque sirius officit. Usus
veneris capiti ac nervis labem accersit. Peregre pro-
fici-

(a) Aliter præter.

ficiscatur ægrotus in regiones calidiōres ex frigidioribus, & in sicciōres ab humidioribus. Confert & navigatio, & in mari vitæ traductio, & si quis sit maris accola, in falsa aqua frigida lavari, & in mari natari, & in arena volutari, vitumque ex mari quærere proderit. Doloris vero capitis, quem Eterocraniam Græci nominant, eadem medicamina funto: nam quæ toti capiti remedia conducunt, eadem singulis ejus partibus adhibere, bonum est. Quibuscunque vero per hæc morbus depulsus non fuerit; iis reliquum est, ut vetratro utantur, utpote ultimo atque valentissimo omnino remedio.

Curatio Vertiginosorum. Cap. III.

ET succedit cephalææ vertigo, & ipsa per se propriis de causis oritur, si profluvium ab hemorrhoidibus coercetur, si e naribus sanguis non effluat, qui prius effluere consueverat, si corpus non dissetur aut sudore, aut labore antea fatigatum. Igitur si ab cephalæa ducit originem, ea medendi ratione uti debemus, quæ ad cephalæam supra exposita est; quibus autem violentius cum ultimis remediis occurrendum sit posterius explicabo. Sin ab aliqua humorum suppressione morbus inciderit; usitata excretio movenda est, naturæ namque salutare est materiæ recursus. At si ista tardat, malum vero increfcit: in aliis quidem suppressionibus aut sanguinis e naribus manare affueti, aut sudorum, sanguis mittendus est e vena cubiti. Sin ab jecore multis humoribus affluente, aut a liene, aut ab aliquo ex visceribus in medio corpore positis vertigo prodeat; cucurbitulæ subveniunt. Sed quantum ex vena defluit, tantundem per has sanguinis est detrahendum, sanguis enim est causæ alimentum; quemadmodum & ventriculus. Deinceps capitis remedia subjungenda, vena cubiti recta, aut nasi arteriæ utrinque in angulis secandæ, cucurbitula vertici affigenda: caput radendum, rubrumque faciendum: pituita e naribus per sternutatoria, aut ex ore, quemadmodum

que pluribus respiratio, nonnullis autem vox celerius intercipitur: par est itaque eos, qui his miseriis interfunt, prius quam mulier intereat, medicum accersere. Verum si forte aliquando occurreris, cognita phlegmone venam scindito, præcipue quidem eam, quæ in malleolo; quæ si non bene fluida sit, eam, quæ in cubito est, petito: Sed a venâ malleoli sanguinis missionem repetito. Alia vero omnia administrato, quæcunque strangulatui, & citra inflammationem subveniunt: qualia sunt manuum ac pedum vincula ad torporem usque adstringentia: fœde olentium olfactus, ut liquidæ picis, capillorum, lanæque exustorum, flammæ in lucernâ extinctæ nidoris, castorei, quod præter fœditatem odoris nervos etiam refrigeratos calefacit, lotium præterea vetus vel demortui fere corporis sensum magnopere suscitatur, & uterum ad inferiores partes abigit. Porro medicamenta odorata naturalibus sunt imponenda: unguentum vero lene sit, & minime tactum vellicans, nardus, aut bacchar ægyptium, aut unguentum ex malabathri indicæ arboris foliis compositum, aut cum aliquo odorato unguine tusum cinnamomum: atque his muliebres locos oblinito. Quod si ex his fusile medicamen confletur, illud in vulvam infundito, anum quoque flatuum eductoriis inungito, per clysteres quoque non acres, sed molles; viscidos lubricosque humores indito, ut stercorea solum ejiciant, sedesque utero ampla vacuaque remaneat: id succus althææ, fœnigræcive præstabit, fertulam vero, aut sampfucum cum oleo decoquito. Cæterum si majore vi, aut depulsione vulva egeat; tunc validæ mulieris aut viri bene tenacis manibus hypocondrium comprimat, aut fasciis adstringentibus succingatur: quo in angustum locus redigatur, neque iterum sursum versus vulva procurrat. Item naribus apprehensis sternutamenta citentur: quidusdam enim sternutamenta, & contentione vulva in propriam sedem redire potest, in nares autem pulvis inspiretur ex radice lanariæ, aut piperis, aut castoris. Item leves cucurbitulæ in fœminibus, ilibus, coxis, inguinibus attrahendæ vulvæ causa designantur.

gantur, amplius, & dorso inter scapulas strangulatur subveniens admoveto. Sin a phlegmone strangulatus proveniat; vena ad pubem veniens scindenda est, multumque sanguinis fundendum. Item faciei frictiones, capillorum evulsiones, ut mulier ad se redeat, simul bene facient. At si vel parum tolerare poterit; in decocto aromatum desadat, odoratisque suffumigetur. Ante cibos castorei paulum bibat, & hieræ paulum cum castoreo. Quod si ferre valet; lavetur, & in tempore ad antiquos usus revertatur: detque operam mulier, ut quam facillime menses elabantur.

Curatio Satyriasis. Cap. XI.

Nervorum in virilibus inflammatio penis tentiginem facit cum appetitu contristationeque in actu venero; fiunt autem distentiones nervorum convulsioni per-similes, nunquam mitigabiles. Quin & ipso concubitu sedari non potest ista calamitas. Mentis quoque alienatio sequitur, nam primum quidem impudentes evadunt, dum casum suum licentiose narrant: audaces enim eos coeundi insatietas efficit. Postea vero cum affectus iste desierit: tunc ad se redeunt, & mente optime constant. Igitur omnium horum causa venam in cubito, & in talo aperias, & multum cruoris, ac sæpe detrahas, neque enim id temporis intempestivum fuerit, & ad mentis stupefactionem, & ad inflammationis remissionem, & ad caloris virilium mitigationem faciendam, animæ deliquium afferre, quippe sanguis multus calorem, & audaciam valde accendit, inflammationem alit, mentis perturbationem confusionemque veluti esca ignem procreat. Omne corpus etiam medicamento, quod Hieram, id est, sacram vocant, purgato: neque enim purgatione solum egent, sed etiam leni medicatione: utrumque autem præstare hiera potest. Insuper genitalia, & lumbos, & locos inter femina, & inguina (Plecada Græci vocant) & locum inter anum, & scrotum (Perineos græce dicitur) & testiculos lanis ab ove detonsis adhuc sordentibus.

obvolvito, sed lanas rosaceo ac vino perfundito: partesque istas multa irrigatione madefacito; ne ab lanis caliditas oriatur: immo nativus calor a frigida humorum potestate obtundatur. Ejusmodi quoque cataplasmata superdanda, panis cum plantaginis herbæ succo, & solano, & feride, & papaveris foliis, idque genus aliis, quæcunque torporem, frigoraque injiciunt, necnon & similibus virilia, & locos inter inguina, & femina, & coxas ilinito cicuta ex aqua, vel vino, vel aceto: item mandragora, aut acacia, & spongiis vice lanarum utitor. Interea subluenda alvus est malvæ decocto, & oleo, & melle: omnia vero acria vitentur. Defigantur in coxa cucurbitulæ, aut in abdomine. Optime sunt autem & hirudines ad sanguinem deorsum attrahendum. Et super vulnera cataplasma imponatur micæ panis cum althæa. Postea in aqua desidat, ubi artemisia, salvia, conyzæque decoctæ sint. At si longiori tempore vitium extrahatur, neque multitudo secundum proportionem minuta fuerit, & nervorum convulsionis metus adest, (nam facile in his affectibus convelluntur,) curandi rationem mutare opus est, quippe calefacientia admovenda sunt, gleucinum scilicet oleum, aut sicyonium pro rosaceo, lanis autem mundis, & cataplasmatibus tepesfacientibus partes illæ contegende; quandoquidem nervorum inflationes nonnunquam hujusmodi curatio mitigavit, amplius & castoreum cum mulsa bibitum. Cibaria parum nutriendia frigidaque sunt: pauca triticea: plurima olera, malva, bliton, lactuca, cucurbita elixa, cucumis maturus elixus, pepo suo tempore collectus. A vino, & carnibus, longo temporis intervallo abstineto: siquidem vinum est nervorum calefactio, animæ remollitio, voluptatis revocatio, genituræ creatio, venerisque excitatio. Hæc a me in acutos morbos remedia scripta sint. Oportet autem, & juvenem medicum ipsum suo Marte aliqua sibi comparare; neque omnia ex alienis commentariis depromere. Hoc sane pacto acuta vitia fiunt, ut ordine singulis, quæ scripta sunt, aut omnibus uti valeas.

ARE-

ARETÆI CAPPADOCIS

DIUTURNORUM MORBORUM

CURATIVUS.

LIBER PRIMUS.

<i>Proœmium.</i>	<i>Cap. I.</i>
<i>Curatio Cephalææ.</i>	<i>Cap. II.</i>
<i>Curatio Vertiginosorum.</i>	<i>Cap. III.</i>
<i>Curatio Morbi comitialis.</i>	<i>Cap. IV.</i>
<i>Curatio Melancholiæ.</i>	<i>Cap. V.</i>
<i>Curatio Phthisis seu ulcerum pulmonis.</i>	<i>Cap. VIII.</i>
<i>Curatio Ulcerum jecoris, & effusionis puris.</i>	<i>Cap. XIII.</i>
<i>Curatio Lienis.</i>	<i>Cap. XV.</i>

Cetera capita desiderantur numero octavo ; vide primum librum de signis, & causis longorum morborum.

Proœmium. Cap. I.

IN longinquis morbis dilatio medelæ mala est: nam ob cunctationem in vitia insanabilia prolabuntur. Inflatio fane ita habet, ut non facile recedat, si semel invaserit: at si & diutius trahitur, temporis spatium vires acquirit: & nonnunquam evenit, ut commoriatur. Exiguos quoque morbos majores excipiunt: cumque priores discrimine vacarent, eorum soboles perniciofa exoritur. Itaque nullo pacto ægrotum filere convenit, ne morbus deprehendatur, erubescens: neque aufugere vim curationis metuentem: neque medicum pigrum esse, ignavumque oportet: utrumque enim ad morbum insanabilem efficiendum consentit. Nonnulli

autem sunt ægroti, qui præsentium, necnon & futurorum ignoratione ad finem usque cum morbo degunt. Nam plerique neque pereunt; neque futuram mortem suspicantur: quocirca neque se medici fidei committunt. Horum probatio ex cephalæa colligitur: de qua prius sermonem instituam.

Curatio Cephalææ. Cap. II.

C Aput quanto ad vitam magis necessarium est, tanto difficiliore ægritudine laborat. Atque morborum capitis invasio quidem tolerabilis est: nam parum dolent, aures sonant, gravitas adest: at si intendantur, finis est mortiferus. Igitur exiguos dolores ne spernito: nam, & exiguis medicamentis in quibusdam discussi sunt. Si plus temporis extrahuntur, majores cruciatus superveniunt, propterea vena cubiti incidenda est: sed duobus ante diebus vinum bibat, tantum autem sanguinis detrahito, quantum ejus vires tibi conjectanti ostenderint, verum non semel totum detrahare magnopere expedit; porro quorum vires copiosam sanguinis detractionem patiuntur, his ipsis continuo morbus discutitur: atque id omnibus longis ægritudinibus convenit. Tribus autem quatuorve diebus interjectis liberalius alendi sunt. Deinceps purgatorium, hieram quod vocant, cum mulsâ propinandum: ea enim a capite morbi alimentum maxime abducit, modus vero medicamenti quatuor aut quinque drachmarum pondo esto. Quod si bene purgaverit, tunc lavandus est, & vinum exhibendum, & vires augendæ. Postea iterum vena frontis recta scindenda est: hæc enim est opportunissima sanguinis detractionis, modus autem esto hemina, aut paulo plus, neque ultra sanguinem mittito, quoniam vasa inanire non expedit. Deinde capillis novacula detractis cucurbitulam priorem vertici affigito, alteram inter scapulas citra sanguinis effusionem admoveo: & eam, quæ in vertice fixa est, liberius scarificato: quo sanguis uberior attrahatur, & partes profundiores incidantur, remedia namque

que ad ossa usque penetrantia cephalæam juvant. Quod si vulnera cicatricem ducant, arteriæ fecentur: duplices autem sunt; aliquæ post aures paulo ulterius, propriis-que motionibus produntur: aliæ vero aurium arteriæ prorsum versus sitæ sunt auribus proximæ: nam instrumento, quod Antitrochon Græci nominant, adducuntur, verum hæ quoque propriis pulsationibus innotescunt, nempe majores ossibus vicinæ fecentur: hæ namque utilitatem afferunt, adjacent, & aliæ singulis auribus oppido tenues, quas incidere prorsus inutile est, modum vero incidendi in libris De manuum operationibus exposui. Cæterum post medelam in cephalæa, morbo comitiali, & vertigine, utque semel dicam, in omnibus capitis vitiis (prius ventre, aut purgatorio, quod devoretur, aut clysteri, evacuato) pituita evocanda est modo e naribus per sternutatoria, modo ex ore per ducentia pituitam. Species autem sternutamenta citantium sunt piper, radix herbæ lanariæ, fibri testiculus; hæc quidem sunt vulgata, & communia; ad lævorem autem, terito, & cribrato, & calamo aut crassiore pennæ anserinæ caule inspirato. His efficacius in attrahendo violentiusque euphorbium est cum aliquo ipsorum admixtum. Quin etiam cum oleis miscetur gleucino scilicet, aut sicyonio, id est, ex cucumere sylvatico, aut cum unguento ex styrace: redditur autem magnopere liquidum, ut fusile sit, infunditur per nasi fistulam: hæ vero geminæ sunt, atque ab uno canali cognatæ, & cohærentes adeo, ut semel utrisque infundendum sit, neque enim tolerabilis est alterutrius naris sigillatim dilatatio, nam protinus caput accenditur, & acerbus dolor invadit. Quæ autem per os pituitam eliciunt, hæc sunt: sinapis, granum cnidium, piper, uva taminia: id præstant vel mixta, vel singula. Cæterum quoniam, & ipsa mandere, & expuere assiduum est: iccirco, & cum aqua, aut mulsa, aut posca permixta danda sunt: atque os eluendum, ad tonsillas enim impulsio humore extentoque collo expirationis flatui ablatum. Posteaquam pituitam, quantam libet, eduxeris, permulta aqua calida lavandum caput, atque

perfundendum; ut perspirabile atque diffilabile reddatur: ingentes enim obstructions fiunt. Coena frugalis, & simplex esto: in qua, & vinum ad stomachi restitutionem sumatur, siquidem & ipse magno dolore vexatur. Interea vero ubi vires ægri stabiliveris, lotionem per clysterem usitata opus est: in qua nitri multum inspergatur, aut resinæ a terebintho arbore pondo drachmæ duæ eliquentur; postride sanguis e nasi interioribus detrahatur: intro enim prælongum instrumentum immittitur, quod Catejadion vocant, aut illud, cui Storyne nomen est, aut si quis horum copiam non habuerit; pennæ anserinæ caulem crassiores sumere debet, ejusque nervosam partem denticulatim instar ferræ incidere, atque sic in nares usque ad ossa, quæ ob cribri seu colatorii similitudinem Etimoeide vocantur, immittere: deinde utraque manu agitare, quo locus a dentibus insculpatur, ac vulneretur. Facilis est autem ac copiosus sanguinis cursus: nam graciles venæ hic desinunt, corporaque hac in parte mollia sunt, & sectioni habilia, verum, & multos nares vulnerandi modos vulgus novit, herbas scilicet asperas, & arida lauri folia naribus imponentes, aut digitis eas fortiter agitantes, cum vero quantum satis sit, evacuaveris, quod erit hemine dimidium: coercendus sanguis est spongiis, & posca, aut aliquod aridum, quod sistendi sanguinis vim habeat, naribus inspirandum, galla, aut scissile alumen, aut balaustium. Verum enim vero post hæc remedia siue dolor capitis perseveret, siue desinat, oportet ad finem hujus medicationis pervenire, quoniam id malum sæpe reverti solet, & in suo vigore consistens plerunque delitescit. Itaque novacula de-rasis capillis, (quandoquidem, & hoc capiti prodest,) ferramentis candentibus urendum est: si in superficie, ad musculos usque pervenias: sin ossa tenuis penetrare velis, a musculis caveto, nam musculi exusti nervorum distentiones cient, quod si in summa cute ufferis, vinum odoratum album cum rosaceo infundere satis est. Pit-tarium vero madefactum per triduum supra crustas extendito, quod si crustæ altius descendant; porri comam
cum

cum fale tritam, linteoloque illitam super dato. Tercio die crustis summam cutim tantum occupantibus ce-
 ratum ex rosa: profundioribus autem lentem ex melle
 imposito. Sed quæ medicamenta cicatrici ducenda sint,
 alio loco descripsimus. Nonnulli super frontem ea in
 parte, ubi futura est, quæ Corona dicitur: cutim osse
 tenuis inciderunt: illudque aut exterentes, aut exciden-
 tes usque ad meditullium (quam græci Diphoen nomi-
 nant) ad carnis repletionem perduxerunt. Alii & os-
 sa ad membranam usque perforarunt. Verum id genus
 remedia temeraria sunt: nihilominus tamen adhibentur,
 si omnibus aliis tentatis adhuc cephalæa perseverat, &
 æger est animosus, vel corporis robur excellit. Nem-
 pe si paulatim ad sanitatem accessio fiat; exercitationes
 recto corpore pectori humerisque adhibeantur, ma-
 nuum fiat gesticulatio, alteres jaciantur, saltu corpus mo-
 veatur, atque in his perite corpus torqueatur; primo, &
 postremo crura fricentur, medio tempore caput: pica-
 tio assidue picem inspergendo administretur: item caput
 rubrificandum nonnunquam sinapi cum duplo pane affri-
 cando, ne intolerabilis ignis excitetur: nonnunquam me-
 dicamenta simul illinendo: quale est illud, quod ex adar-
 ce, & euphorbio, & pyrethro componitur, proficit au-
 tem, & ad dolorem in tempore sedandum, & ad radicem
 mali extirpandam tapsiæ succus, & medicamina cum ipsa
 jungenda, quotcunque cutim tumefaciunt; & varis similia
 tubercula excitant. Victus ratio in singulis dolorum ge-
 neribus tenuis esto: exiguus potus, & aquæ potio ante
 ullam medelam potissimum adhibeatur, ex toto vero ab acri-
 bus temperet, cepis, alliis, & succo laserpitii, a sinapi au-
 tem non penitus: siquidem ejus acrimonia, præterquam quod
 stomachi vim roborat; capiti quoque haud ingrata est; pi-
 tuitam fundens ac diffans, aut ad inferiora deturbans. Le-
 guminum pessima faba est, & ejus species ipsa, & quæ a græ-
 cis hocri, & dolichi nuncupatur; illi cicerculæ folio similes,
 hi faseoli aut lobi a nonnullis vocitati, secundo loco ponitur
 lens: quæ nonnullis concoctionis excretionisque virtuti-
 bus prædita est: sed caput replet, doloremque concitat:

nihilominus cum pipere elixa spernenda non est. Farlo-
tum haud ingratum est cum vino, & melle, quantum ad
condimentum satis sit, & ex ipso conflata sorbitio, & ejus
semina in simplici juscule decocta, utique bona sunt, &
in condimento, quod Græci Carycneam vocant, semina
cari, coriandri, anesi: sapii vero semen iis anteferendum,
mentha herba, & pulegium præterquam quod bene olent;
quandam vim habent, & urinam movendi, & flatus per in-
feriora expellendi. Inter carnes vetustæ omnes damnantur:
nuper interfecti galli carnes laudantur. Inter aves torquatus
palumbus, columbus, & aliæ quæcunque haud ita multum
pingues sunt, suum extremitates, lepus affatus. Bubu-
la ovillaque caro crassum succum creat, & caput replet.
Hædus non penitus malus. Lac, & caseus caput dolo-
re vexant. Ex piscibus saxatiles deligendi, & quotquot
in ea regione optimi censentur. Olera elixa quidem
ea assumantur, quæ lotium, & ventrem citant, malva,
blitum, beta, asparagi, acris vero, & brassica est. At
inter cruda lactuca omnium est optima. Radices au-
tem etiam elixæ pravæ sunt, radiculæ, rapæ, pastinacæ
urinam movent, sed caput explent, fifarum flatus edit,
& ventriculum tumefacit. Vinum album tenue dulce
admittatur, tantum adstrictionis habens, quod alvum
non remoretur. Omnia bellaria capiti inimica, (a)
quin, & palmularum omne genus; ficus autem, & uva
demulcent, & quicquid ea parte anni, quam Horam
Græci vocant, bonitate præstat, sed quibuscunque vel
etiam juvantibus satiari malum est, peior est cruditas:
labores minus, quam cruditas nocent: nihilominus,
& ipsi sunt detrimentosi. Deambulationes matuti-
næ, alvo prius exonerata citra spiritus difficultatem
bene feruntur, optimæ sunt etiam & a cœna, gesta-
tio longa per loca non ventosa conveniet, atque ubi
sol caput non feriat: ei namque sirius officit. Usus
veneris capiti ac nervis labem accersit. Peregre pro-
fici-

(a) Aliter præter.

ficiscatur ægrotus in regiones calidiōres ex frigidioribus, & in sicciōres ab humidioribus. Confert & navigatio, & in mari vitæ traductio, & si quis sit maris accola, in falsa aqua frigida lavari, & in mari natāre, & in arena volutari, vitumque ex mari quærere proderit. Doloris vero capitis, quem Eterocraniam Græci nominant, eadem medicamina funto: nam quæ toti capiti remedia conducunt, eadem singulis ejus partibus adhibere, bonum est. Quibuscunque vero per hæc morbus depulsus non fuerit; iis reliquum est, ut vetratro utantur, utpote ultimo atque valentissimo omnino remedio.

Curatio Vertiginosorum. Cap. III.

ET succedit cephalææ vertigo, & ipsa per se propriis de causis oritur, si profluvium ab hemorrhoidibus coercetur, si e naribus sanguis non effluat, qui prius effluere consueverat, si corpus non diffletur aut sudore, aut labore antea fatigatum. Igitur si ab cephalæa ducit originem, ea medendi ratione uti debemus, quæ ad cephalæam supra exposita est; quibus autem violentius cum ultimis remediis occurrendum sit posterius explicabo. Sin ab aliqua humorum suppressione morbus inciderit; usitata excretio movenda est, naturæ namque salutare est materiæ recursus. At si ista tardat, malum vero increfcit: in aliis quidem suppressionibus aut sanguinis e naribus manare affueti, aut sudorum, sanguis mittendus est e vena cubiti. Sin ab jecore multis humoribus affluente, aut a liene, aut ab aliquo ex visceribus in medio corpore positis vertigo prodeat; cucurbitulæ subveniunt. Sed quantum ex vena defluit, tantundem per has sanguinis est detrahendum, sanguis enim est causæ alimentum; quemadmodum & ventriculus. Deinceps capitis remedia subjungenda, vena cubiti recta, aut nasi arteriæ utrinque in angulis secandæ, cucurbitula vertici affigenda: caput radendum, rubrumque faciendum: pituita e naribus per sternutatoria, aut ex ore, quemadmodum

modum docui, evacuanda: omnia denique modo in cephalæa narrato administranda, duntaxat adjicitur cyclamini succus, aut anagallidis in aures fundendus. Posteaquam vero medicaminum capitis ad finem perveneris: deinde quotquot efficaciora ad vertiginosos inveniuntur, ea sunt adhibenda. Vomitus a cœna, necnon vomitus ab esu radicularum uti postea decet: quin etiam ad veratri assumptionem hæc præparatio fuerit, nam præexercendus est stomachus, cum vehementioribus vomitoriis uti volumus. Pituita quoque impræsentia magis attenuatur, & ad veratrum bene funditur. Veratri exhibendi modi plures sunt, ut validioribus quidem succurrat, ad magnitudinem amæ, idest placentulæ, aut paulo crassius est incidendum, & cum farre loto, aut lente assumitur pondo drachmæ duæ; imbecillioribus autem, & gracilioribus decoctum cum melle propinatur, duarum aut trium mystillarum modus est, quis vero sit faciendi modus, alio loco declarabitur. Inter singula autem remedia æger cibus reficiendus est: quo ea, quæ interim incidunt, sustinere valeat. In accessionibus quoque sic opitulandum est, deliganda sunt crura supra talos, & genua, & manus brachialia, brachiaque infra humeros prope cubita, ad caput irrigandum facit rosaceum cum aceto, oleo vero incoquito serpyllum, aut spondylium, aut hederam, aut id genus alia, fricentur extrema, & facies, olfaciat acetum, pulegium, mentham, aliaque ejusmodi ex aceto; inter dentes aliquid apertionis causa imponatur, nonnunquam enim maxillæ colliduntur, & cohærescunt, in tonsillis fiat titillatio: vomitus citetur, nam interdum rejecta pituita æger e tenebris excitatur. Hactenus ad accessionis levamen, & tenebrarum discussionem dictum sit. At de universa victus ratione tam in curando, quam post curationem hæc nostra sententia est. Somnus multus æque, atque insomnietas inimica sunt: multus enim somnus stuporem capitis sensibus injicit: vaporum exuberantia torpet omnis actio. Hi plane gravitatis, & sonorum in auribus, & splendorum quorundam oculis

oculis obversantium causæ, morbi vero incidia sunt :
vigilia vero cruditatem facit, alimentum subtrahit, la-
borem affert, corpus contristat, mentem labefactat : pro-
pterea facile furere atque atra bile vexari isti consuerunt.
Mediocris autem somnus ad alimenti distributionem,
& ad laborum diurnorum levationem utilis est. Alvo
ad excretionem consulendum : nam diffilationis causa
potior alvus est. Iterum crurum frictio per aspera lin-
teola usque ad ruborem, deinde dorso, & laterum, po-
stremo capitis adhibenda, ab his ambulationes circa
initia, & finem leniores, mediæ vero acriores. Quies
consistentia spiritus post ambulationes esto. Vocem
leniter exercere oportet, gravibus vocibus utentem so-
num edere, acutæ nanque voces capitis distentiones,
temporum palpitationes, cerebri pulsationes, oculorum
inflationes, auriumque tinnitus efficiunt, mediocriter
acuta vox edita capiti prodest. Postea vero gestationis
tempus adest ad diffilandam totam capitis gravitatem op-
portunæ, longa sit autem, verum citra fatigationem,
neque in tortuosis regionis tramitibus, neque assiduis
itineris flexibus gestatio fiat : quoniam sic vertigines obo-
riuntur, sed rectæ, & longæ & lenes ac superioribus
locis gestationes fiant. Siquidem ita assueti sint, opti-
mum panem solum assumant, quantus exercitationi-
bus impedimento ne sit : prius enim concoctum esse
oportet, caput, & manus exercendæ, horumque fri-
ctiones faciendæ. In his vero leniter agendum : ut
caliditas excitetur, & caro augeatur, & vires resti-
tuantur, postea suum ipsius caput erectum fricato diu-
tius hunc labore sustines. Quin & exercitationes
ad cervicis usus, & ad manuum agilitatem fa-
ciunt, si scienter fiant, sursum attollendo caput atque
oculos exercere oportet. Manuum exercitatio fit, aut
discorum jactu, aut certando cestibus, aut pugnis, pila
vero parva, & magna detrimento est, nam capitis,
& oculorum circumvolutiones atque intentiones verti-
gines afferunt, optimæ faciunt saltus, & cursus, omnia
velocia exercitia cruribus conveniunt, & omnia roborant.

Frigida

Frigida lavatio illuvie, illuvies autem calida lavatione melior, astringere, densare, ficcare caput frigida lavatio efficacissime potest, & hic salubris status est humectare, solvere, tenebras offundere valentissime calida lavatio potest, & hæc capitis morborum causæ sunt, tales sunt & auri auditui graves, exercitationibus quies succedat, ut perturbationem fedet. Capitis pressiones ad cutim poliendam faciunt. Aquæ, aut aquati vini propinatio est res optima, & ad manum, coma olerum assumatur, quæ ventrem molliunt, malvæ, betæ, bliti. Liquamen bonum stomacho, ori suave, alvum leniens, neque grave capiti, ex thymo, aut thymbra, aut sinapi conficitur. Ova hyeme calida, æstate frigida putamine spoliata, non tosta præbeantur. Olivæ palmulæ, falsamentum, recte conditum. Alica elota cum aliquo dulci, quantum condiendi causa assumi debet. Post hæc sal adhibendus. Ocium, & quies ab audiendo, & loquendo, ambulationibus utatur sub aere perspirabili, delectat autem locus, aut arboribus confitus, aut herbidus. Utique vertiginosus cum ad cœnam accedit, maxime iterum in frigida lavetur, parum unguine corpus sublinens: si nolit, at crura tantum, cœna triticea esto, quale est Itrion, quod est placentæ genus, aut sorbitio ex alicæ, aut ptisana flatus vacans, per elixationem concoctu facilis. Medicamenta vero suaviorem ptisanam reddentia sunt piper, pulegium, mentha, cepæ aut porri paulum, neque tantum, ut innatet, acetum vero acre utiliter assumit. Carnes ex pinguibus animalibus non pingues, suum pedes, & capita. Volatilia omnia, sed multitudinem conjectura metiri oportet, lepus, & venatio, gallina in promptu habetur, & juvat. Omnia bellaria caput dolore infestant præter palmulas aut maturas ficus, aut uvas, si flatibus homo vacet, hæc beneficient. In secundis quoque mensis utiliter ea sumuntur, quæ facile concoquuntur, si nidore vacant, & levia sunt. Postea deambulatio, mentis hilaratio, in quiete ad somnum conversio adhibenda.

Curatio morbi Comitialis. Cap. IV.

Ingentibus medicamentis atque valentissimis in morbo comitali opus est, nam quoties ejus in mentem venit, non modo laboriosum malum, & periculi plenum: sed etiam generis morbi fœditatem, & calamitatis opprobrium exhorremus: atque ita existimo, si se mutuo in accessionibus spectantes ægroti, quæcunque patiuntur, cernerent, non ultra vitam ducere tolerarent; verum quæ singulis atrocita fœdaque insunt, sensus privatio, intuendique sublata facultas abscondit. Cæterum medendi rationem naturæ facilitatem sequi optimum est: quando per ætatis mutationes in longe melius hominem permutat. Quoniam si usitatus malo victus, in quo morbus alitur, desierit, non ulterius hominem infestat, simul enim cum priore victus specie morbus recedit. Igitur si caput occupavit, inhabitat, quocirca omnia quæ a nobis in capite De cephalæa relata sunt, facere necesse est, detrahendo sanguine, & corpore purgando. Venæ autem, & quæ in cubito, & frontis recta secandæ sunt, cucurbitula admovenda, non est autem usque ad animi deliquium sanguis detrahendus: ciet enim morbum deliquium animæ. Arteriæ omnes, & ante, & post aures incidendæ, inter hæc omnia excellens purgatio facienda purgatorio, quam hieram vocant, atque his, quæ e capite pituitam eliciunt: sed multo valentiora sint medicamenta: siquidem istorum habitus est dolorum patiens. Hilaritas vero, & bona spes id genus ægros miseros reddit. Opus est etiam ignem capiti inferre: proficit enim. In primis os perforare usque ad secundam laminam oportet: deinde ceratis cataplasmatisque uti tantisper, donec membrana ab ossibus recesserit. Terebra nuda ossa circuncidere convenit: ac si paulum resistent, usque ad spontinam avulsionem perseverandum, quousque nigra nonnunquam istorum, & crassa membrana inventa fuerit.

Cumque

Cumque per putrefactionem vel etiam purgationem audacter curante medico vulnere cicatrix inducta fuerit; egrotus morbum evasit. Maxime omnium capitis ad ruborem usque frictiones valent usitate quidem, quęcunque a me superius tradite sunt: valentior est autem, quę fit per cantharides, sed tribus diebus ante, quam his utamur, lac, ut vesica muniatur, bibendum est: cantharides enim magnopere vesicam ledunt. Hęc abunde sint, cum caput affectum est. At si medię corporis partes causam præbent, & ab his morbus exoritur: rarissime autem ista fiunt, potius enim medię partes in consensu morbi trahuntur a capite, utpote ab ingenito malo, quod ægritudinis initium est: utcunque igitur res habeat, & in his vena cubiti solvenda est: a visceribus enim materię cursus est. Quin etiam istimagis, quam alii, purgandi sunt, & hiera, & cneoro, quam thymealeam vocant, & coccognidio, quę chameleę dicitur: hęc enim pituitam extrahunt, peropportunum autem ipsis remedium est cucurbitula, epithematum vero, & cataplasmatum sylvā omnibus perspecta est, & ea ubique scribere supervacuum ducimus: nisi quatenus eorum vim nosse conveniat: quod scilicet iis extenuare, per halitus digerere, fluxa spirabiliaque corpora reddere oporteat: item concoquentibus medicamentis calidis, aridisque, & urinam moventibus in nutritione, & in medicatione utendum: sed omnibus præstat fibri testiculus sæpius in mense ex aqua mulsa potus, præterea quęcunque ex variis composita medicamenta idem præstant, adhibenda sunt, ex viperis composita antidotus, & mithridatica ex pluribus constans, necnon & Bystini antidotus bibenda est, quandoquidem hæ concoquendi facultatem roborant, utiles humores creant, & urinae movendę aptę sunt, nam quęcumque simplicia medicamenta scribere opus esset, hisce continentur antidotis, cinnamomum, casia, folia malabathri, piperis, fœselisque omnia genera, & quodnam ex valentissimis remediis in istis compositis non reperies? Fama est, & vulturis cerebrum, & crudę fulicę cor, & do-

domesticos feles comesos morbum discutere. At ego istorum periculum non feci, nonnullos autem vidi nuper jugulati hominis vulnere fialam subjicientes, atque inde haustum cruorem bibentes. O ingentem necessitatem, quempiam sustinere, malum malo piaculo depellere: atqui ex ea ad sanitatem nec ne isti pervenerint, nemo vere mihi affirmare potest. Quin & quendam auctorem legi, qui humanum jecur epulandum apponi præcipiebat, sed hæc illis scripta funto, qui ad hunc usque miseriæ terminum pervenerunt. Præterea, & victu opitulandum est, & singulis remedijs, quæ aut ab alijs, aut ab ipsomet ægro fieri possunt, utique in hoc casu nihil spernendum est, nihilque temere faciendum, maxime quælibet exigua adhibendo, quæ penitus prosint, nihil vero lædant. Etenim spectacula non spectanda, & sermones, & edulia, & suffimenta plurima morbum patefaciunt. Igitur omnia diligenter consideranda sunt. Somnus multus crassitudo est, ocium nebula sensuum, bonum vero mediocritas. Alvi excretio a somno, præcipue flatuum ac pituitæ res optima. Ambulationes longæ commodæ sunt, non flexuosæ bonum spiritum reddunt, sub arboribus myrto, aut lauro, aut inter acres, & bene olentes herbas calamentum, pulegium, thymum, mentham, maxime quidem agrestes, & sponte nascentes: si harum copiam non habeat, inter humano cultu procreatas. Inter has quoque gestationes longæ, & ipsæ recte fiant. Itinera facere bonum est non secundum fluvium, ne delabentem aquam intueatur: vertiginem enim aquæ fluxus affert, neque ullum, qui in orbem volvatur, neque turbinem, qui circumagatur, inspiciat, est enim imbecillio, qua ut firmum stabilia spiritum, nam simul cum circulo vertitur: circumvolutio autem vertiginem, & comitiales morbum accersit. Post gestationem lenis deambulatio, postea quies: ut agitatio in gestatione contracta sedetur. Ad hæc exercitationes manuum fiant extremis sudario ex crudis linis confecto involutis: munctio non valde pinguis sit: frictio lenta quidem sed durior densandi causa: tumidi enim, & crassi sunt plurimi, in medio vero totius frictionis caput erectum per.

pertrahitur. Exercitationes ad cervices, & humeros pertinentes, manuum commotio: omnia, quæcunque a me de vertiginosis dicta sunt, administrantur, satis vero hic ex copia ibi descripta positum est: præterquam quod velociores horum exercitationes esse oportet ad sudorem movendum, caloremque excitandum: hæc enim omnia extenuant. Verum, & in omni vita oportet excandescentiam iracundia vacantem injicere. Alimenta omnia ex crassis leguminibus mala: triticei vero panes sicciore præbendi: alica elota, & ex ea forbitiones, sed medicamenta voluptatis causa eadem cum supra positis sunt: nunc autem plura ex acrioribus ponito, piper, zingiber, libypticum. Liqueamina vero ex aceto, & cumino, & suavia sunt, & utilia. A carnibus quidem maxime in totum abstineant, firminus, in curatione saltem; in refectioe vero carnes deligantur, quæcunque sunt natura leves: quales sunt volatilium, præter anatem, & concoctu faciles, ut lepores, suum pedes, fassamentum, & post hæc sitis utilis est. Vini paulum bibatur albi tenuis odorati quod lotium movet. Elixorum olerum assumantur quæcunque facultate acia extenuant, & urinam citant, qualis est brassica, asparagus, urtica: crudorum autem lactuca ea parte æstatis, quam horam Græci medici nominant. Cucumeres autem, & pepon viro quidem robusto supervacua, nonnullis vero gustatione tenuis præbenda, mala est enim horum multitudo, cum frigida sint, atque humida. Fici viridis, & maturæ uvæ usus convenit. Ambulationes, post eas animi oblectatio molestia carens juvat, iracundia utique, venus noxiæ sunt. Effectus enim morbi similitudinem adducit. At nonnulli medici de concubitu falluntur. Nam quoniam naturalis in virum transitus aliquantum proficit, puerorum naturam intempestivo concubitu violant, tanquam citius eos roboraturi, sed isti a natura sponte præfinitum tempus, in quo omnia remedia fiunt, ignorant: Hæc enim singulis ætatibus propria simul opportunis temporibus creat, in tempore namque concoctiones feminis, barbæ, canorum. Quis igitur medicus naturæ cum mutationem feminum a principio,

cipio, tum præfinitum singulis tempus variaverit. Quin & in morbi naturam impegerunt: nondum enim in tempore quidam veneri dare operam cœperunt, ante immaturitate rei noxam accipientes, vitam autem degere oportet in regionibus calidis, & siccis, siquidem res frigida atque humida morbus est.

Curatio Melancholiæ. Cap. V.

NUm sanguinem detrahere expediat, deliberatione indiget in melancholicis; ex quo humore morbus oritur: quin etiam ex non pauca malorum succorum (Cacochymiam græci nominant) multitudine. Itaque si in juvenili ætate quis morbo corripitur, & veris tempore; vena in dextro cubito media cædenda est: ut a jecore sit opportunum effluvium, id enim viscus sanguinis fons est, & bilis generatio, utrunque vero melancholiæ alimentum, cædenda est, inquam, licet sint graciles, & sanguinis inopes: sed paulum sanguinis mittendum, quatenus videlicet venæ sectionem vires sentiant, sed nullam noxam earum tenor accipiat. Nam, & si crassus, & biliosus, & concretus, & ater, qualis amurca, sanguis est; nihilominus ipsæ naturæ prælium est atque alimentum. Quocirca si plus, quam decet, sanguinis effuderis; natura cibi penuria de propria sede prolabitur. At si sanguine refertus est æger; plerunque quidem non usque adeo malus sanguis est, vena tamen utique secanda est, verum non eodem die, sed aliis diebus repetendo, quantum fatis est, sanguinis, detrahatur: eodem vero die modum sanguinis mittendi vires declarabunt, medio tempore, quo aliam evacuationem sustinere valeat, liberalius nutriatur. Opus est autem, & ventriculo ipsi quoque ægrotanti, & laboranti opitulari, eum vero si atra bilis urget, per diem unum prius tenuiter nutrito ægro nigri veratri pondo drachmæ duæ ex aqua mulsa præbeantur, id enim bilem atram expurgat: necnon, & thymi artici coma, & ipsa bilem atram educit, commodissimum est autem singulorum partem,

N

ut

ut ex utroque duarum drachmarum pondo fiat, exhibere, post purgationem lavetur, vinique paulum bibat, & alia in cibis jucunditas concedatur, stomacho enim ac viribus laboriosa purgatio est, posthac iterum ad media faciendus transitus, cum prius vero cataplasmate atque irrigatione laxaveris; cucurbitulam jecori, & ventriculo, aut ejus ori admoveas, nanque hæc detractio multo, quam sectio venæ est opportunior, tergis quoque inter scapulas cucurbitulam affigito; siquidem eo loco stomachus adhærescit. Deinde rursus reficiendus æger. Atque si alimentum vires instauraverit: caput radendum: cui postea cucurbitula affigenda est, hujus enim morbi inter alios prima ac maxima causa in capite est. Porro neque sensus ipsis a noxa immunes sunt: nam inde ipsorum exortus atque initium est, commutantur igitur, & ipsi, ægritudinemque participant, utique nonnulli, & sensibus delirantibus corrupte sentiunt. At stomacho potissimum succurrendum est: cum, & ipse male habeat, & in ipso bilis atra resideat. Igitur absinthii succum ab exiguo incipiens ad fabæ usque magnitudinem assidue devorato, id enim ne bilis gignatur, impedimento est. Benefacit, & aloe, nanque ipsa ad inferius intestinum bilem deducit. Nempe si recens malum sit, neque multum homo a naturali statu discesserit; alia huic medela opus non est. sed reliqua victus ratione utendum, & ad pristinum habitum recuperandum, & ad exactam mali purgationem faciendam, & ad vim corroborandam: quæ omnia, ne iterum morbi revertantur, efficiant. Victum autem in refectione convenientem posterius exponam. Si ab his paulum debilitatus morbus denuo invalescere visus fuerit; vehementiora medicamenta requirit: neque in aliud tempus differendum est. Verum si ab coercitis mulierum mensibus, aut in viro ab suppresso hæmorrhoidum profluvio morbus creatus est; irritandi sunt loci, & aliquid soliti excrementi profundendum. Si cunctatur, neque descendit, in aliam quampiam partem sanguine prolapso, morbus vero exacerbatur; evacuatio facienda est, & a talis incipiendum. Quod si non, quantum fatis est, san-

sanguinis, inde manaverit; cubiti quoque vena secetur. Interjectis autem reticendi causa tribus, aut quatuor diebus, Hieram, id est, Sacram, quæ purgatorium medicamentum est, potui dato. Ad hæc cucurbitam mediis corporis partibus applicato, jecori videlicet affigens. Sed maturanda negocia sunt, ac celeritas adhibenda, exiguis enim medicamentis morbus non obsequitur: si magnis autem non vincitur, sed resistit: tunc firma sede melancholia nititur. Quod si penitus totum corpus occupaverit sensus, mentem, sanguinem, bilem, nervos etiam corripuerit, & ipsa insanabilis efficitur, & aliorum morborum corpori sobolem inferit, furoris, nervorum distentionis, resolutionisque, quæ si a melancholia proveniunt; sanationem utique accipere nequeunt. Quam ob rem ad hoc malum propulsandum veratro utendum est. Sed antequam veratrum ægrotus accipiat; stomachum ad vomendum exerceat, & humores extenuet, & corpus fluxile reddat. Vomitiones autem hæ præstant nonnunquam jejuno stomacho, nonnunquam radice provocati. Docebimus vero & modum, & materiam: docebimus & veratri species, & utendi rationem item quo pacto singula, & distinguere, & ordinare prius oporteat, & quo pacto in vomitionibus subveniendum sit, indicabimus. Incredibile est autem nisi ab his funditus convulsus est morbus, at multorum saltem annorum intervallo non sopiri, plerunque enim postea melancholia rursus suboritur. Quod si jam firmas radices egit; nihil jam ultra differendum est: sed quæ ad veratrum pertinent, omnia administranda. Nempe ægroti omnes sanari non possunt: medicus enim Deorum potentiam anteiret, verum dolores sedare, morbos intercipere, atque obscurare, medico fas est. Itaque nimirum his, quæ posuimus, adhibitis, medici defatigantur, seque aliud quicquam facturos negant, atque duas causas, aut morborum insanabilem esse, aut omnia se remedia tentasse prætexunt. Nihilominus tamen sacram ex aloe medicinam subinde præbere haud alienum est: siquidem opportunum melancholiæ subsidium affert

stomacho, & jecori subvenit, bilemque deiciens mirifice prodest. Quinetiam malvæ feminis pondo drachmam ex aqua propinare optimum esse quidam experientia compertum habuit. Infinita præterea sunt simplicia medicamenta: quorum aliis alia utilia sunt. Post id genus labores demum reficiendus æger est: quibusdam enim quandiu medicatio adhibetur; tandiu morbus permanet, quamvis labefactus ac debilis: at si homo carnes refarcat; ac vires instauret; simul omnia morbi vestigia oblitterantur; nam potentia naturæ sanitatem, imbecillitas morbum parit. Propterea ad refectionem convertatur ægrotans in aquis sponte calidis sæpe commorans, medicamenta enim, quæ in his sunt ingentia, opem ferunt, bitumen videlicet, aut sulphur, aut alumen, ac multo his plures aliæ facultates. Bona utique est humectatio morbi squallorem tollens, & curationis vexationem mitigans. Raræ autem ac molles carnes ad ægritudinis remissionem maxime faciunt: verum siccae ac densæ melancholia laborantibus carnes sunt. Inunctio pinguis cum leni frictione adhibeatur, cum multo autem oleo, hæc contineat.

Multa deficiunt.

panes loti cum vino aliquo dulci theræo, cretensi, & scybellite, quod Pamphyllum vocant: aut vinum, & mel, quæ jam diu permixta fuerint, ova, & frigidiora, & calida, putaminibus nudata: non pingues carnes vim datergendi habentes: porcorum pedes, & capitis partes: avium alæ pingui carentes: venatio, ut leporis, caprearum, damarum carnes: fructuum autumnalium quisquis optimus fuerit. Stomachi subversioni consulendum est ante cibum, quo minus devoratus rejiciatur, quare ante omnes cibos mulsæ cyathi dimidium dandum est bibitumque per vomitum reddendum: quo stomachi excrementa purgentur, sic enim cibus in ventriculo firmus residet. At medicamina necessario educendorum purgatoria sunt pini fructus, & urticæ, femina coccali, & piperis,

& piperis, amygdala amara, mellis consistentiam præbeat. Sin exiccare volueris; optime proficit myrrha, & iridis radix, & medicamen ex viperis, & Bystini, & Mithridatis antidotus, & id genus alia prope infinita. Exterius apponenda sunt cataplasmata, quorum materia est fertula, & papaver, & terebinthi lacrima, & hyssopum, & oleum ex rosis, aut ex cœnanthe, cera autem hæc omnia cogantur. Inunctio pinguis gestationes, deambulationes, & alia, quotquot carnes reficiunt, & vires instaurant, & naturam in antiquum statum revocant; administrentur.

Sextum, & septimum caput deficiunt.

De curatione Phthisis, seu ulcerum pulmonis. Cap. VIII.

Carens principio, & fine.

quemadmodum in navi, & tranquillitate, nam si recte habuerit ægrotans; in mari gestatio fieri poterit: atque ibi vitam deget, cum ulceribus enim quiddam succum marina fulfugo communicat, a gestatione quiete concessa utendum in præsentia pingui oleo, post frictiones oleum cum aceto infundatur, paulum primo, deinde adjiciendum usque ad heminas quinque, aut sex, aut multo plus etiam: sin minus, at saltem quantum quis ferre poterit, multoties enim, vel id solum pro omni alimento satis fecit. Lac vero assumptu suave, potu facillimum, nutritu solidum. & qualibet esca a pueritia familiaris est: præterea visui colore delectabile, medicamen arteriam non asperans, guttur lævigans, ad ejiciendam pituitam facilem spiritum reddens, inferiorem exitum lubricum efficiens, ulceribus dulce subsidium, & quolibet alio benignius: si quis multum lactis potat, nullo alio eget alimento, in morbo enim bonum medicamen lac, ejusdem & alimentum efficitur, nam hominum

lacte vescentium nationes frumentum non edunt, optima vero est cum & puls, & bellaria, & alica lota, & quæcunque edulia ex lacte fiunt, quod si, & alia esca indigeat, ejusdem generis esto, ptisanæ cremor concoctu facilis, tenuis materiæ est, eatenus vero condiendus erit, quatenus absorptu facillimus sit, siquid etiam saporis jucunditatem afferens capiat; & illud medicamentum esto; qualis est ligustici coma, pulegium, mentha, salis exiguum, acetum, aut mel; si ventriculus non concoquit; hujusmodi exhibenda sunt. At si nihil ventriculo tale exhiberi necesse sit, omnibus ptisana præstantior est. Licet & ptisanam in alicam permutare: minus enim flatuosa, & concoctu facilior est; si quemadmodum, & ptisana extersa deglubitur. In humidioribus rejectionibus faba ulcera purgat, sed flatibus redundat; item pisum, & ochrus, qui, & quanto pauciores flatus citant, tanto minus ulcera purgant. Itaque medicus conjecturis ductus, prout præsentia postulant: his uti debet: istorum quoque condimenta sunt quotquot de ptisana memorata sunt. At ova ex igne quidem aquea calida, sed ex animalibus nuper edita optima sunt: priusquam eam.

Reliqua hujus capituli usque ad xiiij caput deficiunt.

De curatione ulcerum Jecoris; & puris ab eo effusionis Cap. Xlii.

Carens principio, & fine.

in jecore ulcus perniciosus insit, periculosissimus autem est, qui in ventrem fit saniei confluxus: si stomachum occupet, qui viam superiora petentibus præbet. Alimentum enim vitæ causa est: ipsius vero alimenti dux est stomachus, insuper medicamenta intimis corporis partibus stomachus distribuit, quapropter si ad quælibet devoranda male se habeat; celerius egrum morbo atque fame consumi necesse est. Hæ sunt cujusque loci, quo se pus conversu-

versurum est, inter se differentes notę. Nam si per intestina delabatur; tormina vexant, alvus liquida est, pituita, & bilis fertur: deinde cruentum virus circumfluens, aut humiditas aque similis, in qua crude carnes demersę lotęque fuerint. Si pus in vesicam defluit; gravitas in renibus lumbisque sentitur, ac primo lotium multum, & bile infectum postea turbulentum, nullam subsidentiam continens, quam gręci Hypostasim dicunt, inconstansque decurret; ad extremum vero, & sedimen album apparebit. Sin ad stomachum sursum versus pus rapitur; tunc orietur nausea, odium cibi, vomitus pituitę, aut bilis, defectus animę, vertigo usque eo, donec pus erumpet. Pręcipuum sane fuerit in aliam partem avertere, prava enim hęc via est. Quod si pus violentius feratur; omnia facienda sunt, stomachoque succurrendum escis, medicamentis, victusque ratione. Sed omnia leniter adhibenda. Medicamentis quidem ut sinus effringatur, studendum est: herbam itaque hyssopum cum mulsa potui dato, & marrubii comam ipsa quoque cum mulsa, & succo absinthii. Hęc utique quo humores extenuentur, & vię lubricę reddantur, & purulenta corpora fucile rumpantur; ante cibos bibere expedit. Dandum est & asininum lac bilem non generans, bene nutriens, in caseum non spissescens: quę lactis virtus est. Ad hęc ægrotanti gratificandum in cibo, & potione: quos, & si paulo deteriores juvenibus sunt, nihilominus tamen concedito, nam stomachus nausea moventi, & contristanti humori transitus erit, siquidem nonnullos puris exitus offendit. Cavendum est etiam ne jejuni sint: cumque aliquid cibi capiunt; illud purum syncerumque sit. Opus est autem, in cęteris effluviis diligentissimam stomachi curam suscipere: quandoquidem ipse omnibus medicamentis iter prębet. Meminisse quoque jecoris oportet, ubi ulcerum radix est. Porro si pus in vesicam impetum facit, urinam citantibus eliciatur: ut puta assari radice adianto, & meo potabilibus: hęc enim ex mulsa potui danda sunt. Bistini utique varium medicamentum, & quod ex vesicario solano conficitur, & quotquot experimento aliquibus probantur,

optima sunt. Verum enim vero si per intestina educere malis; tibi lac eductorium esto, præcipue quidem asinæ: id si non adsit, capræ, aut ovis. Succi autem lubrici, & abstergentes præbeantur: qualis est hordeaceus: Obsonia sunt piper, zingiber, ligusticum, utque semel de omni victus ratione absolvam, in qualibet puris eruptione alimenta sint boni succi, stomacho utilia, concoctionem facile admittentia, ea vero sint aut cremores, aut ex lacte pultes, & cibi ex amylo, & bellaria cum lacte.

Curatio Lienis. Cap. XIV.

Scirrhi in liene geniti discussiones non facillimæ sunt; quod si, & ab hoc oriundi morbi proveniant, utpote aqua intercus, aut malus habitus; insanabile malum effectum est. Hac ratione vero scirrhis medicus opem ferre debet: orientes avertere, & nuper incipientes discutere oportet: inflammationibus autem resistendum. Siquidem scirrhi inflammationibus ad difflationem tendentibus veluti hæreditario jure succedunt: hæc enim inflammationis germina sunt. Porro iis remediis utendum est, quæ a me in sermone De acutis morbis relata fuerunt. Si tibi omnia facienti in inflammatione scirrhus immaneatur; igni quoque similibus ad molliendam duritiam utitor: irrigationibus ex aceto, oleo, & melle. Sed lanæ vice panni linthei complicati accipiantur. Sic unguentariæ glandis pulvis cribratus inspergendus est, & cataplasmatibus quam mollissimis:

Reliquum istius libri usque ad portionem duodecimi capituli secundi libri de curatione tardarum ægritudinum deficit.

De curatione morborum in Articulis,
& Coxendice Cap. XII. Secundi
Libri De curatione tardarum æ-
gritudinum, Carens principio.

ciborum, & raphanorum plerunque deinde ad veratrum veniendum est, in his victus ratio aliarum affectionum communis est, & post victus rationem inunctio, lavatio in frigida marina præcipue quidem omnibus articularibus vitiis communia medicamenta sunt, nam & podagricis veratrum mirifice, sed in primis morbi invasionibus succurrit. Quod si multis jam annis inveteravit, vel & a majoribus per successionem descendit; ægrotum ad mortem usque comitatur. Artuum exacerbationibus hoc sane pacto subveniendum est, lanæ ex ove fordidae adhibeantur: irrigationes fiant ex rosaceo, & vino: nonnullis, & spongia ex posca profuit. Ad hæc cataplasma fiat, panis fumatur cum refrigerantibus, ut puta, cucurbita, & cucumere. Accipiatur & cucurbitula tenuis, & plantago herba, & rosarum folia. Necnon, & fideritis dolorem sedat cum pane, & musco: & symphyti radix, & pentaphyllos herba, Quinquefolium Romani vocant, & marrubium, quod foliis est tenuibus, hujus decoctum quidem infusum dolorem levat, ex ipsa vero herba cum panis micis, aut cum hordei farina cataplasma fiat. Majorum quoque citriorum pars non apta cibo cum polenta magnopere subvenit. Fici aridi, & amygdalæ cum aliqua farina. Hæc utique est refrigerationis materia. Et hoc quidem remediorum genus aliud aliud juvit, & idem interdum aliud atque aliud. Nonnullis vero calefacientia remedio sunt, atque idem remedium alias alii opitulatur. Pervulgatum est autem, & hoc ad dolorem tollendum proficere. Capram oportet herbam iridem ad satietatem depasci: deinde interposito tempore, quantum ad pabulum in ventriculo conficien-

ficiendum fatis fit, capram immolare: atque intra ejus ventrem in fimo pedes ægrotantis occulere. Demum infinita sunt medicamenta, ægrotos nanque sibiipsis remedia parare urgens impellit calamitas. Sed medicorum auxilia in propriis libris conscribentur.

Curatio Elephantis. Cap. XIII., & ultimum secundi voluminis De curatione longorum morborum.

MOrbis, quo dissolvantur, majora esse remedia opus est. Sed quæ nam medela excogitari poterit, quæ elephantem tam ingens malum expugnare digna sit? neque enim in parte una, aut viscere uno inhærescit, neque aut intus duntaxat labes occulitur, aut extra prorumpit: sed & in penetralibus totum hominem occupat, & exterius totum amplectitur. Triste profecto, & visu terribile spectaculum, feræ nanque species est, ac una cum his vivere una cum cibum capere perinde, atque in pestilentia, formidolosum est, etenim per inspirationis communionem facilis infectio est. Quid igitur quispiam in arte medica inveniat, quod hujusce mali dignum remedium contineat? Verum enimvero omnia conferre simul oportet medicamenta, & victus rationem, & ferramenta, & ignem. Hæcque si novo, & orienti affectui adhibueris; sanationis spes affulget. Sin ad summum suæ creationis ascendat, in visceribusque stabilis sedeat, quando & in faciem invadit; tunc de ægri salute spes omnino abscissa est. Itaque venas in cubito ambas incidito: incidito & venas in malleolis eodem die: temporis enim interjectio atque separatio fundendo ubertim sanguini, & recreandis viribus aptior est, nam sanguinem sæpe, & multum mittere operæ precium est: quippe qui vitii hujus alimentum sit, exigua vero ipsius pars est optima, quæ naturæ cibum præbeat. Idcirco quæ ratione pravum inquinatumque detrahatur, atque interim corpori familiare ac bonum procreetur, conjectandum est: quoad

quoad alimenti penuria morbus prius fatigetur, nova enim esca applicata corpori spatio temporis antiquam obscurat atque debilitat. Postea medicinam sacram non semel propinato: quin omnia sæpius iteranda sunt, & resumptio, & ad priora redditio. Esto & alia medicamentosa in cibis purgatio: sicut antea De curatione doloris coxendicis diximus. Lac etiam promiscuum atque indiscretum, sed largius ad alvum molliendam potui datur, verum quintam aquæ partem, quo lac totum dilabatur, atque descendat, adjicito. At jejunos primo ad vomitum celerius ducito, deinde a cibis iterum, postea assumptis raphanis, frequenter atque assidue omnia fiant. Veratrum quolibet tempore, sed potius vere atque autumno diebus alternis exhibeto: atque idem in proximum annum repetatur. Cæterum si morbus invaluerit, potabilia medicamenta, quotquot quis cognoverit, potanda præcipiat, multa enim ac varia adhibere medicamenta est operæ precium. Atqui & ego quotquot mihi cognita sunt, literis mandabo. Cedriæ cyathuum unum, brassicæ duos miscens dato. Aliud, fideritidis fucci cyathus unus, trifolii cyathus unus, vini, & mellis cyathi duo. Aliud, dentis elephantis ramentorum drachma cum vini cretici cyathis duobus. Quin etiam viperarum reptilium ferarum carnes, & ipsæ in pastillos conformatæ bibuntur, oportet autem & caput, & caudam ad quatuor digitorum spatium præcidere, reliquum usque eo elixare; donec spinæ separentur: carnes vero in pastillos redactas in umbra frigefacere: qui potioni, quemadmodum, & scylla, exhibeantur. Ipsæ quoque viperæ in cœna obsonio dentur: quas coquere, & condire perinde, ac pisces, opus est. At si medicaminis illius varii ex viperis compositi facultas adsit; id pro omnibus, quandoquidem omnia simul continet, bibendum est. Præterea corpus detergendum est, tumoresque calefaciendi. Alia item medicamenta sunt innumera Celtarum, quos hac tempestate Gallos vocant. Nitrosis quoque illis factitiis globis, quibus velaminum fordes expurgant, saponemque vocant; illis, inquam, globis corpus

corpus in balneo detergere optimum est. Et portulaca, & sedum cum aceto bene facit. Rumicis etiam radicum decoctum cum sulphure ignem non experto summopere deterget. Illud item varium ex alcyonio trito, & nitro, & aceti fæce combusta, & alumine fisso, & sulphure vivo, & costo, & iride, & pipere, forsitan autem omnia pro singulorum viribus miscenda sunt. Aliquibus vero & hoc æquis portionibus compositum inspergentes perfricabimus. Faciei tumoribus sarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, leonis videlicet, aut pantheræ, aut ursi, sin his careas, animalis, quod græce *χηνάλωπεπα* vocant: latine vulpanferem dicas, quod genus avis est, si per literas, *χ* & *η* prima syllaba scribitur: aut latonicum canem significat ex vulpe, & cane natum si per, *η* & *υ* eandem syllabam scripseris, simile enim in dissimilis, quemadmodum simia homini, mirifice prodest. Item ammoniacæ guttæ cum aceto, & plantaginis, aut sanguinalis herbæ succo, & hypocisthi & lycium. Si carnes liveant, prius, quo locus succulentus reddatur, scarificandus est. At si ab acribus fluxionibus exulceratas partes lenire volueris, fœnigræci aut hordei cremoris decoctum molle absterforium est, item ex oleis rosaceum, aut lentiscinum. Assiduæ vero lotiones, & ad corporis madefactionem, & ad noxiarum humiditatum distillationem mire proficiunt. Esca munda esto, boni succi creatrix, concoctu facilis, simplex, & victus ratio prorsus recte instituta sit in somno, & vigilia, in ambulationibus, & locis deligendis. Exercitationes adhibeantur, cursus, conversiones corporis, peræ aut sacculi jactus, omnia hæc citra lassitudinem apte, & congruenter intendantur. Esto, & vocis emissio spiritus opportuna exercitatio. Vestis esto munda, non modo ut aspectu jucunda sit: sed quoniam etiam fordida cuti mordacia sunt. Jejuni absinthite vinum potent. Oppido quam utilis est & panis ex hordeo, & falsamentum tempestivum, & exiguum quid malvarum, aut brassicæ semicoctum cum cumini liquamine. In cœna staphylini radix apponatur, & alica cum vino, & melle antiquo mixtis, & marina quot-

quotquot ventrem subducunt, tellinorum jussula, ostrea, erinacei, & ex piscibus saxatiles: ex terrestribus ferae lepus, aut fus: inter aves perdices omnes, palumbes, columbi, & quaecunque optima in illa regione inveniuntur. Inter fructus arboreos illi admittantur, quos graeci Horæos vocant: quod ea parte anni maturescant, quam iidem graeci Horam appellant. Vina dulcia vinosis meliora. Balnea sponte calida sulphureosa juvant, vita in aquis diu ducenda est, & mare, & navigatio conveniunt. Præterea per veratrum purgationes fiant. Album quidem superiorem ventrem, atrum vero inferiorem purgat. Quin, & album veratrum non vomitum tantum molitur; sed etiam omnium simul purgantium medicamentorum efficacissimum est, non multitudine, & varietate excrementorum: id enim, & affectus ille, qui Cholera dicitur, præstare solet: non distentionibus, & violentia in vomendo (ab hoc enim, & nausea, & mare validiora sunt) sed potentia, & qualitate non vitiosa, quippe quæ laborantibus sanitatem reddit per exiguam purgationem, & modicam intentionem, vetustorum præterea morborum omnium firmis radicibus inhærentium, si cuncta alia medicamina viribus inferiora sint; id unicum remedium est, siquidem igni facultate persimile est album veratrum, & quod ignis exurens facit, eo plus veratrum interius discurrens operatur: videlicet facilem spirationem ex difficili, ex pallido colore floridum, & ex macie corpulentiam.

Quæ deficiunt quærito quam præstantissimi medici Aretæi.

I N D E X

Rerum, & Verborum.

A	Abcessus in colo.	64.	102
	Abcessus quibus rumpendus.		199
	Abcessus jecoris. vide Jecur.		
	Abcessus lienis. vide Lienis.		
	Abcessus renum. vide Renes.		
	Absinthii succi quantum dandum, & ejus vires.		194
	Absinthite vinum elephantice bonum		204
	Acetabulum.		109
	Adarce, Limnestis.	117.	163
	Adenes.		88
	Adeps Leonis.	204. Pantheræ. ibi. Urfi.	ibi.
	Aegritudines diuturnas quæ incommoda sequantur.		47
	Aegritudo longa tabidos facit.		75
	Aeger cum medico adversus morbum conspirare debet.		48
	Aegrotantibus gratificandum		155
	Aegri omnes curati non possunt.		196
	Aegyptus quos cibos, & potus ferat.		19
	Aegyptia, & Syriaca ulcera.		ibid.
	Aestatis damna.		97
	Alimenti iter ad jecur, & in omne corpus differens est.		169
	Aloes vires.		194
	Alvi irritationis utilitates.		123
	Alvi sublutiones quantum prosint.		127
	Ama.	186. Amyli facultates.	156
	Anæsthesie.		58
	Anagoge. Sanguinis rejectio.		25
	Angina. Synanche 14. Canina, Cynance, ibi. species duæ. ibid.		
	140. species in solo spiritu. 14. species pejor, 140. signa. 16.		
	canina signa. 15. cum phlegmone symptoma. 14. causæ 17. muta-		
	tio. 16. canina mutatio salubris aut perniciofa. 15. obnoxii ca-		
	nes, & sæpe linguam exerunt. 14. medendi regula. 16		
	Anginæ ab ebrietate curatio 140. clysteres qui, & quando, ibi.		
	sectio venæ qualis conveniat. ibi. sectio venarum linguæ pro-		
	dest. ibi. defectus animæ nocet. ibi. quæ ligaturæ conve-		
	niat. ibi. quæ purgatoria levent. ibid. quales conveniunt		
	irrigationes, ibi. cataplasmata qualia. ibi. quibus ad pus du-		
	cenda. ibi. collutiones. ibi. illitiones. ibi. crustosis ulce-		
	ribus gargarismi utile. 141. cum coincidentia curatio. ibi. cum		
	coincidentia quid præcipue tollat, ibi. curanda error medicorum ibi.		
	Anhelitus. Asthma 60. causæ. ibid. indicia ibid. mitescen-		
	tis		

- tis nota ib. mulieres facile patiuntur. ib. pueri cur facile evadunt.
 ibid. vix capti viri citius pereunt, quando differt interitus ibid.
 Antitrochus. 190. Animalia ob quæ vivunt præcipue. 22
 Animi perturbationes immodicæ quam sint nōxæ. 60
 Antidoti ex multis constantes quas facultates habent. 190
 Anus, & vesica inter se cohærent mutuoque afficiuntur. 164
 Aphæ. 18
 Apii semen capiti conveniens. 184
 Apoplexia quid, 58. magna vis. ibid. morbus planè validus.
 ibid. senibus letalis. 131. plerunque eam parit saturitas. ibid. re-
 media conveniunt Epilepsiæ. 135
 Apoplectico. 132. quæ vena solvenda. ibid. a quo latere sanguis
 mittendus. ibid. quam non scindenda vena. ibid. clysteres qua-
 les. ibid. quando, & quibus purgandus. ibid. utiles vomitus.
 ibid. inunctiones quales. 134. conveniens inunctio. ibid. con-
 venientia cataplasmata. ibid. cucurbitulæ ubi & quando
 affigendæ. ibid.
 Apostematæ. 64.
 Apoplecton. 58
 Aqua frigida epota quam vomendum. 41. ex colo. 102
 Aquæ fluxus inspectus vertiginem affert. 191
 Aquæ sponte natæ melancholicis utiles. 196
 Aqua intercus, Hydrops. vide Hydrops
 Araneorum telæ 170
 Ardoris venæ cavæ, & arteriæ crassa signa. 171. venæ magnæ,
 & arteriæ quomodo venæ sectio conveniat. ibid. venæ, & ar-
 teriæ laboranti quomodo cucurbitula admovenda. ibid. venæ
 cavæ, & arteriæ clysteres quales conveniunt. ibid. venæ cavæ,
 & arteriæ vexato extrema quibus illinenda, & quare. ib. venæ
 cavæ, & arteriæ urinaria remedia, quæ & quam conveniant.
 ibid. venæ cavæ, & arteriæ cibaria, ibid. venæ cavæ,
 & arteriæ sudoris evocatio confert. ibid. venæ cavæ, & arte-
 riæ, ut febris ardens curatur. ibid. venæ cavæ, & arteriæ per
 crism non solvuntur. ibid. venæ cavæ, & arteriæ cibaria ibi.
 Arenulæ calculorum indicia, & materiæ. 88.
 Arquatus 75. a quibus membris gignitur. ibid. quomodo a je-
 core fit. ibid. a jecore facti signa. 76. ab liene signa. ibid. a
 colo, & ventriculo. ibid. a quolibet viscere oriri potest.
 ibid. ab habitu totius corporis causæ, ibi. species duæ. ibid.
 specierum diversarum causæ, ibid. nigri signa. ibid. albidio-
 ris natæ. ibid. quam salubris, quam letalis. ibid. in acutis
 morbis malum est. 76. quæ ætates infestet. 14.
 Ab Arteri sanguis quo differt a sanguine a vena. 27
 Arteriæ asperæ sanguinem emittentis notæ 28. secundum dorsum
 porrectæ inflammatio. 39. exasperatæ remedia 158. magnæ prin-
 cipium cor. 171. magnæ Ardor. vide Ardor.
 in Articulo ulcus difficile est. 93
 Arthritis. 108. Articulorum doloris duplex ortus, ibid.
 Articularis morbi varietas. 109. morbi initium. ibid. morbus cur
 fit

fit insanabilis . ibi . morbus omnem ossium compagem occupat	
ibid . morbi causa . ibi . in Articulis tofi .	110.
Articulari morbo quid in principio quid in fine conducat .	ibid.
Articularibus omnibus morbis lavatio in frigida marina prodest .	201.
Articulis dolentibus quæ imponenda .	ibid.
Asinini lactis vires .	200.
Asthma, Anhelitus, 65. 111. vide Anhelitus.	
Atræ bilis effectus varii .	51.
Atram bilem educit thymi coma .	193.
Auditui Austri graves .	188.
Aurium temporumque palpatio quantum valeat .	122.
Austri auditui graves .	188.
Autumno Phthoræ abundant .	29.

B Alnea sponte calida sulphurea elephantem juvant .	205.
Bellaria omnia capiti inimica .	184.
Bellaria omnia capiti nocent præter pulmulas, ficus, & uvas .	188.
Befasa .	141.
Bistimus .	173.
Bilis in jecore creatur . 75. variæ species .	77.
Bonos habitus corporis quæ præstant .	79.
Brabila .	104.
Brassica elephanticeis utilis . 203. semicosta elephanticeis bona	ibid.
Bronchia .	67.
Bubanes jecoris soboles .	30.
Bubula caro qualis .	184.

C Achexia, idest Malus habitus .	79.
vide Malus Habitus .	
Cacochymia . 79. 193. Caligo sensuum est somni principium .	122.
Calculi ubi nascuntur . 89. Calculorum judicia, & materiæ are-	
nulæ . ibid. notæ . 92. renum notæ . 89. in vesica notæ :	
ibid. exitus difficilis per colem . 91. in vesicam transitus ma-	
gno dolore fit . 173. varie figurati . 91. oblongi, & inæqua-	
lis crassitudinis . 89. qui in senibus, & qui in pueris . 91. cau-	
sæ in senibus . ibid. causæ in pueris . ibid. ulcera non sane-	
sunt, 92. vesicæ difficultas ibid. parvi citra noxam excidunt .	
ibid.	
Calculo renum venæ sectio quam prodest . 172. renum quales cly-	
steres possunt . 173. renum urinam citantia, & cibaria quæ pro-	
fiunt ibid. renum lavatio, & infusiones utiles ibid. exterentia	
potabilia medicamina ibid. renum agitatio corporis prodest .	
ibid. mictum impediens quomodo removendus . 174. vesicæ	
quomodo sectione extrahendus, & vulnere medendum .	ibid.
Calculosis renibus quam extra imponenda .	172.
Calculosos renes cruditas lædit .	173.
	Ca.

I N D E X

- Calor concoquens in omni corpore insitus . 77. igneus humores omnes in bilem vertit, ibid. sanguinem elicit . 158
- Cancer uteri . 107. ulceratus non ulcerato longe improbius . ibid.
- Canes anginae obnoxii, & saepius linguam exerunt . 14. 15
- Canis rabiosi potentia . 15
- Canina angina, vide Angina. convulsio, vide convulsio . 189.
- Cantharides vesicam laedunt . 188
- Caput sensus nervorumque originis locus est, 120. nervos, & musculos ubique habent 110. difficiles aegritudines parit. 188
- Capitis parte una laesa cur oppositi nervi laedantur . 59. morborum initia levia, fines mortiferi . ibid.
- Caput vexant lac, & caseus . 184
- Capiti inimica bellaria omnia . 185. nocent bellaria omnia praeter palmulas, ficus, & uvas . 188
- Caput quae radices replent . 184
- Capiti nocet cruditas . 184. obsunt labores . ibid. & nervis venus inimica . ibid. quam noceat vocem acutam edere . 187. prodest vox mediocriter acuta . ibid. omnibus longis morbis missio sanguinis prodest . 180. purgat hiera . ibid. conveniet semen apii . 184
- Capitis omnibus vitiis quando prodest quomodo pituitae evacuatio . 181. dolor saepe redire solet, & praesens delitescit . 182. dolores parvi non sunt spernendi . 179
- Caput dolenti sol officit . 184. dolenti sanguis e qua vena, & quantum mittendus . 180. dolenti vena frontis opportunissime scinditur, ibid. dolenti quomodo sanguis e naribus mittendus . 181. dolenti vasa inanire non expedit . 180. dolentes quando purgandi . ibid. dolent cucurbitulae ubi, & quomodo affigendae . ibid. dolenti veratrum quando dandum . 185. dolenti quando, & qui clysteres prosint . 181. dolenti quando, & quomodo corpus exercendum . 183. dolenti ambulationes quando, & quales prosunt . 184. dolenti peregrinatio qualis convenit, & navigatio . ibid. dolenti quam juvet mare . ibid. dolenti abrasio capillorum prodest . 181. dolentes os quando eluere debent . ib. dolenti ratio victus quae . 183. dolenti coena frugalis esto, & vinum conceditur debili stomacho . 182. dolenti quando vinum dandum . ibid. post purgationem dandum . 180. quale vinum dandum . 184. dolenti quae olera prosint . ibid.
- e Capite manantis sanguinis signa . 25. manantis sanguinis curatio . ibid.
- Cardialgia . 96. Cardiogmos . 97
- Caprae ad podagricos remedium . 201
- Caro bubula, & ovilla quales . 184. leporum concoctu facilis . 192
- Carnium raritas, & mollities melancholicos valde juvat . 196
- Carotides venae somniferae . 43
- Cartilaginee frigidae sunt . 67
- Caseus, & lac caput dolore vexant . 129. Castorei vires . 184
- Castoreum quomodo prodest catocho, & veterino . 131. medetur nervis . 129. calefacit nervos . 176. quam sit utile resolutis . 133. tetanicis salutare . 139

Castoreo in tetano quomodo utendum.	ibid.
Cataplasma ex millio.	123
Catiadium.	182
Catochus veterino similis.	20
Causus febris syncopæ causa.	30
Causi signa.	31
conversio in contrarium 32. in syncopam conversi symptoma.	ib.
Cata. ibid. mirum symptoma.	ibid.
Causus quo tempore, & anni, & quibus ætatibus viget.	38
Causo laborantes quoto die projerunt.	ibid.
Causus qui sine periculo sed longior.	39
Causo subvenit frigida potus.	ibid.
Causum habenti quomodo sanguis detrahendus, & quantum.	160
Causi alimenta qualia.	162
Causum habenti quando vinum largius concedendum.	ibid.
Causo vexatis vini potio quando obest, & quando prodest.	160
quam cucurbitula convenit. ibid. clysteres quid prosint.	ibid.
habenti caput qualibus irrigandum.	ibid.
Casum quæ exteriora juvent.	161
Causo quibus succurrendum crisis tempore virtute debili.	ibid.
in cordi super danda epithemata. 162. laborans quæ loca inha-	ibid.
bitare debet.	ibid.
Causum habens quibus operiendum. ibid. quam in tabem verti	ibid.
metus est.	164
Causus ne in tabem desinat, quibus prohibendum.	ibid.
Cedmata.	38
Celta.	203
Cephalalgia.	48
Cephalæa. ib. variæ species. ib. causæ. ib. qui pisces apti.	184
Cephalæam remedia juvant ad ossa penetrantia. 180 arteriæ quæ,	ibid.
& quomodo incisæ juvant.	ibid.
Cephalæa vexatis quam caput lavandum. 180. vexatis quando ca-	ibid.
put urendum aut incidendum. 181. vexatis quomodo quidem	ibid.
caput incidebant. ibid. vexato caput quomodo urendum, & cru-	ibid.
stis quæ imponenda. ibid. vexatum quæ capiti applicanda ju-	ibid.
vent. 148. thapsia prodest. 183. gestatio qualis levet.	184
Cerebrum vulturis.	172
Cerumina, Aurium sordes.	ibid.
Chamelæa.	190
Charoneorum strangulatus.	15
Chiasmus.	9
Chiragra.	108
Choleræ definitio.	33
Choleræ symptomata. 33. quo anni tempore viget, ibid.	ibid.
cui ætati plus minusve infesta.	ibid.
Cholades.	108
Cholerici excretiones non reprimendæ. 165. torminibus, & pe-	ibid.
dum frigori quæ, & quamdiu adhibenda. ibid. ventri, & pe-	ibid.
ctori quæ imponenda, & quando. 166. pedes, & musculi	ibid.
quando,	ibid.

quando, & quibus inungendi. ibid. membra inungenda diver-	
sa.	ibid.
Cholerico quando, & quibus vomitus citandus. 165.	quando
frigida aqua propinanda. ibid. quando vinum concedendum	
quale, & quantum. ib. extreme laboranti quomodo succur-	
rendum. 166. vomitus quando sistendus. ib. afflatus auræ in-	
terdum utilis. ibidem	
Chordapsus.	34
Cibi animum demulcent.	120
Cibus humidus omnibus febrientibus idoneus.	121
Cibi gratiores, licet paulo deteriores ægri concedendi. 191.	161
Cicadæ vesicæ laboranti utiles.	174
Circumvolutio vertiginem, & epilepsiam accersit.	191
Citria mala podagræ conferunt.	201
Cneorum.	110. 140
Coagulum parce exhibendum.	157
Coccus cnidius.	189
Coeliacus affectus 97. morbus non solum coctionis sed etiam di-	
gestionis vitium est.	ibid.
Coeliaci crescentis signa ib. causæ. 196.	98
Coeliacus quibus accidat. ib. quando viget.	ibid.
difficilis morbus est.	ibidem
Colon, Laxius intestinum.	35. 99.
Coli intestini magnitudo.	34
in Colo intestino volvulus cur minus periculosus.	35
Colum vim concoquendi habet. 76. a Colo icterus.	ibid.
Coli cruditas bilem efficit. 77. in Colo intestino volvuli signa.	35
Colici doloris signa. 98. a Colico nascentes morbi.	ibidem
Colici morbi causæ.	99
Coli abscessus.	102
ex Colo intestino aqua.	102
Colliquati, Syntectici.	73
Colliquationes habitus corporis malæ.	67
Columna 17.	ibid.
Columellæ affectus. 17. convulsio.	61
Columellæ vitia varia egent curatione. 142. & uvæ celeberrime	
succurrendum, ibid. & uvæ venæ sectio qualis convenit. ibid.	
& uvæ convenientes clysteres. 143. & uvæ convenientes liga-	
turæ ibid. & uvæ quando, & ubi cucurbitula conveniant. ibid.	
& uvæ adstringentia quæ conveniant. ibid. ulcerosæ quæ con-	
veniunt.	ibid.
Columbinus fimus.	140
Coma, Sopor.	24. 96
Comitialis morbus. vide Epilepsia.	
Concoctioni ventriculus destinatus.	97
Concoctionis ventriculi imperfectæ signa.	98
Consentiunt omnia principiorum vitiis.	11
Contentio labiorum.	56
Convulsionis species. 11. causæ. ibid. communes notæ. ibid.	

Convulsio quo tempore anni plus minusve infestet. 10. mulieres sæpius vexat sed levius. ibid. quas ætates plus minusve lædat.	
11. mitiores quæ, ib. lethalis a vulnere. ib. ex abortu lethalis. ib. canina. 58 canina quomodo spectantibus imponit. 61. lin- guæ 60. columellæ.	61
Convulsionis caninæ notæ.	60
Convulsione canina affectæ partes quomodo distinguantur a sanis. ib.	
Copiosum, & subitum naturam vitiat.	160
Cor omnium principatum tenet. 96. animæ domicilium.	31
Cor vitæ sperandique principium. 23. 68. attrahit aerem.	23.
Cor arteriæ magnæ principium. 171. arter. calorem impertit ib.	
Corde affecto brevis est vita.	23. 68
Cor gravi malo oppressum nunquam sanescit.	124
Cordis, & vitæ ægritudo est syncopa. 30. laborantis proprietas 31. affecti notæ ibid.	
Cordi noxas impertit stomachus.	30
Cor a stomacho non læso læditur. ibid.	
Cor stomacho contiguum quos morbos excitet. 96. Fulicæ.	190
Cordi superdanda epithemata in causo.	163
Corallium.	156
Costæ quam suo loco pelluntur.	65
Cotyla.	110
Craspedon.	17
Craspei causæ.	ibid.
Crassantia sanguinem, & spiritum.	156
Cremafteres.	36. 99.
Crisis per lotium cur optima. 72. Cruditas capiti nocet.	184
Crusta. Escara. 18. Crustæ accidentia.	ibid.
Cyceon.	100
Cynanche, Angina canina.	14. 15-
Cypselis, aurium sordes.	76

D Ebiles, & assumpto cibo valde laborant.	162
Deliquium animæ. 58. animi strangulatum auget.	145
Densum cur indolens. 109. Densa quam sentiunt, & dolent. ib.	
inter Dextram, & lævam partem corporis differentia.	59
Diabetes quid. 87. unde dictus. ibid. perniciosus.	88
Diabetis causa. 87. causæ. ibid. præsentis indicia. ibid. futuri no- tæ 88. affecti non diu durant.	ibid.
Diarrhœa. 94. unde.	106
Dii soli avertunt magnas noxas.	83
Diploe calvæ meditullium.	183.
Dipsas. 88. Diuturnas ægritudines, quæ incommoda sequuntur.	47
Diuturna ægritudo tabidos facit.	75
Docilitas, & in morbis juvat. 56.	
Dotichi. 183. Dolor est res aspera sensui.	108
Dolores unde proveniunt.	ibid.
Dolor capitis, vide caput, & Cephalæa. Dysenteria.	100
Dysenterici causæ. ib quo tempore anni, & qua ætate proveniat. ib.	
Ebur	

- E**bur elephantice utile. 203
 Eclegma pleuritice. 150 ad melancholicos. 196
 Elaterium. 140
 Elephas quale animal. 111. quo cibo vescitur. ibid. quomodo bi-
 bit. ibid. morbus unde sic nominatus. 113. morbus cur leoninus
 dicatur. 114. morbus a quo membro incipit. ibid. intus, & ex-
 tra totum corpus occupat. 203. ut pestilentia contagiosum. ib.
 morbus omnium perniciosissimus. 114. oriens tolli potest, jam
 factus minime. 203. morbus cur incurabilis, fit. 114
 Elephantis cornua. 111. dentium magnitudo. ibid. proboscis. 112.
 morbi causa. 113. morbi signa 120. morbi initium latet. 114.
 alimentum sanguis malum. 204
 Elephantorum ulcera insanabilia. 116
 Elephantico sanguinis paulum bonum est. 203. 204
 Elephantice membra singula corrumpuntur. 116. quæ vena se-
 cunda, quomodo, & quantum sanguinis mittendum. 203. hiera
 non semel danda. ibid. lac quomodo dandum. ibid. omnia re-
 media sæpius iteranda. ibid. veratrum quo anni tempore, &
 quoties exhibendum. ibid. varia adhibenda remedia. ibid. bras-
 sica utilis. ibid. semicoccta ibid. ebur utile. 204. viperarum
 carnes quomodo parandæ. 203. theriaca omnium remediorum
 utilissima. ibid. corpus quibus in balneo detergendum. ibid. sa-
 po gallicus bonus ibid. in facie tumores quibus illinendi. ibid.
 quando scarificandi. 204. ulcera quibus lenienda. ibi. lotiones
 assiduæ benefaciunt. ibid. quomodo exercendi vestes mundæ sint
 ibid. cibi quales. ibid. vinum absinthite bonum. ibid. vina
 qualia danda. ibid. qui pisces convenient. ibid. quæ carnes dan-
 dæ. ibid. qui arborum fructus dandi. 205
 Elephantice balnea sponte calida sulphurea juvant. 204
 Elephantice vitam in aquis, & mari ducat. 205
 Emplastra irrigationibus potentiora. 112
 Emprosthotonus. 12
 Emprosthotoni signa. 13
 Empyema. 26
 Empyi. 62. 64
 Entera. 104. Epiglottis. 134
 Epilepsia, morbus comitialis. 50. cur sacer morbus dicitur. ibid.
 caput obsidet. 30. interdum a capite, interdum ab inferiori-
 bus oritur. 10. laborantium in intermissione symptomata. 51.
 non facile recedit. 50. cur interdum acutus morbus dicitur.
 136. quam longus morbus efficitur. ibid. interdum mutatione
 ætatis abigitur. 50. 188. confirmata curationem non suscipit.
 50. magna medicamenta, & valentissima requirit. ibid.
 Epilepsiam antecedentia signa. 10. movet deliquium animæ. 188
 Gagates lapis concitat. 10. circumvolutio accersit. 191
 Epilepsie accessionis appropinquantis signa. 10. invasionis notæ.
 11. accessionis remittentis signa. 12. invasione sedata quales sint.
 ibid.

- ibid. paroxysmi, & ejus finis triste spectaculum. ibid. originis opinio quorundam. 42. causæ. ibid. conveniunt remedia apoplexiæ. 136. in capite ortæ curatio convenit quæ, & cephalæ. 188
- Epileptici quando futuram accessionem præsentunt. 11. plerique humidi, & craffi. 191. convulsis membris quomodo succurrendum. 136
- Epilepticorum puerorum auxilia. ibid.
- Epilepticum puerum juvat crepituum emissio. ibid.
- Epilepticis pueris utilia pharmaca in paroxysmo, ibid. juvenibus in paroxysmo utilia. ibid.
- Epileptico quæ venæ secandæ. 189. quæ arteriæ incidendæ. ibid.
- Epilepticus quibus, & quomodo purgandus. ibid.
- Epilepticos hilaritas, & bona spes miseros reddit. ibid.
- Epileptico caput quomodo urendum & secandum. ib. caput qualiter fricandum. ib. quales adhibendæ frictiones. 191. quæ non inspicienda. ib. plura in cibis acria ponenda. ib. quale vinum dandum. ibid. qualia olera danda. ib. noxiæ iracundia, & venæ. 192
- Epilepsia raro ab inferioribus oritur. 189
- Epilepsiæ ab inferioribus partibus ortæ curatio qualis. ib. ab inferioribus ortæ cucurbitula perutilis. 190. prodest fibri testiculus.
- Epileptici ab inferioribus fortius purgandi, ib. ambulationes, & gestationes quales, & ubi, 191. exercitia velociora sint quam vertiginosi. 192. ad iram laceffendi. ibid.
- Epilepsiam lotium ducentia juvant. 111. juvantia antidota. ibid.
- Epilepticis omnia adhibenda, quæ juvare aliquid, nihil vero lædere possunt. 191. prodest a somno flatuum ac pituitæ excretio. ib. liquamen ex aceto, & cumino bonum. 192. carnes quando, & quæ concedendæ. ibid.
- Epilepsia locis calidis, & siccis juvatur cum frigida, & humida sit. ibid.
- Episcenium. 113
- Erosioni venarum congelatio sanguinis, & caloris succurrit. 156
- Erosionibus venarum quæ applicanda. 157
- Error medicorum. 98. quorundam medicorum. 134. 192. medicorum in curanda angina. 142. medicorum in curanda pleuritide. 147. quorundam de venis cubiti. 102
- Esca, vide cibus.
- Escara. Cruſta. 18. 101
- Eterocrania. 49. quæ mala interdum ferat ibid. debilioris symptomata. ibid. curatio eadem quæ, & cephalæ. 185
- Eunuchi quales. 94
- Exanthemata. 18
- Experientia bonus magister. 130
- Extrema frigida quibus illinenda. 163
- F**aba leguminum pessima. 184. ulcera purgat, sed flatibus re-
dundat. 199

- Facultates ubi sint. 30
 Faeoli. 184
 Faucibus ignis non est adhibendus. 143. ægris ignis similia me-
 dicamenta adhibenda. ibid.
 Taucium pestilentes morbi quomodo curandi ibid. ulcera mini-
 me comprimenda. ibid. ulceribus quomodo applicanda medica-
 mina. 142. ulceribus convulsionem minantibus quæ adhiben-
 da. ibid.
 Febris ardentis signa. 160. ardens initium syncopæ. ibid. ar-
 dens quando missionem sanguinis requirit. ibid.
 Felis domestica. 191
 Ferarum ira quomodo sedatur. 123
 Fibri testiculus epilepsiæ prodest. 191
 Fimus columbinus. 141
 Fimus caninus. 167
 Flatum evocantia. 168
 Frigidum crassas materias citius cogit. 91
 Fulicæ cor. 191
 Furor quid est. 54. quo differt a senili delirio. ibid. quos fa-
 cile infestet 55. quas ætates vexet. ibid. quas mulieres lædat.
 ibid. quam viris accidat. ibid. in summo qualis 57. in re-
 missione qualis ibid. in capite, & præcordiis continentur. 56.
 Furoris causæ. 54. cessatio quando non tuta est. ibid. species
 infinitæ. 55. modi varii. 56. mira species. ibid. miri effe-
 ctus. 55. & melancholiæ cum phlegmone viscerum notæ. 57
 Furorem quæ victus ratio concitet. 55
 Furunt non facile mulieres, sed valde acerbæ. ibid.
 Furentes cum voluptate quales sunt. ibid. ab ira quales sunt. ibid.
 Furentium pravæ cogitationes. ibid.
 Furiosi cujusdam naturæ narratio. 56. quales cum morbus in-
 crevit. ibid. non macrescunt. ibid.

- G** Agates lapis Epilepsiam concitat. 10
 Galli. 203
 Gallicus sapo elephantice bonus. ibid.
 Genitura. vide Semen. 200
 Glans unguentaria lienis scirrho prodest. 149
 Globuli pleuritico sub lingua tenendi. 106
 Gonorrhœa muliebris quæ, & unde. 155
 Gratificandum ægrotantibus. 101. 102
 Grummi in intestinis perniciosi. 101. 102
 Gula quam sanguinis effusionem patitur. 28. sanguinem emit.
 tentis indicia. ibid.
 Gula venulas, & arterias tenues habet. ibid. resoluta quæ peri-
 cula instant. 134
 Gurgulio. 17
 Gurgulionis morbi varii, ibid. affectus sine nomine, ibid. affectus
 notæ, ibid. vitia quæ quibus ætatibus magis accidunt. ibid.
 Habi-

- H** Abitus corporis colliquationes malæ. 67
 Halicæ vires. 146
 Halica quomodo pleuritico danda. ibid.
 Hæmorrhagia. 17
 Herculeus morbus. 114
 Hiera. 127
 Hiera facultas. 130. 159. 196. caput purgat. 180. elephanticis non semel danda. 203
 Homerus. 112
 Hominis nuper jugulati sanguis. 191. jecur. ibid.
 Horrores ab ulceribus malefici. 139. in morbis quando explorandi. 62
 Humorum per renes, & vesicam transmutatio optima est. 65
 Humor quando ex pulmone pellitur. 67
 Humores quando ad interiora labuntur. 145
 Hydrocephalus. 86. Hydrops. 82
 Hydropem creat jecoris scirrhus. 73
 Hydrops per vesicam purgari potest. 73. per alvi effluvium sed cum periculo tollitur. ibid. quando adest. 83. Tympanias. ib. Ascites. ibid. Phlegmatias. 84. Anasarca. 85. Leucophlegmatias mitissima est. 86. Anasarca pessima, in qua homo totus, permutandus. ibid. membri unius. ibid. ab utero ibid. a vesiculis. ibidem.
 Hydropici per sudorem facilius sanant. 73. ægre sudant. ibidem. perpauci liberantur. 82
 Hydropicis nulla pars inest noxa carens. 81. unde sint fiduciæ pleni. 85
 Hydropis causa princeps malus habitus. 83. species plures ibid. specierum mixtio pessima quæ sit. 84. quæ pejor species ibid. Ascitæ notæ. 86. Tympaniæ notæ. ibid. Leucophlegmatiæ notæ. ibid. Anasarcæ notæ. 85. causæ aquæ gelidæ potus. ibid. causæ diversæ. ibid. quæ species quibus magis eveniat. ibid.
 Hydropi communia signa. 85. Anasarcæ propria. ibid. Ascitæ, & Tympaniæ communia. ib. Anasarca, & Phlegmatiæ communia. ib.
 Hypopia. 116. Hypostasis. 199. Hyssopi vires. ibid.
- I** Chor. 105
 Icterus, Regius morbus, Arquatus. Aurigo. vide Arquatus. 73
 Icteri etymon. 76. Ictis. ibid.
 Jecoris maxima pars sanguinis concrementum est. 35
 Jecur intersepto appensum est. 36. sanguinis fons, & bilis creator, 193. sanguinem semper creat, & ad alias partes diffundit. 36. venæ sanguinem infundit. 171
 a Jecore, & liene sanguis quo perpellitur. 26
 in Jecore sanguis creatur. 77
 Jecur principatum alimenti tenet. 69. venæ cavæ radicatio. 171
 venarum radicatio. 36. 67
 Jecoris portæ appetitrices animæ domicilium. 36. portæ agrotan.

- fantes cur cito perimunt. 35. portarum inflammatarum notæ.
 36. ad lienem comparatio. 69. morborum causæ. 72. morbos
 quæ ætas qui sexus magis patiuntur. ibid. vomica quo omni
 tempore, & qua ætate plus viget. 37. abscessum patientis no-
 tæ. 60. abscessum interiora petentem natura melius sanat quam
 medicus, 71. abscessu securior est puris exitus per vesicam. 71.
 exterior abscessus nisi secetur exitialis est. ibid. abscessus quan-
 do incidendus. 72. abscessu reciso quam sequantur. ibid. ab-
 scessus interioris effracti symptomata ibid. a phlegmone scir-
 rhum patientis notæ. ibid. scirrhus hydropem creat. ibid. do-
 lori incurrentia. 123. phlegmone cur acutissimæ. 169. phleg-
 mones permutatio. 38. inflammati cataplasmata, & fomenta.
 169.
 Jecur in morbis sanitatem molitur. 78. quibus morbis afficitur.
 ibid. ægrotans magnò cruciatu perimit. 36. sanguinis profluvia
 maxima patitur. ibid. quas vomicas patitur. ibid. vomicæ in
 hydropem vergentis signa. 37
 & Jecore profusio sanguinis sisti non potest. 85. arquatus quomo-
 do fit. 73. arquati facti signa. ibid.
 Jecori inflammato quæ venæ sectio conveniat. 169. inflammato
 inedia, & cibi paucitas convenit. ibid. inflammato exterius ap-
 ponenda. ibid. inflammato cucurbitula quando, & quo appli-
 canda. ibid. inflammato hirudines an conveniant, inflammato
 malagmata qualiâ apponenda. 170. inflammato cibi qua-
 les conveniant. ibid. expurgando via per renes commoda.
 ibid.
 Jecoris materiæ quomodo in renes trahendæ. 170. inflammati
 creatio. ibid.
 Jecur hominis. 191
 Ignis opera amara, & vile infecta. 77
 Ileus. Volvulus. 34
 Inflammationis suppurantis indicia. 65. proxime rumpendæ signa.
 ibid. effractæ symptomata. 66
 Inflatio facile recedit. 179
 Intestinorum binæ tunicæ. 102. tunicæ. ibid.
 vulnus perniciosum 86. ulcerum nota. ibid.
 in Intestinis ulcerum species. 100
 Intestini tunica interior interdum exit. ibid.
 Intestinum inferius solum tunica una privari potest. 132
 Intestini inferioris ulcera cur salubriora. 103
 ab Intestinis sanguinis profluvium quando mortiferum. ibid.
 in Intestinis grummi sunt perniciosi. ibid.
 ab Intestinis sanguis erupturi notæ. ibid. profluvio sanguinis cito
 occurrendum. ibid.
 Intestinorum per suscipientium notæ. lævitas, vide Lævitas inte-
 stinorum.
 Inunctiones irrigationibus præstant. 133
 Inusitatum magis lædit. 211
 Ionthi a latinis Vari appellati. 110
 Ira

Ira ferarum quomodo sedatur.	122
Ischias,	108
Ischiadis initium.	ibid.
Ischuria.	ibid.
Itrion.	188
Juvenibus laboriosis ocium inimicum.	76
L Abiorum contentio.	61
Labores capiti obsunt.	188
Lactes,	34
Lactuca inter cruda olera optima.	184
Lac. 131. asinæ quale. 164. ardori venæ cavæ, & arteriæ com- petit. 172. & caseus caput dolore vexant.	176
Lactis vires.	199
Lacte vefcentes nationes frumentum non edunt.	200
Laconicus canis ex vulpe, & cane natus.	204
Lasertitii lachrymæ vires, 139. lachryma tetanicis quomodo danda.	ibid.
Lavationis frigidæ utilitates. 188. calidæ noxæ.	ibid.
Lævitas intestinorum a cicatrice. 104. intestinorum a debili ca- lore. 105. intestinorum a malo habitu, & hydropo,	ibid.
Lævitatem intestinorum quando vomitus solvit.	ibid.
Lentis vires.	183
Leo Morbus.	113
Leonis adeps.	199
Lepores concoctu faciles.	191
Lethargus, vide Veternus.	
Lienis rarus, & sensu carens in sanitate quoque est. 74. natu- ra dissolubilis est. ibid. morbi quas ætates vexent. 76. vitio- rum causæ externæ. ibid. quando purulentus fit. 74. puru- lентus tactui cedit. ibid. suppurantis signa. ibid. abscessus o- riens cur interdum latet. ibid. abscessus effracti notæ. ibid. in- tegræ partes interdum excretæ. ib. plerunque lapideam duri- tiam patitur. 73. Scirrhus sanatu difficilis. ibid. Scirrhum se- quentes morbi insanabiles. ibid. scirrhus incipiens quomodo tol- lendus. ib. scirrhus quando exterius adhibenda. ibid. scirrhus glans unguentaria prodest.	ibid.
Liene, & jecore sanguis quo propellat.	26
Lienem juvantia.	123
Lienosi quales evadant. 74. quomodo pereunt.	ibid.
Lieni inflammato eadem conveniunt quæ, & jecori. 171. scir- rhus familiaris est.	73
Lienteritia. 17. vide Lævitas intestinorum.	ibid.
Limnestis, Adarce.	134. 164.
Lingua quid sit.	61
Linguae convulsio.	ibid.
Liquamen bonum stomacho, alvo, capiti.	188
Liquamen ex aceto, & cumino epileptico bonum.	183
Li.	

I N D E X

Lipothimia, Deliquium animæ. 58.	219
Lobi.	ibid.
Lorum.	17
Lorium biliosum est.	128
Lotii veteris facultates.	173
M	
Adefactio tendonibus ac nervis inimica.	122
Malabathrus arbor indica.	176
Malva	195
Malvę semen melancholię utile.	196
Malus habitus quid. 79. habitus ab hominibus morbis ema- nat, ib. habitus interdum per se fit. ibid. habitus omnium est in deterius conversio. ibid. habitus quas ætates vexet. 80 habitus quo tempore anni fit. ibidem	79 80 ibid. 80
Malum habitum sequentes morbi insanabiles.	79
habitum qui morbi sequuntur.	80
Mali habitus symptomata 79. habitus causę.	ibid.
habitus futuri signa. ibid. habitus præsentis signa.	80
Mandragora, & astercus amentiam pariunt.	64
Maris falsugo ulcera interna siccant.	197
Marmotata, Aurium sordet.	76
Marrubii vires.	199
Marrubium podagricis utile.	201
Martes.	77
Mastiche.	130
Maxilla valde hiantibus interdum luxatur.	67
Medicorum error. 99. quorundam error. 132. 134. error in cu- randa angina. 140. error in pleuritide.	149
Medicus quæ præstare potest.	195
Medico juveni consilium. 177. quam liceat sopire ægrotum.	168
Medicatio nonnullis nocet, refectio virium sanat.	199
Mel quid in cataplasmate prodest, quid solum.	123
Melancholia quid sit. 51. furoris initium atque partes.	ibid.
quo differt a furore.	ibid.
Melancholicorum varię species. ibid. altera species.	ibid.
Melancholicos cur flatuosos antiqui appellabant.	ibid.
Melancholia quomodo nascitur. ibid. quibus membris læsis ori- tur.	52
Melancholici qui fiant furiosi.	ibid.
Melancholię causa, ibid. & furori qui sexus, quæ ætates, quæ anni tempora magis subjiciantur. ibid. indicia, ibid. & furoris præcipua sedes.	56
Melancholia prima ac maxima causa in capite. 194. quos facile corripiat. 55. ex quibus humoribus. 193. quando insanabilis. 195. quando vehementiora medicamenta requirit. 194 parvis medicamentis non cedit.	195
Melancholię, & furoris cum phlegmone viscerum notę. 57. ali- mentum sanguis, & bilis.	ibid.
Melancholicis carnes sunt siccę ac densę. 117. propria est corporu- lentia. 57. quando, & quæ vena secanda, 193. quantum san- gui-	

guinis mittendum . ibid. veratrum , & qua ratione dandum .	195
utiles aquæ sponte calidæ . 196. inunctio , & frictio qualis con-	
venit . ibid. apponenda exterius .	197
Melancholicorum sensus vitiantur . 194. cibi , & potiones qua-	
les .	196
Melancholiam sequentes morbi insanabiles .	195
Melancholicus a purgatione quomodo habendus .	193
Melancholico cucurbitula quando , & ubi applicanda .	194
Melancholici stomacho præcipue succurrendum . ibid. ne cibum	
evomant quomodo succurrendum .	196
Melancholiæ utile malvæ semen . 196. humectatio prodest . ibid.	
Melancholicos valde juvat carniarum raritas ac mollities . 36. ec-	
legma .	197
Membranae succingentis sanguinem mittentis notæ .	29
Membrana succingens cur tantum puris contineat .	64
Mente vires .	184
Metaphrenon .	13
Mistus sanguinis .	90
Mistus sanguinis periodici symptomata .	ibid.
Mistu sanguinis consueto cessante quæ sequantur .	91
Mistus sanguis disruptis renibus .	174
Mistui sanguinis quamprimum succurrendum .	174
Mistum sanguinis supprimentia .	ibid.
ex Milio cataplasma .	124
in Morbis acutis regula .	125
Morbis longis dilatio medelæ nocet .	179
Moretum .	100
Mortis periculo imminenti omnia vel immitia danda .	158
Motus , & vigilia discutiunt .	128
Mulieres humidæ , & frigidæ sunt . 68. non facile , sed valde a-	
cerbe furunt .	55
Muliebris fluxus qui cui ætati magis nocet .	106
Muliebris gonorrhœa quæ , & unde .	ibid.
Mulsa a biliosis facile concoquitur .	121
Mulsæ vires .	124
Mydriasis .	60
Myttoton .	100

N Aribus acria quando infundenda .	181
Naturæ robustæ potentia .	31
Natura quando alimenta distribuatur .	79
Naturam copiosum , & subitum vitiat .	160
Naturæ iisdem circuitibus judicant , quibus morbi interimunt .	
ibid. salutare materiæ recursus .	185
Natura statis temporibus omnia molitur .	193
Natu-	

I N D E X

Naturæ potentia sanitatem, debilitas ægritudinem parit.	221
Necrosis.	196
Nervorum capitis progressus, & situs. 59. e capite fluentium natura. ibid. in musculis natura.	42
Nervi ex capite oriuntur.	ibid.
	129

O Chri.	184
Ocium inimicum juvenibus laboriosis.	75
Ocium est nebula sensuum.	196
Oleum obtundit acria,	130
rutaceum intestinis propitium. 168. sicyonium.	181
Olea quomodo spissanda.	133
Opisthotonus. 5. signa.	7.
Orgyia.	112
Oris ulcus depascens. 18. ventriculi, remedia.	125
ab Ore sanguis exit duobus modis.	25
ab Ore sanguinis fluentis signa.	ibid.
Ordei cremor. 120. cremoris facultates.	145
Ordei grana quando, & quomodo pleuritico danda.	146
Orthopnoea.	68
Oryzæ natura pleuritidi inimica.	144
Os pectoris, Sternon.	64
Ossa maximum dolorem afferunt ipsa non dolentia.	88
Ossa cur non dolent.	108
Ovilla caro qualis.	184
Ova quando, & quomodo pleuriticis danda.	115
proxime e gallina edita, & adhuc calentia pleuritico utilia.	ib.
Ova ex animalibus nuper edita absque igne optima.	198
Oxymel quando pleuriticis dandum.	149

e P Alato exeuntis sanguinis notæ.	25
Palpebrarum palpitatio.	61
Palpatio aurium temporumque quantum valeat.	122
Panis pleuritico quomodo præbendus.	146
Pantheræ adeps.	204
Papaver quo modo somniferum.	122
Papaveris lacryma quando utendum.	ibid.
ex Papavere medicamen. 149. Paraplegia.	58
Paraplegia apud Hippocratem.	ibid.
	Para-

Paraplegiæ species .	60
Paralyfis .	58
Paralyfis in membris quomodo fit, ibid. signa . 60. potissima cau- sa . ibid. quibus ætatibus, quo anni tempore magis noceat, ib. quos habitus corporis magis corripiat, ibid. ab inciso nervo in- sanabilis .	ibid.
Paralyfi sanandæ indolentis prodest .	ibid.
Paresis .	58
Paresis causæ .	60
Pectoris sanguinem fundentis indicia . 29. os, Sternon .	64
Pectori æstuantis convenientia auxilia .	125
Pedum manuumque natura similis .	109
Pedes suum concoctu faciles .	192
Peponea frigidi, & humidi ,	ibid.
Perineus .	177
Peripneumonia Pulmonia, vide Pulmonia .	23
Peritonæum .	73
Peritonæi tumor qualis .	74
Peristrophus .	109
Phagedæna .	107
Phrenitis ubi plerunque fit .	56
Phreniticorum febres quales .	120
Phrenitis facile in syncopam mutatur .	119
Phrenitici ex nervis laborant . 118. acute audiunt . ibid. parum bibunt . 125. conclave quale esse debet . 118. cubile, & lectus quales esse debent . 119. in tenebris ne an in luce habendi sint .	ibid.
Phreniticis cibi quales, quando, & quanti sint exhibendi . ibid. cur cibi humidi maxime profunt . 120. olera conveniunt . ibid. qui fructus convenient, 121. quando cibus subtrahendus vel augendus . ibid. quam vinum convenit, 125. quando, & qua vena secanda . 120. non multum sanguinis detrahendum . ibid. quando, & quomodo secanda est vena . 121. conducit lotii ex- cretio . ibid. tonsura crinium quando, & quanta conveniat 124. capitis irrigationes . 121. caput quando lavandum . ibid. quando somnus alliciendus, & quomodo .	122
Phreniticorum capitis irrigandi tempora .	ibid.
Phthoe .	62
Phthoes signa .	ibid.
Phthoe autumnno abundant .	29
Phthisis . 62. sine ulcere pulmonis . 63. cui ætati plus minusve noceat . 64. senibus læthalis .	29
Phthisicis alium perturbari lætale est, 64. oleum cum aceto pro- dest .	107
Phthisi expositi corporis habitus .	64
Phthisim quæ regio ferat .	ibid.
Phthisicorum varia edulia .	198
Picerium .	146
Pictura parietum mentem turbat .	119
Pi .	

- Piper, & ei similia pleuriticis profunt. 146
 Pisces saxatiles aliis præstantiores. 122. alios alia regio fert. 123.
 pleuriticis utiles. 147
 Pituitæ vomitus unde. 106
 Pituitam per os educantia. 181
 Plantaginis succus qualis. 111
 Plecas. 45.
 Pleuritis. 20. Pleuritis, lateris vel costarum morbus lacinis, ibid.
 Pleuriticus in latus affectum facilius jacet, ibid.
 Pleuritidis notæ. ibid. accidentia. ibid.
 Pleuritidis signa salubria. 20
 Pleuritidis pessimum signum. 20
 Pleuritis quomodo solvitur. 21. quando plerumque sanatur. 21.
 quando terminatur. 20. nonnullis erupit. 144. quam in puru-
 lentiam vertitur. 20. pulmonis succedens minus mala. 145.
 quo anni tempore plus abundat. 21. cui sit ætati infestior. 21.
 in pueros nec frequens nec periculosa. ibid.
 Pleuritidis mutatio. 20. in purulentiam vergentis signa. 21. 147.
 Pleuritida cur senes evadant. 21
 Pleuritidi protinus succurrendum. 144
 Pleuriticis quam, & quæ vena secanda. ibid. quantum sanguinis
 mittendum. 145
 Pleuritico sanguis quando mittendus. ibid. ptisana quomodo pa-
 randa. ibid. halica quomodo danda. 146. panis quomodo pre-
 bendus. ibid. ordeï grana quando, & quomodo danda. ibid.
 ova proxime e gallina edita, & adhuc calentia utilia. ibi. cata-
 plasmata quomodo applicanda, & alia fomenta. 147. cucurbi-
 tula quando, & quomodo admovenda. ibid.
 Pleuriticus quomodo perungendus, & irrigandus. 145
 Pleuriticorum cibi quales. ibid.
 Pleuritidi oryza natura inimica. 146
 Pleuriticis ova quando, & quomodo danda. ibid. piper, & ei si-
 milia profunt. ibid. quæ carnes apponendæ. ibid. pisces utiles.
 ibid. fructus quæ, & quando dandi. ibid.
 Pleuritici lateri dolenti quæ, & quando imponenda. 147 in puru-
 lentiam vergentis notæ, & quæ tunc imponenda. ibid.
 Pleuritici cucurbitula valde utilis. ib. quid post scarificationes ad-
 hibendum. ib. eclegma utile. 149. oxymel quando dandum. ibid.
 Pleuriticorum clysteres quales. 147.
 Pleuritico quæ assidue devoranda, ibid. globuli sub lingua tenen-
 di. ibid. quo tempore danda medicamina. 149
 Pleuritidi diurnæ medicamen conveniens. ibid. non veræ aqua
 frigida potuisse valet. 150. veræ etiam frigida spiratio nocet. ib.
 Pleuritis non vera. ibid.
 Pleuritidis reliquiæ cur mature tollendæ. ibid.
 Podagra. 108
 Podagræ mutatio. 109. permutatio. 110
 Podagra sæpe in chiragram mutatur. 109. raro continua. 110. qui.
 bus magis accidat. ibid. cui ætati magis infesta. ibid.
 Po.

Podagricus in olympicis victor.	ibid.
Podagræ symptomata.	ibid.
Podagricorum mores.	ibid.
Podagricis veratrum quando utile. 201. marrubium utile.	ibid.
Podagræ quinque folium bonum. ibid. conferunt mala citria.	ib.
Podagricos non idem semper juvat. ibid. capræ remedium.	ibid.
Præcordiis utilia.	122
Principiorum vitiis omnia consentiunt.	5
Proboscis unde dicta.	113
Pruna damascena. 130. Pfoæ.	92
Ptisana quomodo pleuriticis paranda. 145. quibus condienda.	
188. cremor coctilis, & tenuis materiæ,	199
Ptisanam licet in alicam permutare.	ibid.
Puerorum natura. 18. corpora qualia.	21
Pueris ventris effluvium cur assiduum. 98. vomitus quomodo	
curandus.	135
Pulegii vires.	184
Pulmonis natura.	20. 67. 144
Pulmo dolore vacat. 145. cur dolore vacat 65. semper	
ad se humores allicit.	152
ex Pulmone quomodo humor pellitur.	67
Pulmonis affecti notæ. 23. morbi pleuritidi succedentes insalu-	
bres. 145. sanguinem fundentis notæ.	28
Pulmoni madefactio inimica. 153. qualia medicamenta conve-	
niant.	152
Pulmonia. Peripneumonia. 23. malum peracutum, lethale. 151.	
quotidie necat. 21. quando interficit. 67. juveni-	
bus exitialis. 24. salubris. 67. quæ in purulentiam vertit.	
ibid.	
Pulmonia in melius vergentis crisis. 24. signa. ibid. sputa	
qualia 68. mira proprietas. ibid. pleuritis succedens minus	
mala.	145
Pulmonarium, 69. Pulmonarium quamdiu duret.	ibid.
Pulmonario qui sint obnoxii.	70
Pulmonarii signa.	ibid.
Pulmonarium quomodo finit.	ibid.
Pulmonaria undique obsidenda impugnandaque.	112
Pulmonarios quam juvet venæ sectio.	149
Pulmonariis quæ vena secanda, & quantum sanguinis mittendum.	
ibid. sedes quibus oblinenda. ibid. acres clysteres quando, &	
qui conveniunt. ibid. ubi cucurbitulæ affigendæ, quæ ore su-	
menda. ibid. quando somnifera danda. 150. membra laxanda,	
& sputo evocando studendum. ibid. pectori quæ imponenda.	
ibid. cibi quales dandi. ibid. potus qualis, & quantus. 125.	
flatus infesti.	153
Pulmonario quibus extra ducendi humores, calor, & spiritus. ib.	
Pupillæ amplificatio. 60. phthisis.	ibid.
Purgatio stomacho ac viribus laboriosa.	194
Pus bonum, 66. malum,	ibid.
	inte-

I N D E X

internum per quas vias ejicitur . 64. per intestina quomodo educatur .	225 200
Puris multiplices differentia . 66. exitus per vesicam. securior . 31	139
Pure unde libet erupente cibi quales dandi .	ibid.
Purulenti . 64. 65. Purulentia causa . 65. signa .	67
Purulentia salubris signa .	67
Purulentia in osse pectoris qualis .	64
Pye .	188
Q Uies exercitationibus succedat .	201
Quinque folium podagrae bonum .	9
R Abiosi canis potentia .	187
Radices etiam elixae pravae sunt .	108. 109
Rarum cur bene sentit .	153
Rarefactioni , & divisioni venarum adstrictio medetur .	156
Rarefactionis venarum remedia .	133
Regula in morbis acutis . 120. in mittendo sanguine .	23
Remedia morbis majora esse debent .	31
Res quando in contrarium mutantur .	88. ventres quales . ibid. natura . 174.
Renum descriptio ,	actio quae . 40. actionem quae impediunt . ibid. qui morbi
actio quae . 40. actionem quae impediunt . ibid. qui morbi	quo anni tempore . 91. longi morbi . 88. profluvium sanguinis
quo anni tempore . 91. longi morbi . 88. profluvium sanguinis	quando mortiferum . 41. ulcerum signa . 91. ulcera
quando mortiferum . 41. ulcerum signa . 91. ulcera	aegre sanabilia . 88. ulcera vix sanabilia quae . 91. in-
aegre sanabilia . 88. ulcera vix sanabilia quae . 91. in-	flammatio , & jecur inflammat . 172. inflammationem quae se-
flammatio , & jecur inflammat . 172. inflammationem quae se-	quuntur . ibid. calculi notae . 89. calculo , & inflammatio-
quuntur . ibid. calculi notae . 89. calculo , & inflammatio-	ni venae sectio quam prodest . 172. calculosis , & inflammatis
ni venae sectio quam prodest . 172. calculosis , & inflammatis	quae extra imponenda . ibid. calculo , & phlegmonae quales
quae extra imponenda . ibid. calculo , & phlegmonae quales	clysteres prosunt . 173. calculo , & phlegmonae urinam citan-
clysteres prosunt . 173. calculo , & phlegmonae urinam citan-	tia , & cibaria quae prosunt . ibid. calculo , & phlegmonae la-
tia , & cibaria quae prosunt . ibid. calculo , & phlegmonae la-	vatio , & infusiones utiles . ibid. calculo agitatio corporis pro-
vatio , & infusiones utiles . ibid. calculo agitatio corporis pro-	dest .
dest .	ibid.
Renes non multum periculis expositi . 40. morti inferendae habi-	les . ibid. calculosos , & inflammatos cruditas laedit . 173
les . ibid. calculosos , & inflammatos cruditas laedit . 173	Renibus calculosis , & inflammatis quae extra imponenda . 172
Renibus calculosis , & inflammatis quae extra imponenda . 172	lac utile . 173
lac utile . 173	Resolutis quam sit utile castoreum . 133
Resolutis quam sit utile castoreum . 133	Resolutorum omnium praecipuum remedium . 135
Resolutorum omnium praecipuum remedium . 135	Rhei radix . 156. 157
Rhei radix . 156. 157	Rheas . 123. 175
Rheas . 123. 175	Rhyteon . 100
Rhyteon . 100	Rutaceum oleum intestinis propitium . 167. 168
Rutaceum oleum intestinis propitium . 167. 168	51
S Acrum dicitur omne magnum .	194
Sacri ex aloe medicamenti vires .	148
Sal quomodo scarificato loco inspergendus .	26.
Sanguinis non jecur . 171. natura . 72. effusionis tres modi .	aliquo loco prius collecti effusio . 25. effusio quo tempore an-
aliquo loco prius collecti effusio . 25. effusio quo tempore an-	P ni vi.

morbos excitet. 96. ac viribus laboriosa est purgatio. 193. pus fufcipienti quomodo succurrendum. 199. diligenter cavendum in omnibus puris effluviis.	200
Storyne. 202. Strangulatum auget deliquium animi.	134
Stratum durum nervis ingratum.	119
Strophus. 97. Sudorem sistens epithema.	ibid.
Succingens membrana cur tantum puris contineat, vide membra- na.	65
Sudori sistendo varia remedia.	123
Suppurationem quæ partes ægre admittunt.	67
Suppuratio in quibus membris mortifera.	ibid.
Suum pedes concoctu faciles. 192. 193. Synanche. Angina.	8
Syncopa. 30. quid est. 95. cordis, & vitæ ægritudo est. 30. quan- do advenit. 160. omnis præfens non facile tollitur, futura ar- cenda, aut incipiens repellenda. 159. vexatis plusquam aliis, gratificandum.	162
in syncopam versi caufi symptomata.	30
Syncopam futuram perfpicere bonum est.	159
Syncopæ caufa, 31. caufa caufus febris. ibid. initium febris ar- dens. 159. notæ. 31. potus, & cibus quales: 161. inedia, & fa- mes inimica.	ibid.
Synæctetici, Colliquati.	73
Syriacoele quibus morbis subiecta.	19
Syriaca, & Ægyptia ulcera.	ibid.
T Abidos facit ægritudo longa.	75
Temperantiæ utilitas.	70
Tergentia corpus.	203. 204
Terræ species fluori sanguinis medentes.	92. 93
Tetanus. 5. nervorum labes. 30. ad syncopam vergit. 137. quas partes corporis maxime lædat. ibid. a vulnere lethalis.	138
Tetani signa 13. fomenta. 138. caput quomodo fovendum.	ibid.
Tetani patientis cubiculum quale. 137. patientis lectus qualis. ib.	
Tetano sectio venæ quomodo adhibenda. ib. inedia non conve- nit. ibid. cibi convenientes. ibid. vexati corpus quibus inun- gendum, & oblinendum.	138
Tetanicorum capitis epiplasmata qualia.	ibid.
Tetanicis cucurbitula ubi, & quomodo affigenda. ibid. castoreum salutare. 139. laferpitii lachryma quomodo danda.	ibid.
in Tetano quando utendum castoreo.	ibid.
Tetanici anus, & vesica quibus illinenda.	ibid.
Tetanico per clysterem quod purgatorium infundendum.	ibid.
Tetani a vulnere curatio. 138. ulceri cataplasmata qualia.	ibid.
Theriaca elephantis omnium remediorum utilissima.	200
Thymelæa.	146
Thynesium. 34. Thymi coma atram bilem educit.	194
Tofi in articulis.	110
Tonus. 5. Tonsillas lædentia.	19
	Ton.

Tonsillarum ulcera benigna. 18. ulcera pestifera. ibid. morbi cur
pueros vexent. 19. vitia quam puellas tentant. ibid. vitia quibus
regionibus abundant. ibid. morbos comitantia. ibid.

- V** Ari a græcis Ionchi appellati. 110
Vasculorum erosione rupturæ, & rarefactionis curatio quo
differt. 27
Venenum in corporibus nostris. 15
Venarum radicatio jecur. 52. cubiti quorundam declaratio. 154.
rarefactioni, & divisioni astrictio medetur. 156. rarefactionis re-
media. 157. erosioni congelatio sanguinis, & caloris succurrit.
ib. erosionibus quæ applicanda. ibid. vulneri remedia. ibid.
Venæ cavæ radicatio jecur. 171. cavæ situs, & partes. 37. cavæ
inflammatio. 38. cavæ inflammatae signa. ibid. cavæ, & arteriæ
inanitio non facile defectum animi tollit. 171. cavæ, & arte-
riæ ardor, vide Ardor. ibid. cubiti cavæ utilitas. 154. ad lie-
nem pertinens. ibid. somniferæ carotides. 43. sectio quibus vitiis
convenit. 120. vide Sectio, vide Sanguinis missio.
Venus capiti ac nervis inimica. 184. epilepsiæ similitudinem ad-
ducit. 192
Veratri albi facultates. 202. exhibendi varii modi. 187
Veratrum album igni simile. 202. nigrum quomodo exhibendum. 193
Ventriculus concoctioni destinatus. 97
Ventriculi concoctionis imperfectæ signa. 98. sanguinem effunden-
tis signa. 28. inflammationi succurrentia. 123
Ventriculum tumidum curantia. ibid.
oris Ventriculi remedia. 127
Vertigo. 49. 111
Vertiginosis notæ. ibid. causæ. ibid. variæ causæ. 184. causæ ali-
mentum est sanguinis, & ventriculus. 183. a cephalæa qualis cu-
ratio. ibid. ab humorum retentio. 170
Vertigini quando sectio venæ, quando cucurbitula subyenit. 185
Vertiginosis quæ venæ, quæ arteriæ secandæ. 180
Vertiginoso cucurbitula ubi ponenda. ibid. capiti omnia adhiben-
da quæ, & cephalæa. 185. quomodo caput, & manus exercen-
dæ, & fricandæ. 187. prodest saltus, & cursus. ibid. qualis ca-
pitis lavatio prodest. 188
Vertigini prodest cyclamini succus, & anagalidis in nares infusus,
185. quam noceat somnus immodicus. ib. vigilia quæ noxia 176
Vertiginis accessionibus quomodo succurrendum. 185. accessionem
discutientes herbæ. ibid.
Vertiginosi quando, & quibus vomitibus uti debent, ibid.
Vertiginem levat alvi lenitas. 187
Vertiginosis frictiones, & ambulationes quales conveniant. ibid.
Vertiginosos qualis gestatio juvet, ibid.
Vertiginosis pilæ ludus detrimento est. ibid.
Vertiginosus quiescat ab audiendo, & loquendo. 188
Vertiginosi quibus locis ambulare debent. ibid.
Ver,

- Vertiginosus ante cœnam lavetur. ibid.
 Vertiginosis potus, & cibus qualis. ibid. ova qualia conveniunt.
ibid. cœna qualis. ibid. quæ carnes sumendæ. 185. secundæ men-
 sæ quales. 188. a cœna quæ facienda. 185
 Vertiginem affert inspectus aquæ fluxus. 191. & epilepsiam cir-
 cumvolutione accersit. ibid.
 Vertex capitis evacuationi commodum. 128
 Vesica, & anus inter se cohærent mutuoque afficiuntur. 92
 Vesicæ locus, 41. munus. 19. natura. 41. 93. vitiis pueri maxi-
 me vacant. 42. vitia quo tempore quave ætate vigent. ibid.
 acuti morbi qui accidant. 173. acutorum morborum notæ. 42.
 dolor acutior, & mors celerrima sequitur. 175. occlusionis fre-
 quens causa. 41
 Vesicam lædentes causæ venenosæ. 42. morbi omnes difficiles. ibid.
 Vesicæ morbis laborantium miseria. 93. sævos dolores patitur. 41.
 omni corpori dolorem impertit. ibid. occlusa quæ mala infe-
 rat. ibid. qualem sanguinem effundit. 42.
 de Vesica sanguinis profluvium. 93
 Vesica cur non valde refrigeranda. 174. laboranti quæ pars cor-
 poris secanda. ibid. laborans quibus irriganda. ibid.
 Vesicæ sanguinis profluvium raro mortiferum. 42. grummi, &
 phlegmonæ exitiales. ibid. grummi quæ sequuntur. 92. uri-
 nariæ patesis. 93. resolutio. 135. ulcerum signa. 93. vulnus
 lætale, ibid. calculi, vide Calculi. ibid. pus suscipientis notæ.
 199. ægræ quam medicamina potanda. 174. laboranti cicadæ
 utiles ibid. laboranti infestationes quam utiles 175. laboranti qua-
 les cibi conveniant. 174. grummi quibus dissolvendi. ibid.
 inflammationi specillo uti non prodest. 175. resolutæ curatio.
 134. pus suscipienti quomodo succurrendum. 199
 Vetro simile est catochus. 131
 Vetro flatibus abundat. 128
 Vetroforum excitantia. 127. cibi. ibid. capitis irrigationes. 168
 inunctiones. ibid. apophlegmatismi. 130
 Vetro phrenitidi succedens quomodo curandus. 127. per se in-
 cipiens quomodo tollendus. ibid. quomodo habendus. ibid.
 Vetro quando, & qualis sectio venæ, quando, & qualis purga-
 tio conveniat. ibid.
 Vetroso inedia, & cibi multitudo nocet. ibid.
 Vetro illitiones. ibid.
 Vetro fomenta. ibid.
 Vetrosis quale sit imum intestinum. ibid.
 Vetrosis quando cucurbitula applicanda, & ubi. 128. convenien-
 tes potiones. ibid. utilia odoramenta. 129. pedes, & genua qui-
 bus illinenda. ibid. conveniens cataplasma. 130. caput curan-
 dum. ibid. quando lavatio proderit. ibid. quando prodest
 lenis corporis agitatio. ibid. urtica utilis. 129
 Victimæ cacochymæ carnes habent grandinosas. 115
 Vigilia ad exterius movet ac dissipat. 50. & motus discutunt 120
 famem ciet. 57

I N D E X

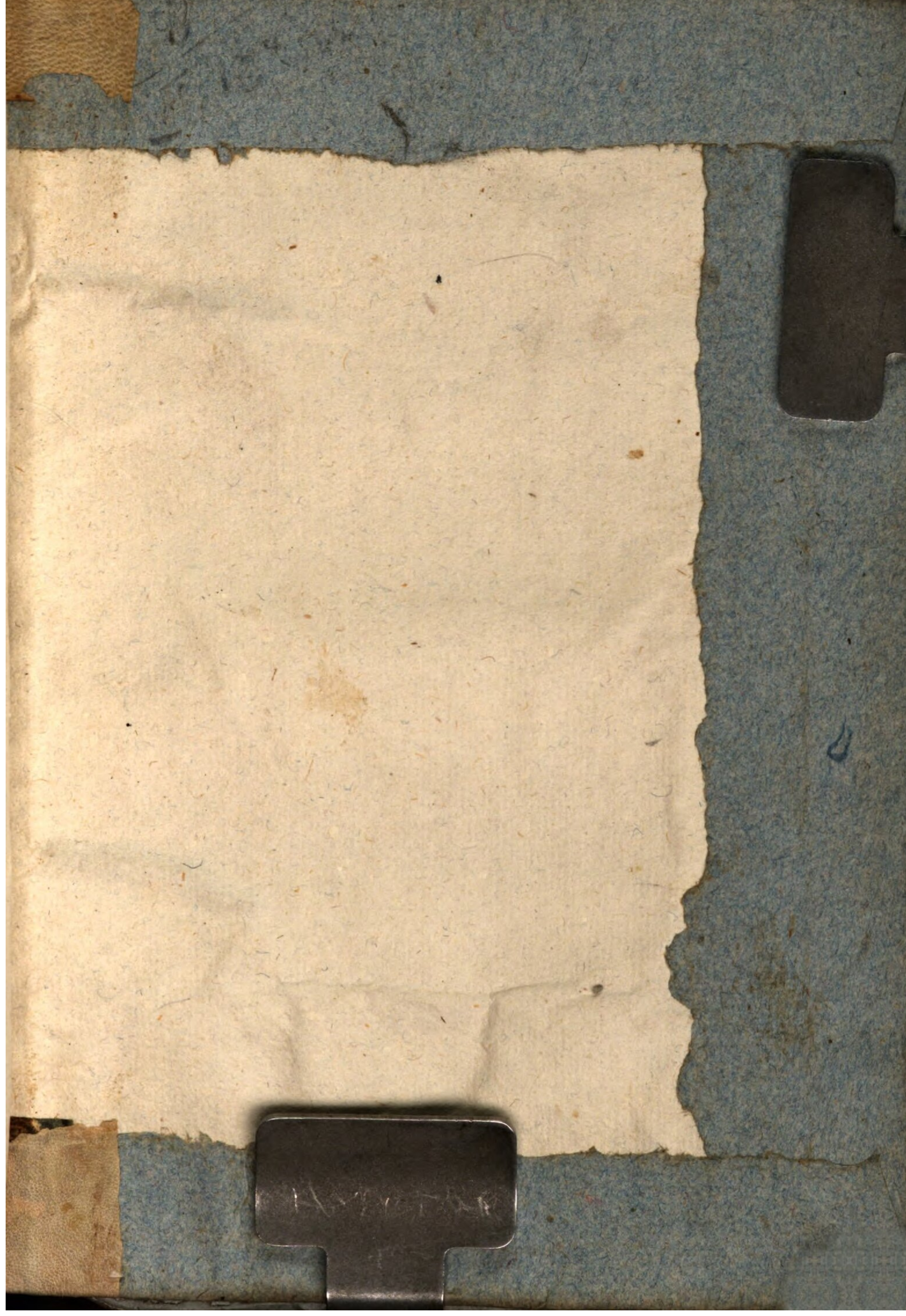
Vini epoti facultates 126. potus quorum auctor. 178. potio cau- so vexatis quando obest, quando prodest.	231 160
Vinum solum refrigeratos restituit. 163. sine cibo sumptum lædit mentem. ibid. absinthite elephantice bonum.	117
Viperæ remedium quomodo inventum.	204
Viperarum carnes quomodo elephantice parandæ.	203
Visio aliis sensibus certior est.	62
Vitæ principium cor.	23. 96
Vita quorum non possit esse longior.	32
Vivunt ob quæ præcipue animalia.	23
Vinera.	60
Ulcus Ægyptia, & Syriaca. 19. intestinorum, vide intestinorum. renum, vide Renes. vesicæ, vide Vesica.	
Volatiliū carnes natura leves.	192
Volvulus, Ileus. 34. quas ætates plus minusve lædit. ibid. quo tempore anni plus minusve infestat. ibid. in colo cur minus pe- riculosus. 35. celerrime ac foedissime necat.	167
Volvuli causæ. 34. mediocris signa. 35. maximi signa. ib. in colo intestino signa.	ibid.
Volvulo præsentissima remedia adhibenda 166. quando missio san- guinis larga conveniat. ibid. quando vomitus convenit.	167.
convenientes clysteres.	ibid.
Volvulosis quæ adhibenda.	ib.
Volvuloso quando non secanda vena. ib. quæ exterius ventri ad- hibenda. ibid. cucurbitulæ ubi apponendæ. ibid. quæ biben- da medicamenta. 1. cibi alvum lenientes dandi. ibid. jura sub- ducentia conveniunt. ibid. vinum quando prodest.	ib.
Vox mediocriter acuta capiti prodest.	108
Vocem acutam edere quam noceat capiti.	ibid.
Urina interclusa quæ mala inferat. 41. interclusa qui pereant, qui liberentur. ibid. Urinæ canales.	89. 170
Ureteres, Urinæ ductus.	41. 42
Urethra.	90
Ursi adeps.	204
Urtica esculenta est. 192. veternosus utilis.	139
Uteri functiones. 105. tunica. 107. membranæ. ibid. tunica cur exit. ibid. osculum quomodo procidit, & reddit. 108. morbi longi. 105. fluoris differentiæ secundum materias. ibid. furoris differentiæ secundum circuitus. ibid. profluvii signa. ibid. pro- fluvium quod pessimum. ib. profluvium quod minime malum 106. ulcera. ibid. cancer.	107
Uva.	17. 142
Uvæ, & columnæ celerrime succurrendum. 142. & columnæ ve- næ sectio qualis convenit. ibid. & columnæ convenientes clyste- res. ibid. & columnæ convenientes ligatura. ibid. & columnæ quando, & ubi cucurbitula conveniat. 143. & columnæ adstrin- gentia quæ conveniant. ibid. ulceratæ quæ adhibenda.	ibid.
Vulpanser avis species.	204
Vulturis cerebrum.	188
	Val-

Vulva veluti in animali quoddam animal. 42. quibus delectetur, & contristetur. ibid. suapte natura superfluitat. 42. superiora petens quantum lædat. 42. sursum petens celerrime strangulat. 175. quomodo violentius depellenda. 176. infestante quibus ad se redibit mulier. ibid. inflammata quæ vena secanda. ibid. inflammata quibus anus inungendus, & quibus clysteribus utendum. ibid.

Vulvæ situs. 44. 176. natura. 176. mobilitas. 42. ascendentis causæ. 43. strangulatui morbus similis. 42. strangulatus causæ. 43. strangulatus quas ætates vexet. ibid. strangulatu affectæ post mortem magis rubent. 44. exitus. 106. exitus causæ. ibid. exitus plerunque mortiferus unde. 107. morbi communes viris. 44. sanguinis profusio celeriter necat. ibid. inflammata quæ accidant. 176. prodest ut menses ferantur. ibid. prodest hiera cum castoreo. ibid. sursum lapia inferius quæ apponenda. ibid. detrahendæ ubi cucurbitula defigantur, ubi strangulatur levando. ibid. strangulatum sedantia. 175. inflammata strangulatui quæ vena secta opituletur. 176.

F I N I S.

Aretaeus

Aretaei Cappadocis Medici Insignis Ac Vetustissimi Libri Septem nunc
primum e tenebris eruti

Venetiis 1763

Bibl.Sud. 43

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10726643-0